

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

2021–2027 m. ES fondų investicijų laikotarpio švietimo ir mokslo srities prioritetų strateginis vertinimas

Galutinė ataskaita „Konkrečių 2021–2027 m. laikotarpio priemonių investavimo logikos ir laukiamos socialinės– ekonominės naudos vertinimas“

LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Vilnius, 2021

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

2004-2016
Agrotec Polska

SMART|SC
CONTINENT|SC

Turinys

Turinys	2
Santrauka.....	4
Summary	7
Santrumpos ir sąvokos.....	10
Paveikslų sąrašas	12
Lentelių sąrašas	13
Įvadas.....	17
1 1 prioritetas: Pažangesnė Lietuva	18
1.1 Priemonės, skirtos uždavinio „Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas“ įgyvendinimui	18
1.1.1 Taikomieji MTEP	18
1.1.2 Mokslo tarptautiškumas	24
1.1.3 Žinių perdavimas ir komercinimas	30
1.1.4 Tyrėjo karjera.....	35
1.2 Priemonė, skirta uždavinio „Pasinaudoti skaitmeninimo teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms“ įgyvendinimui	40
1.2.1 Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį	40
1.3 Priemonė, skirta uždavinio „Ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius“ įgyvendinimui	44
1.3.1 MTEP verslumo įgūdžiai.....	44
2 4 prioritetas: Socialiai atsakingesnė Lietuva	50
2.1 Priemonės, skirtos uždavinio „Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą“ įgyvendinimui	50
2.1.1 Pagalba švietimo specialistams.....	50
2.1.2 Tyrimai švietimui.....	56
2.1.3 Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas.....	62
2.2 Priemonės, skirtos uždavinio „Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas“ įgyvendinimui	66
2.2.1 Švietimo įtrauktis	66
2.2.2 Iki mokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas	72
2.2.3 Socialinės ir finansinės paskatos mokytis.....	77
2.2.4 Švietimo inovacijos	82
2.3 Priemonės, skirtos uždavinio „Skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes“ įgyvendinimui	86

2.3.1	Dalyvavimo MVG plėtra	86
2.3.2	Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas	90
2.4	Priemonės, skirtos uždavinio „Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą“ įgyvendinimui	95
2.4.1	Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prieinamumui	95
2.4.2	Priemonės ir įranga mokymui	100
2.4.3	Kompleksinė švietimo pagalba	106
2.4.4	Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas	110
2.4.5	Pedagogų rengimo infrastruktūra	113
4	Išvados, rekomendacijos ir siūlymai	118
	Priedai	129

Santrauka

Šio vertinimo tikslas yra padėti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai (toliau – ŠMSM) tinkamai pasirengti 2021–2027 m. Europos Sąjungos (toliau – ES) fondų programavimo laikotarpiui ir užtikrinti investicijų panaudojimo kokybę, veiksmingumą bei nuoseklumą. Trečiasis vertinimo uždavinys yra įvertinti konkrečių 2021–2027 m. laikotarpio priemonių investavimo logiką ir laukiamą socialinę-ekonominę naudą.

Vertinimą atlieka Smart Continent LT, UAB pagal 2020 m. rugpjūčio 28 d. sutartį Nr. S-1215 (toliau – Sutartis) su LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM). Vertinimas finansuojamas iš ES struktūrinių fondų lėšų ir valstybės biudžeto lėšų pagal Lietuvos 2014–2020 m. ES Veiksmų programos prioritetą „Techninė parama, skirta informuoti apie veiksmų programą ir ją vertinti“.

Ataskaitoje pateikiamos rekomendacijos dėl priemonių, kurios reikalingos siekiant įgyvendinti 7 ŠMSM administruojamus uždavinius, kurie buvo išskelti 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai projekte. Priemonės prioriteto „Pažangesnė Lietuva“ uždavinių įgyvendinimui:

Rekomenduojama pagal prioritetą „Pažangesnė Lietuva“ įgyvendinti 6 priemonės. 4 iš jų būtų skirtos uždaviniui „Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas“ įgyvendinti. Atsižvelgiant į identifikuotas mokslo srities problemas rekomenduojama finansavimą skirti taikomųjų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) vykdymui įgyvendinant priemonę „Taikomieji MTEP“, skatinti mokslininkus dalyvauti tarptautinėse MTEP programose, tinkluose, partnerystėse, iniciatyvose ir kt. bei stiprinti LINO ir Nacionalinių kontaktinių atstovų veiklą įgyvendinant priemonę „Mokslo tarptautiškumas“, stiprinti mokslo ir studijų institucijų (toliau – MSI) inovacijų ir technologijų perdavimo centrų (toliau – ITPC) darbą ir skatinti bendradarbiavimą su verslu bei MTEP grįstų produktų komercinimą įgyvendinant priemonę „Žinių perdavimas ir komercinimas“, bei sudaryti patrauklesnes sąlygas tyrėjams dirbti, tobulinti įgūdžius ir rengti publikacijas įgyvendinant priemonę „Tyrėjo karjera“. Siekiant atliepti uždavinį „Pasinaudoti skaitmeninio teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms“ rekomenduojama įgyvendinti vieną priemonę „Jungimasis į Europos atviros mokslo debesį“, kuri sudarytų galimybes diegti reikalingą infrastruktūrą, tobulinti MSI darbuotojų įgūdžius, reikalingus darbui su duomenimis, ir įdiegtų motyvacinius mechanizmus MSI. Galiausiai, rekomenduojama įgyvendinti priemonę „MTEP verslumo įgūdžiai“, siekiant paskatinti komercinę mokslinę veiklą bei atžalinių įmonių plėtrą Lietuvoje ir atliepti uždavinį „Ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius“.

Priemonės prioriteto „Socialiai atsakingesnė“ Lietuva uždavinių įgyvendinimui:

Rekomenduojama pagal prioritetą „Socialiai atsakingesnė Lietuva“ iš viso įgyvendinti 14 priemonių. Siekiant įgyvendinti uždavinį „Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą“ numatomas 3 priemonių poreikis. Pirmoji rekomenduojama priemonė, „Pagalba švietimo specialistams“, būtų skirta švietimo specialistų kompetencijų ir kvalifikacijų tobulinimui ir bendradarbiavimo plėtrai, siekiant pritraukti juos į efektyviai veikiančias mokyklas. Antroji priemonė, „Tyrimai švietimui“, spręstų edukacinių tyrimų trūkumą Lietuvoje, sukurtų sąlygas plėtoti duomenimis grįstą sprendimų priėmimo švietimo srityje. Trečioji rekomenduojama priemonė yra „Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas“. Numatoma, kad ši priemonė prisidėtų prie ugdymo spragų, kurias lemia švietimo ankstyvame amžiuje trūkumas, mažinimo.

Uždavinį „Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas“ atliepia 4 rekomenduojamos priemonės. Visų pirma siekiant padidinti švietimo įtrauktį ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo lygmenyse rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Švietimo įtrauktis“, pagal kurią vaikams iš rizikingos aplinkos būtų užtikrinamas ikimokyklinis

ugdymas, būtų stiprinamos koordinuotai teikiamos paslaugos bei rengiamos naujos metodikos ir priemonės lituanistinio ir dvikalbio kurčiųjų švietimo paslaugų teikimui. Antroji rekomenduojama priemonė uždavinio įgyvendinimui yra „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumo didinimas“. Pagal šią priemonę įgyvendinamuose projektuose numatoma parengti priemonių paketus, kurie leistų užtikrinti įtraukų ugdymą mokyklose bei darželiuose, ir leistų ugdymo įstaigose įgyvendinti visos dienos mokyklos veiklas, bei skatinti mokymąsi vieniems iš kitų pedagogų tarpe. Priemonė „Socialinės ir finansinės paskatos mokytis“ atlieptų poreikį didinti švietimo prieinamumą ne tik ikimokyklinio, priešmokyklinio bei bendrojo ugdymo lygmenyse, tačiau ir profesiniame mokyme bei aukštajame moksle. Priemonės įgyvendinimo atveju finansinės ir socialinės paskatos būtų suteikiamos profesinio mokymo įstaigų mokiniams bei aukštųjų mokyklų studentams iš nepalankias sąlygas turinčių grupių, vykdomi mentorystės projektai. Paskutinė priemonė, aktuali uždavinio įgyvendinimui, yra „Švietimo inovacijos“. Priemonę rekomenduojama įgyvendinti siekiant ugdymo įstaigose diegti naujus modelius, kurie leistų lengviau prisitaikyti prie įtraukaus ugdymo įgyvendinimo nuo 2024 m.

Rekomenduojamos 2 priemonės uždavinio „Skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes“ įgyvendinimui. Pirmoji rekomenduojama priemonė „Dalyvavimo MVG plėtra“ apima mokymosi visą gyvenimą veiklų populiarinimą, suaugusiųjų mokymo turinio atnaujinimą ir mokymų finansavimą, kvalifikacijų pripažinimo sistemos tobulinimą bei profesinio orientavimo paslaugų plėtrą. Didžioji dalis numatomų priemonės veiklų būtų aktualios suaugusiesiems, tačiau dėl profesinio orientavimo paslaugų projektų, priemonė taip pat bus aktuali ir profesinio ugdymo įstaigų bei bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams. Antroji priemonė, kurią rekomenduojama įgyvendinti, yra „Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas“. Numatoma, kad priemonės veiklos padidintų suaugusiųjų iš pažeidžiamų visuomenės grupių įsitraukimą į mokymosi sistemą bei padėtų jiems įsitraukti į darbo rinką.

Paskutinis uždavinys, kurio įgyvendinimui rekomenduojamos konkrečios priemonės, yra „Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą“. Rekomenduojama įgyvendinti 5 infrastruktūros tobulinimo priemones, kurios apimtų visus švietimo lygius. Visų pirma rekomenduojama atnaujinti mokyklų infrastruktūrą diegiant universalus dizaino principus, steigti naujas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo vietas bei įsigyti tikslines transporto priemones su priedais, pritaikytas mažų vaikų bei negalią turinčių vaikų pavėžėjimui pagal priemonę „Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prieinamumui“. Antroji rekomenduojama priemonė yra „Priemonės ir įranga mokymui“, atliepanti aktualias gamtos mokslų laboratorijų, nuotolinio mokymo įrangos, technologinių priemonių bei visos dienos mokyklos vykdymo erdvių trūkumo problemas. Siekiant plėtoti kokybiškų švietimo pagalbos paslaugų teikimą visoje Lietuvoje, rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Kompleksinė švietimo pagalba“, pagal kurią būtų steigiami ir reikalinga įranga bei priemonėmis aprūpinami regioniniai švietimo pagalbos centrai. Ketvirtoji rekomenduojama priemonė skirta profesinėms mokykloms. Įgyvendinant rekomenduojamos priemonės „Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas“ projektus, profesinio mokymo įstaigos galėtų atnaujinti mokymui naudojamą įrangą ir priemones ir suteikti galimybę mokiniams tobulinti įgūdžius su darbo rinkai aktualia technika. Paskutinė priemonė, kurią rekomenduojama įgyvendinti infrastruktūros atnaujinimo srityje, yra „Pedagogų rengimo infrastruktūra“. Siekiant, kad ugdymo mokslų kryptų grupės studijų programų studentai ir jau praktikuojantys mokytojai bei švietimo pagalbos specialistai galėtų moderniai tobulinti savo įgūdžius, pedagogų rengimo centruose būtų vystomos pedagogų rengimo centrų ugdymo technologijų laboratorijos ir gerinamos nuotolinio mokymo galimybės.

Apibendrinus galima teigti, kad ataskaitoje identifikuota 20 priemonių, kurių įgyvendinimas reikalingas siekiant 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai projekte užsibrėžtų tikslų ir sprendžiant aktualias švietimo ir mokslo srities problemas. Įvertinta, kad visų priemonių įgyvendinimui turėtų būti

skiriamas 747,8 mln. Eur finansavimas. Priemonė „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“ įvertinta kaip efektyviausia mokslo srityje, o priemonė „Pagalba švietimo specialistams“ – švietimo srityje, remiantis apskaičiuotais ekonominio naudos ir išlaidų santykio rodikliais.

Summary

The purpose of this assessment is to assist the Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania (The Ministry) to properly prepare for the 2021–2027 European Union (EU) programming period and to ensure the quality, efficiency, and consistency of investments. The third goal of this assessment is to assess the investment logic and expected socio-economic benefits of specific measures for the 2021–2027 period.

The assessment is performed by Smart Continent LT, UAB according to the agreement S-1215 signed on 28th of August 2020 with the Ministry. The evaluation is financed from the EU structural funds and the state budget in accordance with the priority “Technical Assistance for Informing and Evaluating the Operational Program” of the 2014–2020 Lithuanian EU Operational Program.

The report provides recommendations on the measures needed to meet the 7 Ministry administered objectives from the draft of the 2021–2027 EU Funds Investment Program for Lithuania (the Draft of the Program). Measures for the implementation of the objectives of the priority “Smarter Lithuania”:

It is recommended to implement 6 measures under the priority “Smarter Lithuania”. 4 of them would address the objective of “Strengthening research and innovation capacity, introducing smart technologies”. Taking into account the problems, identified in the field of science, it is recommended to allocate funding for the implementation of applied R&D by executing the measure “Applied R&D”, to encourage researchers to participate in international R&D programs, networks, partnerships, initiatives etc. and strengthen the activities of LINO and NCP through the “Internationalization of science” measure, to strengthen the work of the innovation and technology transfer centres and promote cooperation with business and the commercialization of R&D-based products through the “Knowledge transfer and commercialization” measure, and to create more attractive conditions for researchers to work and improve their skills with the measure “Researcher career”. To meet the objective of “Reaping the benefits of digitalisation for citizens, businesses and governments”, it is recommended to implement a single measure “Connecting to the European Open Science Cloud”, which would create the opportunities to build the necessary infrastructure, improve the skills of staff of study and science institutions in handling data, and would create motivational schemes to promote data sharing. Finally, it is recommended to implement the measure “R&D entrepreneurial skills” in order to stimulate commercial research activities and the development of spin-offs in Lithuania and to address the objective “Developing the skills needed for smart specialization, industrial transition and entrepreneurship”.

Measures for the implementation of the objectives of the priority “More socially responsible Lithuania”:

It is recommended to implement a total of 14 measures under the priority “More socially responsible Lithuania”. To implement the objective “Increasing the quality and efficiency of education and training systems”, the need for implementation of 3 measures is foreseen. The first recommended measure, “Support for education professionals”, would focus on improving the competencies and qualifications of education professionals and developing cooperation between them, to attract them to efficient schools. The second measure, “Research for education”, would address the lack of educational research in Lithuania and create conditions for the development of data-based decision-making in the field of education. The third recommended measure is “Earlier start of compulsory education”. This measure is expected to contribute to reducing educational gaps caused by the lack of education at a young age.

The objective “Increasing access to education by creating equal opportunities to receive quality and inclusive education and training services” is met by 4 recommended measures. Firstly, to increase the

inclusion of education at pre-school and general education levels, the “Education Inclusion” measure should be implemented to provide pre-school education for children from at-risk backgrounds, strengthen coordinated services and develop new methodologies and tools for Lithuanian education and bilingual education for the deaf people. The second recommended measure is “Increasing the availability of pre-school education and whole-day schooling”. The projects implemented under this measure envisage the development of packages and measures that would ensure inclusive education in schools and kindergartens and would allow to implement whole-day schooling activities in educational institutions, as well as to promote learning among each other among teachers. The measure “Social and financial incentives to learn” would respond to the need for increasing access to education not only at pre-school and general education levels, but also in vocational training and higher education. In the case of implementing the measure, financial and social incentives would be provided to disadvantaged students of vocational and higher education institutions, and mentoring projects would be implemented. The last measure relevant to the objective is “Educational Innovation”. It is recommended to implement the measure to introduce new models in education institutions, which would facilitate adaptation of inclusive education in Lithuania from 2024.

2 measures are recommended for the implementation of the objective “Promote flexible opportunities for competence development, qualification acquisition and retraining”. The first measure is “Development of participation in lifelong learning”, which includes the promotion of lifelong learning activities, updating of adult education content, improvement of qualification recognition system, development of career guidance services, as well as financing of training. Most of the projects will be relevant for adults, but due to the vocational guidance service projects, the measure will also be relevant for students of vocational education institutions and general education schools. The second recommended measure is “Increasing the inclusion of adult education”. The activities of the measure are expected to increase the participation of adults from vulnerable groups of society in the learning system and help them to enter the labour market.

The last objective for which specific measures are recommended is “Improving education, training and lifelong learning services for all by improving infrastructure”. It is recommended to implement 5 infrastructure improvement measures covering all levels of education. Firstly, it is recommended to upgrade school infrastructure by implementing universal design principles, to create new pre-school places, and to purchase vehicles with accessories adapted for transporting young children and children with disabilities under the measure “Infrastructure and transport for increased access to education”. The second recommended measure is “Tools and equipment for teaching”, which responds to the current problems of the lack of science laboratories, online learning equipment, technological equipment, and whole-day schooling spaces. To develop the provision of high-quality educational assistance services throughout Lithuania, it is recommended to implement the measure “Integrated educational assistance”, according to which regional educational assistance centres would be established and provided with the necessary equipment and tools. The fourth recommended measure is for vocational schools. By implementing the projects of the recommended measure “Improvement of the infrastructure of vocational training institutions”, vocational training institutions could update the equipment and tools used for training and provide students with the opportunity to improve their skills with equipment relevant to the labour market. The last measure recommended for infrastructure renewal is the “Teacher training infrastructure”. To enable students of educational sciences and practicing teachers, as well as educational support specialists to improve their skills in a modern way, educational technology laboratories would be developed, and distance learning opportunities would be improved in teacher training centres.

To summarize, the report identifies 20 measures that need to be implemented to achieve the goals set in the Draft of the Program and to address relevant issues in the field of education and science. It is estimated that EUR 747.8 million should be allocated for the implementation of all measures. Measure "Connecting to the European Open Science Cloud" was rated as the most effective in the field of science, and measure "Support for education professionals" in the field of education based on calculated cost-benefit ratios.

Santrumpos ir sąvokos

AM	Aukštasis mokslas
BVP	Bendrasis vidaus produktas
CPVA metodika	Konversijos koeficientų apskaičiavimo ir socialinio-ekonominio poveikio (naudos/žalos) vertinimo metodika
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
EK	Europos Komisija
ENIS	Ekonominis naudos ir išlaidų santykis
ES	Europos Sąjunga
ITPC	Inovacijų ir technologijų perdavimo centrai
KPMPC	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras
LMT	Lietuvos mokslo taryba
LR	Lietuvos Respublika
MITA	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
MSI	Mokslo ir studijų institucijos
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTI	Mokslinių tyrimų infrastruktūros
MVG	Mokymasis visą gyvenimą
NCP	Nacionaliniai kontaktiniai atstovai (angl. National Contact Points)
NPP	2021–2030 m. nacionalinis pažangos planas
NŠA	Nacionalinė švietimo agentūra
NVO	Nevyriausybines organizacijos
PRC	Pedagogų rengimo centrai
STRATA	Vyriausybės strateginės analizės centras
ŠMSM	LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija
ŠVIS	Švietimo valdymo informacinė sistema
VDM	Visos dienos mokykla

Vertinimas	2021–2027 m. ES fondų investicijų laikotarpio švietimo ir mokslo srities prioritetų strateginis vertinimas
Vertinimo vykdytojas	Smart Continent LT UAB
VVL	Vidurio ir Vakarų Lietuva

Paveikslų sąrašas

1 paveikslas. 1–6 m. ir vyresnių vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, dalis mieste ir kaime 2010–2020 m., proc.	66
2 paveikslas. 2011–2012 m. m. 8 klasėje buvusių mokinių pasiskirstymas pagal įsijimą į AM institucijas 2016–2017 m. m., proc.	77
3 paveikslas. Vienam bendrojo ugdymo mokykloje besimokančiam asmeniui tenkančios lėšos Vilniaus miesto ir Šilutės rajono savivaldybėse 2013–2019 m. , tūkst. Eur	96
4 paveikslas. Priemonės, su aukščiausiu ENIS rodikliu	118
5 paveikslas. Priemonių ENIS rodiklio palyginimas.....	119

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	19
2 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	20
3 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	20
4 lentelė. Priemonės „Taikomieji MTEP“ siekiami produkto rodikliai	23
5 lentelė. Priemonės „Taikomieji MTEP“ siekiami rezultato rodikliai.....	23
6 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	27
7 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	27
8 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	27
9 lentelė. Priemonės „Mokslo tarptautiškumas“ siekiami produkto rodikliai	29
10 lentelė. Priemonės „Mokslo tarptautiškumas“ siekiami rezultato rodikliai	29
11 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	31
12 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	32
13 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	32
14 lentelė. Priemonės „Žinių perdavimas ir komercinimas“ siekiami produkto rodikliai	35
15 lentelė. Priemonės „Žinių perdavimas ir komercinimas“ siekiami rezultato rodikliai	35
16 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	36
17 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	37
18 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	37
19 lentelė. Priemonės „Tyrėjo karjera“ siekiami produkto rodikliai.....	39
20 lentelė. Priemonės „Tyrėjo karjera“ siekiamas rezultato rodiklis.....	39
21 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	41
22 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	42
23 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	42
24 lentelė. Priemonės „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“ siekiami produkto rodikliai.....	44
25 lentelė. Priemonės „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“ siekiami rezultato rodikliai	44
26 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	46
27 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	46
28 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	47
29 lentelė. Priemonės „MTEP verslumo įgūdžiai“ siekiami produkto rodikliai.....	49
30 lentelė. Priemonės „MTEP verslumo įgūdžiai“ siekiami rezultato rodikliai	49
31 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	52
32 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	53

33 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	53
34 lentelė. Priemonės „Pagalba švietimo specialistams“ siekiami produkto rodiklis	56
35 lentelė. Priemonės „Pagalba švietimo specialistams“ siekiami rezultato rodiklis	56
36 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	58
37 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	58
38 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	59
39 lentelė. Priemonės „Tyrimai švietimui“ siekiami produkto rodikliai	61
40 lentelė. Priemonės „Tyrimai švietimui“ siekiami rezultato rodikliai	61
41 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	63
42 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	64
43 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	64
44 lentelė. Priemonės „Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas“ siekiamas produkto rodiklis	65
45 lentelė. Priemonės „Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas“ siekiamas rezultato rodiklis.....	65
46 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	68
47 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	69
48 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	70
49 lentelė. Priemonės „Švietimo įtrauktis“ siekiami produkto rodikliai	72
50 lentelė. Priemonės „Švietimo įtrauktis“ siekiami rezultato rodikliai	72
51 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	73
52 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	74
53 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	75
54 lentelė. Priemonės „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas“ siekiami produkto rodikliai	76
55 lentelė. Priemonės „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas“ siekiami rezultato rodikliai	77
56 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	78
57 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	79
58 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	80
59 lentelė. Priemonės „Socialinės ir finansinės paskatos mokytis“ siekiami produkto rodikliai.....	82
60 lentelė. Priemonės „Socialinės ir finansinės paskatos mokytis“ siekiami rezultato rodikliai	82
61 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	83
62 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	83
63 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	84
64 lentelė. Priemonės „Švietimo inovacijos“ siekiami produkto rodikliai	85
65 lentelė. Priemonės „Švietimo inovacijos“ siekiami rezultato rodikliai.....	85
66 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	87
67 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	87

68 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	88
69 lentelė. Priemonės „Dalyvavimo MVG plėtra“ siekiami produkto rodikliai.....	90
70 lentelė. Priemonės „Dalyvavimo MVG plėtra“ siekiami rezultato rodikliai	90
71 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	91
72 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	92
73 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	92
74 lentelė. Priemonės „Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas“ siekiami produkto rodikliai.....	94
75 lentelė. Priemonės „Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas“ siekiami rezultato rodikliai	94
76 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	97
77 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	97
78 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	98
79 lentelė. Priemonės „Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prieinamumui“ siekiami produkto rodikliai	100
80 lentelė. Priemonės „Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prieinamumui“ siekiami rezultato rodikliai	100
81 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	102
82 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	103
83 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	103
84 lentelė. Priemonės „Priemonės ir įranga mokymui“ siekiami produkto rodikliai.....	105
85 lentelė. Priemonės „Priemonės ir įranga mokymui“ siekiami rezultato rodikliai	105
86 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	107
87 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	107
88 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	108
89 lentelė. Priemonės „Kompleksinė švietimo pagalba“ siekiami produkto rodikliai	109
90 lentelė. Priemonės „Kompleksinė švietimo pagalba“ siekiami rezultato rodikliai.....	109
91 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	110
92 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	111
93 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	111
94 lentelė. Priemonės „Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas“ siekiami produkto rodikliai	113
95 lentelė. Priemonės „Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas“ siekiami rezultato rodikliai	113
96 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai	114
97 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai	115
98 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai	115
99 lentelė. Priemonės „Pedagogų rengimo infrastruktūra“ siekiami produkto rodikliai.....	116

100 lentelė. Priemonės „Pedagogų rengimo infrastruktūra“ siekiami rezultato rodikliai	117
101 lentelė. Išvados bei „žinok tai“ ir „daryk tai“ siūlymai ir rekomendacijos	120

Įvadas

Siekiant pasirengti 2021–2027 m. Europos Sąjungos (toliau – ES) fondų programavimo laikotarpiui bei gerinti švietimui ir mokslui skiriamų ES fondų investicijų kokybę, veiksmingumą ir nuoseklumą, atliekamas 2021–2027 m. ES fondų investicijų laikotarpio švietimo ir mokslo srities prioritetų strateginis vertinimas. Trečiasis vertinimo uždavinys yra įvertinti konkrečių 2021–2027 m. laikotarpio priemonių investavimo logiką ir laukiamą socialinę-ekonominę naudą.

Vertinimą atlieka Smart Continent LT, UAB pagal 2020 m. rugpjūčio 28 d. sutartį Nr. S-1215 (toliau – Sutartis) su LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM). Vertinimas finansuojamas iš ES struktūrinių fondų lėšų ir valstybės biudžeto lėšų pagal Lietuvos 2014–2020 m. ES Veiksmų programos prioritetą „Techninė parama, skirta informuoti apie veiksmų programą ir ją vertinti“.

Ataskaitoje pateikiamos rekomendacijos dėl priemonių, kurios reikalingos siekiant įgyvendinti 7 ŠMSM administruojamus uždavinius, kurie buvo išskirti 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai projekte:

1. Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus, diegti pažangiąsias technologijas;
2. Pasinaudoti skaitmeninio teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms;
3. Ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius;
4. Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą;
5. Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas;
6. Skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes;
7. Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą.

Ataskaitoje aprašomas priemonių poreikis, tikslinės grupės, įvertinamos skirtingos priemonių įgyvendinimo alternatyvos, pateikiami priemonės įgyvendinimo alternatyvų socialinės-ekonominės naudos įverčiai (detalūs skaičiavimai pateikiami 1 priede), nagrinėjama priemonės įgyvendinimui aktuali teisinė aplinka, pateikiamos rekomendacijos dėl priemonės įgyvendinimo laikotarpio ir plano, galimų pareiškėjų ir partnerių, siektinų rodiklių bei finansavimo.

Remiantis Sutarties priedu (technine specifikacija) įgyvendinant trečiąjį vertinimo uždavinį parengta ir šiuo dokumentu teikiama galutinė vertinimo ataskaita.

1 1 prioritetas: Pažangesnė Lietuva

1 prioritete išskirti 3 mokslo sričiai aktualūs uždaviniai. Šiame skyriuje nagrinėjamos 6 priemonės, kurias rekomenduojama įgyvendinti norint išpildyti numatytus uždavinius. Finansuojant visas 1 prioriteto priemones numatoma 23 proc. ES struktūrinių fondų lėšų skirti Sostinės regionui, o likusius 77 proc. – VVL regionui. Tačiau rekomenduojama projektus Sostinės regione bendrafinansuoti iš valstybės biudžeto lėšų, taip padvigubinant Sostinės regionui skiriamą lėšų sumą, kad ji geriau atitiktų Sostinės regiono gyventojų skaičių ir MSI koncentraciją regione. Remiantis lėšų ir potencialiu projektų pasiskirstymu tarp regionų, siekiami priemonių rodikliai taip pat išskaidyti atskirai Sostinės ir VVL regionams.

1.1 Priemonės, skirtos uždavinio „Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas“ įgyvendinimui

Šiame skyriuje aprašomos priemonės, kurias rekomenduojama įvykdyti siekiant uždavinio „Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas“ įgyvendinimo. Uždavinio įgyvendinimui numatomos 4 priemonės: „Taikomieji MTEP“, „Mokslo tarptautiškumas“, „Žinių perdavimas ir komercinimas“ bei „Tyrėjo karjera“.

1.1.1 Taikomieji MTEP

Nacionaliniame pažangos plane vienas iš poveikio rodiklių, matuojančių tikslo „Pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą“ pasiekimą – visos MTEP išlaidos, palyginti su BVP. Siekiama, kad 2030 m. MTEP išlaidos, palyginti su BVP, siektų 2,2 proc. Remiantis 2019 m. duomenimis¹, išlaidos MTEP veiklai, palyginti su BVP, siekė 1 proc. ir 2008–2019 m. laikotarpiu dalis kilo tik 0,21 proc. punkto. Finansavimo trūkumas jaučiamas ir MSI. MSI gauna daugiau finansavimo studijų paslaugų teikimui nei mokslinei veiklai – bazinis MTEP finansavimas sudaro tik 52 proc. MSI gaunamų lėšų už studijų organizavimą, todėl MSI finansiškai naudingiau priimti studentus nei vykdyti daugiau tyrimų². Labiausiai ši problema aktuali AM institucijose, kur, remiantis 2021 m. valstybės biudžeto asignavimų MSI duomenimis, mokslo ir meno finansavimo dalis buvo lygi tik 42,7 proc. studijų finansavimo dalies³. Mokslinių tyrimų institutuose studijoms skiriamas finansavimas sudaro mažą dalį jų gaunamo finansavimo ir 2021 m. valstybės biudžeto asignavimų projekte yra beveik 6 kartus mažesnis nei institutų gaunamas finansavimas mokslo ir meno veikloms⁴. Nepaisant skirtingų mokslo veiklų finansavimo proporcijų, tiek universitetuose, tiek institutuose dirbantys tyrėjai nėra patenkinti tyrimų finansavimu: 43 proc. tyrėjų institutuose ir 54 proc.

¹ 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano 1 priedas „Strateginių tikslų, pažangos uždavinių ir poveikio rodiklių sąrašas“. Prieiga per internetą: <https://lr.lt/lt/aktuali-informacija/xvii-vyriausybe/strateginis-valdymas/2021-2030-m-nacionalinis-pazangos-planas>

² ŠMSM, „2021–2030 m. Mokslo plėtros programos pagrindimas“. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/MPP%20programos%20pagrindimas%20\(2020-08-06%20\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/MPP%20programos%20pagrindimas%20(2020-08-06%20).pdf)

³ 2021 m. valstybės biudžeto projekto maksimalių asignavimų mokslo ir studijų išlaidoms paskirstymas mokslo ir studijų institucijoms projektas. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/mokslas/bendradarbiavimas_MTEP/MSI_2021_asignavimai_2020-12-31_internetui.pdf

⁴ Ten pat.

tyrėjų universitetuose tyrimų finansavimą vertino blogai arba labai blogai; apie 50 proc. apklaustų MSI tyrėjų nesutiko, kad padalinys, kuriame jie dirba, turi pakankamai vidinių resursų ilgalaikiams moksliniams tyrimams vykdyti⁵. MTEP vykdymo srityje trūksta ir bendradarbiavimo: bendrų mokslo ir verslo publikacijų dalis nesiekia net 1 proc.⁶

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, 2021–2027 m. laikotarpiu rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Taikomieji MTEP“, pagal kurią būtų skatinami didesnės apimties ir ilgesni MTEP projektai, būtų iš anksto skelbiamas kvietimų kalendorius, kad MSI galėtų tikslingai planuoti potencialų finansavimą ir projektų įgyvendinimą. Skatinant taikomuosius MTEP kartu skatinamas komercinamų žinių kūrimas, tarpinstitucinis, tarptautinis bei tarpsektorinis bendradarbiavimas įgyvendinant MTEP veiklas.

2014–2020 m. laikotarpiu buvo įgyvendinama priemonė Nr. 01.2.2-LMT-K-718 „Tiksliniai moksliniai tyrimai sumanios specializacijos srityje“, pagal kurią buvo remiami aukšto lygio tyrėjų grupių vykdomi moksliniai tyrimai, skatinama paralelinių laboratorijų MTEP veikla. Finansuojant šias veiklas trūko atrankos kriterijų, skatinančių įgyvendinti projektus su partneriais iš verslo sektoriaus, kitomis Lietuvos ar užsienio MSI, taigi, naujame laikotarpyje verta toliau skatinti MTEP vykdymą, papildomai įtraukiant bendradarbiavimą skatinančius atrankos kriterijus (skiriami papildomi balai vertinant paraiškas).

Priemonė turėtų būti įgyvendinama Sostinės regione ir VVL regione, miestuose, kuriuose veiklą vykdo MSI.

Galimos alternatyvos

Siekiant padidinti MTEP finansavimą ir padidinti tyrėjų pasitenkinimą MTEP finansavimu, rekomenduojama skelbti konkursus ir finansuoti geriausius projektus. Atsižvelgus į ekspertų vertinimus, rekomenduojama visuose priemonės įgyvendinimo scenarijuose skatinti ne tik bendrą MTEP veiklą, bet tarpinstitucinį, tarpsektorinį bei tarptautinį bendradarbiavimą. Bendradarbiavimas turėtų padėti pasiekti didžiausią proveržį ir užtikrinti, kad vykdomi MTEP projektai bus naudingi ne tik vienai sričiai ar tikslinei grupei, bet ir platesniu mastu.

1. Alternatyva A

1 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
MTEP veiklų MSI finansavimas			-	
Tarpinstitucinių MTEP projektų finansavimas			MSI, universitetų ligoninės	
Tarpsektorinių MTEP projektų finansavimas (mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimas)	Konkursas	MSI, LMT ir (arba) MITA	Žinioms imlios įmonės; Socialiniai partneriai	Negražinamoji subsidija
Tarptautinių MTEP projektų finansavimas			Užsienio MSI arba įmonės	

⁵ STRATA, „Tyrėjų darbo sąlygos Lietuvos universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2021-metai/mokslo-politika/tyreju-darbo-salygos/20210104-tyreju-darbo-salygos.pdf>

⁶ Finansų ministerija, „Bendri mokslo ir verslo projektai technologinei plėtrai“. Prieiga per internetą: https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/DNR%20plano%20dokumentai/KONCEPCIJOS/Veiksmo%20konceptija_2020-11-06.docx

Pirmoji priemonės įgyvendinimo alternatyva – bendras kvietimas MTEP veikloms įgyvendinti, skiriant papildomus balus paraiškoms, kuriose pagrindinė MSI bendradarbiauja su tarpinstituciniais, tarpsektoriniais, arba tarptautiniais partneriais.

Vertinant A alternatyvą vertinama potenciali naujų žinių ir inovacijų produktų komercinimo vertė. Remiantis CPVA konversijos koeficientų apskaičiavimo ir socialinio-ekonominio poveikio (naudos/žalos) vertinimo metodika (toliau – CPVA metodika), 2023 m., kai galimai būtų pasiekiami pirmieji priemonės rezultatai, vienos mokslinės publikacijos vertė siektų 8,5 tūkst. Eur, o vidutinė rinkoje realizuoto patento vertė siektų 78,8 tūkst. Eur. Remiamų projektų publikacijos galėtų būti cituojamos – tai sukurtų papildomą ekonominę naudą. Priemonė taip pat prisidėtų prie atžalinių įmonių plėtros. MSI pajamos augtų dėl bendradarbiavimo su įmonėmis plėtros, o dėl sukuriamų MTEP rezultatų gerėtų pažangiųjų technologijų prekių eksporto rodikliai. Įvertinus galimą naudą bei kaštus ir pritaikius 5 proc. diskonto normą, priemonės ekonominis naudos ir išlaidų santykis (toliau – ENIS) siektų 4,6 balo, tad priemonė yra tinkama finansuoti.

2. Alternatyva B

2 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
MTEP veiklų MSI finansavimas	Konkursas	MSI, LMT ir (arba) MITA	-	
Tarpinstitucinių MTEP projektų finansavimas	Konkursas	MSI, LMT ir (arba) MITA	MSI, universitetų ligoninės	
Tarpsektorinių MTEP projektų finansavimas (mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimas)	Konkursas	MSI, LMT ir (arba) MITA	Žinioms imlios įmonės; Socialiniai partneriai	Negrąžinamoji subsidija
Tarptautinių MTEP projektų finansavimas	Konkursas	MSI, LMT ir (arba) MITA	Užsienio MSI arba įmonės	

Antroji priemonės įgyvendinimo alternatyva – atskiri kvietimai teikti paraiškas remiantis skirtingais galimais partneriais. Kadangi nesikeistų nei projektų atrankos forma, nei finansavimo forma ar finansavimo suma, numatoma, kad laukiama socialinė-ekonominė nauda būtų tokia pati, kaip ir alternatyvoje A, ir ENIS galėtų siekti 4,6.

3. Alternatyva C

3 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
MTEP veiklų MSI finansavimas			-	
Tarpinstitucinių MTEP projektų finansavimas			MSI, universitetų ligoninės	
Tarpsektorinių MTEP projektų finansavimas (mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimas)	Konkursas	MSI, LMT ir (arba) MITA	Žinioms imlios įmonės; Socialiniai partneriai	Grąžinamoji subsidija
Tarptautinių MTEP projektų finansavimas			Užsienio MSI arba įmonės	

Pagal paskutinę priemonės įgyvendinimo alternatyvą būtų vykdomas vienas bendras konkursas MTEP finansavimui kaip ir alternatyvoje A, tačiau MTEP veiklos būtų finansuojamos grąžinamosios subsidijos forma. Grąžinamoji subsidija galėtų leisti finansuoti daugiau arba didesnio masto projektus, kadangi dalis

lėšų būtų sugrąžintos į priemonės biudžetą. Tačiau dalis MTEP projektų gali neatnešti pajamų, ypač jei rezultatai nėra komercializuojami. MSI tokia našta gali būti per sunki – didžioji dalis MSI gali iš anksto pasirinkti nedalyvauti priemonės konkursuose dėl finansavimo formos. Darant prielaidą, kad priemonės pasiekti rodikliai sumažėtų labiau nei priemonės kaštai, priemonės ENIS siektų 4 balus.

Vertinant priemonės įgyvendinimo alternatyvų ENIS rodiklį, iškart atmetama alternatyva C, kurios ENIS yra mažiausias. Alternatyvos A ir B pasižymi tokia pačia socialine-ekonominė nauda, tad tinkamiausia alternatyva pasirenkama vertinant kitus aspektus. Įgyvendinant alternatyvą B ir išskaidžius priemonės finansavimą ne tik laike, bet ir per atskirus kvietimus tarpinstituciniams, tarpsektoriniams ir tarptautiniams projektams kyla rizika, kad finansavimas bus per mažas dideliems MTEP projektams įgyvendinti. Todėl rekomenduojama rinktis A alternatyvą. Detalus priemonių socialinės-ekonominės naudos vertinimas pateikiamas 1 priede.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Priemonėje numatoma, kad MTEP vykdytų MSI. Pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis MSI veiklą, yra Mokslo ir studijų įstatymas. Jame išskiriamos dvi MSI grupės: aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų institutai. Aukštosios mokyklos dar skirstomos į universitetus ir kolegijas. Nors dažniau MTEP yra vykdomi universitetuose dėl juose sukauptų mokslinių išteklių, žmogiškųjų resursų ir MTEP veiklų įgyvendinimo patirties, galimybė kolegijoms vykdyti MTEP nėra ribojama, tačiau turi būti užtikrinami adekvatūs pajėgumai. Mokslinių tyrimų institutams MTEP yra pagrindinė veikla, o aukštosios mokyklos vykdo ir studijas ir su studijomis susijusią veiklą. Mokslo ir studijų įstatymo trečiame straipsnyje išskiriami MTEP vykdymui aktualūs MSI principai:

- Kūrybos ir mokslinių tyrimų laisvės;
- Mokslinių tyrimų rezultatų viešumo;
- Dalyvavimo tarptautinėje ir Europos mokslinių tyrimų erdvėje.

MTEP rezultatai, remiantis Mokslo ir studijų įstatymo 45 straipsniu, turi būti viešinami internete ir kitais būdais. 77 straipsnyje reglamentuojamas MTEP finansavimas ir išskiriama konkursinių mokslo programų forma. Atsižvelgus į tai, kad pasirinktoje priemonės įgyvendinimo alternatyvoje numatyta paraiškas atrinkti konkurso būdu, priemonė irgi galės būti priskiriama prie konkursinių mokslo programų. Įstatyme numatoma, kad paraiškos turėtų būti vertinamos pagal atitiktį konkrečių MTEP projektų keliamiems tikslams, aktualumo, kompetencijos, kokybės ir kitiems nustatytiems kriterijams.

MTEP taip pat reglamentuoja ir Technologijų ir inovacijų įstatymas. Jame reglamentuojami eksperimentinės plėtros ir inovacinės veiklos principai, nustatomos mokslo, technologijų ir inovacijų politiką formuojančių institucijų atsakomybės, aprašomos technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančios institucijos. Be MSI, prie subjektų, turinčių teisę gauti paramą MTEP vykdymui, taip pat priskiriamos perkančiosios organizacijos, ūkio subjektai ir jų grupės, fiziniai asmenys, asociacijos ir kt. Tačiau atsižvelgus į įgyvendinamą prioritetą ir uždavinį bei ŠMSM tikslus, priemonėje „Taikomieji MTEP“ rekomenduojama tik MSI leisti teikti paraiškas, o kiti MTEP galintys įgyvendinti subjektai galėtų dalyvauti tik kaip oficialūs ar neoficialūs partneriai.

Vykdam MTEP projektus svarbu tinkamai dokumentuoti procesą ir sekti išlaidas. Tam 2017 m. MITA ir Lietuvos inovacijų centras parengė Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų apskaitos vedimo ir

MTEP projektų dokumentavimo rekomendacijas⁷. Esant poreikiui rekomendacijos galėtų būti atnaujinamos atsižvelgus į 2021–2027 m. investicinio laikotarpio specifiką.

Atsižvelgus į atliktą teisinės aplinkos apžvalgą ir tai, kad 2014–2020 m. investiciniu laikotarpiu buvo įgyvendinama gana panaši priemonė „Tiksliniai moksliniai tyrimai sumanios specializacijos srityje“, poreikis teisės aktų pakeitimui nenustatytas.

Priemonės projektų vykdytojai | MSI, LMT ir (arba) MITA. Nors numatoma, kad 2021–2027 m. laikotarpiu visi projektai bus administruojami CPVA, rekomenduojama į projektų administravimo procesą įtraukti ir LMT bei MITA dėl jų turimos patirties skelbiant kvietimus mokslo srityje ir turimų mokslo srities turinio žinių. Be to, Mokslo ir studijų įstatyme nurodyta, kad LMT dalyvauja įgyvendinant MTEP ir kitas programas. Taigi, LMT ir (arba) MITA galėtų tapti skėtinių projektų vykdytojais ne tik šioje, bet ir dalyje kitų mokslo ir švietimo srities priemonių. 2021–2027 m. investicinio laikotarpio eigoje planuojama formuoti naują mokslą kuruojančią agentūrą, kuri remtųsi ir MITA, ir LMT veikla, taigi, esant galimybei, ši agentūra galėtų perimti projektų kuravimą. Tuo tarpu MSI teiktų paraiškas siekdamas gauti finansavimą MTEP veikloms įgyvendinti. Nors MTEP gali vykdyti ir įmonės, rekomenduojama priemonėje pareiškėjais laikyti MSI, atsižvelgus į tai, kad įmonės galėtų tapti pareiškėjais LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos rengiamose priemonėse.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Projektai būtų atrankami konkurso būdu. Paraiškas teiktų MSI, vykdanči ar planuojanti vykdyti taikomuosius MTEP (nuo TPL4). Išskirtiniais atvejais galėtų būti finansuojamas ir fundamentinių MTEP (TPL 1-3) vykdymas, jeigu fundamentiniai tyrimai kurtų komercinį potencialą, atitiktų sumanios specializacijos strategiją bei sutaptų su verslo ir visuomenės poreikiais. Be to, rekomenduojama sudaryti galimybę MSI vykdyti 1-3 TPL etapus, kai yra poreikis sugrįžti į fundamentinę stadiją, siekiant patobulinti kuriamą paslaugą ar produktą. Papildomi balai galėtų būti skiriami paraiškoms, kuriose vykdanč MTEP veiklas numatyta bendradarbiauti su partneriais (kitomis Lietuvos arba užsienio MSI arba įmonėmis). Atrinkant projektus turėtų būti vertinamas jų atitikimas sumanios specializacijos strategijai, planuojamo MTEP rezultato svarba ir panaudojimo perspektyvos, MTEP novatoriškumas, numatomo projekto vadovo ir tyrėjų turimos kvalifikacijos bei patirtis, papildomi balai galėtų būti skiriami už partnerių įtraukimą.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonę rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu, pradedant pasiruošimą 2021 m. Atsižvelgus į keliamus tikslus ir mokslo bendruomenės išreikštą susirūpinimą dėl lėšų nepastovumo, rekomenduojama iš anksto nuspręsti kvietimų paraiškų teikimui laiką. Rekomenduojama rengti dviejų tipų kvietimus: vieną mažesnės (iki 200 tūkst. Eur) ir vieną didesnės (iki 500 tūkst. Eur) apimties MTEP projektams finansuoti. 2022 m., 2024 m. ir 2026 m. galėtų būti skelbiami konkursai mažesnės vertės projektams (pvz., kiekvienam kvietimui skiriant apytiksliai 9 mln. Eur), o 2023 m., 2025 m., ir 2027 m. galėtų būti skelbiami konkursai didesnės vertės projektams (pvz., kiekvienam kvietimui skiriant apytiksliai 15 mln. Eur finansavimą). Atsižvelgus į tai, kad vasaros laikotarpiu didelė dalis MSI darbuotojų renkasi atostogauti, rekomenduojama paskelbti kvietimų sąlygas rugsėjo mėn., o paraiškų pateikimo terminą nustatyti lapkričio mėn. pabaigoje, kad MSI turėtų pakankamai laiko jas parengti. Nusprendus kvietimų skelbimo mėnesius, jie turėtų nesikeisti visu finansavimo laikotarpiu, kad MSI galėtų atitinkamai planuoti darbus ir biudžetą.

⁷ Lietuvos inovacijų centras ir MITA, „Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų apskaitos vedimo ir MTEP projektų dokumentavimas. Rekomendacijos“. Prieiga per internetą: <https://mita.lrv.lt/uploads/mita/documents/files/projektai/inospurtas/leidiniai/rekomendacijos.pdf>

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Priklausomai nuo investicinės veiklos, paraiškas teikiančios MSI būtų skatinamos bendradarbiauti su kitomis Lietuvos ar / ir užsienio MSI, universitetų ligoninėmis, verslu. Už tai būtų skiriami papildomi balai atrenkant finansuojamus projektus. Atvejais, kai numatoma bendradarbiauti su socialiniais arba ekonominiais partneriais, turėtų būti sudaromos bendradarbiavimo sutartys, kuriose būtų nurodyti šalių įsipareigojimai ir teisės. Rekomenduojama, kad partnerystė būtų skatinama, nes bendradarbiavimas su verslo, socialiniais ar kitais partneriais leidžia suburti didesnę, platesnį įgūdžių spektrą apimančią komandą bei kurti pilną vertės grandinę, lengviau vystyti idėją ne tik teoriniame ir akademiname kontekste, bet ir pritaikyti ją verslo bei visuomenės poreikiams.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Priemonės įgyvendinimo stebėsenai turėtų būti numatomi 4 produkto rodikliai. Rekomenduojama iškelti skirtingus tikslus Sostinės ir VVL regionams 2024 m. ir 2029 m.

4 lentelė. Priemonės „Taikomieji MTEP“ siekiami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Paramą gavusiose MSI dirbantys mokslininkai	Sostinės regionas	Metiniai visos darbo dienos ekvivalentai	22	110
	VVL regionas		129	645
Bendruose mokslinių tyrimų projektuose dalyvaujančios MSI	Sostinės regionas	MSI	0	15
	VVL regionas		0	5
Nominalioji mokslinių tyrimų ir inovacijų įrangos vertė	Sostinės regionas	Eurais	1 100 504	5 502 520
	VVL regionas		1 825 544	9 127 720
Su MSI bendradarbiaujančios įmonės	Sostinės regionas	Įmonės	8	40
	VVL regionas		14	70

Priemonėje numatytų veiklų įgyvendinimas prisidėtų ir prie rezultato rodiklių pasiekimo, kurie pateikiami toliau esančioje lentelėje

5 lentelė. Priemonės „Taikomieji MTEP“ siekiami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Remiamų projektų publikacijos	Sostinės regionas	Publikacijos	270
	VVL regionas		470
Pateiktos patentų paraiškos	Sostinės regionas	Patentų paraiškos	40
	VVL regionas		70

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | MTEP vykdymas turėtų būti finansuojamas negražinamos subsidijos forma, kadangi ši sritis vis dar išlieka priklausoma nuo ES struktūrinės paramos, galbūt dalis projektų galėtų būti įgyvendinami ir be ES paramos, tačiau mažesne apimtimi ir / ar vėlesniu laikotarpiu – tokiu atveju nepasiektume MTEP srities proveržio. Preliminariai apskaičiuota priemonės įgyvendinimui reikalinga suma –73,2 mln. Eur, iš kurių 27,5 mln. Eur būtų skiriama Sostinės regionui, likusi dalis – VVL regionui. Sostinės regione 50 proc. lėšų sudarytų lėšos iš ES struktūrinių fondų, likusią dalį – nacionalinis bendrafinansavimas. Visą VVL regionui skiriamą sumą sudarytų ES struktūrinių fondų lėšos.

1.1.2 Mokslo tarptautiškumas

Lietuvos mokslui trūksta tarptautiškumo. Tarptautiškumo trūkumą nurodo doktorantūros studentai ir jaunieji mokslininkai, tyrimuose^{8 9} teigdami, kad reikėtų aktyvesnio ryšių su užsienio MSI skatinimo, rėmimosi užsienio universitetų modeliais studijų metu, užsienio mokslininkų įtraukimo į doktorantūros procesą ir daugiau galimybių išvykti į užsienį. MOSTA MTEP vertinime¹⁰ įvardintos šios su tarptautiškumu susijusios problemos:

1. Per mažas įsitraukimas į tarptautinę mokslo erdvę;
2. Menkas doktorantų judumas ir doktorantų iš užsienio skaičius;
3. Menkas tyrėjų judumas ir tyrėjų iš užsienio skaičius;
4. Mažai tarptautinių publikacijų;
5. Prastas tarptautinio finansavimo pritraukimas.

ES šalių kontekste Lietuvos mokslo sistema nėra konkurencinga: nors pagal programos „Horizontas 2020“ sėkmės rodiklį Lietuva lenkia ES vidurkį (Lietuvos sėkmės rodiklis siekia 14,45 proc., ES vidurkis – 11,9 proc.), pateikiama nedaug paraiškų – lyginant su Estija, Lietuvoje pateikta 30 proc. mažiau reikalavimus atitinkančių pasiūlymų, buvo pasirašyta 26 proc. mažiau dotacijų sutarčių¹¹. Lietuvoje dažnai cituojamų publikacijų skaičius yra perpus mažesnis nei ES vidurkis, o bendrų viešojo sektoriaus ir verslo publikacijų rodiklis Lietuvoje siekia tik 21,5 proc. ES vidurkio¹². Lietuvos mokslininkams galimybes dalyvauti „Horizontas 2020“ programoje turėjo palengvinti nacionalinių kontaktinių asmenų (*angl. National Contact Points arba NCP*) veikla. Jų tikslas yra teikti kvalifikuotą pagalbą „Horizontas 2020“ programos dalyviams ir pareiškėjams. Tačiau NCP tinklo veikla vertinama kaip nepakankamai efektyvi, nes NCP tinklas nėra konsoliduotas vienoje institucijoje, vertinant atskiras temines sritis nėra darbuotojų, jose dirbančių pilnu etatu, NCP trūksta žmogiškųjų išteklių¹³.

Nors daugiau nei 60 proc. tyrėjų, dirbančių Lietuvos MSI, buvo patenkinti jų įstaigos teikiamomis galimybėmis išvykti stažuotis į užsienį¹⁴, 2018–2019 m. m. tik 9 proc. visų vizitų sudarė mokslinės stažuotės į užsienio šalis¹⁵. Dažniausiai (69 proc. nemobilių (po doktorantūros studijų, vertinant

⁸ Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga, „Trečiosios studijų pakopos (doktorantūros) studentų pasitenkinimas studijomis tyrimas 2019“. Prieiga per internetą: <http://www.lss.lt/wp-content/uploads/2020/01/III-pakopos-pasitenkinimas-studijomis-LJMS.pdf>

⁹ MOSTA, „Mokslo daktarų karjeros tyrimas“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/naujienos/2017/mokslas/Daktaru-karjeros-tyrimas.pdf>

¹⁰ MOSTA, „Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra Lietuvoje“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/20190514-MTEP-Lietuvoje.pdf>

¹¹ H2020 Country Profile. Prieiga per internetą: <https://webgate.ec.europa.eu/dashboard/sense/app/a976d168-2023-41d8-acec-e77640154726/sheet/0c8af38b-b73c-4da2-ba41-73ea34ab7ac4/state/0>

¹² Europos Komisija. European Innovation Scoreboard 2020. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42981/attachments/1/translations/en/renditions/native>

¹³ Finansų ministerija, Ateities DNR plano įgyvendinimo tvarkos aprašo 3 priedas „Programos „Europos horizontas“ akceleravimas“. Prieiga per internetą: [https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/DNR%20plano%20dokumentai/KONCEPCIJOS/3%20priedas_H_EU_akceleravimas_2020-10-27\(1\).docx](https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/DNR%20plano%20dokumentai/KONCEPCIJOS/3%20priedas_H_EU_akceleravimas_2020-10-27(1).docx)

¹⁴ STRATA, „Tyrėjų darbo sąlygos Lietuvos universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2021-metai/mokslo-politika/tyreju-darbo-salygos/20210104-tyreju-darbo-salygos.pdf>

¹⁵ STRATA, „Lietuvos MTEP tarptautiškumo kryptių nustatymo metodika“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/mokslo-politika/20201217-mtep-tarptautiskumo-krypciu-nustatymo-metodika.pdf>

pastaruosius 10 m., nebuvo išvykę dirbti mokslinio darbo į užsienį ilgiau nei 3 mėn.) tyrėjų) mokslininkams išvykti trukdė profesiniai veiksniai, kaip atlyginimas, mobilumo finansavimas, pareigos ir kt.¹⁶.

Žemą Lietuvos mokslo tarptautiškumą parodo ir menkas doktorantų bei tyrėjų iš užsienio pritraukimas. 2019–2020 m. m. užsieniečiai III pakopos (doktorantūros) studentų tarpe sudarė 12,9 proc.¹⁷. Be to, studentai iš užsienio neretai Lietuvoje nepasilieka baigę studijas – vidutiniškai po studijų baigimo Lietuvoje lieka tik 7 proc. absolventų iš užsienio¹⁸. 2019–2020 m. m. tik 4 proc. tyrėjų Lietuvoje buvo užsienio piliečiai¹⁹. MTEP žemėlapyje mažas Lietuvos mokslo sistemos prestižas ir žinomumas užsienio šalyse bei nepakankama informacijos sklaida apie finansavimo galimybes buvo įvardyti kaip pagrindinės priežastys, kodėl 2014–2020 m. užsienio tyrėjų pritraukimo priemonės nebuvo populiarios ir neturėjo didelio teigiamo poveikio, o doktorantų ir tyrėjų iš užsienio skaičius Lietuvos MSI išliko vienas mažiausių ES²⁰. Prie Lietuvos žinomumo didinimo turėtų prisidėti Lietuvos mokslo ir inovacijų ryšių ir kompetencijų biuras Briuselyje LINO, tačiau jis buvo įsteigtas tik 2017 m. ir turi ribotus veiklos pajėgumus, trūksta Lietuvos mokslo atstovų veiklos kitose valstybėse²¹. Todėl siekiant reikšmingų veiklos rezultatų svarbu didinti informacijos sklaidos apie Lietuvos mokslą pajėgumus ir užtikrinti atsakingų agentūrų veiklos tęstinumą.

Tyrėjų iš užsienio pritraukimą gali riboti ne tik mažas Lietuvos mokslo sistemos prestižas ir informacijos sklaida, bet ir nekonkurencingi atlyginimai, ypač vertinant ne nacionaliniu, o tarptautiniu mastu. 2018 m. vidutinis Lietuvos tyrėjų atlyginimas buvo 4 kartus mažesnis nei ES vidurkis, perskaičius jį pagal perkamosios galios paritetą²². Nors vykdant konkursinius projektus atlygis mokslininkams gali būti didesnis, kai kuriuose projektuose padidintas atlyginimas taikomas tik vienam mokslininkui, tad sunku suburti daugiau užsienio tyrėjų turinčią projekto komandą, o net ir padidintas atlyginimas dažnai yra nepakankamas pritraukti stipriausius užsienio tyrėjus²³. Be to, norint atvykti į Lietuvą ir jau dirbant joje tyrėjams iš užsienio kyla įvairios problemos: daliai finansavimo konkursų reikia teikti paraiškas lietuvių kalba, paraiškas sunku užpildyti be pagalbos, trūksta jų pildymo paaiškinimų, o jau vykdant projektus dažnai taikomi tokie pertekliniai administraciniai reikalavimai, kaip tikslus lėšų ir darbo valandų priskyrimas konkrečioms veikloms, žiniaraščių pildymas ir pan.²⁴ Užsienyje tyrėjai dažniau skiria dėmesį tik mokslinei veiklai, o administracinius procesus tvarko kiti priimančio universiteto darbuotojai, kurie yra geriau susipažinę su šalies biurokratine sistema²⁵. Tyrėjai taip pat nurodė, kad didžioji dalis komunikacijos MSI vyksta lietuviškai, tad užsieniečiai nesijaučia pakankamai įtraukti į įstaigų veiklą²⁶.

¹⁶ STRATA, „2020 Mokslo būklės apžvalga“, prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/mokslo-politika/20201221-mokslo-bukles-apzvalga.pdf>

¹⁷ Ten pat.

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ ŠMSM ir EIM, „Investicijos į MTEP ir inovatyviosios bei sumaniosios ekonomikos vystymą: pasiekimų, išmoktų pamokų ir išliekančių plėtros poreikių žemėlapis“. Prieiga per internetą: <https://www.esinvesticijos.lt/uploads/main/documents/files/Post%202020/Programos%20rengimas/MTEP%20%20SMSM%20ir%20EIM%20zemelapis%20FINAL%202020-04-02.pdf>

²¹ ŠMSM, „2021–2030 m. Mokslo plėtros programos pagrindimas“. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/MPP%20programos%20pagrindimas%20\(2020-08-06%20\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/MPP%20programos%20pagrindimas%20(2020-08-06%20).pdf)

²² ŠMSM, „Numatoma toliau didinti mokslininkų ir dėstytojų atlyginimus“. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/numatoma-toliau-didinti-mokslininku-ir-destytoju-atlyginimus

²³ Socialinių inovacijų institutas, „Užsienio tyrėjų pritraukimo į Lietuvos mokslo ir studijų institucijas modelis“. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/mokslas/Modelis_2019_10_16_FIN.pdf

²⁴ Ten pat.

²⁵ Ten pat.

²⁶ Ten pat.

2020 m. Lietuva buvo įsitraukusi į šias tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras (toliau – MTI): Europos MTI konsorciumą „Europos socialiniai tyrimai“ (ESS ERIC), Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizaciją (CERN), bendrosios kalbos išteklių ir technologijų infrastruktūros Europos MTI konsorciumą (CLARIN ERIC), Europos molekulinės biologijos laboratoriją (EMBL), Europos molekulinės biologijos konferenciją (EMBC), Integruotos struktūrinės biologijos infrastruktūrą (Instruct-ERIC), Biobankų ir biomolekulių išteklių MTI (BBMRI-ERIC) ir Ekstremaliosios šviesos institutą (ELI)^{27,28}. Įsitraukimas į MTI didina Lietuvos mokslo konkurencingumą, nes suteikia galimybę vykdyti aukšto lygio MTEP veiklas, MTI narėms suteikiama prieiga prie MTI išteklių. Subūrus ES nares koordinuotai veiksmai didėja ir visos ES galimybės konkuruoti mokslinių tyrimų srityje pasauliniu lygiu. Tačiau Lietuvoje įsitraukimui į MTI skiriamas finansavimas turi trūkumų: finansavimas yra projektinis, todėl MTI veikloms trūksta finansavimo laikotarpiu tarp projektų, 2019 m. diskusijų dėl Lietuvos MTI raidos kryptių metu išreikštas poreikis platesniam finansavimui, apimančiam ir žmogiškųjų išteklių tobulinimą ar kitas „minkštąsias“ veiklas²⁹.

Žemas šalies aktyvumas tarptautinėse mokslo iniciatyvose sąlygoja nepakankamą šalies mokslo tarptautiškumo lygį, todėl rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Mokslo tarptautiškumas“, kuri skatintų įsijungimą į tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras, institucijų įsijungimą į tarptautines organizacijas, jų tinklus bei konkurencingą dalyvavimą tarptautinėse MTI programose. Rekomenduojama skatinti į tarptautines veiklas įsitraukti ne tik tyrėjus, bet ir kitus MSI darbuotojus, ypač vadybininkus, kurių tarptautinės pažintys galėtų prisidėti prie sėkmingos komercinimo veiklų plėtros. Dalis kitų su tarptautiškumu susijusių problemų, kaip mažas tyrėjų iš užsienio skaičius bei nepakankamas Lietuvos tyrėjų tarptautinis mobilumas, galėtų būti sprendžiamos įgyvendinant priemonę „Tyrėjo karjera“. 2014–2020 m. laikotarpiu buvo finansuojami MTI narystės mokesčiai, o 2021–2027 m. laikotarpyje verta investuoti į veiklas, kurios leistų plėsti veiklos su MTI mastą, skatintų Lietuvos tyrėjų mobilumo veiklas dirbant su MTI. Priemonę rekomenduojama įgyvendinti Sostinės regione ir VVL regione, miestuose, kuriuose veiksmai vykdo MSI. Rekomenduojama išskirti tyrėjus kaip pagrindinę priemonės tikslinę grupę.

Galimos alternatyvos

Siekiant didinti tarptautiškumą svarbu stiprinti organizacijas, kurios turėtų didinti Lietuvos mokslo tarptautiškumą, sudaryti geresnes sąlygas tyrėjų mobilumui, motyvuoti tyrėjus dalyvauti tarptautinėse programose ir konkursuose bei mokslinių tyrimų infrastruktūrose. Taigi rekomenduojama visose priemonės įgyvendinimo alternatyvose įtraukti veiksmus, skirtus dalyvavimo tarptautinėse MTEP iniciatyvose skatinimui ir finansavimui bei Lietuvos mokslo tarptautiškumą skatinančių institucijų (konkrečiai LINO ir NCP) veiklos stiprinimui. Įgyvendinant priemonę turėtų būti skiriamas dėmesys ir „Seal of excellence“ gavusiems projektams. „Seal of excellence“ tai kokybės ženklas, suteikiamas projektams, kurie buvo pateikti programai „Horizontas 2020“ arba „Horizontas Europa“, buvo teigiamai įvertinti, bet negavo finansavimo dėl lėšų trūkumo. Ženklas sukurtas tam, kad projektai, gerai įvertinti EK, lengviau rastų alternatyvų finansavimą – ES struktūriniai fondai galėtų juo tapti. Investiciniai veiksmai, skirti skatinti tyrėjų mobilumą, galėtų būti įgyvendinami pagal priemonę „Tyrėjo karjera“. Toliau apžvelgiamos

²⁷ Lietuvos mokslo taryba, „Lietuvos narystė tarptautinėse MIT ir atstovaujančios institucijos“. Prieiga per internetą: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-politika/moksliniu-tyrimu-infrastrukturos/lietuvos-naryste-tarptautinese-mti-ir-atstovaujancios-institucijos/2258>

²⁸ STRATA, „Lietuvos tarptautiškumo kryptių nustatymo metodika“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/mokslo-politika/20201217-mtep-tarptautiskumo-krypciu-nustatymo-metodika.pdf>

²⁹ Lietuvos mokslo taryba, ŠMSM ir MOSTA, „Diskusijos dėl Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų raidos kryptių apibendrinimas“. Prieiga per internetą: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/i45zsbshl7aye41qeb3n9z62pjutzj31>

priemonės alternatyvos, atliepančios šią rekomendaciją, bei pateikiamos ir vertinamos skirtingos investicinių veiksmų įgyvendinimo formos.

1. Alternatyva A

6 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Dalyvavimo tarptautinėse MTEP programose, tinkluose, partnerystėse, iniciatyvose ir kt. skatinimas	Konkursas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija
LINO ir NCP stiprinimas	Valstybės projektų planavimas	LMT ir MITA	-	
Seal of excellence gavusių projektų finansavimas	Konkursas	MSI	-	

Pirmąją alternatyvą sudarytų 3 pagrindiniai investiciniai veiksmai. Planuojama, kad dėl priemonės įgyvendinimo galėtų būti parengtos 275 publikacijos ir pateikta 13 patento paraiškų. Darant prielaidą, kad rezultatai tolygiai pasiskirstytų 2023–2029 m. laikotarpiu, priemonės ENIS siektų 3 balus.

2. Alternatyva B

7 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Dalyvavimo tarptautinėse MTEP programose, tinkluose, partnerystėse, iniciatyvose ir kt. skatinimas	Konkursas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija
LINO ir NCP stiprinimas	Valstybės projektų planavimas	LMT ir MITA	-	Negrąžinamoji subsidija
Seal of excellence gavusių projektų finansavimas	Konkursas	MSI	-	Grąžinamoji subsidija

Alternatyvą B irgi sudarytų 3 investiciniai veiksmai, tačiau rekomenduojama Seal of excellence gavusius projektus finansuoti skiriant grąžinamąją subsidiją. Daroma prielaida, kad tokiu atveju būtų galima dalį lėšų panaudoti dar kartą. Tačiau teikiant projektų vykdytojams grąžinamąsias subsidijas gali kilti rizika, kad daugelis projektų nenumatys pajamų generavimo ir todėl neteiks paraiškų finansavimui gauti. Tokiu atveju nebūtų pasiekiami išskirti parengtų publikacijų ir pateiktų patentų paraiškų rodikliai. Konkretus kaštų sumažėjimas priklausytų nuo nustatomų subsidijos grąžinimo sąlygų. Jei būtų parengta 10 proc. mažiau publikacijų ir patentų paraiškų, o veiklai skirta lėšų suma sumažėtų 20 proc., įgyvendinant priemonę pagal alternatyvą B ENIS galėtų siekti 2,8.

3. Alternatyva C

8 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Dalyvavimo tarptautinėse MTEP programose, tinkluose, partnerystėse, iniciatyvose ir kt. skatinimas	Konkursas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija
LINO ir NCP stiprinimas	Konkursas	LMT ir MITA	-	Negrąžinamoji subsidija

Seal of excellence gavusių projektų finansavimas	Konkursas	MSI	-	Negražinamoji subsidija
--	-----------	-----	---	-------------------------

Alternatyvoje C, palyginus su alternatyva A, pakeista LINO ir NCP stiprinimo projektų atrankos forma. Konkursas paprastai sukuria didesnę konkurenciją ir gali paskatinti atrinkti geriausius projektus. Tačiau šiuo atveju gali kilti rizika, kad skirtingai parengus paraiškas kažkuri organizacija negaus finansavimo. Darant prielaidą, kad rezultato rodikliams didžiausią įtaką daro investiciniai veiksmai „Dalyvavimo tarptautinėse MTEP programose, tinkluose, partnerystėse, iniciatyvose ir kt. skatinimas“ ir „Seal of excellence gavusių projektų finansavimas“, prognozuojamas ENIS sutaptų su A alternatyvos atveju ir siektų 3 balus.

Atsižvelgus į apskaičiuotą skirtingų alternatyvų socialinę-ekonominę naudą būtų tikslinga rinktis tarp A ir C alternatyvų, kurių socialinė-ekonominė nauda įvertinta vienodai. Tačiau, siekiant iškelto tikslo sustiprinti ir LINO ir NCP bei atsižvelgus į įvertintas C alternatyvos rizikas, rekomenduojama įgyvendinti priemonę pagal A alternatyvą.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Svarbiausias dokumentas mokslo tarptautiškumo srityje yra Mokslo ir studijų įstatymas. Trečiame įstatymo straipsnyje, reglamentuojant mokslo ir studijų principus, pabrėžiama orientavimosi į tarptautinius kokybės standartus ir dalyvavimo tarptautinėje ir Europos mokslinių tyrimų erdvėje svarba. 77 straipsnyje, kuriame reglamentuojamas valstybinis MTEP ir meno veiklos finansavimas, nurodoma, kad vienas iš nacionalinių mokslo programų tikslų turėtų būti Lietuvos mokslo tarptautinio konkurencingumo didinimas. Siekiant skatinti mokslo tarptautiškumą, rengiami papildomi dokumentai, kaip aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo prioritetai³⁰, LMT tarptautiškumo gairės³¹. Abu šie dokumentai dar nėra parengti laikotarpiui nuo 2021 m., tad rekomenduojama skubinti jų atnaujinimą.

Siekiant, kad mokslo darbuotojai būtų motyvuoti dalyvauti tarptautinėse programose kaip „Europos horizontas“, rekomenduojama didinti mokslininkų atlyginimus, mokamus iš biudžeto ir vykdant nacionalinius projektus, kad įgyvendinant tarptautinius projektus taip pat būtų taikomi aukštesni įkainiai. Tyrėjų ir kitų mokslo darbuotojų darbo užmokestis gali būti didinamas keičiant jų pareiginės algos koeficientus, nustatytus Mokslo ir studijų įstatyme, arba didinant pareiginės algos bazinį dydį, kurį nustato ir tvirtina Seimas. Be to, svarbu finansuoti narystę įvairiuose tarptautiniuose tinkluose ir programose iš biudžeto lėšų, nes kai kuriais atvejais nesant nariu negalima teikti paraiškų projektams. Galiausiai, rekomenduojama kuo greičiau įvertinti poreikį atnaujinti Lietuvos MTI kelrodį, kad būtų identifikuotos tolimesnės strateginės plėtros kryptys bei prioritetingi projektai.

Priemonės projektų vykdytojai | Įgyvendinant projekto veiklas rekomenduojama LMT ir MITA paskirti pareiškėjais, kai planuojami projektai LINO ir NCP stiprinimui, nes LMT ir MITA Lietuvoje vykdo NCP veiklą, LMT pradėjo LINO veiklą. Kitais atvejais, tikslinga pareiškėjais laikyti MSI, skatinant MSI labiau įsitraukti į tarptautines programas, bei teikti daugiau paraiškų „Europos horizonto“ programoje, žinant, kad gavus aukštą įvertinimą, bet negavus „Europos horizonto“ finansavimo, bus galima teikti paraiškas ir gauti finansavimą iš ES struktūrinių fondų.

³⁰ LR švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. V-364 „Dėl aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2019–2020 metų prioritetų patvirtinimo. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/36d708e057da11e9a461a9899f91e827?jfwid=4q7c45hgd>

³¹ Lietuvos mokslo tarybos tarptautiškumo gairės 2016–2020 m. Prieiga per internetą: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d1_lmt_gaires-2016-2020.pdf

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Įgyvendinant LINO ir NCP stiprinimo projektus rekomenduojama suplanuoti projektus nacionaliniu lygmeniu ir įtraukti juos į Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu tvirtinamą valstybės projektų sąrašą, taip užtikrinant, kad abu investiciniai veiksmai gaus finansavimą veiklos vystymui ir tobulinimui. Įgyvendinant likusius priemonės veiksmus rekomenduojama skelbti konkursus bei finansavimą skirti projektams, kurių paraiškos surenka aukščiausius vertinimus. Vertinant Seal of excellence gavusių projektų paraiškas rekomenduojama remtis Europos Komisijos projektų įvertinimais.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Rekomenduojama priemonę įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Tikėtina, jog dėl priemonių ir projektų derinimo pirmieji projektai būtų pradėti vykdyti 2022 m. ar 2023 m.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Įgyvendinant priemonės veiklas nenumatoma galimybė bendradarbiauti su socialiniais ar ekonominiais partneriais. LINO ir NCP veiklose MITA ir LMT atlieka pagrindinį vaidmenį. Tuo tarpu įgyvendinant kitus investicinius veiksmus nenumatytas poreikis MSI turėti partnerius. Išskirtinis atvejis galėtų būti, jei projektuose, gavusiuose „Seal of excellence“ pažymą, MSI buvo numaćiusi turėti partnerius, ir jie yra būtini projekto įgyvendinimui. Tokiu atveju, rekomenduojama leisti MSI projektus vykdyti kartu su socialiniais ir / ar ekonominiais partneriais. Tačiau galimybė įtraukti partnerius jau po „Seal of excellence“ suteikimo projektui neturėtų būti numatoma.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Rekomenduojama matuoti 2 produkto rodiklius, iškeliant skirtingus siekius Sostinės ir VVL regionams.

9 lentelė. Priemonės „Mokslo tarptautiškumas“ siekiami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Paramą gavusiose MSI dirbantys tyrėjai	Sostinės regionas	Metiniai visos darbo dienos ekvivalentai	14	70
	VVL regionas		76	380
Nominalioji mokslinių tyrimų ir inovacijų įrangos vertė	Sostinės regionas	Eurai	692 874	3 464 370
	VVL regionas		1 068 000	5 340 000

Pirmasis produkto rodiklis leis įvertinti, kokį skaičių tikslinės grupės narių paveikia skiriamos investicijos. Antrasis rodiklis labiau susijęs su įgyvendinamais projektais ir jų vykdymui reikalingos įrangos verte. Priemonėje numatytų veiklų įgyvendinimas prisidėtų ir prie rezultato rodiklių pasiekimo, pateikiamų toliau esančioje lentelėje.

10 lentelė. Priemonės „Mokslo tarptautiškumas“ siekiami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Pateiktos patentų paraiškos	Sostinės regionas	Patentų paraiškos	6
	VVL regionas		7
Remiamų projektų publikacijų skaičius	Sostinės regionas	Publikacijų skaičius	110
	VVL regionas		165
MTEP veiklos produktai	Sostinės regionas	Skaičius	8
	VVL regionas		10

Nustatyti rodikliai leis įvertinti, ar investicijos iš tiesų prisidėjo prie realių pokyčių, vertę kuriančių produktų sukūrimo.

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonei turėtų būti skiriamas 47,3 mln. Eur finansavimas. Rekomenduojama Sostinės regionui skirti 36,6 proc. visos sumos (17,3 mln. Eur). ES struktūrinių fondų lėšos turėtų sudaryti 50 proc. Sostinės regionui skiriamos sumos ir 100 proc. VVL regionui skiriamos sumos.

1.1.3 Žinių perdavimas ir komercinimas

Siekiant, kad MSI būtų labiau finansiškai nepriklausomos, svarbu, kad be valstybės ir ES fondų finansavimo MSI turėtų ir kitų pajamų šaltinių (pvz., komercinės veiklos). Tačiau 2020 m. tyrėjų apklausoje³² ir universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose dirbančių tyrėjų tarpe tik 5-7 proc. apibūdino savo vykdomus tyrimus kaip orientuotus į komercinį pritaikymą ir (ar) technologijų perdavimą, taigi tyrėjai yra labiau linkę akcentuoti kitus savo vykdomų tyrimų aspektus (pvz. tarpdiscipliniškumą, tarptautiškumą, socialinį pritaikomumą) nei komercializavimą. Savų lėšų iš ūkinės ir komercinės veiklos MTEP veiklos finansavimui Lietuvos AM ir valdžios sektoriuose, lyginant 2014 m. ir 2019 m., sumažėjo 55,7 proc. Savomis lėšomis finansuojamų MTEP išlaidų palyginimas su bendromis MTEP išlaidomis šiuose sektoriuose parodė, kad labiausiai savomis lėšomis finansuojamų MTEP veiklų dalis sumažėjo AM sektoriuje (9 proc. punktais).

MSI susiduria su iššūkiais sukurtas žinias ar produktus išleisti į rinką arba vykdyti projektus pagal verslo užsakymus, nes ir verslas, ir mokslas nesupranta vieni kitų darbo specifikos, būna sunku pasiekti kompromisus³³. Siekiant perduoti MSI sukurtas žinias ir technologijas susiduriama su žinių sklaidos, intelektualinės nuosavybės valdymo, mokslo vadybos ir žinių pritaikymo praktikoje problemomis. Jei MSI sukuriama teorinės žinios nėra pritaikomos praktikoje, Lietuva praranda galimybę didinti savo konkurencingumą tarptautinėje rinkoje. Mokslinių tyrimų institutams vykdyti komercinę veiklą trukdo jų administracinis statusas – biudžetinės įstaigos negali vykdyti pelną duodančios ūkinės veiklos³⁴. Siekiant plėtoti bendradarbiavimą su verslo įmonėmis ir mokslo sukurtų produktų komercializavimą, pradėti kurti inovacijų ir technologijų perdavimo centrai (toliau – ITPC). Jei MSI neveikia arba neefektyviai veikia ITPC ar jo atitinkmuo, komercinimo funkcijos atitenka tyrėjams, kurie neturi komercinimui reikalingų vadybos žinių ir patirties bendradarbiaujant su verslo atstovais. Stipri ITPC veikla, tinkamai parengti mokslo vadybininkai ir kokybiški komercializavimo ir rinkodaros planai gali prisidėti prie pajamų iš sutarčių su verslu didėjimo³⁵.

MSI bendradarbiauti su verslu trukdo ir biurokratinė našta – net 60 proc. tyrėjų-vykdytojų nebendradarbiavo su verslu, nes neturėjo laiko dėl turimų įsipareigojimų MSI, o net ir turėdami laisvo laiko tyrėjai yra labiau linkę rinktis mokslines publikacijas, o ne darbą su verslu, nes tyrėjų kompetencijos

³² STRATA, „Tyrėjų darbo sąlygos Lietuvos universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2021-metai/mokslo-politika/tyreju-darbo-salygos/20210104-tyreju-darbo-salygos.pdf>

³³ MOSTA, „Mokslo ir verslo bendradarbiavimas MTEP srityje“. Prieiga per internetą: https://strata.gov.lt/images/documents/atasakaitos/Mokslo%20ir%20verslo%20bendradarbiavimo%20MTEP%20srityje%20tyrimo%20rezultat%C5%B3%20ataskaita_MOSTA_2018.pdf

³⁴ Valstybės kontrolė „Valstybės investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą siekiant inovacijų augimo“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3690>

³⁵ PPMI, „Priemonių Nr. 01.2.2-CPVA-K-703 „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“ ir Nr. 01.2.2-LMT-K-718 „Tiksliniai moksliniai tyrimai sumanios specializacijos srityje“ investicijų tinkamumo ir suderinamumo vertinimas“. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/2468_6df257c2d32e469a5f7daf257c3d7582.pdf

atestuojant vertinamos būtent pagal aukšto lygio mokslines publikacijas, o ne pagal MTEP veiklą ar bendradarbiavimą su verslu³⁶.

Siekiant spręsti šias problemas 2021–2027 m. laikotarpiu rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Žinių perdavimas ir komercinimas“. Priemone būtų siekiama sustiprinti MSI veikiančius ITPC ir juose dirbančių asmenų kompetencijas valdyti intelektinę nuosavybę, teikti paslaugas verslui, identifikuoti ir remti komercinį potencialą turinčių prototipų rengimą, siekiant padidinti MSI komercinamų žinių apimtį ir iš komercinės veiklos gaunamas pajamas.

2014–2020 m. laikotarpiu buvo įgyvendinama priemonė Nr. 01.2.2-CPVA-K-703 „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“, kuri buvo skirta žinių perdavimo ir komercinimo sistemos stiprinimui. PPMI atliktame Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinime priemonė įvertinta kaip veiksmingiausia siekiant didėjančios verslo įmonių išlaidų dalies MSI vykdomam MTEP. Atsižvelgiant į tai, kad komercinimo apimtys vis dar yra gana žemos, rekomenduojama ir 2021–2027 m. laikotarpiu įgyvendinti priemonę, kuri užtikrintų paramos ITPC tęstinumą, ugdytų ITPC darbuotojų įgūdžius, sudarytų galimybes ITPC talkinti tyrėjams ir perimti dalį žinių komercinimo vadybinės naštos, ir padėtų kurti tvarius santykius su verslu, kurie ilguoju laikotarpiu padėtų ITPC patiems save išlaikyti ir generuoti finansinę grąžą.

Priemonę siūloma įgyvendinti Sostinės regione ir VVL regione, konkreti įgyvendinimo vieta priklauso nuo ITPC veiklos vykdomo vietos.

Galimos alternatyvos

Remiantis ankstesnio laikotarpio patirtimi bei apžvelgta problematika rekomenduojama įgyvendinant priemonę ir toliau stiprinti MSI veikiančius ITPC bei skirti finansavimą MTEP rezultatų komercinimui, kad būtų plečiamos MSI pajamų generavimo galimybės, ir ilgainiui neberekėtų papildomų išorės investicijų ITPC išlaidumui ir jų veiklos vystymui. Svarbu užtikrinti, kad ITPC (arba kiti MSI ITPC funkcijas atliekantys padaliniai ar asmenys) veiktų kaip pagrindinė vieta, į kurią gali kreiptis ir akademinė bendruomenė, ir viešosios institucijos, ir verslo subjektai dėl MTEP rezultatų komercinimo perspektyvų, intelektinės nuosavybės, atžalinių įmonių plėtojimo (plačiau - 1.1.3 skyriuje), MSI paslaugų pasiūlos ir pan. Atsižvelgus į mokslo tarptautiškumo stiprinimo prioritetą, kurio svarba buvo apžvelgta 1.1.2 skyriuje, rekomenduojama įgyvendinant priemonę taip pat skirti finansavimą integracijai į tarptautines antreprenerystės ekosistemas.

1. Alternatyva A

11 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
ITPC (arba kitų MSI padalinių, atsakingų už vadybinę veiklą) veiklos stiprinimas	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	Universitetų ligoninės	Negrąžinamoji subsidija

³⁶ MOSTA, „Mokslo ir verslo bendradarbiavimas MTEP srityje“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/documents/atasakaitos/Mokslo%20ir%20verslo%20bendradarbiavimo%20MTEP%20sirtyje%20tyrimo%20rezultat%C5%B3%20ataskaita MOSTA 2018.pdf>

MTEP rezultatų komercinimo veiklos (patentai, bendradarbiavimas su verslu ir pan.)	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	Universitetų ligoninės	Negrąžinamoji subsidija
Integracija į tarptautines antreprenerystės ekosistemas	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	-	Negrąžinamoji subsidija

Įgyvendinant alternatyvą A būtų įgyvendinami 3 pagrindiniai investiciniai veiksmai. Priemonės socialinę-ekonominę naudą galima vertinti remiantis numatyty rodiklių pasiekimo sukeliama nauda: papildomos sutartys su verslu leistų MSI padidinti generuojamas pajamas. Be to, plečiant ITPC centrų veiklą būtų įdarbinami nauji darbuotojai, kurie kurtų pridėtinę vertę. Atsižvelgus į numatomus kaštus bei pritaikius 5 proc. diskonto normą, priemonės ENIS turėtų siekti 3,1, tad priemonė yra tinkama finansavimui gauti.

2. Alternatyva B

12 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
ITPC (arba kitų MSI padalinių, atsakingų už vadybinę veiklą) veiklos stiprinimas	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	Universitetų ligoninės	Grąžinamoji subsidija
MTEP rezultatų komercinimo veiklos (patentai, bendradarbiavimas su verslu ir pan.)	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	Universitetų ligoninės	Grąžinamoji subsidija
Integracija į tarptautines antreprenerystės ekosistemas	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	-	Negrąžinamoji subsidija

Įgyvendinant priemonę pagal alternatyvą B numatoma taikyti grąžinamąją subsidiją MTEP rezultatų komercinimo veiklą bei ITPC veiklos stiprinimo projektų įgyvendinimui. Taikant grąžinamąją subsidiją priemonės vykdytojai būtų įpareigoti grąžinti dalį jiems skirtų lėšų užbaigus projektą. Kadangi siekiama, jog MSI ITPC skatintų MSI pajamų generavimą, tokia finansavimo forma galėtų būti taikoma. Tačiau kyla rizika, kad neturėdami pakankamai pajamų dalis ITPC neteiks paraiškų projektų įgyvendinimui arba nepalaikys sukurtų darbo vietų, nes turės sugrąžinti lėšas. Dėl šios priežasties apskaičiuojant alternatyvos B ENIS rodiklį buvo sumažinti sukurtų darbo vietų, atžalinių įmonių skaičiaus bei kompetencijas patobulinusių darbuotojų skaičiai. Atsižvelgiant į pasikeitusius naudų ir kaštų įverčius apskaičiuota, kad alternatyvos B ENIS rodiklis siektų 1,9.

3. Alternatyva C

13 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
ITPC (arba kitų MSI padalinių, atsakingų už vadybinę veiklą) veiklos stiprinimas	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	-	Negrąžinamoji subsidija
MTEP rezultatų komercinimo veiklos (patentai, bendradarbiavimas su verslu ir pan.)	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	-	Negrąžinamoji subsidija

Integracija į tarptautines antreprenerystės ekosistemas	Konkursas	MSI (ITPC), Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija	-	Negražinamoji subsidija
--	-----------	--	---	----------------------------

Įgyvendinant priemonę pagal C alternatyvą nenumatoma galimybė įgyvendinant priemonės projektus bendradarbiauti su socialiniais ar ekonominiais partneriais. Tai galėtų sumažinti administracinę priemonės įgyvendinimo našta, supaprastinti procedūras. Tačiau kyla rizika, kad nebūtų komercinama dalis universitetų ligoninėse sukuriamų MTEP grįstų produktų ar paslaugų (universitetų ligoninės teikia verslui komercinių vaistų ir medicinos prietaisų klinikinių tyrimų vykdymo paslaugas, kartu su verslo partneriais gali kurti naujų prietaisų modelius ir pan.). Tokiu atveju galimai būtų sudaryta mažiau sutarčių su verslu (pvz., 180 vietoj siekiamų 225), ir C alternatyvos ENIS būtų mažesnis nei alternatyvoje A bei siektų 2,9.

Atsižvelgus į skirtingose priemonės alternatyvose identifikuotas rizikas bei apskaičiuotus priemonės įgyvendinimo alternatyvų ENIS rodiklius, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal A alternatyvą.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis priemonės įgyvendinimo teisinę aplinką, yra Mokslo ir studijų įstatymas. Jame reglamentuojama aukštųjų mokyklų teisė verstis įstatymų nedraudžiama komercine veikla, o 89 įstatymo straipsnis nustato teises, atsirandančias iš intelektinės veiklos rezultatų. Atsižvelgus į tai, kad numatoma komercializuoti MSI kuriamus produktus, aktualūs ir intelektinės veiklos rezultatų apsaugą ir naudojimą reglamentuojantys įstatymai, kaip Patentų įstatymas, Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas ir kt.

Kiekvienu atveju priemonės įgyvendinimo sąlygos gali iš dalies skirtis priklausomai nuo atskirų universitetų statutų, kuriuose apibrėžiama jų misija, reglamentuojama universitetų veikla bei individualių universitetų vidinių taisyklių, susijusių su intelektinės nuosavybės valdymu ir žinių bei technologijų perdavimu. Kiekvienas atskiras ITPC turėtų turėti savo viziją ir uždavinius, kurie gali prisidėti prie skirtingo priemonės įgyvendinimo skirtingose MSI. Tačiau nustatyti uždaviniai yra panašūs, pvz., Vilniaus Gedimino technikos universiteto žinių ir technologijų perdavimo centras numatė 4 uždavinius³⁷:

- Skatinti VGTU vykdomų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros (MTEP) veiklos rezultatų komercinimą, žinių ir technologijų perdavimą;
- Skatinti, mokslo ir verslo partnerystę, plėtojant bendradarbiavimą MTEP ir inovacijų srityje;
- Skatinti verslumo ugdymą ir naujo inovatyvaus verslo (startuolių, pumpurinių įmonių) kūrimąsi;
- Ugdyti kūrybingą, inovatyvią visuomenę, plėtojant naujas žinias ir jų pritaikymą.

Vytauto Didžiojo universiteto komunikacijos ir technologijų perdavimo centras išskiria šias atsakomybes:

- Mokslininkų, tyrėjų, studentų ir verslininkų produktyvus bendradarbiavimas;
- Mokslinio potencialo panaudojimas;
- Inovacijos ir inovatyvaus verslo kūrimas;
- Mokslinės informacijos viešinimas.

Nors uždaviniai ir atsakomybės suformuluoti skirtingai, esminės funkcijos sutampa.

³⁷ Vilniaus Gedimino technikos universitetas, „Žinių ir technologijų perdavimo centras“. Prieiga per internetą: <https://vilniustech.lt/verslui/ziniu-ir-technologiju-perdavimo-centras/480>

Universitetai 2011 m. buvo pertvarkyti į viešąsias įstaigas, tad jų veikla gali remtis Viešųjų įstaigų įstatymu, kuriame nurodoma, kad viešosios įstaigos gautas pelnas gali būti naudojamas tik viešosios įstaigos įstatuose nustatytiems viešosios įstaigos tikslams siekti. ITPC veikla neprieštarauja įstatymo nuostatomis, jeigu universitetai tinkamai tvarko vidinius dokumentus. Dalis mokslinių tyrimų institutų vis dar yra biudžetinės įstaigos ir jų veikla remiasi Biudžetinių įstaigų įstatymu, kuriame nenumatoma pelno generavimo galimybė, 4 įstatymo straipsnyje numatoma, kad biudžetinės įstaigos finansuojamos iš valstybės biudžeto, Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo ar kitų valstybės lėšų.

Priemonės įgyvendinimui taip pat aktualūs teisės aktai, apžvelgti 1.1.1 skyrelyje.

Atsižvelgus į esamą teisinę bazę, nenustatytas poreikis teisės aktų atnaujinimui. Tačiau rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu pakeisti dalies mokslinių tyrimų institutų statusus iš biudžetinių įstaigų į viešąsias įstaigas, kad būtų sudaroma galimybė vykdyti pelną duodančią ūkinę veiklą. Ši galimybė reikalinga ne visiems mokslinių tyrimų institutams – Mokslo ir studijų įstatyme išskiriami prioritetai, kurie yra strategiškai svarbūs šaliai, ir neturėtų būti vertinami remiantis generuojamu pelnu. Tai yra lituanistikos tyrimai ir studijos, sprendžiantys esminius tautos tapatybės išsaugojimo, stiprinimo ir jos raidos uždavinius.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad projektų vykdytojais įgyvendinant priemonę „Žinių perdavimas ir komercinimas“ galėtų būti MSI ITPC (paraiškos teikiamos institucijos vardu) arba kitos MSI struktūros, atsakingos už vadybines veiklas bei Mokslo tyrimų ir technologijų organizacija, kuri jungia Fizinių ir technologijos mokslų centrą, Lietuvos energetikos institutą bei Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centrą. Šios organizacijos įtraukimas į galimų pareiškėjų sąrašą leistų plėtoti ir tarpdisciplininių MTEP grįstų rezultatų komercinimą. Rekomendacija dėl priemonės projektų vykdytojų remiasi siekiu skatinti komercinę veiklą akademiniam sektoriuje. Jeigu MSI neturi jokio padalinio, dirbančio su vadyba, rekomenduojama sudaryti galimybę MSI tiesiogiai kreiptis dėl padalinio kūrimo ar išorinio konsultanto samdymo vadybiniam klausimams spręsti.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Projektai atrenkami konkurso būdu, pirmenybę teikiant projektams, kuriems suteiktas aukščiausias naudos ir kokybės vertinimo balas. Turėtų būti vertinamas projektuose numatomas sutarčių su įmonėmis finansinės vertės padidėjimas. Šis rodiklis paraiškose turėtų siekti bent jau 20 proc., tačiau remiantis 2014–2020 m. laikotarpio rezultatais, padidėjimas galėtų būti didesnis nei 20 proc., ypač MSI, kuriose šiuo metu sutarčių su verslu vertė yra sąlyginai žema.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonę rekomenduojama įgyvendinti iki 2029 m., preliminari priemonės įgyvendinimo pradžia numatoma 2022 m. Rekomenduojama pradėti nuo ITPC darbuotojų kompetencijų tobulinimo veiklą, kad naujos žinios būtų kuo greičiau pritaikomos vystant santykius su verslu, rengiant programas atžalinėms įmonėms (plačiau 1.3.1 skyrelyje) bei teikiant pagalbą mokslo darbuotojams MTEP produktų pateikimo rinkai procese. Atsižvelgus į priemonės sąsają su priemone „MTEP verslumo įgūdžiai“, rekomenduojama ITPC darbuotojų kompetencijų tobulinimo veiklas įgyvendinti pirmoje finansavimo laikotarpio pusėje.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Įgyvendinant priemonės veiklas, skirtas ITPC darbuotojų kompetencijų tobulinimui bei MTEP rezultatų komercinimui, turėtų būti numatoma galimybė bendradarbiauti su universitetų ligoninėmis, siekiant sudaryti galimybes komercinti jose sukuriamus MTEP produktus, nekuriant ligoninėms atskirų ITPC. Bendradarbiavimo su kitais socialiniais ar ekonominiais partneriais galimybės neturėtų būti numatomos, nes socialiniai ir ekonominiai partneriai projektuose galėtų dalyvauti kaip paslaugų (pvz., mokymų ITPC darbuotojams) teikėjai.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama siekti produkto ir rezultato rodiklių, kurie pateikiami toliau esančiose lentelėse.

14 lentelė. Priemonės „Žinių perdavimas ir komercinimas“ siekiami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Investicijas gavusių MSI skaičius	Sostinės regionas	MSI skaičius	3	6
	VVL regionas		5	10
Nominalioji mokslinių tyrimų ir inovacijų įrangos vertė	Sostinės regionas	Eurai	491 474	2 457 370
	VVL regionas		822 686	4 113 430

Rezultato rodiklis leis įvertinti, ar skirtos investicijos prisidėjo prie išaugusios ITPC nepriklausomybės nuo išorinio finansavimo dėl išaugusios sutarčių vertės ir galimo generuoti pelno.

15 lentelė. Priemonės „Žinių perdavimas ir komercinimas“ siekiami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Investicijas gavusių MSI gautų MTEP užsakymų skaičius	Sostinės regionas	Užsakymų skaičius	85
	VVL regionas		140

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Vertinama, kad priemonės finansavimui reikalinga lėšų suma siektų 32,9 mln. Eur. Remiantis išankstiniu vertinimu, beveik 19 proc. lėšų galėtų sudaryti nacionalinis bendrafinansavimas, o likusios lėšos būtų skiriamos iš ES struktūrinių fondų. Sostinės regionui tikslinga skirti 37,6 proc. visų priemonės lėšų (12,4 mln. Eur), bendrafinansuojant pusę šios sumos.

1.1.4 Tyrėjo karjera

Siekiant Lietuvoje padidinti MTEP ir inovacijų mastą ir gerinti šių veiklų rezultatų kokybę, svarbu užtikrinti, kad MSI ir versle būtų pakankamai tinkama išsilavinimą turinčių tyrėjų, ypač prioritetingose srityse, tokiose kaip sveikatos technologijos, nauji gamybos procesai, informacinės ir ryšių technologijos ir pan. Kompetentingų tyrėjų skaičius MSI svarbus norint konkuruoti dėl MTEP finansavimo ir gerinti Lietuvos MSI įvaidį, taip mažinant atotrūkį tarp Lietuvos ir Vakarų ar Šiaurės Europos MSI³⁸. 2010–2018 m. laikotarpiu tyrėjų skaičius milijonui gyventojų paaugo 15,9 proc., tačiau augimas nebuvo pastovus, 2012 m. ir 2015 m. buvo užfiksuoti tyrėjų skaičiaus sumažėjimai.

Remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, 2015 m., palyginti su 2014 m., tyrėjų skaičius augo tik valdžios sektoriuje (7,1 proc.), o AM ir verslo sektoriuose tyrėjų skaičiai sumažėjo (atitinkamai 6,9 proc. ir 31,2 proc.). AM sektoriuje absoliutus tyrėjų skaičius toliau mažėjo ir 2016 m. bei 2017 m. – sumažėjimas gali būti siejamas su bendru MTEP išlaidų sumažėjimu, nulemtu besikeičiančio ES fondų finansavimo periodo.

Lietuva 2018 m. vertinant tyrėjų skaičių MTEP srityje, tenkantį milijonui gyventojų, užėmė 17 vietą iš 27 ES šalių ir net 20 proc. atsiliko nuo tuo metu užfiksuoto ES šalių vidurkio, o skirtumas lyginant su daugiausiai tyrėjų milijonui gyventojų turinčia Danija siekė net 60,4 proc. Lietuvoje tyrėjų skaičius turėtų augti ne tik

³⁸ ŠMSM ir EIM, „Investicijos į MTEP ir inovatyviosios bei sumaniosios ekonomikos vystymą: pasiekimų, išmokytojų pamokų ir išliekančių plėtros poreikių žemėlapis“. Prieiga per internetą: <https://www.esinvesticijos.lt/uploads/main/documents/files/Post%202020/Programos%20rengimas/MTEP%20%20SMSM%20ir%20EIM%20zemelapis%20FINAL%202020-04-02.pdf>

siekiant pasivyti ir viršyti ES vidurkį, bet ir siekiant Lietuvos MSI priartinti prie gerųjų Šiaurės ir Vakarų Europos pavyzdžių. Užtikrinus kritinę tyrėjų masę didinamas MTEP veiklos mastas ir kokybė. Tai reikšmingai prisidėtų prie Lietuvos strateginių ekonominių bei socialinių tikslų pasiekimo plėtojant sumanios specializacijos veiklas ir transformuojant ekonominę struktūrą.

Siekiant didinti tyrėjų kritinę masę ir jų karjeros patrauklumą, 2021–2027 m. periodu rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Tyrėjo karjera“, kurios veiklos būtų skirtos tyrėjų pritraukimui, jų gebėjimų stiprinimui ir protų cirkuliacijai didžiausią potencialą turinčiuose sumanios specializacijos strategijos (S3) prioritetuose.

2014–2020 m. laikotarpiu buvo įgyvendinamos dvi priemonės, skirtos su tyrėjų karjeros patrauklumu ir tyrėjų kompetencijų tobulinimu susijusių projektų įgyvendinimui. Pirmoji iš jų buvo priemonė „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas“, antroji – „Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per praktinę mokslinę veiklą“. PPMI švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinime nurodyta, kad pagal šias priemones įgyvendinamos veiklos „atliepia mokslininkų ir tyrėjų kompetencijų stygiaus iššūkius“, sėkmingai siekiami laikotarpio pradžioje priemonėms iškelti rodikliai, matomas teigiamas pokytis lyginant intervenciją patyrusias ir nepatyrusias grupes, tačiau pažymima, kad problemos Lietuvoje vis dar aktualios. Atsižvelgiant į tai, dalis 2021–2027 m. laikotarpiu rekomenduojamų vykdyti veiklų atitinka praeitu laikotarpiu įgyvendintas veiklas (pvz. podoktorantūros stažuotių skatinimas, mokslo darbuotojų mobilumo iniciatyvos).

Priemonę rekomenduojama įgyvendinti Sostinės regione ir VVL regione, miestuose, kuriuose veiklą vykdo MSI arba veikia įmonės, kuriose vyks industrinė doktorantūra.

Galimos alternatyvos

Atsižvelgus į 1.1.4 skyrelio pradžioje įvardintas problemas bei skyrelyje 1.1.2 aprašytą studentų bei mokslo darbuotojų mobilumo trūkumą, pateikiamos rekomendacijos dėl priemonės investicinių veiksmų. Visų pirma, rekomenduojama finansuoti konkursus mobilumui didinti (pvz., podoktorantūros stažuotės, mokslinės išvykos, idėjų mainai) ir sudaryti geresnes sąlygas užsieniečių tyrėjų ir doktorantų pritraukimui į Lietuvą. Atsižvelgus į mažėjantį tyrėjų skaičių verslo sektoriuje, rekomenduojama 2014–2020 m. laikotarpiu finansuoti industrinės doktorantūros vykdymą, taip stiprinant sąveiką tarp mokslo ir verslo. Šie veiksmai turėtų būti įgyvendinti, tačiau jie gali būti įgyvendinti skirtingais būdais, todėl toliau nagrinėjamos 3 skirtingos priemonės įgyvendinimo alternatyvos.

1. Alternatyva A

16 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Podoktorantūros stažuotių finansavimas	Konkursas	MSI, turintys mokslo doktorantūros teisę, arba kartu su universitetais dalyvaujantys rengiant mokslininkus, LMT	-	Negrąžinamoji subsidija

Mokslininkų iš užsienio pritraukimas MTEP projektų vykdymui (MSI pasiruošimas priėmimui)	Konkursas	MSI	-	Negražinamoji subsidija
Tyrėjų mobilumo iniciatyvos	Konkursas	MSI	-	Negražinamoji subsidija
Industrinės doktorantūros finansavimas	Konkursas	MSI, LMT	Žinioms imlios įmonės	Negražinamoji subsidija

Pirmąją alternatyvą sudaro 4 investiciniai veiksmai. Preliminariai planuojamas priemonės rezultato rodiklis – 115 publikacijų. Prie priemonės naudos taip pat prisidėtų pagerinti tyrėjų įgūdžiai bei doktorantūros studentų darbo užmokesčio augimas. Įvertinus visas naudas ir kaštus bei pritaikius 5 proc. diskonto normą apskaičiuota, kad priemonės ENIS siektų 1,14, todėl priemonė yra tinkama finansavimui. Be to, dėl industrinės doktorantūros finansavimo ateityje galima tikėtis didesnės plėtros verslo ir mokslo bendradarbiavimo srityje.

2. Alternatyva B

17 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Podoktorantūros stažuuočių finansavimas	Konkursas	MSI, turintys mokslo doktorantūros teisę, arba kartu su universitetais dalyvaujantys rengiant mokslininkus, LMT	-	Grąžinamoji subsidija
Mokslininkų iš užsienio pritraukimas MTEP projektų vykdymui (MSI pasiruošimas priėmimui)	Konkursas	MSI	-	Grąžinamoji subsidija
Tyrėjų mobilumo iniciatyvos	Konkursas	MSI	-	Grąžinamoji subsidija
Industrinės doktorantūros finansavimas	Konkursas	MSI, LMT	Žinioms imlios įmonės	Grąžinamoji subsidija

Antroji alternatyva siūlomais investiciniais veiksmais nesiskiria nuo A alternatyvos, tačiau siūloma pritaikyti grąžinamąją subsidiją. Tokiu atveju dalis pinigų sugrįžtų į priemonių įgyvendinimo biudžetą, tai sudarytų sąlygas finansavimą skirti didesniam projektų kiekiui. Tačiau kyla rizika, kad dalis asmenų tokiu atveju nepasinaudotų projektų teikiamomis galimybėmis ir nedalyvautų mobilumo iniciatyvose arba neatvyktų dirbti į Lietuvą. Darant prielaidą, kad sumažėtų visi pagal alternatyvą A numatomi priemonės rodikliai, net ir atsižvelgus į galimą išlaidų sumažėjimą, priemonės ENIS siektų 1,09.

3. Alternatyva C

18 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Podoktorantūros stažuuočių finansavimas	Konkursas	MSI, turintys mokslo doktorantūros teisę, arba kartu su universitetais dalyvaujantys rengiant mokslininkus, LMT	-	Negražinamoji subsidija

Mokslininkų iš užsienio pritraukimas MTEP projektų vykdymui (MSI pasiruošimas priėmimui)	Valstybės projektų planavimo	MSI	-	Negražinamoji subsidija
Tyrėjų mobilumo iniciatyvos	Konkursas	MSI	-	Negražinamoji subsidija
Industrinės doktorantūros finansavimas	Konkursas	MSI, LMT	Žinioms imlios įmonės	Negražinamoji subsidija

Įgyvendinant priemonę pagal alternatyvą C numatoma, kad MSI pasiruošimo užsieniečių priėmimui projektai būtų atrenkami valstybės projektų planavimo būdu. Tokiu atveju galima būtų įvertinti visas Lietuvoje veikiančias MSI ir jų dydį ir numatyti, kokių investicijų reikia. Tačiau kyla rizika, jog iš anksto būtų sunku įvertinti, kurios MSI galėtų priimti daugiausiai užsieniečių. Jeigu jau pradėjus įgyvendinti projektus MSI sunkiai pritrauktų tyrėjus iš užsienio, tuomet lėšų panaudojimas nebūtų efektyvus, galimai sumažėtų remiamų projektų publikacijų rodiklis (kurias būtų rengę užsienio tyrėjai), taigi, ENIS būtų mažesnis negu A alternatyvoje ir siektų 1,09.

Remiantis įvertintomis skirtingų priemonės alternatyvų įgyvendinimo rizikomis bei ENIS rodikliais, rekomenduojama priemonę įgyvendinti remiantis alternatyvoje A numatytais parametrais.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Atsižvelgiant į tai, kad priemonėje numatyti investiciniai veiksmai apima ir tyrėjus ir studentus (įstatyme į studento apibrėžimą įtraukiami ir asmenys, studijuojantys doktorantūroje), aktualu išanalizuoti Mokslo ir studijų įstatymą. Mokslo ir studijų įstatyme yra įvardijamos studentų bei MSI personalo teisės ir pareigos. Viena iš jų susijusi su numatomais mobilumo veiksmais: studentams reglamentuojama teisė atlikti savanorišką stažuotę, o MSI personalui – dalyvauti konkursuose stažuotėms Lietuvoje ir užsienyje. 71 straipsnio 3 punkte nustatoma MSI personalo teisė gauti paramą stažuotėms atlikti. 66 straipsnyje apibrėžiamos mokslo darbuotojų ir tyrėjų sąvokos ir kvalifikaciniai reikalavimai. Nurodoma, kad į mokslininkų stažuotojų pareigas gali kandidatuoti tik asmenys, kurie apsigynė daktaro disertaciją ne seniau nei prieš 5 metus ir kitoje institucijoje, negu planuoja eiti pareigas. Remiantis įstatymu, kvalifikaciniai mokslininkų stažuotojų pareigybių reikalavimai, kitaip nei likusių mokslo darbuotojų, nustatomi švietimo, mokslo ir sporto ministro, o ne LMT.

Siekiant pritraukti daugiau tyrėjų iš užsienio darbui Lietuvoje, rekomenduojama kasmet peržiūrėti tyrėjų darbo užmokestį reglamentuojančius dokumentus ir, jei yra galimybė, nuolat kelti tyrėjų bazinį atlyginimą, kad jis būtų konkurencingas Europos mastu. Mokslo ir studijų įstatymo 72¹ straipsnyje reglamentuojama galimybė mokslo darbuotojams ir kitiems tyrėjams, pakviestiems iš užsienio, mokėti didesnius atlyginimus, nei nustatyta Mokslo ir studijų įstatyme, tačiau negali būti viršijamos sąmatose patvirtintos lėšos darbo užmokesčiui, tad reikalingi pokyčiai nacionaliniu lygmeniu.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad teikiant paramą podoktorantūros stažuotėms bei finansuojant industrinę doktorantūrą, LMT arba nauja mokslo agentūra taptų priemonės projektų pareiškėju bei organizuotų programų konkursus ir įgyvendinimą, siekiant, kad būtų panaudotos LMT turimos ekspertinės žinios ir ankstesniais laikotarpiais sukaupta patirtis. Tokiais atvejais MSI paraiškos nebūtų įvardijamos priemonės paraiškų sąrašė, nes MSI dėl finansavimo kreiptųsi į LMT. Likusiuose projektuose rekomenduojama MSI laikyti priemonės pareiškėjais ir vykdytojais.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Visose įgyvendinamose veiklose paraiškas rekomenduojama atrinkti konkursiniu būdu, skiriant finansavimą projektams, kurių naudos ir kokybės vertinimo balas bus aukščiausias. Taip būtų užtikrinama, kad lėšos bus panaudojamos ten, kur jos reikalingos, ir bus finansuojami projektai, labiausiai prisidedantys prie žemiau numatytų rodiklių pasiekimo. Rekomenduojama vertinti paraiškose planuojamų mokslinių tyrimų svarbą ir vertę, numatomus mokslinio

darbo rezultatus, doktorantų, lietuvių tyrėjų arba iš užsienio pritraukiamų tyrėjų patirtį ir kompetencijas. Skiriant finansavimą industrinės doktorantūros vykdymui taip pat turėtų būti įvertinamas įmonės tinkamumas, sąsaja su MTEP bei veiklos sritis.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu, tačiau tikslus priemonės veiklų pradžios laikas priklausys nuo administracinio organizavimo trukmės. Tikėtina, kad pirmosios veiklos prasidės 2022 m. ar 2023 m. 2028–2029 m. laikotarpiu bus tik užbaigiamos anksčiau pradėtos veiklos, nebus skelbiami nauji konkursai. Priemonės A alternatyvoje numatyti investiciniai veiksmai gali būti įgyvendinami ir vienu metu ir atskirai, todėl nėra poreikio numatyti skirtingos pradžios datos skirtingiems veiksams. Atsižvelgus į dažną akademinės bendruomenės funkcionavimą remiantis ne kalendoriniais, bet mokslo metais, rekomenduojama podoktorantūros stažuocių ir industrinės doktorantūros finansavimo konkursus skelbti pavasarį, kad atrinkti projektai būtų vykdomi nuo rudens.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Galimybė turėti partnerius turėtų būti numatoma tik įgyvendinant industrinės doktorantūros veiklą, nes industrinė doktorantūra neįtraukiant įmonių nėra galima. Numatoma, kad MSI bendradarbiautų su žinioms imliomis įmonėmis, kuriose daktaro laipsnio siekiantys jaunieji mokslininkai galėtų atlikti tyrimus.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonės veiklas būtų tikslinga stebėti 4 produkto rodiklius, pateikiamus toliau esančioje lentelėje. Produkto rodikliai leistų įvertinti priemonės įgyvendinimo progresą.

19 lentelė. Priemonės „Tyrėjo karjera“ siekiami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Su MSI bendradarbiaujančios įmonės	Sostinės regionas	Įmonės	0	8
	VVL regionas		0	25
Įgyvendinti MTEP projektai	Sostinės regionas	Skaičius	0	30
	VVL regionas		0	45
Į Lietuvos mokslo ir studijų institucijas pritraukti tyrėjai iš užsienio	Sostinės regionas	Skaičius	12	62
	VVL regionas		11	55
Į užsienį tobulinti profesinių žinių išvykę tyrėjai	Sostinės regionas	Skaičius	104	520
	VVL regionas		55	385

Priemonės numatytų veiklų įgyvendinimas prisidėtų ir prie rezultato rodiklio pasiekimo, pateikiamo toliau esančioje lentelėje. Užbaigus projektus galima įvertinti, ar produkto ir rezultato rodiklių pasiekiamumas yra vienodas. Jei pasitaikytų nesutapimų, pvz., produkto rodikliai būtų pasiekti, bet rezultato – ne, arba atvirkščiai, rekomenduojama identifikuoti priežastis, ir į jas atsižvelgti formuojant intervencijas ateityje.

20 lentelė. Priemonės „Tyrėjo karjera“ siekiamas rezultato rodiklis

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Remiamų projektų publikacijos	Sostinės regionas	Publikacijų skaičius	40
	VVL regionas		75

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės įgyvendinimui rekomenduojama taikyti negrąžinamąsias subsidijas. Preliminariai vertinama, kad priemonei reikalingas finansavimas siektų

27,4 mln. Eur, iš kurių Sostinės regionui rekomenduojama skirti 37,6 proc. finansavimo sumos, o likusius 62,4 proc. – VVL regionui. Pusė Sostinės regionui skiriamų lėšų galėtų būti padengiamos nacionaliniu bendrafinansavimu.

1.2 Priemonė, skirta uždavinio „Pasinaudoti skaitmeninio teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms“ įgyvendinimui

Šiame skyriuje aprašoma viena priemonė, kurią rekomenduojama vykdyti, siekiant įgyvendinti EK rekomendacijas ir prisijungti į Europos atvirojo mokslo debesį.

1.2.1 Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį

EK 2012 m. ir 2018 m. pateikė rekomendacijas dėl prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo^{39,40}. Kadangi vienas iš strategijos „Europa 2020“ tikslų yra žiniomis ir inovacijomis pagrįstas ekonomikos vystymasis, labai svarbu, kad viešosiomis lėšomis remiamų mokslinių tyrimų rezultatai būtų kuo plačiau skleidžiami, kad norintiems susipažinti su šiais leidiniais būtų sudarytos sąlygos tai padaryti nemokamai. Tikėtasi, kad tai ne tik sudarys palankesnes sąlygas vykdyti mokslinius tyrimus, bet ir labiau įtrauks visuomenę į mokslinių tyrimų veiklą, sukurs geresnes sąlygas mažoms ir vidutinėms įmonėms diegti inovacijas, užtikrins geresnę duomenų kokybę ir kt. EK rekomendavo valstybėms narėms plėtoti laisvą prieigą prie mokslinių leidinių, mokslinių tyrimų duomenų, pakartotinį mokslinės informacijos naudojimą, e. infrastruktūras ir kitas sritis, leidžiančias sukurti laisvą prieigą prie mokslinės informacijos. Atviro mokslo nauda pabrėžiama ir EK komunikate dėl Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvės (EMTE) – dokumente teigiama, kad atvirojo mokslo dėka veiksmingiau funkcionuoja mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemos, didėja kūrybiškumas, stiprinamos kompetencijos ir didėja visuomenės pasitikėjimas mokslu⁴¹. Valstybės narės turi užtikrinti, kad mokslinių tyrimų duomenys, surenkami įgyvendinant viešosiomis lėšomis finansuojamus projektus, atitiktų FAIR (*angl. findable, accessible, interoperable, reusable*) principus ir būtų saugomi naudojant skaitmeninę infrastruktūrą, jei įmanoma tą, kuri sutelkta Europos atvirojo mokslo debesyje⁴². Be to, ES narės turėtų užtikrinti nacionalinių infrastruktūrų tarpusavio sąveiką ir sąveiką su Europos atvirojo mokslo debesimi, asmenų, dirbančių mokslo srityje, švietimą apie mokslinių tyrimų duomenų tvarkymą, valdymą, saugojimą ir priežiūrą bei pakeisti MTEP srities darbuotojų atlygio ir vertinimo sistemas taip, kad mokslininkai būtų skatinami kuo anksčiau užtikrinti kokybišką ir atvirą prieigą prie savo tyrimo duomenų⁴³.

2021–2027 m. laikotarpiu būtinos investicijos šalies mokslinių infrastruktūrų prijungimui prie Europos atvirojo mokslo debesies ir tinkamų darbuotojų kompetencijų Lietuvos MSI ugdymui. Investicijas

³⁹ 2012 m. liepos 17 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2012/417 dėl prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012H0417&from=LT>

⁴⁰ 2018 m. balandžio 25 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2018/790 dėl prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0790&from=EN>

⁴¹ 2020 rugsėjo 30 d. Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui Europos Komisijos parengtas komunikatas „Nauja Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvė (EMTE)“. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0628&from=EN>

⁴² 2018 m. balandžio 25 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2018/790 dėl prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0790&from=EN>

⁴³ Ten pat.

rekomenduojama įgyvendinti per priemonę „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“. Šios priemonės tikslinėmis grupėmis rekomenduojama laikyti ne tik tyrėjus, bet ir visą mokslo bendruomenę.

Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti Sostinės ir VVL regionuose. Atsižvelgiant į tai, kad priemonė skirta MSI, daugiausiai lėšų turėtų būti investuojama savivaldybėse, kuriose veikia universitetai ir mokslinių tyrimų institutai (pvz. Kauno miesto, Vilniaus miesto, Klaipėdos miesto ir pan.)

Galimos alternatyvos

Priemonės įgyvendinimas yra privalomas atsižvelgus į EK rekomendacijas. Be to, Europos atvirojo mokslo debesis užtikrintų mokslininkams galimybę be techninių, administracinių ar kitokių kliūčių pasiekti mokslinių tyrimų duomenis, o tai yra vienas iš svarbiausių aspektų atvirajam mokslui puoselėti. Taigi kiekvienoje priemonės įgyvendinimo alternatyvoje svarbu įtraukti veiklas, užtikrinančias, kad bus sėkmingai prisijungta į Europos atvirojo mokslo debesį: nacionalinio atvirosios prieigos prie mokslinės informacijos tinklo sukūrimą bei reikalingos infrastruktūros sukūrimą arba pritaikymą duomenų atvėrimui ir integracijai. Toliau pateikiamos priemonės įgyvendinimo alternatyvos, kuriose aptarti veiksmai įgyvendinami skirtingomis formomis, arba įtraukiamos papildomos investicinės veiklos.

1. Alternatyva A

21 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Nacionalinio atvirosios prieigos prie mokslinės informacijos tinklo sukūrimas	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija
Reikalingos infrastruktūros sukūrimas arba pritaikymas duomenų atvėrimui ir integracijai	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija
MSI personalo gebėjimų duomenų valdymo srityje stiprinimas	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija
Paskatų modelio mokslininkams dalintis duomenimis ir pritaikyti FAIR principus sukūrimas	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvą A sudaro 4 investiciniai veiksmai. Be pagrindinių veiksmy, aptartų skyrelio galimų alternatyvų dalies pradžioje, įtraukiami investiciniai veiksmai, susiję su MSI personalo įgūdžių tobulinimu bei paskatų sistemos kūrimu. Šie veiksmai remiasi 2017 m. EK pateiktomis rekomendacijomis, kuriose nurodyta, kad ES valstybės narės turėtų skirti investicijas duomenų valdytojų parengimui bei tyrimų duomenų valdymo disciplinos įtraukimui į aukštąjį mokslą, o tyrėjams, kurie dalijasi duomenimis, turėtų būti atsilyginama⁴⁴. Dalijimasis duomenimis, ypač į Europos atvirąjį mokslo debesį keliant vis daugiau duomenų, leis tyrėjams sutaupyti laiko ieškant duomenų ir renkant juos. Darant prielaidą, kad naudą pajaus visi Lietuvoje

⁴⁴ Europos Komisija. „EOSC declaration“. Prieiga per internetą: <https://elixir-europe.org/system/files/eosc-declaration.pdf>

dirbantys tyrėjai ir bus sudarytos sąlygos sutaupyti preliminariai 0,5 proc. jų laiko, o priemonės nauda būtų pastebima dar 10 m. po priemonės įgyvendinimo pabaigos, priemonės ENIS siektų 13,4.

2. Alternatyva B

22 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Nacionalinio atvirosios prieigos prie mokslinės informacijos tinklo sukūrimas	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija
Reikalingos infrastruktūros sukūrimas arba pritaikymas duomenų atvėrimui ir integracijai	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija

Antroji alternatyva atitinka pirmuosius du alternatyvoje A numatytus investicinius veiksmus, tačiau neįtraukia veiksmų, susijusių su žmogiškaisiais ištekliais ir motyvacija. Ši alternatyva sukuria galimybę duomenų dalijimuisi, tačiau neužtikrina, kad galimybė bus išnaudota. Nepakankamas duomenų dalijimosi mastas reikštų, kad priemonės socialinė-ekonominė nauda būtų mažesnė, palyginti su nauda apskaičiuota A alternatyvoje. Darant prielaidą, kad dėl mažo duomenų kiekio bus sutaupomi ne 0,5 proc., o 0,25 proc. tyrėjų laiko, alternatyvos B ENIS siektų 6,7.

3. Alternatyva C

23 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Nacionalinio atvirosios prieigos prie mokslinės informacijos tinklo sukūrimas	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Grąžinamoji subsidija
Reikalingos infrastruktūros sukūrimas arba pritaikymas duomenų atvėrimui ir integracijai	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Grąžinamoji subsidija
MSI personalo gebėjimų duomenų valdymo srityje stiprinimas	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija
Paskatų modelio mokslininkams dalintis duomenimis ir pritaikyti FAIR principus sukūrimas	Valstybės projektų planavimas	MSI (duomenis kaupiantys ir duomenis generuojantys padaliniai)	-	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvą C sudaro tie patys investiciniai veiksmai kaip ir A alternatyvą, tačiau siūloma dalį veiksmų įgyvendinti taikant grąžinamąją subsidiją. Tikėtina, kad tokiu MSI neskubėtų diegti reikalingos infrastruktūros, ypač jei neturėtų lėšų subsidijos grąžinimui. Nors toks priemonės įgyvendinimas potencialiai sumažintų kaštus (vertinant iš ES fondų pusės), daroma prielaida, kad sumažėtų ir priemonės kuriama netiesioginė socialinė nauda, taigi, vertinama, kad ENIS siektų 13,4, kaip ir alternatyvos A atveju.

Didžiausią socialinę-ekonominę naudą turi priemonės įgyvendinimo alternatyvos A ir C. Vertinant tai, kad sukuriama infrastruktūra ir jos pritaikymas, prisijungimas prie Europos atvirojo mokslo debesies nekuria tiesioginių pajamų, negrąžinamoji subsidija laikoma tinkamesne finansavimo forma. Rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal A alternatyvą.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | MSI ypatingai svarbu turėti atvirą prieigą prie publikacijų, mokslinių tyrimų duomenų ir infrastruktūrų. EK pateikė rekomendacijas, skatinančias ES nares investuoti į reikalingą infrastruktūrą, atverti duomenis, užtikrinti, kad mokslo darbuotojai turi pakankamai įgūdžių bei pagalbos ir užtikrina FAIR principus⁴⁵, bei užtikrinti, kad nacionalinės infrastruktūros tinkamai sąveikauja su Europos atvirojo mokslo debesimi⁴⁶.

Taip pat svarbu, kad dalijantis duomenimis būtų užtikrinama intelektinių teisių bei asmens duomenų apsauga. Atskiri duomenys nėra laikomi autorių teisių objektais pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą, tačiau remiantis Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 96/9/EB dėl duomenų teisinės apsaugos, kuri turi būti taikoma visoms duomenų bazėms, duomenų bazės autoriai naudojami tam tikromis išskirtinėmis teisėmis, kaip dauginimo, keitimo ar platinimo, t. y. teisėtas duomenų bazės naudotojas, kuris nėra duomenų ar duomenų bazės savininkas, gali atlikti tik apribotus veiksmus ir naudoti nedideles duomenų bazės turinio dalis, nepažeisdami duomenų bazės autoriaus arba asmens, teikiančio duomenų bazėje saugomus darbus, interesus. Europos atvirojo mokslo debesies užtikrina, kad visos duomenų bazės galės būti pasiekiamos per vieną tašką, taigi, duomenims, kuriais jame dalijamasi, irgi turėtų galioti Direktyvos 96/9/EB taisyklės.

Siekiant sukurti motyvacinę sistemą, skirtą paskatinti MSI darbuotojus parengti duomenis ir jais pasidalinti, svarbu atnaujinti MSI reglamentus užtikrinant šią galimybę. Motyvacinė sistema nebūtinai turi būti paremta tiesiogine finansine nauda. Jei, kaip rekomenduojama žemiau, bus nustatyta konkreti lėšų dalis kiekviename moksliniame projekte, kuri būtų skiriama duomenų tvarkymui ir dalijimuisi, svarbu atnaujinti mokslo ir mokslininkų karjerų vertinimo sistemą, kad būtų atsižvelgiama ne tik į publikacijų skaičių, bet ir teigiamą poveikį visuomenei ir ekonomikai.

Priemonės projektų vykdytojai | Projektai turėtų būti įgyvendinami MSI duomenis kaupiančių ir duomenis generuojančių padalinių – juose galima diegti ir įgalinti reikalingą infrastruktūrą, vykdyti mokymus MSI darbuotojams.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Atsižvelgiant į tai, kad jungimasis į Europos Atvirojo mokslo debesį yra rekomenduojamas Europos Komisijos ir siekiant užtikrinti, kad būtų atitinkami visi reikalavimai, projektai turėtų būti planuojami valstybės projektų planavimo tvarka. Rekomenduojama juos įtraukti į Švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinamą valstybės projektų sąrašą.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonę rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Pirmiausiai rekomenduojama įgyvendinti pirmas dvi numatytas veiklas, o sukūrus reikalingą infrastruktūrą skirti dėmesį MSI darbuotojų kompetencijoms ir dalinimosi duomenimis skatinimui. Priemonė „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“ taip pat siejasi su priemone „Taikomieji MTEP“, todėl jau laikotarpio pradžioje svarbu užtikrinti, kad skelbiant konkursus MTEP

⁴⁵ Europos Komisija. „EOSC declaration“. Prieiga per internetą: <https://elixir-europe.org/system/files/eosc-declaration.pdf>

⁴⁶ 2018 m. balandžio 25 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2018/790 dėl prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0790&from=EN>

projektų finansavimui būtų numatoma konkreti lėšų proporcija, kuri būtų skiriama duomenų tvarkymui ir atvėrimui.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Įgyvendinant priemonės veiklas nenumatomos galimybės bendradarbiauti su socialiniais ar ekonominiais partneriais. Infrastruktūrą diegs ir naudos daugiausiai MSI darbuotojai, taigi, nėra poreikio įtraukti kitus juridinius ar fizinius asmenis.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama stebėti 1 produkto ir 2 rezultato rodiklių pasiekimą, taip įvertinant priemonės įgyvendinimo progresą ir laukiamą poveikį. Rekomenduojami rodikliai pateikiami toliau esančiose lentelėse.

24 lentelė. Priemonės „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“ siekiami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Viešosios institucijos, kurioms suteikta parama skaitmeninėms paslaugoms, produktams ir procesams kurti	Sostinės regionas	Viešosios institucijos	0	2
	VVL regionas		0	4

25 lentelė. Priemonės „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“ siekiami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Duomenų bazių duomenų įrašų skaičiaus padidėjimas (socialinių – humanitarinių mokslų)	Sostinės regionas	Vnt.	80
	VVL regionas		80
Duomenų bazių duomenų įrašų skaičiaus padidėjimas (fizinių, biomedicinos ir technologijų mokslų)	Sostinės regionas	Vnt.	40
	VVL regionas		40

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Rekomenduojama priemonės veiklas finansuoti taikant negrąžinamąją subsidiją. Veiklos, kurios būtų vykdomos VVL regione, turėtų būti finansuojamos iš ES struktūrinių fondų, o veiklos, vykdomos Sostinės regione – iš ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų. Preliminariai vertinama, kad priemonės įgyvendinimui reikalinga 7,9 mln. Eur lėšų suma, iš kurių 2 961 208 Eur skiriami Sostinės regionui, likusi dalis – VVL regionui.

1.3 Priemonė, skirta uždavinio „Ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius“ įgyvendinimui

1.3.1 MTEP verslumo įgūdžiai

Verslumo lygis Lietuvoje yra vienas aukščiausių tarp ES narių. Pagal verslumo veiklos rodiklį Europos inovacijų švieslentėje Lietuva 2019 m. užėmė 5 vietą ir net 70 proc. lenkė bendrą ES šalių rodiklio vidurkį (Lietuva – 11,32, ES vidurkis – 6,66)⁴⁷. Tačiau pastebimas verslumo gebėjimų trūkumas MSI. Nors verslo įmonių išlaidos MTEP veikloms auga, MSI lėšos iš komercinės veiklos ir verslo įmonių mažėja, tad verslo

⁴⁷ European Innovation Scoreboard 2020. Prieiga internete: https://interactivetool.eu/EIS/EIS_2.html#

Įmonės vykdo MTEP veiklas pačios arba bendradarbiauja su užsienio MSI⁴⁸. MSI darbuotojai turi pakankamai žinių apie mokslinių tyrimų vykdymą, tačiau jiems trūksta verslumo įgūdžių, žinių apie rinkos poreikius, verslo sandorių sudarymą, kad galėtų patys vystyti komercinę veiklą ir sėkmingai bendradarbiauti su verslu⁴⁹.

Siekiant komercinti mokslo žinias svarbu, kad tyrėjai suprastų, kaip reikia teisiškai įregistruoti savo žinių panaudojimą (patentai, licencijos), kaip kurti rinkai aktualius produktus, kaip kurti ir valdyti įmones. Lietuvoje trūksta platesnės atžalinių įmonių (*angl. Spin-off*) veiklos bei su mokslu susijusių startuolių, kuriuose būtų siekiama komercializuoti MTEP rezultatus⁵⁰. Atžalinių įmonių vystymą gali riboti ne tik verslumo įgūdžių trūkumas mokslininkų tarpe, bet ir institucinė aplinka – Lietuvoje trūksta paramos atžalines įmones norintiems kurti tyrėjams⁵¹, beveik 30 proc. tyrėjų, dirbančių Lietuvos MSI, mano, kad tyrėjai nėra skatinami teikti paslaugas arba kurti verslą už MSI ribų⁵². Net ir susikūrusios atžalines įmones dažniausiai ilgai neišsilaiko rinkoje dėl trumpalaikio finansavimo arba riboto lankstumo prisitaikant prie rinkos poreikių. Be to, Lietuva labai atsilieka nuo kitų ES valstybių vertinant patentų skaičius: 2019 m. Lietuvoje milijonui gyventojų teko tik 10,38 patentų paraiškų, pateiktų Europos patentų tarnybai, o ES vidurkis tais pačiais metais siekė net 148,74 patentų paraiškas milijonui gyventojų. Pagal šį rodiklį Lietuva nuo ES vidurkio atsiliko daugiau nei 14 kartų⁵³.

Siekiant padidinti atžalinių įmonių veiklos mastą ir skatinti verslumą MSI, 2021–2027 m. laikotarpiu rekomenduojama įgyvendinti priemonę „MTEP verslumo įgūdžiai“. Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti Sostinės ir VVL regionuose, lėšas investuojant tose savivaldybėse, kuriose veiklą vykdo MSI ir atžalines įmones. Būtent atžalines įmones būtų išskiriamos kaip šios priemonės tikslinė grupė.

2014–2020 m. laikotarpiu buvo įgyvendinama priemonė „MTEP rezultatų komercinimo ir tarptautiškumo skatinimas“. Viena iš priemonės sudedamųjų dalių buvo idėjų žinių komercinimo projektų finansavimas. Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinime, atliktame PPMI, priemonės veiksmingumas negalėjo būti įvertintas, tačiau buvo įvardintos problemos, dėl kurių priemonės įgyvendinimo pradžia nebuvo sėkminga: per maža suma skirta projektams (iki 24 tūkst. Eur vienam projektui) ir reikalavimai, kad MSI būtų paramą gaunančios įmonės akcininkas, neskatino MSI ieškoti galimybių kurti atžalines įmones. Atsižvelgus į PPMI išvadas ir pakoregavus šiuos probleminius aspektus galėtų būti sulaukiama daugiau ir geresnės kokybės paraiškų, būtų užtikrinama konkurencija tarp paramą gaunančių įmonių. Į PPMI rekomendacijas buvo atsižvelgta 2014–2020 m. investicinio periodo vėlesniuose

⁴⁸ STRATA, „2020 Mokslo būklės apžvalga“, prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/mokslo-politika/20201221-mokslo-bukles-apzvalga.pdf>

⁴⁹ MOSTA, „Mokslo ir verslo bendradarbiavimas MTEP srityje“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/documents/atasakaitos/Mokslo%20ir%20verslo%20bendradarbiavimo%20MTEP%20sirtyje%20tyrimo%20rezultat%C5%B3%20ataskaita MOSTA 2018.pdf>

⁵⁰ ŠMSM ir EIM, „Investicijos į MTEP ir inovatyviosios bei sumaniosios ekonomikos vystymą: pasiekimų, išmokytojų pamokų ir išliekančių plėtros poreikių žemėlapis“. Prieiga per internetą: <https://www.esinvesticijos.lt/uploads/main/documents/files/Post%202020/Programos%20rengimas/MTEP%20%20SMMSM%20ir%20EIM%20zemelapis%20FINAL%202020-04-02.pdf>

⁵¹ European Commission Joint Research Centre (JRC), „Higher education and smart specialisation: Lithuania case study“. Prieiga per internetą: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120527/jrc120527_hess_jrc_lithuania_technical_report_final_identifiers.pdf

⁵² STRATA, „Tyrėjų darbo sąlygos Lietuvos universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2021-metai/mokslo-politika/tyreju-darbo-salygos/20210104-tyreju-darbo-salygos.pdf>

⁵³ Eurostat, rodiklis „Patent applications to the European Patent Office“. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_09_40/default/table?lang=en

kvietimuose, jie sulaukė daugiau pareiškėjų susidomėjimo, taigi, tikslinga remti atžalines įmones 2021–2027 m. laikotarpiu pritaikant atnaujintas 2014–2020 m. laikotarpio sąlygas.

Galimos alternatyvos

Jaunoms įmonėms, ypač steigiamoms mokslo srities atstovų, neretai gali pritrūkti verslo valdymo ir vystymo kompetencijų. Net 9 iš 10 technologinių startuolių žlunga veiklos pradžioje dėl verslo vystymo kompetencijų trūkumo⁵⁴, todėl skatinant atžalinių įmonių veiklą rekomenduojama į visas priemonės įgyvendinimo alternatyvas įtraukti mentorystės ir pre-akseleravimo programų įgyvendinimą. Dalyvavimas šiose programose galėtų padėti priimti tinkamus sprendimus dėl produktų pateikimo rinkai, verslo vystymo bei finansavimo pritraukimo. Be šios investicinės veiklos įgyvendinant priemonę taip pat rekomenduojama taikyti „vieno langelio“ principą teikiant paslaugas atžalinėms įmonėms, kad ir pasibaigus investiciniam laikotarpiui išliktų atžalinių įmonių plėtrai palanki administracinė/vadybinė aplinka. Rekomenduojama skirti finansavimą MTEP rezultatų komercinimui, nes ši veikla yra glaudžiai susijusi su atžalinių įmonių paskirtimi. Tokia investicinių veiksmų kombinacija leistų lengviau steigti atžalines įmones, leistų komercializuoti daugiau MTEP rezultatų, padėtų sėkmingai palaikyti naujas iš potencialo gimstančias įmones, o dėl tinkamų įgūdžių prailgėjęs atžalinių įmonių gyvavimo laikotarpis leistų įmonei peraugti į pelno kūrimo etapą. Žemiau apžvelgiamos skirtingos priemonės įgyvendinimo alternatyvos, nagrinėjamos skirtingos aptartų investicinių veiksmų įgyvendinimo formos.

1. Alternatyva A

26 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Paslaugų atžalinėms įmonėms sutelkimas vienoje vietoje	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Negrąžinamoji subsidija
Mentorystės ir pre-akseleravimo programų kūrimas ir įgyvendinimas	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Negrąžinamoji subsidija
Atžalinių įmonių MTEP rezultatų komercinimo veiklos	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Negrąžinamoji subsidija

Numatoma, kad iki 2029 m. paramą pagal priemonę gautų 130 veiklą pradedančių atžalinių įmonių. Remiantis CPVA pateikiamomis atžalinių įmonių pelno įverčio prognozėmis, priemonės socialinė–ekonominė nauda siektų 271,5 mln. Eur pritaikius 5 proc. diskonto normą. Atsižvelgus į numatomus priemonės finansavimo kaštus, priemonės ENIS rodiklis turėtų siekti 9,7, todėl priemonę siūloma įgyvendinti.

2. Alternatyva B

27 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Paslaugų atžalinėms įmonėms sutelkimas vienoje vietoje	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Negrąžinamoji subsidija
Mentorystės ir pre-akseleravimo programų kūrimas ir įgyvendinimas	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Negrąžinamoji subsidija

⁵⁴ Versli Lietuva, „Startuoja nemokama verslo pre-akseleravimo programa startuoliams „Startup Guide“. Prieiga per internetą: <https://www.verslilietuva.lt/naujienos/startuoja-nemokama-verslo-pre-akseleravimo-programa-startuoliams-startup-guide/>

Atžalinių įmonių MTEP rezultatų komercinimo veiklos	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Grąžinamoji subsidija
---	-----------	------------	---	-----------------------

Priemonės įgyvendinimo alternatyvoje B numatoma galimybė MTEP rezultatų komercinimo veiklas remti grąžinamoja subsidija. Tokiu atveju paramos gavėjai įgyvendinę projektą dalį lėšų turėtų grąžinti, priklausomai nuo pasiektų rodiklių. Dėl sugrąžintų lėšų būtų galima paremti daugiau įmonių, tačiau galima daryti prielaidą, kad dėl prievolės grąžinti dalį lėšų, nebūtų kuriama didžioji dalis atžalinių įmonių, t. y. jos nesiryžtų dalyvauti projektuose, tad socialinė-ekonominė nauda išliktų tokia pati kaip alternatyvoje A, ENIS siektų 9,7.

3. Alternatyva C

28 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Paslaugų atžalinėms įmonėms sutelkimas vienoje vietoje	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Negrąžinamoji subsidija
Mentorstės ir pre-akselieravimo programų kūrimas ir įgyvendinimas	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Negrąžinamoji subsidija
Atžalinių įmonių MTEP rezultatų komercinimo veiklos	Konkursas	MSI (ITPC)	-	Finansų inžinerijos priemonės

Alternatyvoje C numatoma galimybė MTEP rezultatų komercinimo veikloms taikyti finansų inžinerijos priemones. Tokiu atveju būtų susigrąžinama visa suteikta suma, kuri galėtų būti dar kartą panaudota. Tačiau, kaip ir alternatyvos B atveju, kyla rizika, kad dalis įmonių nevystys veiklos, jei neturės galimybės neapmokamai naudotis projektų sukuriamomis galimybėmis. Be to, jaunoms įmonėms grąžinant paskolą gali pritrūkti lėšų tolimesniam veiklos vystymui ir dėl to dalis iš viso neateitų į tokius projektus, kitų sutrumpėtų jų gyvavimo laikotarpis. Vertinama kad socialinė-ekonominė nauda įgyvendinant priemonę pagal šią alternatyvą būtų mažesnė ir net atsižvelgus į mažėjančius kaštus, priemonės ENIS siektų 4,8.

Atsižvelgus į skirtingų alternatyvų kuriamą socialinę-ekonominę naudą bei su skirtingomis alternatyvomis susijusias rizikas, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal alternatyvą A.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Priemonės įgyvendinimui aktualūs teisės aktai, reglamentuojantys atžalinių įmonių steigimą ir valdymą bei MSI veiklą ir intelektualinės veiklos rezultatų valdymą.

- **Intelektinės veiklos rezultatų valdymas MSI.** Mokslo ir studijų įstatymo 89 straipsnyje reglamentuojamos teisės, atsirandančios iš intelektualinės veiklos rezultatų. Pirmoje straipsnio dalyje nustatoma, kad valstybinėms aukštosioms mokykloms nuosavybės teise priklauso turtinės teisės, atsirandančios iš intelektualinės veiklos rezultatų (pvz., išradimų patentų, dizaino, prekių ženklų ir kt.), įgytų pagal sutartį ar įstatymų nustatyta tvarka. Trečioje straipsnio dalyje reglamentuojamas pajamų iš intelektualinės nuosavybės rezultatų komercinio panaudojimo paskirstymas: bent trečdalis pajamų turi atitekti autoriams. Jeigu MSI darbuotojai darbo metu ir naudodami darbo išteklius sukuria pramoninės nuosavybės objektą, tuomet objektas intelektualinės nuosavybės registravimo institucijoje registruojamas MSI vardu. Objektą sukūrusiam darbuotojui taip pat atlyginama. Remiantis autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 9 straipsniu, turtinės teisės į turinį, kurį darbuotojai sukūrė atlikdami darbo funkcijas, 5 metams pereina darbdaviui, tačiau autoriumi laikomas darbuotojas ar jų grupė. Kai intelektualinė nuosavybė kuriama bendradarbiaujant su įmonėmis, intelektualinės nuosavybės principai nustatomi sutartyje tarp MSI ir įmonės.

- **Atžalinių įmonių veikla.** LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymo „Dėl rekomendacijų Lietuvos mokslo ir studijų institucijoms dėl teisių, atsirandančių iš intelektualinės veiklos rezultatų, tvirtinimo“ 15 punktą nurodo, kad kai atžalinė įmonė steigiama kaip bendradarbiavimo su MTEP partneriais rezultatas, MSI turėtų gauti dalį įmonės akcijų. Atžalinės įmonės, kurias steigia MSI, dažniausiai būna uždarnosios akcinės bendrovės, nes remiantis Mokslo ir studijų įstatymo 90 straipsniu, MSI neturi teisės investuoti į neribotos civilinės atsakomybės juridinius asmenis ir jų steigti. Taigi, atžalinių įmonių steigimas turi remtis Akcinių bendrovių įstatymu. MSI turėtų siekti, kad įsteigus atžalinę įmonę MSI prisidėtų žiniomis ir pirminiais intelektualinės veiklos rezultatais, tačiau tolimesnį įmonės valdymą, produkto pateikimą rinkai, perimtų privatus investuotojas.

Atsižvelgus į nagrinėtą atžalinių įmonių veiklos reglamentavimą nenumatytas poreikis teisės aktų atnaujinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Numatoma galimybė, kad MSI ITPC suteiks paramą atžalinėms įmonėms, organizuos ir įgyvendins mentorystės ir pre-akseleravimo programas, padės atžalinėms įmonėms komercinti sukurtus rezultatus bei MSI įkurti atžalines įmones, pasiekus pakankamą MTEP TPL lygį. Taigi, paraiškas turėtų teikti MSI, kurių ITPC vykdytų projektus. Priemonės sukuriama nauda gavėjai – atžalinės įmonės, kurie bendradarbiauja su MSI, arba kurių bendrasavininkas yra MSI.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Pagal priemonės veiklas įgyvendinamus projektus rekomenduojama atrinkti konkurso būdu. Šis atrankos būdas rekomenduojamas, nes galima pasiekti geresnius rezultatus atrenkant tik aukščiausią įvertintus projektus, o ne iš anksto nusprendžiant, kur keliautų lėšos. Vertinant paraiškas mentorystės ir pre-akseleravimo programų kūrimui ir įgyvendinimui rekomenduojama vertinti numatomą programose dalyvaujančių atžalinių įmonių skaičių, numatomų mentorių kompetencijas, kad atžalinėms įmonėms būtų suteikiama pagalba rengiant verslo planus ir vertinant savo produktų komercinį potencialą. Atrenkant kurioms su MSI bendradarbiaujančioms atžalinėms įmonėms turėtų būti skiriamas finansavimas, turėtų būti įvertinamos MTEP pagrindu sukurto produkto komercinis potencialas, įmonių suburtos komandos kompetencijos ir parengti preliminarūs verslo planai, kuriuose būtų numatomos pelningumo prognozės. Rekomenduojama kviesti potencialius paramos gavėjus teikti paraiškas visu laikotarpiu, nesudarant specifinio kvietimų kalendoriaus, kad turint komercinamą idėją būtų galima kuo greičiau gauti finansinę paramą bei mentoriaus pagalbą ir idėją įgyvendinti.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Tikėtina, kad pre-akseleravimo programų sukūrimas gali užtrukti, ir nauda atžalinėms įmonėms pasireikš tik antroje laikotarpio pusėje. Laikotarpio pradžioje svarbu skirti dėmesį paslaugų sutelkimui vienoje vietoje, kad atžalinės įmonės arba norintys tokias įmones kurti lengviau gautų pagalbą kuo ankstesnėje žinių komercinimo ir įmonės kūrimo stadijoje. MTEP rezultatų komercinimo finansavimas būtų aktualus kaskart įgyvendinus mentorystės ir pre-akseleravimo programas, taip suteikiant šansą programose sudalyvavusiems studentams, mokslininkams, atžalinėms įmonėms toliau vystyti savo produktus. Atsižvelgus į priemonės sąsają su priemone „Žinių perdavimas ir komercinimas“, rekomenduojama didžiąją dalį mentorystės ir pre-akseleravimo programų vykdyti antroje finansavimo laikotarpio pusėje, kai ITPC ar kitų MSI vadybinių padalinių darbuotojai jau bus patobulinę įgūdžius ir galės sudaryti geresnes sąlygas atžalinių įmonių sėkmingai veiklai ir jų MTEP rezultatų komercinimui.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Partnerystė su socialiniais ar ekonominiais partneriais įgyvendinant priemonės veiklas nenumatoma. Galimai socialiniai ar ekonominiai partneriai įsitrauktų į programų kūrimą arba įgyvendinimą skirdami papildomą finansavimą arba skirdami savo

atstovus būti atžalinių įmonių mentorais, tačiau jie nebūtų įtraukiami teikiant paraiškas finansavimui gauti.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama siekti 3 produkto rodiklių, susijusių su paramą gavusiomis įmonėmis. Siūlomi rodikliai ir jų pasiekimo reikšmės pateikiami toliau esančioje lentelėje.

29 lentelė. Priemonės „MTEP verslumo įgūdžiai“ siekiami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Paramą gavusios atžalinės įmonės (iš kurių: labai mažos, mažosios, vidutinės ir didelės)	Sostinės regionas	Įmonės	16	50
	VVL regionas		28	80
Nefinansinę paramą gavusios atžalinės įmonės	Sostinės regionas	Įmonės	16	50
	VVL regionas		28	80
Paramą gavusios veiklą pradedančios atžalinės įmonės	Sostinės regionas	Įmonės	16	50
	VVL regionas		28	80

Šie rodikliai atspindi priemonės paskirtį – su mokslo žinių pagrindu kuriamų naujų verslų rėmimą. Taip pat numatoma galimybė vertinti vieną rezultato rodiklį – sukurtų produktų skaičių (žr. toliau esančią lentelę), kuris atspindi priemonės tikslą.

30 lentelė. Priemonės „MTEP verslumo įgūdžiai“ siekiami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Mažos ir vidutinės įmonės (MVĮ), pristančios produkto ar proceso inovacijas	Sostinės regionas	Skaičius	18
	VVL regionas		31
Pateiktos patentų paraiškos	Sostinės regionas	Skaičius	3
	VVL regionas		5

Jei būtų pasiekiami tik produkto, bet ne rezultato rodikliai, tuomet priemonės įgyvendinimas turėtų būti vertinamas kaip neefektyvus, nes neturėdamos produkto paremtos įmonės negalėtų sėkmingai plėtoti veiklos ir uždirbti pelno.

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Rekomenduojama priemonės veiklas finansuoti taikant negrąžinamąją subsidiją. Atsižvelgus į veiklas, kurias rekomenduojama įgyvendinti, priemonės biudžetas turėtų siekti 32,9 mln. Eur. VVL regione vykdomos veiklos turėtų būti finansuojamos iš ES struktūrinių fondų, Sostinės regione – iš ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų. Sostinės regione bendrafinansavimas turėtų siekti 50 proc. visų Sostinės regione priemonės įgyvendinimui skiriamų lėšų.

2 4 prioritetas: Socialiai atsakingesnė Lietuva

4 prioriteta sudaro 4 švietimo ir mokslo sritims aktualūs uždaviniai. Šiame skyriuje bus nagrinėjamos priemonės, kurias rekomenduojama įgyvendinti, norint, kad prioriteto uždaviniai „Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą“, „Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas“, „Skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes“ ir „Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą“ būtų išpildyti. Įgyvendinant 4 prioriteto priemones, kai kuriais atvejais finansavimas turėtų būti skiriamas tik VVL regionui, kai tame regione identifikuojamos opiausios problemos. Jei priemonę numatoma įgyvendinti ir VVL, ir Sostinės regionuose, siekiant, kad ir Sostinės regionas, ypač skurdesnės savivaldybės, turėtų galimybę įgyvendinti projektus, rekomenduojama iš valstybės biudžeto papildomai skirti Sostinės regionui tiek pat lėšų, kiek skiriama iš ES struktūrinių fondų, o VVL regione bendrai finansuoti mažesnę dalį (pvz., atitinkančią 17,6 proc. struktūrinių fondų skiriamos sumos, kas atitiktų 15 proc. nuo visos priemonės įgyvendinimui skiriamos sumos). Remiantis lėšomis ir potencialiu projektų pasiskirstymu tarp regionų, siejami priemonių rodikliai taip pat išskaidomi atskirai Sostinės ir VVL regionams.

2.1 Priemonės, skirtos uždavinio „Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą“ įgyvendinimui

Šiame skyriuje analizuojamos potencialios priemonės, skirtos uždavinio „Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą“ įgyvendinimui. Aptariamos 3 rekomenduojamų priemonių įgyvendinimo alternatyvos ir detaliau aprašoma alternatyva, kurią rekomenduojama įgyvendinti.

2.1.1 Pagalba švietimo specialistams

Didelę įtaką mokinių pasiekimams ir pažangai daro mokytojai, todėl vienas svarbiausių veiksnių užtikrinant aukštą švietimo kokybę yra aukštos kvalifikacijos, motyvuotų mokytojų pritraukimas į mokyklas⁵⁵. Siekiant, kad kiekvienas vaikas turėtų galimybę mokytis pagal savo įgūdžius, vaikams būtų tinkamai pritaikomos ugdymo programos ir suteikiama visokeriopa pagalba, svarbi ir kitų švietimo srities darbuotojų (logopedų, pagalbos mokiniui specialistų, psichologų) veikla mokyklose. Tačiau 2018–2019 m. m. 10,5 proc. bendrojo ugdymo mokyklų nebuvo jokio pagalbos mokiniui specialisto, 52,7 proc. šalies mokyklų neturėjo psichologo, 28,3 proc. mokyklų nedirbo specialusis pedagogas ar logopedas⁵⁶. Remiantis Užimtumo tarnybos duomenimis, darbo ieškančių mokytojų 2020 m. buvo kur kas daugiau nei laisvų darbo vietų (2020 m. rugpjūtį darbo ieškojo 1580 pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokytojų, registruotas laisvų vietų sk. siekė 281), t. y. buvo fiksuojamas mokytojų perteklius⁵⁷. Tačiau bendra statistika neparodo problemų atskirose srityse: nors mokytojų pasiūla yra gerokai per didelė vertinant kūno kultūros, dailės, tikybos, darbų, vokiečių kalbos ir muzikos mokytojus, tačiau vertinant fizikos ir chemijos mokytojų paklausą ir

⁵⁵ Valstybės Kontrolė, „Ar gali gerėti Lietuvos mokinių pasiekimai?“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3778>

⁵⁶ ŠVIS, rodikliai „Mokyklų, neturinčių psichologo, dalis“, „Mokyklų, neturinčių specialiojo pedagogo (logopedo), dalis“ ir „Mokyklų, neturinčių jokio švietimo pagalbos specialisto dalis“. Prieiga per internetą: <http://www.svis.smm.lt/pedagogai/>

⁵⁷ Užimtumo tarnyba, „Mokytojų darbo rinka: vienur trūksta, kitur – per daug“. Prieiga per internetą: <https://uzt.lt/news/mokytoju-darbo-rinka-vienur-truksta-kitur-per-daug/>

pasiūlą darbo rinkoje, matomi trūkumai⁵⁸. Net jei paklausos ir pasiūlos skaičiai vertinant pagal konkrečius dėstomus dalykus sutampa, darbo vietos nebūtinai būna užpildytos, nes darbo ieškančių mokytojų gali netenkinti etato dalis, darbo grafikas, mokamas darbo užmokestis, mokyklos prestižas, susisiekimo galimybės ir pan.⁵⁹. Mokytojų trūkumo problema ypač aktuali mokykloms regionuose – mažos mokyklos sunkiai pritraukia mokytojus dėl siūlomo ne viso etato, mokytojams finansiškai neapsimoka patiems vykti į ugdymo įstaigą iš savo gyvenamosios vietos, jei atstumas didesnis. Siekiant spręsti šią problemą, svarbu optimizuoti mokyklų tinklą, uždarant neefektyviai dirbančias mokyklas arba jas prijungiant prie efektyviai dirbančių mokyklų. Tai galėtų nulemti ne tik jungtinių klasių atsisakymą, bet ir lengvesnį mokytojų bei kitų švietimo specialistų pritraukimą dėl pakankamo krūvio sudarymo.

Prognozuojama, kad dėl mokytojų išėjimo į pensiją ateityje pedagogų truks dar labiau, ypač ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo srityse, prognozuojamas ir psichologų trūkumas mokyklose⁶⁰. Prognozėje taip pat numatoma, kad po 5 m. net 20 proc. mokytojų amžius viršys pensinį amžių (2018 m. 56,7 proc. mokytojų buvo 50 metų amžiaus arba vyresni⁶¹). Remiantis STRATA parengta specialistų paklausos prognoze, 2020–2026 m. laikotarpiu pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokytojų paklausa Lietuvoje sieks 1494, jeigu migracija bus didesnė, paklausa sieks net 1821⁶². 2020 m. pandemijos metu aktualus buvo mokytojų kompetencijų trūkumas, ypač susijusių su skaitmeniniu raštingumu ir gebėjimais tęsti ugdymą nuotolinio mokymo sąlygomis⁶³. 2018 m. EBPO TALIS tyrimo duomenimis, kiek daugiau nei pusė (56,5 proc.) mokytojų jautėsi pasirengę naudoti informacines ir ryšių technologijas mokymo procese (EBPO šalių vidurkis siekė 42,8 proc.), o 23,6 proc. jautė poreikį šios srities įgūdžių tobulinimui (EBPO šalių vidurkis – 17,7 proc.)⁶⁴. Informacinių ir ryšių technologijų naudojimas buvo įtrauktas tik į 45,3 proc. mokytojų formalųjį išsilavinimą (EBPO šalių vidurkis – 56 proc.)⁶⁵. Mokytojų skaitmeninių kompetencijų ir reikalingų priemonių bei įrangos trūkumas dalies mokinių namuose sukėlė iššūkių siekiant užtikrinti kokybišką nuotolinį ugdymą.

Mokytojams, jų pačių vertinimu, trūksta ir kitų kompetencijų. TIMSS 2019 m. tyrime tirtų aštuntokų mokytojai nurodė, kad jiems reikėtų tobulinti mokomo dalyko pedagogikos įgūdžius (61 proc. matematikos mokytojų, 64 proc. gamtos mokslų mokytojų), tobulėti integruojant technologijas į mokymą (77/74 proc.), tobulinti įgūdžius, leisiančius gerinti mokinių kritinio mąstymo ir problemų sprendimo įgūdžius (83/73 proc.), patobulinti mokinių vertinimo (67/68 proc.) ir mokinių individualių poreikių

⁵⁸ Užimtumo tarnyba, „Mokytojų darbo rinka: vienur trūksta, kitur – per daug“. Prieiga per internetą: <https://uzt.lt/news/mokytoju-darbo-rinka-vienur-truksta-kitur-per-daug/>

⁵⁹ Ten pat.

⁶⁰ MOSTA, „Pedagogų poreikio prognozavimas“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/pedagogai/Executive-Summary-Forecasting-the-Teaching-Workforce-in-Lithuania.pdf>

⁶¹ EBPO, „TALIS Teacher Survey“. Prieiga per internetą: <https://www1.compareyourcountry.org/talis-teacher-survey/en/2/all/default>

⁶² STRATA, „Specialistų paklausos prognozės 2020 – 2026 m. rezultatai“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/zmogiskojo-kapitalo-politika/20201215-specialistu-paklausos-prognozes-2020-2026.pdf>

⁶³ Finansų ministerija, Ateities DNR plano įgyvendinimo tvarkos aprašo 3 priedas „Švietimo inovacijos ir STEAM sričių plėtra bendrajame ugdyme, įskaitant mokytojų kaitą, kompetencijų gerinimą ir papildomo kvalifikacinio laipsnio įgijimą, skaitmeninio turinio rengimą ir skaitmeninių kompetencijų ugdymą ir STEAM atviros prieigos centrų veiklų plėtrą“. Prieiga per internetą: [https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/DNR%20plano%20dokumentai/KONCEPCIJOS/%C5%A0vietimo%20inovacijos%20atnaujinta%20konceptija%2020-09-01\(1\).docx](https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/DNR%20plano%20dokumentai/KONCEPCIJOS/%C5%A0vietimo%20inovacijos%20atnaujinta%20konceptija%2020-09-01(1).docx)

⁶⁴ EBPO, „TALIS Teacher Survey“. Prieiga per internetą: <https://www1.compareyourcountry.org/talis-teacher-survey/en/2/all/default>

⁶⁵ Ten pat.

patenkinimo (69/69 proc.) gebėjimus⁶⁶. Visose šiose kategorijose mokinių, kurių mokytojai išreiškė poreikį tobulinti kompetencijas, dalis buvo didesnė nei tarptautinis vidurkis, taigi poreikis tobulėti Lietuvos mokytojų tarpe yra reikšmingas. Mokykloms suteikta galimybė pačioms nuspręsti, kokią dalį lėšų skirti mokytojų kvalifikacijų tobulinimui, nors nustatyta minimali 40 proc. rekomenduojamos sumos riba. Tačiau dažniausiai mokyklose panaudojama 40–59 proc. tam skirtų lėšų, o dalis mokyklų nepasiekė net ir nustatytos 40 proc. ribos⁶⁷. Be to, mokytojai dažniausiai renkasi mažiau veiksmingas, trumpalaikes kvalifikacijos tobulinimo formas – 2016 m. 60 proc. visų pedagogų pasirinktų renginių sudarė vienos dienos ar 6 val. renginiai⁶⁸.

Siekiant spręsti mokytojų ir kitų švietimo specialistų trūkumo problemą, 2021–2027 m. laikotarpio investicijas rekomenduojama skirti švietimo specialistų pritraukimui, jų kompetencijų ugdymui bei pagalbos mokytojui ir mokiniui sistemos kūrimui įgyvendinant priemonę „Pagalba švietimo specialistams“. Priemonės veiklos turėtų būti įgyvendinamos Sostinės bei VVL regionuose. Priemonės tikslinėmis grupėmis rekomenduojama laikyti ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo, profesinio ir lituanistinio ugdymo mokytojus, švietimo pagalbos specialistus bei mokytojų padėjėjus.

2014–2020 m. laikotarpiu buvo įgyvendinama priemonė „Mokytojų ir kitų švietimo sistemos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas“. PPMI Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinime nurodoma, kad priemonė nepasiekė numatytų rodiklių, tačiau vertinimas buvo parengtas 2019 m., o priemonės veiklos vis dar yra įgyvendinamos, tad rodiklių pasiekimas turėtų būti vertinamas jas užbaigus. PPMI vertinime taip pat įvardytos sisteminės priežastys, ribojančios priemonės veiksmingumą, į kurias atsižvelgiama ir teikiant rekomendacijas 2021–2027 m. laikotarpiui.

Galimos alternatyvos

Remiantis apžvelgta problematika, kuri pagrindžia poreikį priemonės įgyvendinimui, 2021–2027 m. investiciniu laikotarpiu svarbiausia užtikrinti, kad ugdymo įstaigose netrūktų žmogiškųjų išteklių. Nors 2014–2020 m. laikotarpio priemonės prisidėjo prie augančio ugdymo kryptų grupės studentų skaičiaus, jis nebus pakankamas atsirandančioms laisvoms darbo vietoms užpildyti. Be to, remiantis Užimtumo tarnybos duomenimis, šalyje užfiksuotas mokytojų perteklius, dalis mokytojų dirba tik dalį etato, nors mokykloms sunku užpildyti laisvas darbo vietas. Rekomenduojama 2021–2027 m. investiciniu laikotarpiu padėti jau praktikuojantiems mokytojams įgyti papildomų kvalifikacijų, kad jie galėtų mokyti papildomų dalykų (pvz., istoriją ir ekonomiką, matematiką ir fiziką) ar kitas amžiaus grupes (pvz., pradinukus ir priešmokyklinukus). Atsižvelgus į pandeminio laikotarpio iššūkius, svarbu tobulinti mokytojų bei švietimo specialistų skaitmenines kompetencijas. Šie ir kiti rekomenduojami investiciniai veiksmai nagrinėjami žemiau, vertinant skirtingas priemonės įgyvendinimo alternatyvas.

1. Alternatyva A

31 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
------------------------	-------------------------	-------------	-------------------	-------------------

⁶⁶ IEA's TIMSS & PIRLS International Study Center, „TIMSS 2019 International Results in Mathematics and Science“. Prieiga per internetą: <https://timss2019.org/reports/achievement/>

⁶⁷ Valstybės kontrolė, „Ar gali gerėti Lietuvos mokinių pasiekimai?“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3778>

⁶⁸ Valstybės kontrolė, „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3526>

Mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų pritraukimas į efektyviai veikiančias mokyklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	MSI	Negražinamoji subsidija
Mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir mokytojų padėjėjų kompetencijų tobulinimas ir papildomų kvalifikacijų įgijimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	Pedagogų rengimo centrai, kitos MSI	Negražinamoji subsidija
Mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimas teikiant pagalbą mokiniams	Valstybės projektų planavimas	NŠA	MSI	Negražinamoji subsidija

Priemonės įgyvendinimo alternatyvą A sudaro 3 investiciniai veiksmai. Juos įgyvendinus ugdymo įstaigų darbuotojams būtų sudarytos galimybės įgyti papildomų kompetencijų ir kelti savo kvalifikacijas, vystyti bendradarbiavimą. Preliminariai vertinama, kad įgyvendinus priemonę papildomas kvalifikacijas įgytų 7 170 asmenų. Remiantis CPVA metodika, tokiu atveju priemonės socialinė-ekonominė nauda gali būti apskaičiuota remiantis tikėtiniu papildomu uždarbiu, kurį priemonės „Pagalba švietimo specialistams“ galėtų nulemti ne tik aukštesnė kvalifikacija, bet ir galimybė dirbti daugiau valandų (pvz., pilną etatą, o ne dalį) nei buvo dirbama prieš dalyvavimą projektų veiklose. Įvertinus galimus priemonės kaštus, naudą ir pritaikius 5 proc. diskonto normą, apskaičiuota, kad priemonės ENIS siektų 18,2, taigi priemonė gali būti laikoma efektyvia ir galėtų būti įgyvendinama.

2. Alternatyva B

32 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų pritraukimas į efektyviai veikiančias mokyklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	MSI	Negražinamoji subsidija
Mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir mokytojų padėjėjų kompetencijų tobulinimas ir papildomų kvalifikacijų įgijimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	Pedagogų rengimo centrai, kitos MSI	Grąžinamoji subsidija
Mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimas teikiant pagalbą mokiniams	Valstybės projektų planavimas	NŠA	MSI	Negražinamoji subsidija

Alternatyvoje B numatoma galimybė antrą investicinį veiksma įgyvendinti suteikiant grąžinamąją, o ne negrąžinamąją subsidiją. Tai reikštų, kad dalį sumos projektų vykdytojais turėtų grąžinti. Tikėtina, kad tokiu atveju mokytojai, švietimo pagalbos specialistai ir mokytojų padėjėjai, norintys tobulinti kompetencijas arba įgyti papildomas kvalifikacijas, turėtų susimokėti. Daliai finansavimo lėšų sugrįžus į priemonės įgyvendinimo biudžetą būtų galima paremti daugiau asmenų, tačiau kyla rizika, jog dalis pedagogų pasirinktų nedalyvauti veiklose, jei reikės už dalyvavimą susimokėti. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama nesirinkti šios alternatyvos. Sumažėjus asmenų, įgijusių kvalifikaciją arba patobulinusių įgūdžius, skaičiui, sumažėtų priemonės ekonominė nauda ir ENIS siektų 7,3.

3. Alternatyva C

33 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
------------------------	-------------------------	-------------	-------------------	-------------------

Mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų pritraukimas į efektyviai veikiančias mokyklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	-	Negražinamoji subsidija
Mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir mokytojų padėjėjų kompetencijų tobulinimas ir papildomų kvalifikacijų įgijimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	Pedagogų rengimo centrai	Negražinamoji subsidija
Mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimas teikiant pagalbą mokiniams	Valstybės projektų planavimas	NŠA	-	Negražinamoji subsidija

C alternatyvoje nenumatoma galimybė mokytojų pritraukimo ir bendradarbiavimo projektus įgyvendinti kartu su partneriais, o įgyvendinant antrą investicinį veiksma numatoma galimybė bendradarbiauti tik su PRC, bet ne kitomis MSI. Jeigu kvalifikacijas tobulintų toks pats asmenų skaičius, potencialiai priemonės socialinė-ekonominė nauda sutaptų su alternatyvos A socialine-ekonominė nauda. Tačiau neįtraukus galimybės bendradarbiauti su kitomis MSI, gali susiaurėti galimų kompetencijų ir kvalifikacijų ratas, tokiu atveju dalis naudos gali būti prarandama. Sumažėjus gaunamai naudai, sumažėtų priemonės ENIS, kuris galėtų siekti 14,5 balo.

Atsižvelgus į visų trijų alternatyvų vertinimus, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal alternatyvą A.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Pagrindinis dokumentas, kuriuo reglamentuojama švietimo sistema, yra Švietimo įstatymas. Įstatyme reglamentuojamos pagal skirtingas švietimo programas (ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ugdymo ir kt.) dirbančių mokytojų teisės ir pareigos. Remiantis įstatymo 6 straipsniu Lietuvos švietimo sistema apima ir mokytojų kvalifikacijos tobulinimo pagalbą. 23 straipsnyje aprašyta pagalba mokyklai ir mokytojui. Remiantis jo 2 punktu mokytojams padedama tobulinti veiklą sudarant sąlygas mokytojams tobulinti kvalifikaciją. 6 punkte pateikiama informacija, kad kvalifikacijos programas įgyvendina pedagogų rengimo centrai kartu su regioniniais švietimo centrais ir akredituotomis kvalifikacijos tobulinimo įstaigomis.

49 straipsnyje įtvirtinamos mokytojo teisės ir pareigos. Mokytojas turi teisę bent 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, gauti informacinę, ekspertinę, konsultacinę pagalbą. Be to, mokytojas privalo tobulinti savo kvalifikaciją, socialines ir emocines kompetencijas. 69 straipsnyje numatoma, kad mokytojams ir kitiems ugdymo procese dalyvaujantiems asmenims būtų apmokėtos ne mažiau kaip 5 dienų per metus kvalifikacijos tobulinimo išlaidos.

Švietimo įstatyme taip pat reglamentuojama švietimo pagalbos rolė švietimo sistemoje, švietimo pagalbos teikimas savivaldybėse, ŠMSM, ministerijų ir vyriausybės įstaigos bei savivaldybės institucijos identifikuojamos kaip subjektai, organizuojantys švietimo pagalbos specialistų atestaciją. Švietimo pagalbos specialistų kvalifikacijos tobulinimas reglamentuojamas anksčiau nagrinėtame 23 įstatymo straipsnyje, nes švietimo pagalbos specialistai priskiriami pedagoginių darbuotojų grupei.

Mokytojų padėjėjų vaidmuo reglamentuojamas specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos apraše. Jame nustatoma, kad mokytojo padėjėjo paslaugos teikiamos mokiniams, turintiems spec. ugdymosi poreikių. Mokytojo padėjėjų funkcijos ir atsakomybė bei jiems keliami reikalavimai yra apibrėžiami mokytojo padėjėjo pavyzdiniame pareigybės aprašyme. Atskirų mokyklų mokytojo padėjėjo pareigybės aprašymuose taip pat apibrėžiamos mokytojų padėjėjų teisės ir pareigos, įtraukiant ir galimybę dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, kursuose, seminaruose.

Kadangi numatoma, kad priemonės veiklose galės dalyvauti ir profesijos mokytojai, svarbu analizuoti ir Profesinio mokymo įstatymą. Remiantis LR profesinio mokymo įstatymo 25 straipsnyje aprašytu profesinio mokymo teikėjo prievolių 6 punktu, profesinio mokymo teikėjas privalo sudaryti sąlygas mokytojams ir kitiems profesinio mokymo procese dalyvaujantiems asmenims keisti ar tobulinti savo kvalifikaciją. 26 straipsnyje numatyta, kad ŠMSM koordinuoja profesinio mokymo įstaigų, kurios teisės aktais nustatyta tvarka įgyvendina valstybės kaip savininkės ar dalininkės teises ir pareigas, profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimą.

Teisinė aplinka yra palanki priemonės įgyvendinimui, tačiau susiduriama su sisteminė mokytojų profesijos nepatrauklumo problema. Atsižvelgus į PPMI Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinimą, rekomenduojama kelti mokytojų atlyginimus iš biudžeto lėšų, siekiant padidinti mokytojo profesijos patrauklumą.

Priemonės projektų vykdytojai | Atsižvelgiant į numatomas veiklas, pagrindinis priemonės projektų vykdytojas turėtų būti NŠA. Vienas iš NŠA uždavinių yra pedagoginių darbuotojų praktinės veiklos ir kompetencijų stebėseną ir vertinimą, metodinės konsultacinės pagalbos teikimas. Be to, 2014 – 2020 m. laikotarpiu mokytojų ir kitų švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo veiklas vykdė Ugdyimo plėtotės centras, kurio veiklas po reorganizavimo vykdo NŠA.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Priemonės projektai turėtų būti planuojami nacionaliniu lygiu ir įtraukiami į valstybės projektų sąrašą, kuris turės būti patvirtintas Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu. Planuojant veiklas, kuriose pedagogams bus sudaromos galimybės įgyti papildomą pedagoginę specializaciją, projektai turėtų būti planuojami remiantis esamu ir prognozuojamu mokytojų trūkumu (pvz., remiantis 2021 m. STRATA duomenimis dėmesys turėtų būti skiriamas matematikos, fizikos, lietuvių kalbos mokytojų rengimui, o fizinio ugdymo dalyko kompetencijų įgijimui finansavimas neturėtų būti skiriamas).

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Priemonės investiciniai veiksmai nėra priklausomi vienas nuo kito (pvz., galima vienu metu tobulinti ir dalykines kompetencijas ar įgyti antrą kvalifikaciją bei tobulinti galimybes teikti švietimo pagalbą bendradarbiaujant su švietimo pagalbos specialistais, bet galima šias veiklas atlikti ir skirtingais laikotarpiais, bet kokia eilės tvarka), taigi nėra keliami reikalavimai priemonės investicinių veiksmų įgyvendinimo eiliškumui. Tačiau atsižvelgus į prognozuojamą mokytojų trūkumą ir 2024 m. pradedamą plėtoti įtraukujį ugdymą, rekomenduojama kuo skubiau pradėti vykdyti veiklas, susijusias su papildomų dalykinių ar pedagoginės specializacijos kompetencijų įgijimu bei švietimo pagalbos specialistų ir mokytojų bendradarbiavimu.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Siekiant, kad įgyvendinant projektus būtų remiamasi akademinėmis įžvalgomis ir pedagogų bei kitų švietimo darbuotojų įgyjamomis kompetencijomis ir papildomos pedagoginės specializacijos būtų kokybiškos, NŠA turėtų būti sudaroma galimybė įgyvendinant investicinius veiksmus bendradarbiauti su MSI. Bendradarbiavimo galimybė su kitomis MSI nei PRC ypač aktuali, kai kita MSI bendradarbiauja su PRC pedagogų rengimo arba pedagogų kompetencijų ir kvalifikacijų tobulinimo srityse.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama stebėti, kiek asmenų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalyvavo finansuojamose veiklose, bei kiek asmenų, dalyvavusių veiklose, įgijo kvalifikaciją. Toliau esančiose lentelėse pateikiami produkto ir rezultato rodikliai bei siūlomos reikšmės.

34 lentelė. Priemonės „Pagalba švietimo specialistams“ siekiami produkto rodiklis

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą	Sostinės regionas	Asmenys	280	1 860
	VVL regionas		990	6 580

35 lentelė. Priemonės „Pagalba švietimo specialistams“ siekiami rezultato rodiklis

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenys, kurie dalyvavo veiklose ir įgijo kvalifikaciją	Sostinės regionas	Asmenys	1 580
	VVL regionas		5 590

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Rekomenduojama priemonės veiklas finansuoti taikant negrąžinamąją subsidiją. Visos veiklos turėtų būti finansuojamos iš ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų. Sostinės regione bendrasis finansavimas turėtų siekti 50 proc., o VVL regione – 15 proc. Preliminariai vertinama, kad priemonei skirtas finansavimas siektų 56,3 mln. Eur, iš jų 12 406 858 Eur skiriama Sostinės regionui, likusi suma (43 896 716 Eur) – VVL regionui.

2.1.2 Tyrimai švietimui

Švietimo sistemoje trūksta tyrimų, padedančių priimti sprendimus. EBPO Lietuvos švietimo vertinime pabrėžiama, kad reikia stiprinti duomenimis pagrįstą politikos formavimą, tačiau tam reikalingi švietimo srities tyrimai⁶⁹. Nors galima rasti įvairių tam tikrų švietimo sričių problematikos tyrimų, Lietuvoje vis dar užsakoma per mažai aukšto lygio švietimo srities tyrimų, kurie padėtų numatyti bendrosios švietimo politikos kryptį, modernizuoti mokymo programas ir mokymo medžiagą⁷⁰. Dažniausiai sistema vertinama pagal tarptautinių tyrimų, tokių kaip PISA, TIMSS, PIRLS, ICCS ar TALIS, rezultatus. Tokie tyrimai yra svarbūs, nes padeda Lietuvai įvertinti švietimo situaciją kitų šalių kontekste. Tačiau nacionaliniu mastu vykdomi tyrimai ar atliekamos didelių duomenų, vadinamųjų ILSA tyrimų, pagrindu antrinės analizės galėtų geriau atsižvelgti į Lietuvos kontekstą ir jam būdingas problemas, sprendimo būdus, neapsiribojant tik pirminiais tarptautinių tyrimų duomenimis.

Nepakankamą edukologijos tyrimų kokybę parodo situacija MSI – Lietuvos mokslo taryba 2019 m. 2 MSI konsorciams nesuteikė teisės vykdyti edukologijos krypties doktorantūros studijas, nes dalies MSI edukologijos krypties mokslinių tyrimų lygis nebuvo pakankamas⁷¹. 2015 m. 14 institucijų Lietuvoje buvo pateikusios LMT edukologijos mokslinius darbus, tačiau nė vienos AM įstaigos darbai nebuvo įvertinti daugiau nei 2 iš 5 galimų balų, tik 3 AM įstaigų pateikti darbai viršijo 1 balo ribą⁷². Be to, LMT veiklos ataskaitoje nurodyta, kad švietimo srities iššūkiams spręsti Lietuvos esamas edukologijos krypties mokslo potencialas nėra pakankamas, tad turėtų būti sudaromos palankios galimybės bendradarbiauti su užsienio

⁶⁹ EBPO, „Education in Lithuania“. Prieiga per internetą: https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-in-lithuania_9789264281486-en#page58

⁷⁰ ŠMSM, „2021–2030 m. Švietimo plėtros programos pagrindimas“. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%A0PP%20pagrindimas%20\(projektas_2020%2011%2013\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%A0PP%20pagrindimas%20(projektas_2020%2011%2013).pdf)

⁷¹ Lietuvos mokslo tarybos 2019 m. veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/a0c6favvq6xnr8my31pub9rpc7cd2utz>

⁷² Lietuvos mokslo tarybos 2015 m. veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d1_tarybos-veiklos-ataskaita-2015-m-galutine.pdf

mokslininkais⁷³. Dėl lėšų trūkumo LMT nėra nacionalinės edukologijos tyrimų programos, edukologinių tyrimų vykdymas nėra koordinuojamas nacionaliniu mastu⁷⁴.

2018 m. ekspertai vertino 8 edukologijos mokslinių tyrimų programas turinčius vienetus, tačiau kiekvienoje įstaigoje buvo per mažai mokslininkų, vykdomi tyrimai neapėmė dalies svarbių temų, tokių kaip kognityvinė raida ar mokymo metodai, tyrimuose buvo retai taikomos empirinės studijos ir kiekybiniai metodai⁷⁵. Visos Lietuvos mastu ekspertai neidentifikavo nė vienos įstaigos, kuri edukologijos tyrimų srityje būtų stipri tarptautiniu lygiu⁷⁶. Edukologijos MTEP vertinimas siekė 2,6 balo ir buvo vienas mažiausių tarp vertintų socialinių mokslų sričių (žemesniu balu įvertinta tik komunikacijos ir informacijos sritis), nuo vidurkio atsiliko 0,1 balo, o nuo geriausiai įvertintos psichologijos srities – net 0,8 balo⁷⁷.

Siekiant vykdyti daugiau kokybiškų tyrimų svarbu, kad valstybinėms institucijoms nustačius edukologijos tyrimų poreikį ir pateikus užsakymus, atsirastų mokslininkų, gebančių juos įgyvendinti. 2020 m. Lietuvos universitetuose iš viso buvo patvirtinta 12 edukologijos doktorantūros studijų vietų⁷⁸. Mažas doktorantų skaičius universitetuose gali nulemti doktorantūros studijų kokybės problemas: dėl per mažo doktorantūros studentų skaičiaus nesusidaro pakankamos grupės paskaitų dėstymui, o savarankiškas mokymasis neužtikrina efektyviausio žinių perdavimo doktorantams, be to, studijų finansavimas nėra pakankamas stiprių lektorių iš užsienio pritraukimui⁷⁹. Mažas mokslininkų skaičius ekspertiniame vertinime buvo įvardintas kaip priežastis, kodėl edukologijos sričiai keliami lūkesčiai negali būti patenkinti⁸⁰.

Siekiant Lietuvoje sėkmingai plėtoti edukacinių tyrimų sritį, rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu įgyvendinti priemonę „Tyrimai švietimui“, pagal kurią įgyvendinamos veiklos prisidėtų prie edukologijos tyrėjų skaičiaus didėjimo, atliekamų edukacinių tyrimų skaičiaus augimo bei tyrimų pritaikymo priimant švietimo sistemos sprendimus. Rekomenduojama priemonę įgyvendinti Sostinės ir VVL regionuose, vietovėse, kuriose veiklą vykdo MSI, LMT bei švietimo analizes atliekančios įstaigos (pvz., STRATA). Pirminiai priemonės naudos gavėjai būtų edukologijos doktorantai, tyrėjai ir edukologijos doktorantūros dėstytojai, tačiau sėkmingai parengus edukacinius tyrimus ir priėmus daugiau duomenimis pagrįstų sprendimų, naudą pajautų visa švietimo bendruomenė.

Galimos alternatyvos

Siekiant gerinti mokinių patirtį mokyklose, mažinti ankstyvą pasitraukimą iš švietimo, ir kelti mokinių pasiekimų lygį, formuojant švietimo politiką turėtų būti priimami tinkami, mokslu grįsti sprendimai. Tam, kad tai būtų įmanoma, 2021–2027 m. laikotarpiu rekomenduojama skirti finansavimą palankių sąlygų

⁷³ Lietuvos mokslo tarybos 2019 m. veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/a0c6favvq6xnr8my31pub9rpc7cd2utz>

⁷⁴ ŠMSM, „2021–2030 m. švietimo plėtros programos pagrindimas“. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%A0PP%20pagrindimas%20\(projektas_2020%2011%2013\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%A0PP%20pagrindimas%20(projektas_2020%2011%2013).pdf)

⁷⁵ MOSTA, „Lietuva. Palyginamasis ekspertinis MTEP veiklos vertinimas | 2018 m. Socialiniai mokslai“. Prieiga per internetą: https://strata.gov.lt/images/vertinimas/Benchmarkingo_ataskaitos/2018/20190917-socialiniai-mokslai.pdf

⁷⁶ Ten pat.

⁷⁷ Ten pat.

⁷⁸ 2020 m. birželio 29 d. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas Nr. V-982 „Dėl valstybės finansuojamų doktorantūros studijų vietų, į kurias 2020 m. priimami studentai, skaičiaus ir studijų stipendijų skaičiaus paskirstymo pagal mokslo ir studijų institucijas ir mokslo ar meno kryptis sąrašo patvirtinimą“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/84dc12f0ba4011ea9a12d0dada3ca61b?jfwid=2r1mnlz>

⁷⁹ Informacija iš 2020 m. gruodžio 14 d. vykdyto interviu apie doktorantūros studijas (dalyvių sąrašas 1 priede)

⁸⁰ MOSTA, „Lietuva. Palyginamasis ekspertinis MTEP veiklos vertinimas | 2018 m. Socialiniai mokslai“. Prieiga per internetą: https://strata.gov.lt/images/vertinimas/Benchmarkingo_ataskaitos/2018/20190917-socialiniai-mokslai.pdf

edukacijos tyrimų vykdymui sukurti. Siekiant, kad edukacijos tyrimų finansavimas būtų sėkmingas, svarbu tinkamai paruošti žmogiškąjį kapitalą, taigi rekomenduojama visose alternatyvose įtraukti investicinius veiksmus, skirtus kelti edukologijos srities studijų kokybę bei finansuoti edukologijos tyrėjų parengimą (doktorantūros studijas). Atsižvelgus į mokslo tarptautiškumo stiprinimo prioritetą, kuris plačiau apžvelgiamas 1.1.2 skyriuje, rekomenduojama įgyvendinant priemonę finansuoti ir veiklas, susijusias su dalyvavimu tarptautinėse švietimo ir ugdymo srities tyrimų programose ir / ar projektuose. Visų veiksmų įgyvendinimas skirtingomis formomis ir atnešama socialinė-ekonominė nauda apžvelgiami toliau.

1. Alternatyva A

36 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Edukacijos tyrimų finansavimas	Konkursas	LMT arba nauja mokslo agentūra, MSI, švietimo analizės atliekančios įstaigos	-	Negrąžinamoji subsidija
Edukologijos srities dėstytojų kompetencijų tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija
Edukologijos doktorantūros vietų finansavimas	Valstybės projektų planavimas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija
Dalyvavimas tarptautinėse švietimo ir ugdymo srities tyrimų programose ir/ar projektuose	Valstybės projektų planavimas	LMT arba nauja mokslo agentūra	-	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvą A sudaro 4 investiciniai veiksmai. Remiantis siekiamais rezultato rodikliais bei CPVA metodika, galima teigti, kad įgyvendinus priemonę pagal alternatyvą A, priemonės ENIS siektų 1,3 balo, taigi priemonė yra laikoma tinkama įgyvendinimui.

2. Alternatyva B

37 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Edukacijos tyrimų finansavimas	Konkursas	LMT arba nauja mokslo agentūra, MSI, švietimo analizės atliekančios įstaigos	NVO, švietimo įstaigos, tarptautinės švietimo tyrimų organizacijos	Negrąžinamoji subsidija
Edukologijos srities dėstytojų kompetencijų tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija
Edukologijos doktorantūros vietų finansavimas	Valstybės projektų planavimas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija

Dalyvavimas tarptautinėse švietimo ir ugdymo srities tyrimų programose ir/ar projektuose	Valstybės projektų planavimas	LMT arba nauja mokslo agentūra	-	Negrąžinamoji subsidija
--	-------------------------------	--------------------------------	---	-------------------------

Įgyvendinant priemonę pagal alternatyvą B rekomenduojama įtraukti galimybę priemonės pareiškėjams bendradarbiauti su NVO, švietimo įstaigoms bei tarptautinėms švietimo tyrimų organizacijoms, remiantis 2021 m. taikoma LMT praktika⁸¹. Priemonės ENIS turėtų siekti 1,3, kaip ir alternatyvoje A, tačiau papildoma nauda švietimo sričiai potencialiai galėtų būti didesnė nei alternatyvos A atveju dėl padidėjusios tyrimų kokybės ir aktualumo.

3. Alternatyva C

38 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Edukacijos tyrimų finansavimas	Konkursas	LMT arba nauja mokslo agentūra, MSI, švietimo analizės atliekančios įstaigos	NVO, švietimo įstaigos, tarptautinės švietimo tyrimų organizacijos	Negrąžinamoji subsidija
Edukologijos srities dėstytojų kompetencijų tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	MSI	-	Negrąžinamoji subsidija
Edukologijos doktorantūros vietų finansavimas	Valstybės projektų planavimas	MSI	-	Finansų inžinerijos priemonės
Dalyvavimas tarptautinėse švietimo ir ugdymo srities tyrimų programose ir/ar projektuose	Valstybės projektų planavimas	LMT arba nauja mokslo agentūra	-	Negrąžinamoji subsidija

Priemonės įgyvendinimo alternatyvoje C vertinama galimybė edukologijos doktorantūros vietas finansuoti ne negrąžinama subsidija, bet finansų inžinerijos priemonėmis. Doktorantams studijų laikotarpiu galėtų būti suteikiamos paskolos, kurias baigę studijas jie galėtų grąžinti be palūkanų. Taip būtų galima finansuoti daugiau doktorantūros vietų ilguoju laikotarpiu. Tačiau kyla rizika, kad asmenys, kurie nori rinktis doktorantūros studijas, neįvertins potencialaus uždarbio padidėjimo baigus doktorantūros studijas ir nepasirinks stojimo į doktorantūrą, jei nebus pilnai finansuojama jų studijų vieta ir nebus suteikiama studijų stipendija. Vertinama, kad priemonės ENIS būtų lygus 1,2, nes sumažėjusių priemonės įgyvendinimo kaštų neatsvertų sumažėjusio doktorantų skaičiaus sukeltas socialinės naudos sumažėjimo.

Atsižvelgiant į įvertintą ENIS rodiklį, kylančias rizikas ir potencialias naudas, rekomenduojama priemonę „Tyrimai švietimui“ įgyvendinti pagal alternatyvą B.

⁸¹ LMT, vykdomi mokslinių tyrimų projektai. Prieiga per internetą: <https://www.lmt.lt/lt/trumpalaikiai-tyrimai-sveikatos-ir-svietimo-bei-ugdymo-srityse/vykdomi-moksliniu-tyrimu-projektai/3819>

Alternatyva B

Teisinė aplinka | Atsižvelgus į tai, kad numatoma vykdyti mokslinius tyrimus, finansuoti edukologijos doktorantūros studijas bei kelti edukologijos srities dėstytojų kompetencijas, aktualu nagrinėti Mokslo ir studijų įstatymą. Plačiau MTEP reglamentavimas apžvelgtas 1.1.1 skyrelyje. Numatyta veikla „Dalyvavimas tarptautinėse švietimo ir ugdymo srities tyrimų programose ir/ar projektuose“ atitinka Mokslo ir studijų įstatymo dalį, nurodančią, kad Lietuvos mokslo ir studijų politika remia mokslo ir studijų sistemos atvirumą ir integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę“. Mokslo doktorantūros įgyvendinimą ir tvarką reglamentuoja Mokslo doktorantūros nuostatai⁸². Jame apibrėžiamos doktorantų sąvokos, doktorantūros organizavimas, finansavimo tvarka, doktorantūros MTEP veiklų vertinimas ir kt. Detaliau edukologijos srities mokslo doktorantūrą reglamentuoja aukštųjų mokyklų mokslo doktorantūros reglamentai⁸³. XI punkte nurodyta, kad doktorantūra gali būti finansuojama iš įvairių šaltinių (valstybės asignavimai, investicijų programos, pajamos iš ūkinės veiklos, programinio konkursinio mokslinių tyrimų finansavimo lėšos ir kt.).

Pedagogų rengimo reglamento⁸⁴ III skyriuje nurodoma, kad bent 50 proc. dėstytojų, dirbančių pedagogo kvalifikaciją teikiančių studijų dalyje, turi bendradarbiauti su mokyklomis ir švietimo pagalbos įstaigomis tyrimų srityje. Taip pat ne mažiau kaip 50 proc. dėstytojų edukologijos srityje turi vykdyti tarptautinio lygio mokslinę veiklą, dalyvauti tarptautinio judumo programose. Šioms ir kitoms veikloms įgyvendinti reikalinga dėstytojams sudaryti galimybes tobulinti kompetencijas.

VI skyriuje konstatuojama, kad PRC kartu su kitomis bendradarbiaujančiomis aukštosiomis mokyklomis vykdo edukologijos mokslinius tyrimus. Reglamente VI skyriuje nurodoma, kad pedagogų rengimo centruose sutelktas nuolatinis ugdymo mokslų tyrimų potencialas. Taip pat reglamente išskirtas svarbus PRC vaidmuo sprendžiant nacionalines švietimo problemas – ne mažiau 30 proc. PRC atliekamų tyrimų turi būti užsakomieji ir nukreipti į švietimo problemų sprendimą. Tad numatytas reglamentavimas palankus siūlomų priemonių įgyvendinimui ir esminių teisinių pokyčių poreikis priemonės įgyvendinimui nenustatytas.

Siekiant, kad priemonės įgyvendinimas būtų efektyvus, svarbu užtikrinti, kad kuo skubiau būtų parengti ir patvirtinti nacionalinės ugdymo krypties mokslų tyrimų programos prioritetai.

Priemonės projektų vykdytojai | Remiantis 2014–2020 m. laikotarpio praktika, rekomenduojama ir 2021–2027 m. laikotarpiu LMT paskirti atsakomybę skelbti mokslinių tyrimų finansavimo konkursus, kaip ir priemonėje „Taikomieji MTEP“. Jeigu bus įsteigta nauja mokslo agentūra, perimanti ir dalį LMT funkcijų, atsakomybę turėtų būti perleista naujai agentūrai. Konkursuose paraiškų teikimo galimybė turėtų būti suteikta MSI bei švietimo analizes atliekančioms įstaigoms (pvz., STRATA).

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Visi projektai, išskyrus mokslinius tyrimus, turėtų būti planuojami valstybės projektų planavimo būdu. Taip gali būti identifikuojamos MSI, kurios turi gauti paramą ir kelti studijų kokybę. Nevertinant paraiškų iš visų MSI bus sumažinami potencialūs administraciniai kaštai. Atrenkant, kurie edukacijos tyrimai turėtų būti finansuojami, rekomenduojama

⁸² Įsakymas dėl mokslo doktorantūros nuostatų, patvirtintas LR švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. gegužės 18 d. Nr. V-739. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/71ae1e80993e11eaa51db668f0092944?jfwid=4q7c45hgd>

⁸³ Pavyzdžiui, Kauno technologijos universiteto, Lietuvos sporto universiteto, Šiaulių universiteto edukologijos mokslo krypties mokslo doktorantūros reglamentas. Prieiga per internetą:

⁸⁴ LR švietimo, mokslo ir sporto ministro 2018 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. V-501 patvirtintas pedagogų rengimo reglamentas. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/PRR%202018-05-29%20%20patvirtintas.pdf>

vykdyti konkursą, kuriame būtų vertinama įgyvendinamų projektų nauda ir kokybė, taip atrinkant aukščiausią balą surinkusios paraiškos. Skelbiant kvietimus teikti paraiškas turėtų būti nurodomos aktualios tyrimų tematikos, iš anksto nustatytos įvertinus svarbiausias spręstinas švietimo problemas.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Prieš finansuojant edukacijos mokslinių tyrimų įgyvendinimą, turėtų būti nustatytos nacionalinės ugdymo krypties mokslinių tyrimų programos kryptys ir identifikuotos aktualiausios tyrimų temos.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Rekomenduojama sudaryti galimybę vykdant mokslinius tyrimus bendradarbiauti su NVO, švietimo įstaigomis bei tarptautinėmis švietimo tyrimų organizacijomis siekiant, kad vykdomi tyrimai atliktų aktualius poreikius ir būtų kuo geresnės kokybės. Ekonominių ir socialinių partnerių įtraukimas šiuo atveju leistų sutelkti daugiau kompetencijų vienoje vietoje, NVO ir švietimo įstaigos galėtų prisidėti identifikuojant problematines švietimo sritis ir nustatant prioritетines tyrimų tematikas prieš skelbiant konkursus bei padėti tyrėjams kuo glaudžiau susieti įgyvendinamus mokslinius tyrimus su praktiniu pritaikymu.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Rekomenduojama įgyvendinant priemonės projektus sekti 3 produkto rodiklius, pateikiamus toliau esančioje lentelėje.

39 lentelė. Priemonės „Tyrimai švietimui“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
ESF+ lėšomis atlikti edukaciniai tyrimai	Sostinės regionas	Skaičius	1	10
	VVL regionas		3	20
Asmenys, kurie dalyvavo ESF+ veiklose, skirtose edukologijos krypties doktorantūrai	Sostinės regionas	Asmenys	0	5
	VVL regionas		0	5
Tarptautinės švietimo ir ugdymo srities tyrimų programos ir / ar projektai, kuriuose ESF+ lėšomis dalyvavo tyrėjai	Sostinės regionas	Skaičius	1	6
	VVL regionas		3	21

Remiantis produkto rodikliais, numatyti 3 rezultato rodikliai poveikiui vertinti (žr. toliau esančią lentelę).

40 lentelė. Priemonės „Tyrimai švietimui“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
ESF+ atliktų edukacinių tyrimų pagrindu parengtos publikacijos	Sostinės regionas	Skaičius	10
	VVL regionas		20
Asmenų, kurie po dalyvavimo ESF+ veiklose baigė doktorantūros studijas, dalis	Sostinės regionas	Procentas	80
	VVL regionas		80
ESF+ lėšomis tarptautinėse švietimo ir ugdymo srities tyrimų programose ir / ar projektuose dalyvavusių tyrėjų, mokslinio tyrimo rezultatų ataskaitos	Sostinės regionas	Skaičius	6
	VVL regionas		21

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Rekomenduojama priemonei skirti 26,7 mln. Eur finansavimą. Kadangi įgyvendinamus veiklas nenumatomas pelno generavimas, rekomenduojama taikyti negrąžinamosios subsidijos finansavimo formą visoms įgyvendinamoms veikloms. Atsižvelgiant į skirtingus regionuose siekiamus rodiklius, rekomenduojama Sostinės regionui skirti 7,5 mln. Eur, VVL regionui – 19,2

mln. Eur. Numatoma, kad bendrafinansavimas VVL regione turėtų siekti 15 proc., o Sostinės regione – 50 proc. regionams skiriamų lėšų.

2.1.3 Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis vaikų ugdymas pripažįstami kaip pagrindas vaiko mokymuisi ateityje ir jo mokymosi rezultatams, nes šiose ugdymo pakopose diegiami ir tobulinami vaikų pažinimo ir kitokio pobūdžio gebėjimai ir kompetencijos, darantys įtaką ir vėlesniame gyvenime⁸⁵. Siekiant, kad vaikai turėtų lygias galimybes siekti gerų rezultatų vėlesnėse klasėse, svarbu suvienodinti ir jų gaunamą ugdymą ankstyvame amžiuje. Tačiau 2019 m. Lietuvoje ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvavo tik 74,4 proc. vaikų. Be to, svarbu ne tik vaiko įtraukimas į ikimokyklinį ir (ar) priešmokyklinį ugdymą, bet ir suteikiamo ugdymo kokybė, t. y. svarbu, kad teikiamoms ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo paslaugoms būtų keliami vis aukštesni reikalavimai ir tikslai, būtų tobulinamos ugdymo programos užtikrinami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo darbuotojų gebėjimai, vaiko šeimos įtraukimas ir sistemos stebėseną⁸⁶. ES Taryba nurodo, kad teikti aukštos kokybės paslaugas yra taip pat svarbu, kaip ir užtikrinti jų teikimą ir prieinamumą, tad dėmesys turi būti skiriamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programoms įgyvendinančių įstaigų aplinkai, infrastruktūros plėtrai (t. y. naujų vietų kūrimui), kokybiškoms ugdymo programoms, kvalifikuotų darbuotojų parinkimui, jų kvalifikacijos tobulinimui, ir kt.⁸⁷. Tačiau 2017 m. trečdalis savivaldybių nevertino savo ikimokyklinio ugdymo programų, visai nebuvo vertinamos privačių įstaigų ikimokyklinio ugdymo programos⁸⁸. Be to, Lietuvoje nėra sukurta ikimokyklinio ir priešmokyklinio lygmens kokybės užtikrinimo sistema⁸⁹.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai (globėjai) nepakankamai vertina vaikų ankstyvojo ugdymo naudą vaiko vystymuisi⁹⁰, ikimokyklines ugdymo programas įgyvendinančios įstaigos visuomenėje labiau siejamos su vaiko priežiūra⁹¹. Sprendimą, ar vaikas turėtų dalyvauti ikimokykliniame ugdyme gali nulemti ne tik galimos naudos vaikui įvertinimas, tačiau ir šeimos finansinė, socialinė ir kultūrinė situacija. Vaikų įtraukimo į ikimokyklinį ugdymą problema ypač aktuali kaimo vietovėse, kur ikimokyklinis ugdymas gali būti sunkiau prieinamas nei mieste gyvenančioms šeimoms bei vaikams, augantiems nepalankioje aplinkoje, nes jie namuose dažniau susiduria su ugdomosios veiklos trūkumu, sensoriniu ir emociniu nepriteklumi, lemiančiais ne tik ugdymo spragas, bet ir žemesnius aukštojo mokslo įstaigų baigimo, įsidarbinimo bei atlyginimo rodiklius vėliau gyvenime⁹².

⁸⁵ EBPO, „Starting strong IV. Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care“. Prieiga internete: https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-iv_9789264233515-en#page19

⁸⁶ EBPO, „Starting strong IV. Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care“. Prieiga internete: https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-iv_9789264233515-en#page19

⁸⁷ 2011 m. birželio 15 d. ES Tarybos išvados dėl ankstyvojo ugdymo ir priežiūros. Kaip padėti mūsų vaikams kuo geriau pasiręgti ateičiai. Prieiga per internetą: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XG0615\(04\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XG0615(04)&from=EN)

⁸⁸ Valstybės kontrolė, „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų ateičiai užtikrinti“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3888>

⁸⁹ ŠMSM, „Kaip vertinama ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugų kokybė?“. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/05/ikimokyklinio-ir-priesmokyklinio-ugdymo-paslaugu-kokybe-internetui.pdf>

⁹⁰ „4 prioriteto teminės diskusijos pristatymas“, 8 skaidrė.

⁹¹ ŠMSM, „2021–2030 m. Švietimo plėtros programos pagrindimas“. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%AOPP%20pagrindimas%20\(projektas_2020%2011%2013\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%AOPP%20pagrindimas%20(projektas_2020%2011%2013).pdf)

⁹² ŠMSM, „Ikimokyklinis ugdymas: ką apie jo poveikį vaiko raidai sako tyrimų duomenys?“. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/ikimokyklinis-ugdymas-Ka-apie-jo-poveiki-vaiko-raidai-sako-tyrimu-duomenys-2011-birzelis.pdf>

Siekiant spręsti šias problemas ir kuo anksčiau įtraukti vaikus į švietimo sistemą, rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas“. Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti Sostinės ir VVL regionuose, ypatingą dėmesį skiriant vaikams kaimo vietovėse. Visų vaikų ankstesnis įtraukimas į švietimo sistemą lemtų didesnę mokymosi pažangą, geresnius mokinių pasiekimus, vaikų pasiekimų skirtumų mažėjimą, sumažėtų ankstyvo pasitraukimo iš švietimo sistemos tikimybę. Skaičiuojama, kad sudarius galimybės vaikams nuo 5 m. dalyvauti priešmokyklinio ugdymo programoje, daugiau nei 2,6 tūkst. vaikų (iš kurių 1,9 tūkst. kaimo vietovėse), kurie šiuo metu nėra ugdomi įstaigose, turėtų galimybę dalyvauti švietime⁹³.

Galimos alternatyvos

Siekiant ankstinti privalomojo ugdymo pradžią, svarbu sistemą parengti jaunesnių vaikų ugdymuisi, taip pat užtikrinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo dermę ir nuoseklumą. Taigi, rekomenduojama 2021–2027 m. investiciniu laikotarpiu įgyvendinti projektus, kurie užtikrintų ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio dermę ir garantuotų sklandų perėjimą prie ankstesnio privalomojo ugdymo, t. y. atnaujinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas (taip pat parengti įrankius vaiko pažangai stebėti, priemones darbui su šeimomis, rekomendacijas pedagogams ir kt.), parengti pedagogus darbui su ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikais bei aprūpinti ugdymo įstaigas priemonėmis, atitinkančiomis atnaujinto ugdymo turinio keliamus poreikius ir pritaikytas darbui su jaunesnio amžiaus vaikais. Visi šie veiksmai yra būtini siekiant, kad privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas būtų naudingas ir veiktų efektyviai. Toliau pateikiamos priemonės alternatyvos, kuriose įvertinamos galimybės aptartus veiksmus įgyvendinti skirtingais būdais, nekeičiant pagrindinio priemonės tikslo ir identifiкуotų būtinųjų veiksmų.

1. Alternatyva A

41 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimas
Ikimokyklinio ugdymo turinio atnaujinimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	Savivaldybių administracijos	Negrąžinamoji subsidija
Ikimokyklinio ir, priešmokyklinio ugdymo programų, lydinčios medžiagos ir priemonių pedagogams parengimas ir pritaikymas darbui su jaunesnio amžiaus vaikais	Valstybės projektų planavimas	NŠA	Savivaldybių administracijos	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje A numatomas 2 investicinių veiksmų įgyvendinimas. Visus reikalingus projektus įgyvendintų NŠA, projektai būtų numatomi valstybės projektų planavimo būdu. Numatoma, kad dėl priemonės įgyvendinimo daugiau nei 13 tūkst. asmenų įgytų papildomų kvalifikacijų. Dėl numatomo DU padidėjimo priemonės nauda visu vertinamu laikotarpiu siektų beveik 240 mln. Eur. Atsižvelgus ir į diskontuotus numatomus kaštus, priemonės ENIS siektų 14,6.

2. Alternatyva B

⁹³ LR Vyriausybės 2020 m. spalio 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 7, 8, 9, 24, 33, 36, 47, 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII P-5219“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6571f810192e11eb9604df942ee8e443?positionInSearchResults=50&searchModelUUID=62a04927-100d-429f-9ff1-6fa977f0b9cf>

42 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimas
Išimtinio ugdymo turinio atnaujinimas	Konkursas	NŠA	Savivaldybių administracijos	Negrąžinamoji subsidija
Išimtinio ir priešmokyklinio ugdymo programų, lydinčios medžiagos ir priemonių pedagogams parengimas ir pritaikymas darbui su jaunesnio amžiaus vaikais	Konkursas	NŠA	Savivaldybių administracijos	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje B projektai taip pat galėtų būti atrenkami konkurso būdu, tačiau jei numatoma, kad pareiškėju gali būti tik NŠA, konkurso būdu taikymas nėra naudingas ir rezultatas nuo A alternatyvos neturėtų keistis.

3. Alternatyva C

43 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimas
Išimtinio ugdymo turinio atnaujinimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	-	Negrąžinamoji subsidija
Išimtinio ir priešmokyklinio ugdymo programų, lydinčios medžiagos ir priemonių pedagogams parengimas ir pritaikymas darbui su jaunesnio amžiaus vaikais	Valstybės projektų planavimas	NŠA	-	Negrąžinamoji subsidija

Priemonės alternatyvoje C neįtraukiama galimybė įgyvendinant veiklas bendradarbiauti su partneriais. Tai galėtų šiek tiek sumažinti priemonės administravimo našumą. Darant prielaidą, kad tai dalinai sumažintų priemonės įgyvendinimo kaštus, priemonės ENIS alternatyvos C atveju galėtų siekti 14,7.

Remiantis atliktu skirtingų priemonės įgyvendinimo alternatyvų įvertinimu, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal C alternatyvą, kurios ENIS rodiklis yra didžiausias.

Alternatyva C

Teisinė aplinka | Visi švietimo lygmenys, susiję su siūloma įgyvendinti priemone, yra reglamentuojami LR švietimo įstatyme. Privalomo ugdymo ankstinimui reikalingi teisės aktų pakeitimai nurodyti LR Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 7, 8, 9, 24, 33, 36, 47, 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-5219“. Jame siūloma įteisinti dviejų metų priešmokyklinio ugdymo programos trukmę, sudaryti galimybę vaikams nuo 5 m. dalyvauti priešmokykliniame ugdyme, ir, atsižvelgiant į vaiko gebėjimus ir poreikius, sudaryti galimybę vaikams pradėti formalųjį ugdymą nuo 6 m. Šie pakeitimai turėtų įsigalioti nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. ir sudaryti palankias sąlygas priemonės įgyvendinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad projektus įgyvendintų NŠA atsižvelgiant į šios įstaigos jau atliekamas susijusias funkcijas (NŠA nuostatuose nurodoma, kad agentūra organizuoja

ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo turinio kūrimą ir koordinuoja jo įgyvendinimą, organizuoja ir koordinuoja švietimo įstaigų aprūpinimą ir pan.⁹⁴) ir turimas kompetencijas.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Projektai, skirti pasirengti privalomojo ugdymo ankstinimui, turėtų būti planuojami nacionaliniu lygmeniu, įtraukiami į valstybės projektų sąrašą ir su kitais sąraše esančiais projektais patvirtinami Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu. Projektai turėtų atitikti ES investicijų programos uždavinį ir prisidėti prie priemonėje keliamų rodiklių pasiekimo. Konkurso būdas nėra tinkamas numatomų veiksmų įgyvendinimui, nes pokyčiai turi būti įgyvendinti šalies lygiu, turi būti koordinuojami nacionalinio, o ne regioninio lygio institucijos.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Visų pirma, turėtų būti atnaujinamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinys, kad jis būtų pritaikytas vaikų amžiaus pokyčiams kiekvienoje iš šių grupių. Atnaujinta priešmokyklinio ugdymo bendroji programa turėtų būti pradėta įgyvendinti 2022–2023 m. m., o atnaujinta pradinio ugdymo bendroji programa – 2023–2024 m. m. arba 2024–2025 m. m. (atitinkamai 1 ir 3 bei 2 ir 4 klasėse). Atnaujinus ugdymo programas rekomenduojama skirti investicijas ir metodinių rekomendacijų, įrankių ir priemonių, talkinančių pedagogams tikslingai diegti atnaujintas priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas, pedagogams ir tėvams stebėti vaiko pažangą, bendradarbiauti siekiant optimalios vaiko pažangos ir kt., bei specialių ugdymo priemonių parengimui. Be to, po 2023 m. investicijos galėtų būti skiriamos ikimokyklinio ugdymo turiniui atnaujinti stiprinant knygų skaitymo kultūrą nuo pat ankstyvo amžiaus, gerinant informacinį vaikų raštingumą ir kt., taip pat grįžtamojo ryšio tėvams apie vaiko pasiekimus suteikimui ir panašioms veikloms.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Rekomenduojama nesudaryti galimybės bendradarbiavimui su ekonominiais arba socialiniais partneriais, siekiant mažinti administracinę naštą. Projektai turėtų būti atliekami centralizuotai atsižvelgus į švietimo sistemos specifiką ir siekiant išvengti didelių kaštų, o NŠA turi reikiamas kompetencijas, taigi, poreikio partnerių įtraukimui nėra. Tačiau, esant poreikiui, galima vykdyti konsultacijas su socialiniais ir ekonominiais partneriais, neįtraukiant jų projekto paraiškoje.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama stebėti produkto ir rezultato rodiklius, leisiančius sekti priemonės įgyvendinimo progresą ir laukiamą poveikį.

44 lentelė. Priemonės „Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas“ siekiamas produkto rodiklis

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą	Sostinės regionas	Asmenys	660	4 420
	VVL regionas		1 700	11 310

45 lentelė. Priemonės „Privalomojo ugdymo pradžios ankstinimas“ siekiamas rezultato rodiklis

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenys, kurie dalyvavo veiklose ir įgijo kvalifikaciją	Sostinės regionas	Asmenys	3 770
	VVL regionas		9 610

⁹⁴ LR švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-852 patvirtinti Nacionalinės švietimo agentūros nuostatai. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/administracine-informacija/nsa-nuostatai/>

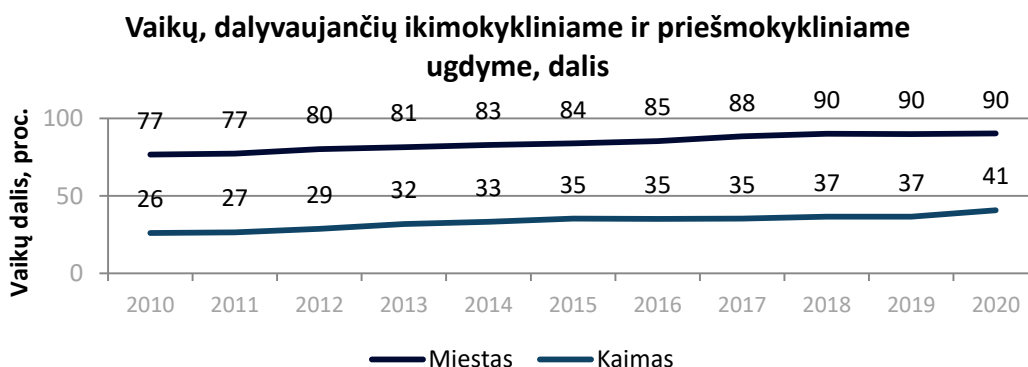
Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės veiklas rekomenduojama finansuoti suteikiant projektų vykdytojams negražinamąją subsidiją, nes nenumatoma, kad veiklų įgyvendinimas galėtų generuoti pelną. Priemonės įgyvendinimui rekomenduojama skirti 19,3 mln. Eur. Bendrafinansavimo lygis siektų 25 proc. bendrai priemonei (50 proc. Sostinės regione ir 15 proc. VVL regione).

2.2 Priemonės, skirtos uždavinio „Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas“ įgyvendinimui

Šiame skyriuje nagrinėjamos priemonės, kurias rekomenduojama įgyvendinti siekiant didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas bei siūlomų priemonių įgyvendinimo alternatyvos.

2.2.1 Švietimo įtrauktis

2013 m. publikuotuose EK Barselonos tiksluose numatyta, kad 33 proc. vaikų iki 3 m. turėtų dalyvauti instituciniame ugdyme⁹⁵, o ET 2020 numatyta, kad net 95 proc. vaikų nuo 4 m. iki mokyklinio amžiaus turėtų dalyvauti ankstyvajame ugdyme⁹⁶. Lietuvoje šie rodikliai nebuvo pasiekti ir atitinkamai siekė ~15 proc. ir 91 proc.⁹⁷, ypač didelis atotrūkis nuo tikslo pastebimas 1–3 m. vaikų tarpe. Ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų dalis didėja, tačiau ji išlieka kur kas žemesnė kaimuose, kaip pavaizduota paveiksle toliau.

1 paveikslas. 1–6 m. ir vyresnių vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, dalis mieste ir kaime 2010–2020 m., proc.

Šaltinis: sudaryta vertinimo vykdytojo remiantis Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis

2020 m. kaimo vietovėse ikimokykliniame ar priešmokykliniame ugdyme nedalyvavo 59 proc. 1–6 m. ir vyresnių vaikų. 2020 m. 3–6 m. amžiaus vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, dalis mieste siekė 107,6 proc. Tai parodo, kad miestuose darželius lanko ir vaikai iš kaimo vietovių ir iškreipia lankomumo rodiklius mieste. Labai svarbu įvertinti, kokia kaimo vietovėse gyvenančių

⁹⁵ Europos Komisija, „Barselonos tikslai“. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/fb103a95-f680-4f6e-bd44-035fbb867e6a>

⁹⁶ Europos Komisija, „Europos politinis bendradarbiavimas (programa „ET 2020“).“ Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_lt

⁹⁷ ŠMSM, „2021-2030 m. investicijų poreikio į švietimo sistemą žemėlapis“. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/es_parama/Svietimo%20zemelapis.pdf

vaikų dalis iš tiesų dalyvauja ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose kitose vietovėse, nei jų deklaruota gyvenamoji vieta, o kokia dalis nedalyvauja dėl nepalankių sąlygų ir užtikrinti kokybišką ir visuotinai prieinamą ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą. Neįgyvendinus šio siekio, skirtumai tarp vaikų pasiekimų didės jiems dar nepradėjus lankyti mokyklos ir vėlesniame amžiuje kils iššūkių ištaisyti pedagoginio apleistumo padarinius ir garantuoti tolygų asmens ugdymąsi vėlesniuose ugdymo etapuose.

Vaikai iš socialiai, ekonomiškai ir kultūriškai nepalankios aplinkos ankstyvame amžiuje iš tėvų ar kitų šeimos narių dažnu atveju negauna pakankamai pagalbos ir tinkamo vaiko raidai ugdymo. Tyrimų duomenimis, vaikai, kurie dėl minėtų priežasčių ankstyvame amžiuje susiduria su mokymosi sunkumais, vėliau gyvenime pasižymi ne tik prastesniais akademiniais pasiekimais, bet ir silpnesniais socialiniais, emociniais gebėjimais, šiems vaikams kyla didesnė rizika iškristi iš švietimo sistemos neįgijus privalomo ugdymo ir kt. Todėl būtent vaikai iš socialiai nepalankios aplinkos turėtų gauti didžiausią naudą iš dalyvavimo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose⁹⁸. Įtraukiant visus vaikus į kokybišką ugdymą ankstyvame amžiuje skirtumas tarp vaikų, kurie dalyvavo kokybiškame instituciniame ugdyme, ir tų, kurių tėvai gyveno skurdo, socialinės atskirties sąlygomis, yra reikšmingi⁹⁹. Remiantis ES Tarybos išvadomis dėl ankstyvojo ugdymo, didžiausią naudą ikimokyklinis ugdymas gali suteikti vaikams, neturintiems palankių ekonominių ir socialinių sąlygų, migrantų ar romų kilmės vaikams arba spec. ugdymosi poreikių turintiems vaikams¹⁰⁰. Siekiant sudaryti vienodas galimybes visiems vaikams dalyvauti kokybiškose ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programose nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos, šeimų socialinio, ekonominio, kultūrinio konteksto (miestas ir kaimas, palankesnės ir nepalankios sąlygos ir kt.), būtinos tikslinės intervencijos.

Remiantis privalomojo ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašu¹⁰¹, savivaldybės administracijos turi organizuoti privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymą ir skyrimą vaikams, kurie auga šeimose, patiriančiose socialinę riziką, nelanko ikimokyklinio ugdymo programas įgyvendinančios įstaigos dėl nepateisinamų priežasčių, o tinkamas ugdymas namuose neužtikrinamas dėl nepakankamų tėvų socialinių ir pozityvios tėvystės įgūdžių, netinkamų sąlygų namuose tenkinti vaiko spec. ugdymosi poreikius, jei tokių yra, tėvų išvykimo į užsienį ar kitų priežasčių. Tačiau 2017 m. 36 proc. ikimokyklinio amžiaus vaikų iš socialinės rizikos šeimų nebuvo ugdomi ikimokyklinio ugdymo įstaigose, net 31 savivaldybėje privalomas ugdymas nebuvo paskirtas nė vienam vaikui¹⁰². Privalomo ugdymo nepriskyrimas nėra problematiškas, jei ikimokyklinis ugdymas vis tiek užtikrinamas – pavyzdžiui, Utenos r. savivaldybėje nė vienam vaikui nebuvo skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, tačiau ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankė net 91 proc. vaikų nuo 2 m. iš socialinės rizikos šeimų¹⁰³. Tačiau dalyje savivaldybių privalomas ikimokyklinis ugdymas

⁹⁸ EBPO, „Investing in high-quality early childhood education and care (ECEC)“. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/education/school/48980282.pdf>

⁹⁹ ŠMSM, „2021-2030 m. investicijų poreikio į švietimo sistemą žemėlapis“. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/es_parama/Svietimo%20zemelapis.pdf

¹⁰⁰ 2011 m. birželio 15 d. ES Tarybos išvados dėl ankstyvojo ugdymo ir priežiūros. Kaip padėti mūsų vaikams kuo geriau pasiręngti ateičiai. Prieiga per internetą: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XG0615\(04\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XG0615(04)&from=EN)

¹⁰¹ 2021 m. rugpjūčio 30 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. V-1565/A1-632 „dėl Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymo Nr. V-735/a1-208 „Dėl privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/78d7d090096111ec9f09e7df20500045>

¹⁰² Valstybės kontrolė, „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų ateičiai užtikrinti“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3888>

¹⁰³ Ten pat.

neskiriamas dėl finansinių trukdžių: savivaldybės neturi lėšų transporto užtikrinimui, lydinčių asmenų užmokesčiui ar kitoms išlaidoms, susijusioms su privalomojo ikimokyklinio ugdymo teikimu¹⁰⁴.

Kokybiškos švietimo paslaugos turi būti prieinamos visiems užsienyje gyvenantiems lietuviams, siekiant, kad būtų skatinama tautos bendrystė, todėl svarbu skirti dėmesį ir lituanistinio švietimo kokybės gerinimui. Šiuo metu trūksta įrankių, kurie leistų užsienyje gyvenantiems lietuviams įsivertinti kalbos mokėjimo lygį, modernių kalbos ir istorijos mokymo priemonių ir atnaujintų metodikų.

Įtraukus ugdymas aktualus visais ugdymo etapais. Remiantis 2020 m. priimtais Švietimo įstatymo pakeitimais¹⁰⁵, nuo 2024 m. rugsėjo mėn. spec. ugdymosi poreikių turintys mokiniai galės lankyti pasirinktą bendrosios paskirties mokyklą, todėl ypač svarbu iki šios datos išspręsti kompetencijų trūkumo problemas bei keisti visuomenės požiūrį į įtraukjį ugdymą. Viena iš grupių, kuri nėra pakankamai integruota, yra kurtieji. Trūksta švietimo priemonių, kurios užtikrintų kokybišką kurčiųjų dvikalbį ugdymą, mokytojams trūksta gestų kalbos kompetencijų.

Atsižvelgus į apžvelgtas švietimo įtraukties problemas rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu įgyvendinti priemonę „Švietimo pagalbą“, pagal kurią įgyvendinamos veiklos leistų didinti švietimo įtraukti ikimokykliniame, priešmokykliniame ir bendrajame ugdyme, padidintų lituanistinio švietimo paslaugų kokybę bei užtikrintų galimybę kurtiesiems gauti kokybiškas dvikalbio ugdymo paslaugas. 2014–2020 m. laikotarpiu tokia priemonė nebuvo įgyvendinama. Priemonės tikslinės grupės yra įvairių ugdymosi poreikių turintys vaikai, vaikai, patiriantys atskirtį arba rizikas, dėl kurių kyla grėsmė patirti socialinę atskirtį, mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, mokyklos bendruomenė, užsienio lietuviai, taip pat į Lietuvą atvykstantys / sugrįžtantys asmenys.

Priemonė turėtų būti įgyvendinama Sostinės ir VVL regionuose, lituanistinio švietimo paslaugų tobulinimo nauda pasireikšty ir užsienio valstybėse.

Galimos alternatyvos

Švietimo įstatymas reglamentuoja, kad turi būti užtikrinama Lietuvos piliečių teisė į švietimą, o vaikams, patiriantiems socialinę riziką, turi būti užtikrinamas privalomas ikimokyklinis ugdymas (Vaiko garantija). Vienas iš valstybės siekių yra užtikrinti lituanistinio švietimo prieinamumą užsienio valstybėse, o nuo 2024 m. visi mokiniai turės teisę pasirinkti kokią mokyklą lankyti. Atsižvelgus į šiuos Švietimo įstatymo nuostatus rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu atlikti investicinius veiksmus, kurie prisidėtų prie įstatymo nuostatų įgyvendinimo. Toliau pateikiamos skirtingos alternatyvos priemonės įgyvendinimui ir jų palyginimas.

1. Alternatyva A

46 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Vaiko garantijos užtikrinimas visose savivaldybėse	Valstybės projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija

¹⁰⁴ ŠMSM, „2021–2030 m. Švietimo plėtros programos pagrindimas“. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%AOPP%20pagrindimas%20\(projektas_2020%2011%2013\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%AOPP%20pagrindimas%20(projektas_2020%2011%2013).pdf)

¹⁰⁵ 2020 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintas „Švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 451 straipsniu įstatymas“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a396c630c07711eaae0db016672cba9c?ifwid=3d17607cf>

Lituanistinio švietimo paslaugų plėtojimas ir gerinimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	-	Negrąžinamoji subsidija
Koordinuotai teikiamų paslaugų stiprinimas	Valstybės projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Informacinė kampanija teigiamo požiūrio į įtraukų ugdymą skatinimui	Valstybės projektų planavimas	NŠA, savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Kurčiųjų integracijos gerinimas	Valstybės projektų planavimas	Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras	-	Negrąžinamoji subsidija

Priemonės įgyvendinimo alternatyvą A sudaro 5 investiciniai veiksmai, apimantys visas anksčiau paminėtas aktualias problemas. Priemonės socialinę–ekonominę naudą sudaro keli komponentai. Nors įprastai padidėjusio ikimokyklinio ugdymo lankomumo nauda apskaičiuojama įvertinant tėvų pasiryžimą mokėti už paslaugas, Vaiko garantijos atvejis yra kitoks, nes paslaugų kaštai pilnai padengiami valstybės biudžeto lėšomis. Tačiau galima vertinti, kad Vaiko garantijos užtikrinimas sudarytų daliai tėvų galimybę susirasti darbą. Atsižvelgus į Vaiko garantijos suteikimo galimybes daroma prielaida, kad darbas nebūtų kvalifikuotas, taigi, pajamos galėtų siekti minimalią algą šalyje. Koordinuotai teikiamų paslaugų (švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų) suteikimas taip pat kurtų papildomą naudą, nes tikėtina, jog vaikai, gavę švietimo pagalbą ankstyvame amžiuje, galėtų tolygiai ugdytis ir turėtų mažiau ugdymo spragų, rečiau iškristų iš sistemos neįgiję privalomo išsilavinimo, dažniau įgytų profesiją ir lengviau įsitvirtintų darbo rinkoje, dėl geresnės ekonominės padėties turėtų mažiau sveikatos problemų, geriau jaustųsi, sumokėtų daugiau mokesčių į valstybės biudžetą ir jiems rečiau reikėtų socialinės pagalbos. Be to, remiantis EBPO 2018 m. PISA tyrimo ataskaitoje pateikiama informacija¹⁰⁶, mokiniai iš nepalankios SEK aplinkos rečiau tikisi įgyti aukštąjį išsilavinimą, dažniau anksti pasitraukia iš švietimo sistemos¹⁰⁷. Remiantis šiomis įžvalgomis daroma prielaida, kad vaikai, kurie kaip galima anksčiau pradės dalyvauti kokybiškame ikimokykliniame ugdyme ir kuriems bus suteikiama švietimo pagalba, baigs mokyklą, o dalis jų tęs mokslus ir toliau, bus labiau linkę mokyti visą gyvenimą. Remiantis šiomis prielaidomis apskaičiuota diskontuota priemonės socialinė–ekonominė nauda siektų beveik 120 mln. Eur, o įvertinus ir kaštus, apskaičiuotas ENIS rodiklis būtų lygus 2.

2. Alternatyva B

47 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Vaiko garantijos užtikrinimas visose savivaldybėse	Valstybės projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	NVO, pedagoginės psichologinės tarnybos	Negrąžinamoji subsidija
Lituanistinio švietimo paslaugų plėtojimas ir gerinimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA	-	Negrąžinamoji subsidija
Koordinuotai teikiamų paslaugų stiprinimas	Valstybės projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	NVO, pedagoginės psichologinės tarnybos	Negrąžinamoji subsidija

¹⁰⁶ EBPO, „PISA 2018 Results“. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf

¹⁰⁷ Europos Tarybos rekomendacija dėl politinių priemonių, kuriomis siekiama mažinti mokyklos nebaigusiu asmenų skaičių. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52011PC0019>

Informacinė kampanija teigiamo požiūrio į įtraukų ugdymą skatinimui	Valstybės projektų planavimas	NŠA, savivaldybių administracijos	NVO, pedagoginės psichologinės tarnybos	Negrąžinamoji subsidija
Kurčiųjų integracijos gerinimas	Valstybės projektų planavimas	Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras	-	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje B numatoma galimybė įgyvendinant alternatyvoje A numatytus investicinius veiksmus įtraukti ir NVO bei pedagogines psichologines tarnybas. Tai sudarytų galimybę įgyvendinti priemonės kokybiškiau arba didesniu mastu. Darant prielaidą, kad pedagoginių psichologinių tarnybų įtraukimas nekeistų numatomų priemonės rodiklių, nesikeistų apskaičiuoti priemonės kaštai ir nauda, taigi ENIS siektų 2, kaip ir alternatyvoje A.

3. Alternatyva C

48 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Vaiko garantijos užtikrinimas visose savivaldybėse	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Lituanistinio švietimo paslaugų plėtojimas ir gerinimas	Regionų projektų planavimas	NŠA	-	Negrąžinamoji subsidija
Koordinuotai teikiamų paslaugų stiprinimas	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Informacinė kampanija teigiamo požiūrio į įtraukų ugdymą skatinimui	Regionų projektų planavimas	NŠA, savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Kurčiųjų integracijos gerinimas	Regionų projektų planavimas	Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras	-	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje C numatoma, kad visi projektai būtų planuojami regionų projektų planavimo būdu. Kitokia projektų atrankos forma neturėtų nulemti pokyčių siekiamuose rodikliuose, todėl įgyvendinus priemonę pagal C alternatyvą, socialinė-ekonominė nauda nesiskirtų nuo anksčiau nagrinėtų alternatyvų ir ENIS siektų 2.

Atsižvelgus į tai, kad visų alternatyvų apskaičiuota socialinė-ekonominė nauda turėtų būti vienoda, rekomenduojama įgyvendinti priemonę pagal alternatyvą B, nes įtraukus galimybę turėti partnerius būtų sudaroma galimybė panaudoti jų ekspertines žinias, o valstybės projektų planavimo būdo pritaikymas užtikrintų investicijų suderinamumą ir sisteminę naudą.

Alternatyva B

Teisinė aplinka | Atsižvelgus į numatomus investicinius veiksmus, svarbu pabrėžti, kad jie visi atitinka Švietimo įstatymą. Konkrečios švietimo įstatymo dalys ir pakeitimai naujose redakcijose, aktualūs priemonės įgyvendinimui, apžvelgiami toliau.

Pagrindą priemonės veiklai „Vaiko garantijos užtikrinimas visose savivaldybėse“ suteikia privalomojo ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas bei numatomi Švietimo įstatymo atnaujinimai: remiantis įstatymo projektu XIII P-5219(2), pakeistas Švietimo įstatymo 8 straipsnis, 3 punkte įtraukiant nuostatą dėl

Vaiko garantijos užtikrinimo („Socialinę riziką patiriančiam vaikui priešmokyklinis ugdymas užtikrinamas pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytą tvarką“).

25 Švietimo įstatymo straipsnis reglamentuoja valstybės tikslą skatinti užsienyje gyvenančius asmenis mokytis lietuvių kalbos, istorijos, kultūros.

Švietimo įstatyme taip pat reglamentuojamas švietimo prieinamumas:

- 24 straipsnyje įtvirtinama Lietuvos gyventojų teisė ir pareiga mokytis. Valstybė visiems piliečiams ir turintiems teisę gyventi Lietuvoje garantuoja priešmokyklinį, pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą;
- 34 straipsnyje reglamentuojamas švietimo prieinamumas mokiniams, turintiems spec. ugdymo poreikių, o 35 straipsnyje – švietimo prieinamumas riboto judumo asmenims. Numatyta, kad priklausomai nuo situacijos, gali būti sudaromos reikalingos sąlygos iš švietimo tiekėjų ir darbdavių pusės, teikiamos socialinės paslaugos ir švietimo pagalba, vykdomos tikslinės įtraukimo programos, teikiamos reikalingos rekomendacijos, pritaikoma aplinka ir vykdomos kitos veiklos, kad prieinamumas visiems būtų užtikrintas.

Švietimo įstatymas bus atnaujintas 2024 m. ir leis visiems mokiniams lankyti pasirinktą mokyklą. Tai lemia teigiamo požiūrio į įtraukų ugdymą didinimo ir ugdymo metodikų atnaujinimo poreikį. Be to, remiantis Švietimo įstatymo 30 straipsniu, kurtiesiems turi būti sudaromos sąlygos mokytis gimtosios (gestų) kalbos, tad leidžiant mokiniams rinktis mokyklą, daugiau mokyklų turės sudaryti geresnes galimybes kurčiųjų integracijai.

Atsižvelgus į esamą teisinę bazę ir numatomus Švietimo įstatymo atnaujinimus, nenustatytas papildomas poreikis teisės aktų atnaujinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Numatoma, kad priemonės veiklas, kurios turi būti įgyvendinamos centralizuotai (lituanistinio švietimo testavimo sistemos kūrimas ir plėtojimas, metodinių priemonių rengimas, socialinės kampanijos organizavimas), įgyvendintų NŠA. Numatomos veiklos atitiktų NŠA funkcijas (mokinių pasiekimų patikrinimų koordinavimas ir administravimas, ugdymo programų, metodikų ir mokymo medžiagos rengimas, švietimo įstaigų aprūpinimas mokymo priemonėmis ir pan.). Metodus kurčiųjų integracijos gerinimui turėtų rengti Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras, turintis tinkamiausias kompetencijas. Informacinės kampanijos įgyvendinime būtų įtraukiamos ir savivaldybės, skatinant, kad būtų įgyvendinami pozityvų požiūrį į įtraukų ugdymą skatinantys projektai bendruomenėse. Galiausiai, projektus, kuriuose aktualios decentralizuotai teikiamos paslaugos (Vaiko garantija, koordinuotai teikiamos paslaugos), įgyvendintų savivaldybių administracijos, kurioms ir dabar suteikiama ši atsakomybė.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Būtų tikslinga NŠA ir Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro vykdomus projektus planuoti valstybės projektų planavimo būdu, nes juos įgyvendintų centralizuotos, valstybės lygmens įstaigos. Siekiant, kad Vaiko garantijos ir koordinuotai teikiamų paslaugų teikimas būtų vienodai užtikrinamas visose savivaldybėse, likusius projektus taip pat rekomenduojama planuoti valstybės projektų planavimo būdu, atsižvelgiant į situaciją individualiose savivaldybėse bei bendrai šalyje. Valstybės projektų planavimo būdo naudojimas užtikrins investicijų sąveiką ir prisidės prie sisteminių pokyčių pasiekimo.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Informacinė kampanija teigiamo požiūrio į įtraukų ugdymą skatinimui turėtų būti vykdoma 2022–2024 m. laikotarpiu, kad gyventojai galėtų pasiruošti švietimo sistemos pokyčiams nuo 2024 m. rugsėjo. Koordinuotai teikiamų paslaugų ir Vaiko garantijos užtikrinimo

finansavimas turėtų būti skiriamas visam 2022–2029 m. laikotarpiui ir nuolatos užtikrinamas. Gerinant kurčiųjų integraciją rekomenduojama pradėti nuo projektų, susijusių su metodinių priemonių kurčiųjų dvikalbiam ugdymui kūrimu, o vėliau finansuoti mokytojų gestų kalbos kompetencijų tobulinimą, kad mokymuose mokytojai galėtų būti supažindinami ir su naujausiomis metodinėmis priemonėmis.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Rekomenduojama įgyvendinant dalį priemonės veiklų sudaryti galimybę įtraukti NVO kaip socialinius partnerius. NVO gali suteikti ekspertinių įžvalgų apie konkrečias socialines grupes, kurių gerovę siekiama pagerinti įgyvendinant priemonę, NVO įtraukimo į ES struktūrinės paramos procesą svarba akcentuojama ir nacionaliniu, ir ES lygiu¹⁰⁸.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama stebėti produkto ir rezultato rodiklius, leisiančius sekti projektų įgyvendinimo progresą ir įvertinti, ar priemonė sukėlė norimą poveikį.

49 lentelė. Priemonės „Švietimo įtrauktis“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Vaikų iki 18 m. skaičius	Sostinės regionas	Asmenys	180	1 160
	VVL regionas		795	5 310
Asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą	Sostinės regionas	Asmenys	-	-
	VVL regionas		20	270

50 lentelė. Priemonės „Švietimo įtrauktis“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Švietimo pagalbą ne trumpiau kaip 3 mėn. gavusių vaikų dalis	Sostinės regionas	Procentas	85
	VVL regionas		85
Vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose, kurie skyrus ES finansavimą yra privalomai ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas ne trumpiau kaip 6 mėn., dalis	Sostinės regionas	Procentas	80
	VVL regionas		80
Asmenų, kurie dalyvavę ESF+ mokymuose įgijo kompetenciją, dalis	Sostinės regionas	Procentas	-
	VVL regionas		80

Dalis rodiklių nebūtų sekami Sostinės regione, nes, dėl mažesnio lėšų kiekio, Sostinės regione nebus įgyvendinamos visos veiklos.

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Rekomenduojama priemonės veiklų įgyvendinimui iš viso paskirti 70 mln. Eur. 11,9 mln. Eur iš bendros sumos turėtų būti skiriama Sostinės regionui, kur bendrafinansavimas siektų 50 proc., likusi suma turėtų būti skiriama VVL regionui, kur bendrafinansavimas siektų 15 proc.

2.2.2 Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas

Vienas iš galimų sprendimų, kaip padidinti vaikų užimtumą ir pagerinti mokymosi rezultatus yra visos dienos mokyklos (toliau – VDM), arba tai atitinkančios veiklos. VDM lankantys vaikai daugiau laiko

¹⁰⁸ „Kuriami pamatai efektyviai NVO ir valdžios partnerystei“. Prieiga per internetą: <https://www.esinvesticijos.lt/lt/naujienos/kuriami-pamatai-efektyviai-nvo-ir-valdzios-partnerystei>

praleidžia mokykloje, jiems suteikiamos palankesnės ugdymosi sąlygos, teikiama pedagoginė, psichologinė pagalba ir reikalinga priežiūra, derinamos formaliojo ir neformaliojo ugdymo veiklos. Ypač VDM naudinga mokiniams iš nepalankios SEK aplinkos – jų rezultatams dalyvavimas VDM daro teigiamą įtaką. Skurdas, nepalankios sąlygos mokytis namie (karantino metu ypač aktualus kompiuterių ir interneto prieigos trūkumas) gilina atskirtį ir lemia prastesnius mokinių rezultatus, o VDM veikla padeda sumažinti nepalankius veiksnius.

Skurdo riziką ir socialinę atskirtį patiria daugiau nei penktadalis Lietuvos gyventojų ir ši rizika didesnė daugiavaikėse šeimose (29,8 proc.) arba namų ūkiuose, kur tik vienas suaugusysis augina vaikus (49,1 proc.), tačiau 2018 m. tik 2 proc. mokinių dalyvavo VDM. Lietuvoje VDM praktikos apima pailgintas dienos grupes, dienos centrus ir ugdymo įstaigas, apibrėžiančios save kaip VDM, tačiau, kaip pabrėžiama Programos projekte, iki šiol jos vykde labiau vaiko priežiūros funkcijas, o ne prisidėjo prie mokinių pasiekimų ir įtraukties didinimo. 2017 m. VDM poreikio tyrime nustatyta, kad VDM poreikį dažniau išreiškia mokinių tėvai didmiesčiuose (apie 90 proc., o kaimuose apie 84 proc.), nors būtent kaimo vietovėse dažniau trūksta popamokinės veiklos, o besimokančių vaikų rezultatai būna prastesni, kaip ir kaimo vietovių SEK kontekstas¹⁰⁹. Tyrime taip pat nustatyta, kad dalis tėvų yra priešiška nusiteikę prieš VDM idėją, ją tapatina su vaiko atskyrimu nuo šeimos ir pasirinkimo laisvės ribojimu¹¹⁰. Galima daryti prielaidą, kad visuomenė dar nėra pasirengusi VDM, todėl galima ne tik plėsti VDM mokyklų tinklą, bet VDM aspektus pritaikyti dienos centrų ir prailgintų dienos grupių veiklos tobulinimui. VDM principų diegimas aktualus ikimokyklinio, priešmokyklinio bei bendrojo ugdymo programoms įgyvendinančiose ugdymo įstaigose.

Siekiant sudaryti daugiau VDM galimybių, rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu įgyvendinti priemonę „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas“. Priemonė būtų įgyvendinama tik VVL regione, kur sprendžiamos problemos yra aktualiausios. Įgyvendinant priemonę būtų rengiamos metodinės priemonės ir instrumentai įtraukiam ugdymui, būtų vykdomi mokymai ugdymo įstaigų darbuotojams, būtų finansuojama mobili švietimo pagalba. Priemonės tikslinėmis grupėmis turėtų būti laikomi vaikai, dalyvaujantys ikimokyklinio, priešmokyklinio bei bendrojo ugdymo programose, ir ugdymo įstaigose dirbantys pedagogai, vadovai, švietimo pagalbos specialistai.

Galimos alternatyvos

Siekiant plėtoti įtraukijį ugdymą ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio, ir bendrojo ugdymo programas vykdančiose mokyklose, rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu skirti finansavimą paketo, kurį sudarytų priemonės įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai užtikrinti, kūrimui bei įdiegimui ugdymo įstaigose. Šis paketas turėtų sudaryti ir galimybes ugdymo įstaigose vykdyti VDM veiklas. Toliau apžvelgiamos priemonės įgyvendinimo alternatyvos, kuriose vertinami skirtingi šių paketų kūrimo scenarijai bei papildomi investiciniai veiksmai.

1. Alternatyva A

51 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
------------------------	-------------------------	-------------	-------------------	-------------------

¹⁰⁹ Švietimo ir mokslo ministerija, „Visos dienos mokykla“. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/veikla/vie%C5%A1%C5%B3j%C5%B3%20diskusij%C5%B3%20d%C4%97l%20VDM%20pateiktis.pdf>

¹¹⁰ Ten pat.

Mokymosi vieniems iš kitų (angl. peer-learning) diegimas	Konkursas	Mokyklos, savivaldybių - administracijos		Negražinamoji subsidija
Priemonių įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai BU mokyklose užtikrinti paketo sukūrimas ir įdiegimas, sudarant sąlygas mokyklose vykdyti visos dienos veiklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, ugdymo įstaigų steigėjai	Aukštosios mokyklos, savivaldybių administracijos	Negražinamoji subsidija
Priemonių įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai mokyklose, įgyvendinančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, užtikrinti paketo sukūrimas ir įdiegimas, sudarant sąlygas mokyklose vykdyti visos dienos veiklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, ugdymo įstaigų steigėjai	Aukštosios mokyklos, savivaldybių administracijos	Negražinamoji subsidija

Alternatyvą A sudaro 3 investiciniai veiksmai. Numatoma, kad įgyvendinus juos daugiau nei 6 tūkst. asmenų įgis papildomas kompetencijas, o daugiau nei tūkstantis vaikų gaus jiems reikalingą švietimo pagalbą. Dėl papildomų kompetencijų galėtų augti asmenų gaunamas atlygis, švietimo pagalbą gavę vaikai nepasitrauktų anksčiau iš švietimo sistemos ir dėl to ateityje įgytų aukštesnį išsilavinimo laipsnį bei galėtų gauti didesnę darbo užmokestį. Priemonės naudą kuria ir tėvų pasiryžimas sumokėti už neformaliojo švietimo veiklas VDM. Priemonės ENIS siektų 1,6 balo.

2. Alternatyva B

52 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Mokymosi vieniems iš kitų (angl. peer-learning) diegimas	Konkursas	Mokyklos, savivaldybių administracijos	-	Negražinamoji subsidija
Priemonių įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai BU mokyklose užtikrinti paketo sukūrimas ir įdiegimas, sudarant sąlygas mokyklose vykdyti visos dienos veiklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, ugdymo įstaigų steigėjai	-	Negražinamoji subsidija
Priemonių įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai mokyklose, įgyvendinančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, užtikrinti paketo sukūrimas ir įdiegimas, sudarant sąlygas mokyklose vykdyti visos dienos veiklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, ugdymo įstaigų steigėjai	-	Negražinamoji subsidija

Antroje priemonės įgyvendinimo alternatyvoje nenumatoma galimybė bendradarbiauti su aukštosiomis mokyklomis ir savivaldybių administracijomis. Tikėtina socialinė-ekonominė nauda nesiskirtų nuo apskaičiuotos A alternatyvoje. Tačiau kyla rizika, kad neįtraukiant aukštųjų mokyklų į priemonių paketo rengimą, būtų prarandama dalis ekspertinių žinių, kurių dėka paketas galėtų būti kokybiškesnis.

3. Alternatyva C

53 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Priemonių įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai BU mokyklose užtikrinti paketo sukūrimas ir įdiegimas, sudarant sąlygas mokyklose vykdyti visos dienos veiklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, ugdymo įstaigų steigėjai	-	Negrąžinamoji subsidija
Priemonių įtraukiam ugdymui ir švietimo pagalbai mokyklose, įgyvendinančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, užtikrinti paketo sukūrimas ir įdiegimas, sudarant sąlygas mokyklose vykdyti visos dienos veiklas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, ugdymo įstaigų steigėjai	-	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje C vertinama galimybė įgyvendinti tik pagrindinius priemonės investicinius veiksmus, susijusius su įtraukaus ugdymo paketu kūrimu ir diegimu, neįgyvendinant mokymosi vieniems iš kitų (angl. peer-learning) diegimo veiksmų. Tai leistų sumažinti priemonės kaštus 6 mln. Eur. Tačiau sumažėtų ir asmenų, įgijusių kompetencijų, skaičius. Atsižvelgus į pokyčius bei palyginus diskontuotą naudą ir kaštus, priemonės ENIS alternatyvos C atveju siektų 1,4.

Atsižvelgus į visas pateiktas alternatyvas rekomenduojama rinktis A alternatyvą, nes jos ENIS yra vienas iš aukščiausių, o įtraukiant aukštąsias mokyklas į priemonių įtraukiam ugdymui paketo rengimą bei atrenkant mokymosi vieniems iš kitų projektus konkurso būdu, priemonė būtų vykdoma efektyviausiai, būtų užtikrinamas potencialas pasiekti aukščiausių kokybę.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Įtraukiojo ugdymo švietimo politiką įgyvendinti skatina Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija, Europos Tarybos numatyti strateginiai teisingumo švietime įgyvendinimo uždaviniai¹¹¹. Švietimo įstatyme iškelti siekiai užtikrinti privalomojo ir visuotinio švietimo prieinamumą. Švietimo prieinamumas atitinka vieną ir pagrindinių Lietuvos švietimo sistemos principų – lygias galimybes.

Mykolo Romerio universiteto mokslininkų atliktoje studijoje „Visos dienos mokykla: modeliai ir įgyvendinimo prielaidos“¹¹² atliktoje teisinės aplinkos analizėje konstatuota, kad teisinis reglamentavimas sudaro palankias sąlygas užtikrinti visos dienos mokyklos veiklą ir priemonių įgyvendinimą Lietuvoje. Nenustatytos teisinės kliūtys ar trūkumai, galintys riboti VDM veiklą įgyvendinimą. Taip pat konstatuota, kad papildomas galimybes įgyvendinti visos dienos mokyklos veiklas turi mokyklos, vykdančios formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, inicijuodamos ir vykdydamos šalies ir tarptautinius švietimo projektus¹¹³. Palankias teisines prielaidas visos dienos mokyklos veiklą įgyvendinimui sudaro pagrindiniai strateginiai dokumentai, pavyzdžiui, NPP (3-asis tikslas, kuriame akcentuojamas poreikis vienodos kokybės švietimo prieinamumui visiems vaikams bei švietimo įtrauktis nepriklausomai nuo vaiko socialinės, kultūrinės ekonomikos aplinkos). Dar 2018 m. Vyriausybė pateikė rekomendacijas dėl visos dienos

¹¹¹ Nacionalinė švietimo agentūra. Įtraukusis ugdymas. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalbos-departmentas/itraukties-pletros-skyrius/itraukusis-ugdymas/>

¹¹² Jolita Dudaitė et al. Visos dienos mokykla: modeliai ir įgyvendinimo prielaidos, 2019. Prieiga per internetą: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16265/Visos_dienos_mokykla_WWW.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹¹³ Ten pat, 197

mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo¹¹⁴, kuriose buvo numatyti pagrindiniai VDM tikslai, uždaviniai, veiklos principai, procesų organizavimas, paslaugų planavimas ir kt. Teisinė aplinka sudaro palankias sąlygas VDM įgyvendinimui, todėl nenustatytas papildomas poreikis teisės aktų atnaujinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Priemonės projektus įgyvendintų kelios skirtingos institucijos. Visų pirma, priemonių įtraukiam ugdymui paketo sukūrimu turėtų rūpintis NŠA, nes viena iš įstaigos funkcijų yra įgyvendinti įtraukties švietime nuostatas ir plėtoti švietimo pagalbos sistemą. Diegiant įtraukaus ugdymo paketą(-us) bendrojo ugdymo mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose turėtų būti įtraukiami ugdymo įstaigų steigėjai. VDM veiklos turėtų būti vykdomos atrinktose bendrojo ugdymo mokyklose bei ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kaip pilotinis projektas. Įgyvendinant veiklas, susijusias su mokymusi vieniems iš kitų, projektų vykdytojais turėtų būti mokyklos, į organizavimą galėtų būti įtraukiamos ir savivaldybių administracijos, kurios kuruoja mokyklas savo regione.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Mokyklos, kuriose būtų diegiamas mokymasis vieniems iš kitų, turėtų būti atrinkamos konkurso būdu, finansavimą skiriant mokykloms, kurių naudos ir kokybės vertinimo balas būtų aukščiausias. Vertinant paraiškas dėmesys turėtų būti skiriamas veiklose dalyvaujančių asmenų skaičiui. Likusius projektus rekomenduojama įgyvendinti vykdant valstybės projektų planavimą, taip užtikrinant investicijų sąveikos tinkamumą ir sisteminę naudą.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Prieš priimant sprendimus dėl projektų, pasirenkamų valstybės planavimo būdu, rekomenduojama konsultuotis ir su savivaldybėmis bei regionų plėtros tarybomis, kad būtų atsižvelgta į specifinius skirtingų regionų poreikius.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Numatoma, kad rengiant metodines priemones, bei vykdant mokymus pedagogams, švietimo pagalbos specialistams bei ugdymo įstaigų vadovams, pagrindinis projekto vykdytojas galėtų bendradarbiauti su aukštosiomis mokyklomis, kurios pasidalintų ekspertinėmis žiniomis bei mokslinių tyrimų įžvalgomis. Be to, paketus diegiant ugdymo įstaigose vertinga būtų sudaryti galimybę projekto vykdytojams bendradarbiauti su savivaldybių administracijomis. Rekomendacijos dėl partnerių įtraukimo remiasi ir Europos socialinio fondo agentūros pateiktais pasiūlymais.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę numatoma stebėti 2 produkto rodiklius.

54 lentelė. Priemonės „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą	VVL regionas	Asmenys	950	6 310
Vaikų iki 18 m. skaičius	VVL regionas	Asmenys	280	1 910

Įgyvendinus projektus turėtų būti įvertinti ir du rezultato rodikliai.

¹¹⁴ Rekomendacijos dėl visos dienos mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. V-60. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/128eb961797811e89188e16a6495e98c?jfwid=q8i88lp51>

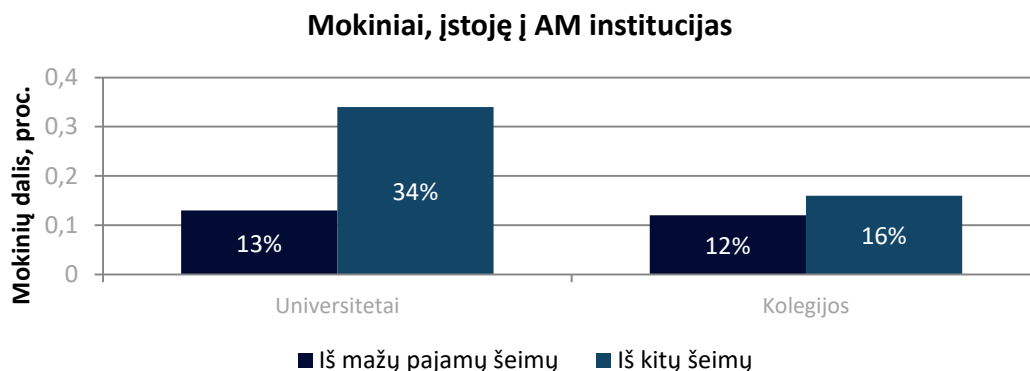
55 lentelė. Priemonės „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Švietimo pagalbą ne trumpiau kaip 3 mėn. gavusių vaikų dalis	VVL regionas	Procentas	85
Asmenų, kurie dalyvavę ESF+ mokymuose įgijo kompetenciją, dalis	VVL regionas	Procentas	80

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės veiklos turėtų būti finansuojamos negražinamosios subsidijos forma. Priemonės veikloms finansuoti rekomenduojama skirti 44,2 mln. Eur, iš kurių 85 proc. sudarytų Europos struktūrinių fondų lėšos, o likusią dalį – valstybės biudžeto lėšos. Priemonę numatoma įgyvendinti tik VVL regione, taigi, nėra aktualus lėšų pasiskirstymas tarp skirtingų regionų. 20,4 mln. Eur lėšų galėtų būti skiriama ikimokykliniam ugdymui, o likusios lėšos – pradiniam ir viduriniam ugdymui.

2.2.3 Socialinės ir finansinės paskatos mokytis

Mokiniai, kurių SEK yra palankus, kur kas dažniau tęsia mokymąsi, nei tie, kurie gyvena mažiau palankioje aplinkoje – net 29 proc. mokinių iš žemų pajamų šeimų neįgyja brandos atestato (vidutines ir aukštesnes pajamas turinčiose šeimose – 17 proc.), dvigubai mažiau mokinių iš žemų pajamų šeimų tęsia mokslus AM nei kitose šeimose¹¹⁵.

2 paveikslas. 2011–2012 m. m. 8 klasėje buvusių mokinių pasiskirstymas pagal įstojimą į AM institucijas 2016–2017 m. m., proc.

Šaltinis: sudaryta vertinimo vykdytojo remiantis MOSTA AM prieinamumo ataskaita¹¹⁶

Skirtumas tarp įstojusių į kolegijas mokinių iš mažų pajamų šeimų ir likusiųjų siekia tik 4 proc. punktus, tačiau į universitetus įstojusiųjų skaičius skiriasi beveik 3 kartus.

Nepalanki SEK aplink lemia prastesnius mokinių rezultatus mokyklose, dėl to mokiniai turi mažesnes galimybes įstoti į universitetus ir kolegijas. Mažesnes galimybes mokiniams iš nepasiturinčių šeimų studijuoti gali lemti šeimos finansinė situacija, ypač stojant į valstybės nefinansuojamas studijų vietas. Finansinės galimybės gali lemti ir dažnesnį kolegijų pasirinkimą tarp mažų pajamų šeimų mokinių lyginant su universitetais dėl mažesnių studijų kainų. Studentai iš mažų pajamų šeimų taip pat dažniau rinkosi specialybes, kurias baigę gaudavo mažesnes pajamas.

¹¹⁵ MOSTA, „Aukštojo mokslo prieinamumas: ar skirtingo SES vaikams sudarome lygias galimybes įgyti išsilavinimą“. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/am-prieinamumas-2018.pdf>

¹¹⁶ Ten pat.

Mokiniai iš žemų pajamų šeimų, praėjus 5 metams po 8 klasės baigimo, 1,7 karto dažniau būna neįgiję nei profesinės kvalifikacijos, nei vidurinio išsilavinimo¹¹⁷. Ankstyvą mokinių iš nepalankias sąlygas turinčių grupių iškritimą iš švietimo sistemos ir ribotą dalyvavimą profesiniame mokyme gali lemti nepakankama parama bei aprūpinimas mokymui reikalingomis priemonėmis.

Siekiant, kad švietimo prieinamumas būtų užtikrinamas ne tik ankstyvajame, pradiname ir pagrindiniame ugdyme, turėtų būti suteikiamos socialinės ir finansinės paskatos bei pagalba profesinių mokyklų mokiniams ir aukštųjų mokyklų studentams iš nepalankaus SE konteksto (ar aplinkos) grupių. Daliai mokinių ir studentų finansinė pagalba leistų rinktis mokslus, o ne darbą. Jeigu finansinė ar kitokia parama švietimo įstaigose jau galima, svarbu užtikrinti, kad visi studentai, galintys ją gauti, būtų informuoti apie galimybes ir sąlygas. Taigi, rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Socialinės ir finansinės paskatos mokytis“, kuri pagerintų profesinio mokymo įstaigų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų iš nepalankias sąlygas turinčių grupių įsitraukimą į aukštesnius ugdymo lygmenis. Priemonę rekomenduojama įgyvendinti ir VVL ir Sostinės regionuose.

2014–2020 m. buvo įgyvendinama priemonė „Studijų prieinamumo didinimas“, pagal kurią tikslinės išmokos arba socialinės stipendijos buvo skiriamos studentams patiriantiems socialinę atskirtį arba studentams iš mažai atstovaujамų grupių, skiriamas finansavimas informacinės ir fizinės aplinkos pritaikymui. Remiantis PPMI Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinime pateikta informacija, investicijos būtų turėjusios didesnę poveikį, jeigu aukštosios mokykloms būtų suteikiamos rekomendacijos dėl studijų pritaikymo spec. ugdymosi poreikių turintiems asmenims, būtų investuojama į darbuotojų kvalifikacijų tobulinimą, erdvės būtų atnaujinamos pagal universalus dizaino principus, būtų skiriamos tikslinės išmokos reikalingų priemonių įsigijimui. Atsižvelgus į šias išvagas, rekomenduojama vėl skatinti ne tik studijų, bet ir profesinio mokymo prieinamumą asmenims iš nepalankias sąlygas turinčių grupių. Taigi, priemonės „Socialinės ir finansinės paskatos mokytis“ poreikis išlieka aktualus.

Galimos alternatyvos

Atsižvelgus į ankstesnio laikotarpio patirtį ir rekomendacijas, siūloma 2021–2027 m. laikotarpiu ne tik skirti tikslines išmokas ir finansines paskatas skatinant mokinius ir studentus iš nepalankias sąlygas turinčių grupių tęsti mokslus, bet ir teikti jiems švietimo pagalbą bei užtikrinti mentorių pagalbos prieinamumą. Detaliau numatomos veiklos aprašomos nagrinėjant skirtingas priemonės įgyvendinimo alternatyvas.

1. Alternatyva A

56 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Finansinės paskatos profesinio mokymo įstaigų mokiniams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Negrąžinamoji subsidija
Tikslinės išmokos aukštųjų mokyklų studentams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Aukštosios mokyklos	Negrąžinamoji subsidija

¹¹⁷ ŠMSM, „2021–2030 m. Švietimo plėtros programos pagrindimas“. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%A0PP%20pagrindimas%20\(projektas_2020%2011%2013\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/protokolai/%C5%A0PP%20pagrindimas%20(projektas_2020%2011%2013).pdf)

Neformalaus ugdymo skatinimas	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija
Švietimo pagalba	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija
Profesinio mokymo įstaigų mokinių aprūpinimas darbo drabužiais ir priemonėmis	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Mentorių pagalba profesinio mokymo įstaigų mokiniams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Mentorių pagalba aukštųjų mokyklų studentams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija

Priemonės įgyvendinimo alternatyvą A sudaro 7 investiciniai veiksmai. Įgyvendinant projektus pagal priemonę turėtų būti išmokamos tikslinės išmokos, gerinama mokymosi ir studijų aplinka, studijų ir mokymosi turinys ir metodikos turėtų būti pritaikomos pagal studentų ir mokinių spec. poreikius, organizuojami mokymai mentoriams, dėstytojams, ir profesijos mokytojams. Diskontuota priemonės socialinė–ekonominė nauda visu vertinamu laikotarpiu siektų 13,9 mln., o ją palyginus su diskontuotais priemonės kaštais priemonės ENIS siektų 1, taigi priemonė būtų tinkama įgyvendinimui. Tikėtina, kad socialinė nauda bus didesnė, nei apskaičiuota, nes mokslus baigę mokiniai ir studentai iš nepalankias sąlygas turinčių grupių ne tik gaus didesnę atlyginimą, lengviau įsitvirtins darbo rinkoje, bet ir turės mažiau sveikatos problemų (dėl geresnės ekonominės padėties), sumokės daugiau mokesčių į valstybės biudžetą, jiems reikės mažiau socialinės paramos iš valstybės, nei neįėjus atitinkamo išsilavinimo.

2. Alternatyva B

57 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Finansinės parama profesinio mokymo įstaigų mokiniams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Finansinės inžinerijos priemonės
Finansinė parama aukštųjų mokyklų studentams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Aukštosios mokyklos	Finansinės inžinerijos priemonės
Neformalaus ugdymo skatinimas	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija
Švietimo pagalba	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija
Profesinio mokymo įstaigų mokinių aprūpinimas darbo drabužiais ir priemonėmis	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Mentorių pagalba profesinio mokymo įstaigų mokiniams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Mentorių pagalba aukštųjų mokyklų studentams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija

Alternatyvą B sudaro tie patys investiciniai veiksmai, kaip ir alternatyvą A, tačiau numatoma galimybė suteikti mokiniams ir studentams ne negražinamą finansinę paramą, o paskolas, kurias jie galėtų grąžinti baigę profesinio mokymo įstaigas ir aukštąsias mokyklas, nepritaikant palūkanų. Tikėtina metinė socialinė–ekonominė nauda nesiskirtų nuo apskaičiuotos A alternatyvoje ir ENIS siektų 1. Tačiau kyla rizika, kad ne visi mokiniai ir studentai norės pasinaudoti tokiomis paramos galimybėmis.

3. Alternatyva C

58 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Finansinės parama profesinio mokymo įstaigų mokiniams	Konkursas	Profesinio mokymo įstaigos	Valstybinis studijų fondas	Negražinamoji subsidija
Finansinė parama aukštųjų mokyklų studentams	Konkursas	Aukštosios mokyklos	Valstybinis studijų fondas	Negražinamoji subsidija
Neformalaus ugdymo skatinimas	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija
Švietimo pagalba	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija
Profesinio mokymo įstaigų mokinių aprūpinimas darbo drabužiais ir priemonėmis	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Mentorių pagalba profesinio mokymo įstaigų mokiniams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Mentorių pagalba aukštųjų mokyklų studentams	Valstybės projektų planavimas	Valstybinis studijų fondas	Aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija

Trečioji priemonės įgyvendinimo alternatyva panaši į alternatyvą A, tačiau siūloma finansinę paramą teikti atrenkant projektus konkurso būdu, kuris leistų atrinkti didžiausią naudą atnešančius projektus. Tačiau tokiu atveju kyla rizika, kad ne visos profesinio mokymo įstaigos ir aukštosios mokyklos gaus finansavimą. Be to, projektų įgyvendinimas konkurso būdu didintų netiesiogines projektų administravimui reikalingas išlaidas, todėl sumažėtų projektų veiklų įgyvendinimui. Dėl šių priežasčių būtų paremtas mažesnis mokinių bei studentų skaičius, ir priemonės socialinė-ekonominė nauda siektų tik 12,5 mln. Eur, priemonės ENIS siektų 0,9, taigi priemonė būtų laikoma neefektyvia ir negalėtų būti įgyvendinama. Toks priemonės įgyvendinimas gali būti nesąžiningas nelaimėjusių profesinių mokyklų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų atžvilgiu.

Remiantis apskaičiuota socialine-ekonomine nauda bei įvertintomis su skirtingomis priemonės įgyvendinimo alternatyvomis susijusiomis rizikomis, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal A alternatyvą.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Priemonės įgyvendinimui aktualiausi du įstatymai: Mokslo ir studijų bei Profesinio mokymo. Profesinio mokymo įstatymo 3 straipsnyje numatoma, kad profesinio mokymo sistema siekia sudaryti sąlygas įvairių poreikių ir gebėjimų asmenims įgyti kvalifikaciją ir kompetencijas ir jas pripažinti, užtikrinti profesinio mokymo prieinamumą ir kokybę. 20 straipsnyje reglamentuojamas spec. ugdymosi poreikių turinčių asmenų profesinis mokymas. 38 straipsnyje reglamentuojamas materialinės paramos teikimas profesinio mokymo programų mokiniams. Tačiau būtų tikslinga parengti detalią tvarką, reglamentuojančią finansinių išmokų skyrimą profesinio mokymo įstaigų mokiniams, kurioje būtų nustatomas išmokų dydis, dažnumas ir pan.

Įtraukus aukštasis mokslas užtikrinamas pagal Mokslo ir studijų įstatymo 55 straipsnio 1 dalies 7 punktą, kuriame užtikrinama negalių turinčių studentų teisė atsiskaityti už darbus taikant alternatyvius atsiskaitymo būdus, jei yra toks poreikis, o 821 straipsnyje nustatoma socialinių stipendijų gavimo tvarka, kuri pagerina asmenų, turinčių negalią, turinčių teisę gauti socialinę pašalpą, praradusių tėvus arba iki

pilnametystės augusių globoje (rūpyboje) galimybes dalyvauti aukštajame moksle ir įgyti reikalingas kompetencijas.

Numatoma, kad prie paramos administravimo galėtų prisidėti Valstybinis studijų fondas, kurio įsitraukimas į paramos teikimą profesiniam mokymui vykdyti reglamentuojamas Profesinio mokymo 36 straipsnyje, o įsitraukimas į paramos teikimą aukštojo mokslo lygyje reglamentuojamas Mokslo ir studijų įstatymo 19 straipsnyje.

Priemonei įgyvendinti taip pat aktualus finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašas¹¹⁸. Remiantis aprašo 5 punktu, neįgaliesiems studentams skiriamos tikslinės išmokos studijų prieinamumui didinti iš ŠMSM skirtų ES struktūrinių fondų lėšų, nepriklausomai nuo to, ar studentas jau gauna kitokią finansinę pagalbą.

Atsižvelgiant į atliktą teisės aktų analizę, rekomenduojama parengti finansinės pagalbos priemonių teikimo profesinio mokymo įstaigų mokiniams tvarkos aprašą.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad projektus, susijusius su finansine parama, įgyvendintų Valstybinis studijų fondas, kaip ir numatoma Mokslo ir studijų bei Profesinio mokymo įstatymuose. Projektus pagal likusius investicinius veiksmus taip pat rekomenduojama leisti vykdyti Valstybiniam studijų fondui, bendradarbiaujant su aukštosiomis mokyklomis ir profesinio mokymo įstaigomis, atsižvelgus į Valstybinio studijų fondo nuostatuose numatytą fondo tikslą įgyvendinti aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kokybei ir prieinamumui užtikrinti skirtas priemones.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Visus pagal priemonę įgyvendinamus projektus rekomenduojama vykdyti valstybės projektų planavimo būdu, projektų sąrašą turės patvirtinti Švietimo, mokslo ir sporto ministras. Į sąrašą įtraukiami projektai turi atitikti priemonės tikslą bei finansavimo sąlygas. Be to, rekomenduojama įvertinti, kiek mokinių ir studentų galėtų pasinaudoti projekto kuriamą nauda. Valstybės projektų planavimo projektų atrankos būdas buvo naudojamas ir įgyvendinant priemones „Studijų prieinamumo didinimas“ bei „Paskatos ir pagalba besimokantiems“ 2014–2020 m. investiciniu laikotarpiu.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Finansinę paramą mokiniams bei studentams rekomenduojama teikti visu investiciniu laikotarpiu, kuo greičiau parengiant finansavimo sąlygas ir skelbiant kvietimus per Valstybinį studijų fondą. Tikėtina, kad mentorystės ir švietimo pagalbos programos galimai būtų pradėtos vėliau laikotarpyje, nes užtruktų pasiruošimas, darbuotojų mokymai ir pan. Tačiau pradėjus programų įgyvendinimą, rekomenduojama jį tęsti iki laikotarpio pabaigos. Jeigu bus vykdomi mokymosi ir studijų aplinkos gerinimo projektai, susiję su nedideliais infrastruktūriniais pokyčiais, jų įgyvendinimas turėtų būti vienkartinis, kitaip nei socialinės paramos programų.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Rekomenduojama sukurti galimybę aukštosioms mokykloms ir profesinio mokymo įstaigoms būti projektų partneriais veiklose, susijusiose su jų vykdomu švietimo lygiu, atsižvelgiant į tai, kad tokia galimybę sudarytų sąlygas komunikuoti su švietėjais, profesinių mokymo įstaigų mokiniais ir aukštųjų mokyklų studentais, geriau suprasti jų poreikius švietimo pagalbos ir neformalaus ugdymo srityse.

¹¹⁸ LR Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 831 „Dėl finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.281953/asr>

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama sekti profesinių mokyklų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų, kuriems buvo skirta parama arba tikslinės išmokos, skaičių.

59 lentelė. Priemonės „Socialinės ir finansinės paskatos mokytis“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Socialiai jautrių, socialinės atskirties ir / ar mažai atstovaujамų grupių studentai, kuriems buvo skirta tikslinė ESF+ išmoka studijų prieinamumui gerinti	Sostinės regionas	Asmenys	20	120
	VVL regionas		90	590
Mokiniai iš nepalankias sąlygas turinčių asmenų grupių, kuriems buvo skirta ESF+ parama profesinio mokymo prieinamumui gerinti	Sostinės regionas	Asmenys	20	130
	VVL regionas		100	660

Siekiant įvertinti priemonės rezultatą, tikslinga vertinti paremtų mokinių bei studentų dalį. Rodiklis leistų stebėti, kokią visų profesinio mokymo įstaigų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų dalį pasiekė parama. Tai leistų palyginti duomenis su ankstesnių laikotarpių rodikliais ir parodytų, kaip keičiasi asmenų, kuriems reikalinga pagalba, dalis.

60 lentelė. Priemonės „Socialinės ir finansinės paskatos mokytis“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Socialiai jautrių, socialinės atskirties ir/ar mažai atstovaujамų grupių studentų, gavusių tikslinę ESF+ išmoką studijų prieinamumui gerinti, dalis	Sostinės regionas	Procentas	1,29
	VVL regionas		1,29
Mokinių iš nepalankias sąlygas turinčių asmenų grupių, kuriems buvo skirta ESF+ parama profesinio mokymo prieinamumui gerinti, dalis	Sostinės regionas	Procentas	4
	VVL regionas		4

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės veiklos turėtų būti finansuojamos negrąžinamosios subsidijos forma, nes įgyvendinant veiklas nebus generuojamos tiesioginės pajamos. Priemonės įgyvendinimui rekomenduojama skirti 15,8 mln. Eur, 10 mln. turėtų būti skiriami aukštojo mokslo srities projektų įgyvendinimui, likę 5,7 mln. – profesinio mokymo srities projektų įgyvendinimui. Rekomenduojama, kad VVL regione bendrafinansavimas sudarytų 15 proc. lėšų, o Sostinės regione – 50 proc.

2.2.4 Švietimo inovacijos

Švietimo įstatymo pakeitimai¹¹⁹ numato, kad nuo 2024 m. rugsėjo spec. ugdymosi poreikių turintys mokiniai galės lankyti pasirinktą ugdymo įstaigą. Kad įtraukaus ugdymo vykdymas vyktų sklandžiai, visiems mokiniams būtų suteikiama pakankamai dėmesio, svarbu ugdymo įstaigose diegti naujus modelius, pritaikytus būtent įtraukiam ugdymui. Numatoma, kad klasėse / grupėse dirbtų ne tik mokytojai, bet ir

¹¹⁹ 2020 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintas „Švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 451 straipsniu įstatymas“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a396c630c07711eaae0db016672cba9c?ifwid=3d17607cf>

pagalbos mokiniui specialistai ar mokytojo padėjėjai, todėl svarbu suplanuoti kaip turėtų būti organizuojamas komandinis darbas tarp skirtingų mokyklos darbuotojų, kai klasėje yra įvairių ugdymosi poreikių turinčių mokinių (pvz., gabių, turinčių didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių dėl fizinės ar intelekto negalios, dėl nepalankių artimosios aplinkos veiksnių, dėl kultūrinių, kalbinių skirtumų ir pan.). Numatoma, kad po 2024 m. specialiosios klasės / grupės bus pertvarkomos, tad svarbu sukurti įtraukiamųjų klasių (grupių, kai kalbama apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą) modelį. Galiausiai, siekiant, kad naikinant specialiąsias mokyklas bendrosios paskirties ugdymo įstaigose būtų sudaromos tinkamos sąlygos įvairių poreikių turintiems vaikams, svarbu plėtoti galimybes pasinaudoti švietimo pagalbos ir kitomis aktualiomis paslaugomis, esančiomis už mokyklos ribų. Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas įtraukiojo ugdymo įgyvendinimui rekomenduojama 2021–2027 m. investiciniu periodu įgyvendinti priemonę „Švietimo inovacijos“. Priemonė turėtų būti įgyvendinama ir VVL ir Sostinės regione, nes įtraukusis švietimas nuo 2024 m. įvedamas visoje šalyje. Priemonės įgyvendinimas bus naudingas visiems vaikams, besimokantiems ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programose, ypač tiems, kurie turi spec. poreikių ar gabumų.

1. Galimos alternatyvos Alternatyva A

61 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Universalus dizaino ugdyme principo pritaikymas	Konkursas	Savivaldybės	Privatus sektorius, NVO, įvairios asociacijos, aukštosios mokyklos, vykdančios ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas	Negrąžinamoji subsidija
Įtraukiamųjų klasių/grupių modelio sukūrimas ir diegimas				Negrąžinamoji subsidija
Mobilių ir nuotoliniu būdu teikiamų mokymosi ir švietimo pagalbos paslaugų organizavimas ir teikimas				Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje A numatomi 3 investiciniai veiksmai. Šių veiksmų įgyvendinimas prisidėtų prie geresnės įtraukties ir kokybiškesnio švietimo pagalbos paslaugų teikimo. Priemonės ENIS alternatyvos A atveju siektų 4,3 balo.

2. Alternatyva B

62 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Universalus dizaino ugdyme principo pritaikymas	Konkursas	Privatus sektorius, NVO, įvairios asociacijos ir pan.	Privatus sektorius, NVO, įvairios asociacijos ir pan., mokyklos, vykdančios ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas	Socialinės obligacijos
Įtraukiamųjų klasių/grupių modelio sukūrimas ir diegimas				Socialinės obligacijos
Mobilių ir nuotoliniu būdu teikiamų mokymosi ir švietimo pagalbos paslaugų organizavimas ir teikimas				Socialinės obligacijos

Priemonės įgyvendinimo alternatyvoje B pateikiama galimybė pasirinkti ne negrąžinamosios subsidijos, o socialinių obligacijų finansavimo formą. Tai užtikrintų, kad lėšos bus panaudojamos tik tada, kai norimi rezultatai bus pasiekti. Tačiau kyla rizika, kad tokie projektai nebus paklausūs tarp pareiškėjų, be to, taikant socialines obligacijas prie pareiškėjų neturėtų būti įtraukiamos aukštosios mokyklos. Tai gali nulėmti mažą įgyvendintų projektų skaičių. Jeigu priemonė būtų įgyvendinta kaip suplanuota, ENIS būtų toks, kaip ir alternatyvos A atveju (4,3).

3. Alternatyva C

63 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Universalus dizaino ugdyme principo pritaikymas			Privatus sektorius, NVO, įvairios asociacijos,	Negrąžinamoji subsidija
Įtraukusių klasių/grupių modelio sukūrimas ir diegimas	Valstybės projektų planavimas	Privatus sektorius, NVO, įvairios asociacijos, aukštosios mokyklos	aukštosios mokyklos, vykdančios ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas	Negrąžinamoji subsidija
Mobilių ir nuotoliniu būdu teikiamų mokymosi ir švietimo pagalbos paslaugų organizavimas ir teikimas				Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje C nagrinėjama galimybė projektus atrinkti ne konkurso būdu, o valstybės projektų planavimo būdu. Tačiau kyla rizika, kad neskelbiant konkurso nebus identifiikuojama dalis potencialių projektų ir nebus pasiekiamas norimas proveržis švietimo inovacijų srityje. Jeigu tai nulemtų mažesnę naudą nekeičiant kaštų apimties, priemonės ENIS galėtų siekti 2,2.

Atsižvelgus į atskirų priemonės įgyvendinimo alternatyvų vertinimą rekomenduojame priemonę įgyvendinti pagal A alternatyvą, kurioje nebuvo identifikuotos priemonės įgyvendinimo mažesniu mastu rizikos.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Atsižvelgiant į tai, kad numatoma pagal priemonę diegti švietimo inovacijas, dalyje projektų gali būti įgyvendinamos veiklos, kurios dar nėra teisiškai reglamentuotos. Taigi, priemonės įgyvendinimo eigoje poreikis teisės aktų atnaujinimui gali iškilti. Įtraukaus ugdymo diegimas teisiškai įtvirtintas numatomuose švietimo įstatymo pakeitimuose. Siekiant, kad įtraukusis ugdymas bendrojo ugdymo mokyklose būtų diegiamas sklandžiai, Vilniaus pedagoginė psichologinė tarnyba parengė specialias rekomendacijas¹²⁰. Rekomendacijose aprašomos įtraukiojo ugdymo vertybinės nuostatos, mokyklos įtraukiojo ugdymo modelis, pateikiamos rekomendacijos dėl skirtingų lygmenų (mokyklos, klasės ir pan.) pasirengimo įtraukiamam ugdymui ir jo įgyvendinimo, veiklos analizės ir tobulinimo. Rekomenduojama dalinai vadovautis šiomis rekomendacijomis ir rengiant bei diegiant įtraukusių klasių ir grupių modelius. Viena iš esminių sąlygų priemonės įgyvendinimui yra švietimo pagalbą teikiančių specialiųjų pedagogų ir psichologų visose ugdymo įstaigose užtikrinimas, o tam reikalingas adekvatus darbo užmokestis ir palankios darbo sąlygos.

Atsižvelgus į priemonės specifiką ir apžvelgtus dokumentus, nenustatytas poreikis teisės aktų atnaujinimui prieš priemonės įgyvendinimo pradžią.

Priemonės projektų vykdytojai | Atsižvelgus į tai, kad priemonė skirta ugdymo įstaigų veiklos tobulinimui, rekomenduojama pareiškėjais ir priemonės projektų vykdytojais laikyti savivaldybes, kurioms pavaldžios ugdymo įstaigos, taip užtikrinant, kad projektų vykdytojai gerai žinos regiono problemas ir lengviau identifikuos įtraukties didinimui reikalingus veiksmus.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Rekomenduojama projektus atrinkti konkurso būdu, kad būtų įvertinamos visos paraiškos ir įgyvendinimui būtų pasirinkti potencialiai didžiausią naudą kursiantys

¹²⁰ Vilniaus pedagoginė psichologinė tarnyba, „Įtraukiojo ugdymo įgyvendinimas bendrojo ugdymo mokyklose. Rekomendacijos“ Prieiga per internetą: <http://vilniausppt.lt/wp-cUkontent/uploads/2020/11/REKOMENDACIJOS-galutinis.pdf>

projektai. Atrenkant projektus rekomenduojama vertinti siekiamus rezultato ir produkto rodiklius bei projekto įgyvendintojų patirtį. Priemonės veiklose numatoma kurti ir diegti naujus ugdymo modelius, taigi, priemonė siejasi su 2014–2020 m. laikotarpio priemone „Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas“, kurioje taip pat buvo taikomas konkurso projektų atrankos būdas.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Tikslus priemonės veiklų įgyvendinimo grafikas priklausys nuo konkursuose atrinktų projektų, jų įgyvendinimui reikalingo laikotarpio.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Siekiant diegti inovacijas švietime svarbu įtraukti ne tik viešojo sektoriaus įstaigas, jau vykdančias švietimo projektus, bet ir privatų sektorių, NVO, įvairias asociacijas bei aukštąsias mokyklas. Bendradarbiaudamos kartu visos institucijos galėtų atrasti dar neapgalvotų sprendimų švietimo problemoms spręsti, privataus sektoriaus įmonės galėtų pritaikyti savo patirtį siekiant efektyviausių sprendimų versle švietimui, o aukštosios mokyklos galėtų pritaikyti teoriškai svarstyti inovatyvius modelius praktikoje. Taigi, rekomenduojama visoms nagrinėtoms įstaigoms leisti tapti pareiškėjais ir priemonių projektų vykdytojais. Tai sudarytų galimybę panaudoti skirtingų sričių ekspertines žinias, ir sukurti kokybiškesnį produktą dėl tarpsektorinio ar tarpdisciplininio bendradarbiavimo.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama sekti priemonės dėka naudą gavusių vaikų skaičių bei švietimo pagalbą gavusių vaikų dalį tarp visų mokinių.

64 lentelė. Priemonės „Švietimo inovacijos“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Vaikų iki 18 m. skaičius	Sostinės regionas	Asmenys	8	54
	VVL regionas		36	270

65 lentelė. Priemonės „Švietimo inovacijos“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Švietimo pagalbą ne trumpiau kaip 3 mėn. gavusių vaikų dalis	Sostinės regionas	Procentas	85
	VVL regionas		85

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės veiklas rekomenduojama finansuoti negrąžinamosios subsidijos forma, nes įgyvendinant veiklas nenumatomas tiesioginių pajamų generavimas. Priemonės įgyvendinimui rekomenduojama skirti 25,3 mln. Eur. Lėšos turėtų būti lygiomis dalis paskirstomos tarp ikimokyklinio bei priešmokyklinio, ir pradinio bei vidurinio ugdymo lygių. Kaip ir kitose priemonėse, VVL regione bendrafinansavimas turėtų siekti 15 proc., o Sostinės regione – 50 proc. priemonei numatytos sumos.

2.3 Priemonės, skirtos uždavinio „Skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes“ įgyvendinimui

Šiame skyriuje aprašomos dvi priemonės, kurias rekomenduojama įgyvendinti, siekiant skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes. Rekomendacijos pateikiamos įvertinant įvairius priemonių įgyvendinimo scenarijus.

2.3.1 Dalyvavimo MVG plėtra

MVG skatinimo siekiai yra numatyti svarbiausiuose švietimo srities dokumentuose: Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginėje programoje, valstybinėje švietimo 2013-2022 m. strategijoje, Programos projekte ir kt. Siekiama, kad kuo daugiau suaugusių žmonių nenustotų tobulėti ir esant reikalui prisitaikytų prie besikeičiančių rinkos poreikių panaudojant savo gabumus. Lietuva pagal MVG lygį 2020 m. atsiliko nuo ES vidurkio (Lietuvoje 2020 m. rodiklis siekė 5,9 proc., o ES vidurkis – 10,9 proc.). Suaugusiųjų įsitraukimas į įvairias MVG formas yra nepakankamas. Visuomenė, ypač regionuose, nėra susiformavusi teisingų nuostatų MVG srityje. 2016 m. statistikos departamento duomenys parodo, kad 81 proc. suaugusiųjų neįsitraukė į mokymus. STRATA tyrimas atskleidė, kad net 38 proc. žmonių, nesimokiusių per paskutinius 3 metus, jautė, kad jiems per vėlu mokytis dėl jų amžiaus.

Remiantis EBPO duomenimis, Lietuvoje būtina kuo greičiau pertvarkyti ir atnaujinti suaugusiųjų mokymosi sistemą, nes Lietuvoje apie 63 proc. darbuotojų darbo vietoms kyla rizika dėl automatizavimo plėtros, 56 proc. suaugusiųjų turi nepakankamus problemų sprendimo įgūdžius technologinėje aplinkoje ir prognozuojama, kad 2050 m. 65 m. ir vyresni žmonės sudarys net 44 proc. darbingo amžiaus (15–64 m.) populiacijos (2021 m. pradžioje šis rodiklis siekė 30,7 proc.).

Nors susiduriama su darbo jėgos trūkumu, profesinis orientavimas nėra pasiekiamas visoms visuomenės grupėms. Susiduriama ir su nepakankamu mokymo paslaugų pritaikymu ateities poreikiams. Suaugusiųjų švietimo sistema neturi galimybių reaguoti į iššūkius, kylančius dėl senėjančios visuomenės ir dėl darbo rinkoje reikalingų įgūdžių pokyčių, susijusių su inovacijomis.

Siekiant spręsti šias problemas rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Dalyvavimo MVG didinimas“, kurios veiklos yra orientuotos į inovatyvius ir asmeninio pasirinkimo galimybes grįsto MVG modelio įgyvendinimą. Atnaujinamos MVG sistemos esmė – sudaryti sąlygas asmenims gauti naudingus kompetencijų tobulinimo pasiūlymus, pagrįstus kryptingu asmeniniu pasirinkimu, kuris remtųsi objektyvia informacija apie darbo rinką. Vienas iš numatomų atnaujintos MVG sistemos siekių – užtikrinti geresnį informacijos apie darbo rinkos poreikius perdavimą. Atsižvelgiant į akivaizdžias planuojamo MVG modelio ir darbo rinkos sąsajas, darbdaviai ir socialiniai-ekonominiai partneriai bus skatinami įsitraukti į MVG modelio kūrimo ir palaikymo veiklas.

2014–2020 m. laikotarpiu buvo įgyvendinama priemonė „Paskatos ir pagalba besimokantiems“, pagal kurią buvo finansuojamas mokinių iš socialiai jautrių grupių rėmimas profesiniame mokyme bei kokybiškų karjeros paslaugų teikimas realioje ir virtualioje aplinkoje. PPMI įvertino, jog nauju laikotarpiu šiai kryptiai vėl reikalingos tikslingai skiriamos ES investicijos, ypač dėl to, kad ugdymo karjerai projektas buvo pradėtas laikotarpio pabaigoje, sutartis pasirašyta tik 2020 m. pabaigoje, o projekto pabaiga numatoma tik 2023 m. rųpūtj. Nors 2014–2020 m. laikotarpiu buvo skiriamos lėšos kvalifikacijų pripažinimo tobulinimui, dėmesys buvo skiriamas aukštajam mokslui, tad 2021–2027 m. laikotarpiu aktualu skirti dėmesį kvalifikacijų, nesusiųjų su aukštuoju mokslu (pvz., įgytų savišvietos būdu) pripažinimo sistemos tobulinimui. Taigi, priemonė yra reikalinga.

Priemonės „Dalyvavimo MVG plėtra“ įgyvendinimas aktualus visiems vyresniems nei 16 m. Lietuvos gyventojams, dėl planuojamų veiklų, susijusių su profesiniu orientavimu, priemonė taip pat aktuali profesinio ugdymo įstaigų bei bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams. Priemonė turėtų būti įgyvendinama Sostinės regione ir VVL regionuose.

Galimos alternatyvos

Priemonės įgyvendinimo alternatyvose nagrinėjamų investicinių veiksmų poreikis kyla remiantis skyriaus 2.3.1 skyriaus pradžioje apžvelgta MVG srities problematika ir EBPO Lietuvos įgūdžių strategijoje pateikiamomis rekomendacijomis dėl profesinio orientavimo paslaugų teikimo visą gyvenimą. Visi numatomi investiciniai veiksmai yra reikalingi vieningam ir stipriam MVG modeliui kurti ir palaikyti, todėl alternatyvose nagrinėjamos ne skirtingų investicinių veiksmų, o skirtingų jų įgyvendinimo formų galimybės.

1. Alternatyva A

66 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
MVG populiarinimo veiklos	Konkursas	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, Suaugusiųjų švietimo centrai	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC, Suaugusiųjų švietimo centrai	Negrąžinamoji subsidija
Suaugusiųjų mokymo turinio kūrimas ir adaptavimas	Konkursas	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, Suaugusiųjų švietimo centrai	Suaugusiųjų švietimo centrai, aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos	Negrąžinamoji subsidija
Profesinio orientavimo paslaugų suaugusiesiems ir mokiniams plėtra	Valstybės projektų planavimas	LMNŠC	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, BU mokyklos, NŠA, KPMPC, Suaugusiųjų švietimo centrai	Negrąžinamoji subsidija
MVG vaučerio sistemos palaikymas ir tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	KPMPC	-	Negrąžinamoji subsidija
Kvalifikacijų ir kompetencijų pripažinimo sistemos tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	KPMPC	-	Negrąžinamoji subsidija

A alternatyvoje planuojama įgyvendinti 5 investicinius veiksmus. Numatoma, kad įgyvendintų veiklų ir finansuotų mokymų dėka daugiau nei 10 tūkst. asmenų įgytų kompetencijų, kurios leistų asmenims gauti didesnę darbo užmokestį. Dėl to priemonės socialinė–ekonominė nauda visu vertinamu laikotarpiu galėtų siekti 83,7 mln. Eur, o priemonės ENIS siektų 1,9.

2. Alternatyva B

67 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
MVG populiarinimo veiklos	Konkursas	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, Suaugusiųjų švietimo centrai	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC, Suaugusiųjų švietimo centrai	Negrąžinamoji subsidija

Suaugusiųjų mokymo turinio kūrimas ir adaptavimas	Konkursas	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, Suaugusiųjų švietimo centrai	Suaugusiųjų švietimo centrai, aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Profesinio orientavimo paslaugų suaugusiesiems ir mokiniams plėtra	Valstybės projektų planavimas	LMNŠC	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, BU mokyklos, NŠA, KPMPC, Suaugusiųjų švietimo centrai	Negražinamoji subsidija
MVG vaučerio sistemos palaikymas ir tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	KPMPC	-	Negražinamoji subsidija
Kvalifikacijų ir kompetencijų pripažinimo sistemos tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	KPMPC	Šakinės asociacijos, socialiniai partneriai	Negražinamoji subsidija

B alternatyvoje įtraukiama galimybė tobulinant kvalifikacijų ir kompetencijų pripažinimo sistemą bendradarbiauti su šakinėmis asociacijomis, siekiant užtikrinti, kad kvalifikacijos atitiktų verslo sektoriaus lūkesčius ir asmenims suteikiami pažymėjimai būtų vertinami darbo rinkoje. Įtraukus šakines organizacijas į priemonės įgyvendinimą numatomas darbo užmokesčio augimas dėl papildomų kompetencijų būtų labiau užtikrintas, tačiau tikslų šakinių asociacijų įtraukimo poveikį priemonės sukuriama naudai įvertinti sudėtinga dėl pagrįstų prielaidų trūkumo,³ todėl daroma prielaida, kad priemonės nauda išliktų tokia pati kaip alternatyvos A atveju, sąnaudos nesikeistų, ir priemonės ENIS siektų 1,9.

3. Alternatyva C

68 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
MVG populiarinimo veiklos	Konkursas	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, Suaugusiųjų švietimo centrai	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC, Suaugusiųjų švietimo centrai	Negražinamoji subsidija
Suaugusiųjų mokymo turinio kūrimas ir adaptavimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, KPMPC	Suaugusiųjų švietimo centrai, aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos	Negražinamoji subsidija
Profesinio orientavimo paslaugų suaugusiesiems ir mokiniams plėtra	Valstybės projektų planavimas	LMNŠC	Aukštosios mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, BU mokyklos, NŠA, KPMPC, Suaugusiųjų švietimo centrai	Negražinamoji subsidija
MVG vaučerio sistemos palaikymas ir tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	KPMPC	-	Negražinamoji subsidija
Kvalifikacijų ir kompetencijų pripažinimo sistemos tobulinimas	Valstybės projektų planavimas	KPMPC	Šakinės asociacijos, socialiniai partneriai	Negražinamoji subsidija

Alternatyvoje C kitaip nei alternatyvose A ir B, suaugusiųjų mokymo turinio kūrimo projektus rekomenduojama atrinkti ne konkurso, o valstybės projektų planavimo būdu, kad būtų kuriamas ateičiai, sumaniai specializacijai aktualus švietimo turinys. Kadangi šis pakeitimas nekeistų numatomų rodiklių (kompetencijas įgijusių asmenų skaičiaus), numatoma, kad socialinė-ekonominė priemonės nauda

alternatyvos C atveju nesiskirtų nuo alternatyvos A ir B, ENIS vėl būtų lygus 1,9, bet dėl tinkamo turinio sukūrimo būtų sudaromos galimybės mokymuose dalyvavusių asmenų uždarbiui kilti dar daugiau.

Nors visos trys nagrinėjamos alternatyvos įvertintos tokiu pačiu socialinės-ekonominės naudos įverčiu, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal C alternatyvą, nes būtent ji sudaro sąlygas potencialiai pasiekti dar didesnę socialinę-ekonominę naudą.

Alternatyva C

Teisinė aplinka | Pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis MVG yra Švietimo įstatymas. Vienas iš pagrindinių švietimo tikslų, įvardijamų 3 įstatymo straipsnyje, yra sudaryti asmenims sąlygas nuolat tenkinti pažinimo poreikius ir tobulėti mokantis visą gyvenimą. Švietimo tęstinumas visą gyvenimą taip pat yra vienas iš švietimo sistemos principų, nurodytų 5 straipsnyje. Sąlygas mokytis visą gyvenimą sudaro neformalusis suaugusiųjų švietimas, kuris sukuria galimybes tobulinti įgytą kvalifikaciją, ir įgyti papildomų kompetencijų. Tačiau suaugusieji gali bet kuriame gyvenimo laikotarpyje dalyvauti ir formaliame švietime. LR švietimo įstatymo 18 straipsnyje užtikrinamos profesinio orientavimo paslaugos. Numatoma, kad profesinis orientavimas vykdomas švietimo įstaigose ir kitose institucijose ir padeda gyventojams pasirinkti kompetencijų įgijimo galimybes ir vystyti savo karjerą. Profesinio orientavimo paslaugos teikiamos visiems, išskyrus asmenis, nepradėjusius mokytis pagal pradinio ugdymo programą. EBPO Lietuvos įgūdžių strategijoje pateikiama rekomendacija sukurti išsamią karjeros orientavimo visą gyvenimą sistemą visuose Lietuvos regionuose, kuri būtų prieinama ir pritaikyta visoms amžiaus grupėms. Mokymosi pasiekimų įteisinimas bei kvalifikacijų sistemos funkcionavimas taip pat aprašomi Švietimo įstatyme (39 bei 39¹ straipsniuose). Kvalifikacijos ir mokymosi pasiekimų dokumentai, patvirtinantys profesinio mokymo arba aukštojo mokslo studijų programų baigimą reglamentuojami Mokslo ir studijų bei Profesinio mokymo įstatymuose. Atsižvelgus į planuojamas įgyvendinti veiklas bei egzistuojančią teisinę bazę, nenustatytas poreikis teisės aktų atnaujinimui prieš priemonės įgyvendinimą.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad priemonės projektus įgyvendintų įvairios švietimo srities institucijos. NŠA ir KPMPC galėtų būti atsakingos už suaugusiųjų mokymo turinio kūrimo ir adaptavimo koordinavimą, bendradarbiaudamos su įvairiais švietimo teikėjais. Švietimo teikėjai turėtų galėti teikti paraišką įgyvendinant MVG populiarinimo veiklas. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras turėtų organizuoti profesinį mokinių orientavimą. Kvalifikacijų ir kompetencijų pripažinimo sistemos tobulinimo darbus turėtų vykdyti KPMPC. KPMPC taip pat būtų atsakinga už MVG vaučerio sistemos techninį palaikymą ir tobulinimą.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Beveik visi pagal priemonę įgyvendinamų projektai turėtų būti atrenkami valstybės projektų planavimo būdu, projektų sąrašą turės patvirtinti Švietimo, mokslo ir sporto ministras. Valstybės projektų planavimo būdas buvo naudojamas ir 2014–2020 m. įgyvendinant projektus, susijusius su MVG sistemų ir procesų tobulinimu bei karjeros paslaugų teikimu. Tik MVG populiarinimo veiklų projektus rekomenduojama atrinkti konkurso būdu, atrenkant aukščiausią naudos ir kokybės vertinimo balą surinkusius projektus. Vertinant projektų paraišką turėtų būti įvertinamos pareiškėjo ir partnerių kompetencijos mokymų srityje bei asmenų, kurie galėtų sudalyvauti mokymo veiklose, skaičių.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Numatoma, kad MVG vaučerio sistema bus sukurta naudojantis RRF lėšomis, taigi MVG vaučerio sistemos palaikymo ir tobulinimo veiklos bus galimos tik įsibėgėjus MVG vaučerio sistemos kūrimui. Investicinio laikotarpio pradžioje taip pat rekomenduojama dėmesį skirti kvalifikacijų ir kompetencijų pripažinimo sistemos tobulinimo projektų įgyvendinimui, kad vėliau finansuojant suaugusiųjų mokymąsi jų kvalifikacijos būtų tinkamai fiksuojamos ir priimamos darbo rinkoje.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Numatoma galimybė vykdant veiklas bendradarbiauti su aukštosiomis mokyklomis, profesinio mokymo įstaigomis, kitais švietimo teikėjais, NŠA, KPMPC, suaugusiųjų švietimo centrais ir pan., kai šios įstaigos nepriskiriamos pareiškėjams. Tai sudarytų galimybę panaudoti visų MVG srities rinkos dalyvių kompetencijas tobulinant teikiamas paslaugas ir plečiant paslaugų spektrą. Tobulinant kvalifikacijų ir kompetencijų pripažinimo sistemą rekomenduojama įtraukti šakines asociacijas ir kitus socialinius partnerius, kurie galėtų atstovauti rinkos interesus ir identifikuoti kokius reikalavimus svarbiausi skirtingų kvalifikacijų suteikimui.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Numatyta įgyvendinant priemonę stebėti vieną produkto rodiklį, ir sekti su produkto rodikliu susijusį rezultato rodiklį, kuris atitinka 80 proc. produkto rodiklio.

69 lentelė. Priemonės „Dalyvavimo MVG plėtra“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenys, kurie pasinaudojo ESF+ mokymosi pasiūlymu, gautu per vieningą elektroninę sistemą	Sostinės regionas	Asmenys	480	3 220
	VVL regionas		1 460	9 760

70 lentelė. Priemonės „Dalyvavimo MVG plėtra“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenų, kurie dalyvavę ESF+ mokymuose įgijo kompetenciją, dalis	Sostinės regionas	Procentas	80
	VVL regionas		80

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės veiklos turėtų būti finansuojamos negražinamosios subsidijos forma, nes įgyvendinant veiklas neplanuojamas pajamų generavimas. Priemonės finansavimui rekomenduojama skirti 50,7 mln. Eur, iš kurių 24,8 proc. būtų skiriami Sostinės, o likusieji VVL regionui. Bendraf finansavimas bendrai turėtų sudaryti 23,7 proc. (Sostinės regione 50 proc., o VVL regione – 15 proc.) viso priemonės finansavimo.

2.3.2 Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas

2.3.1 skyriuje nagrinėtos problemos ypač aktualios asmenims, turintiems žemą kvalifikaciją. Jiems kompetencijų tobulinimas ir persikvalifikavimas labiausiai reikalingas keičiantis rinkos situacijai bei didėjant automatizacijai. Todėl svarbu pažeidžiamoms grupėms suteikti galimybę tobulinti profesines kompetencijas, kurios atitiks darbo rinkos poreikius ir ateityje. Bendrojo ugdym mokyklose numatyta ugdyti mokinių bendrąsias kompetencijas: mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, socialinę, iniciatyvumo ir kūrybingumo bei asmeninę. Bendrieji įgūdžiai aktualūs ir suaugusiems – siekiant užtikrinti sėkmingą darbinę ir socialinę veiklą svarbūs gimtosios ir užsienio kalbos, skaičiavimo, skaitmeninio raštingumo, iniciatyvumo, verslumo ir kiti įgūdžiai. Ypač svarbu tobulinti žemos kvalifikacijos suaugusiųjų bendrųjų kompetencijų įgūdžius. Tačiau šiuo metu mokymo turinys ir metodai nepakankamai pritaikyti suaugusiesiems ir jų poreikiams: ne visuomet panaudojamos suaugusiesiems naudingos ugdymo(si) formos, tokios kaip refleksija ar mokymosi grupės, neretai nėra pakankamai galimybių mokymąsi derinti su darbine veikla. Be to, Lietuvoje trūksta suaugusiųjų mokymosi išteklių kitoms svarbioms pažeidžiamoms socialinėms grupėms, tokioms kaip migrantai, pabėgėliai ar tautinės mažumos. Siekiant spręsti šias problemas rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas“, kuri leistų skatinti mokymąsi tarp pažeidžiamų socialinių grupių ir padidintų gyventojų galimybes darbo rinkoje. Priemonė turėtų būti įgyvendinama tik VVL regione, kuriame nagrinėtų problemų sprendimo poreikis yra aktualiausias dėl didesnio nedarbo lygio (pvz., 2020 m. Sostinės regione nedarbo lygis siekė 6,8 proc., o

VVL regione – 9,3 proc.¹²¹) bei didesnės dalies gyventojų, turinčių žemą išsilavinimą (pvz., 2020 m. Sostinės regione žemą išsilavinimą turėjo 9,5 proc. gyventojų, o VVL regione – net 15,8 proc.¹²²).

Vertinant 2014–2020 m. priemones „Formaliojo ir neformaliojo mokymosi galimybių plėtra“ ir „Formaliojo ir neformaliojo mokymo paslaugų įvairioms besimokančiųjų grupėms teikimas“ PPMI Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinime nurodė, kad ES investicijos turėtų būti skiriamos aiškiai apibrėžtiems pokyčiams. Atsižvelgiant į PPMI atlikto vertinimo rekomendacijas, priemonė, skirta konkrečių visuomenės grupių įtraukimui į mokymąsi ir į darbo rinką, laikoma tinkama.

Galimos alternatyvos

Vienas iš reikiamos švietimo sąlygos kriterijų yra „Priemonės, kuriomis orientuojamasi į menkų įgūdžių ir žemos kvalifikacijos suaugusiuosius ir nepalankioje socialinėje–ekonominėje ir kultūrinėje padėtyje esančius asmenis, ir įgūdžių tobulinimo kryptys“. Be įvairių dokumentų, tokių kaip Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, Švietimo plėtros programos projektas ir kt., prie kriterijaus išpildymo prisideda ir 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai projekte numatoma žemos kvalifikacijos suaugusiųjų asmenų ir pažeidžiamų grupių integracija į darbo rinką. Siekiant, kad šis tikslas būtų išpildytas, būtų tikslinga atnaujinti suaugusiųjų bendrojo ugdymo sistemą, plėsti švietimo galimybes VVL regionuose, kuriuose žemą išsilavinimą turinčių asmenų dalis yra didesnė nei Sostinės regione, bei skirti finansinę paramą mokymuisi suaugusiesiems iš pažeidžiamų visuomenės grupių. Visi šie investiciniai veiksmai vertinami kaip būtini siekiant pagerinti suaugusiųjų iš pažeidžiamų grupių įgūdžius ir užtikrinti, kad kuo didesnė dalis suaugusiųjų turėtų bent jau vidurinį išsilavinimą, kuris padėtų jiems įsitvirtinti darbo rinkoje. Todėl žemiau nagrinėjamos priemonės įgyvendinimo alternatyvose pateikiamos tik skirtingos investicinių veiksmų įgyvendinimo formos, nesvarstant galimybės neįgyvendinti dalies investicinių veiksmų.

1. Alternatyva A

71 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Finansinė parama mokymuisi suaugusiesiems iš pažeidžiamų visuomenės grupių	Konkursas	Profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA	Suaugusiųjų švietimo centrai, savivaldybių administracijos	Negrąžinamoji subsidija
Suaugusiųjų švietimo paslaugų stiprinimas regionuose	Konkursas	Savivaldybių administracijos	Suaugusiųjų švietimo centrai, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC	Negrąžinamoji subsidija

¹²¹ Lietuvos statistikos departamentas, „Nedarbo lygis“ (2020 m. duomenys). Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=3a95e7e1-a66b-4e1a-96da-3fee8c5420dd#/>

¹²² Lietuvos statistikos departamentas, „Gyventojų išsilavinimas“. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=7bf18d8a-247a-4ee9-ad25-1521b5cdcdfc>

Suaugusiųjų BU sistemos atnaujinimas	Valstybės projektų planavimas	Suaugusiųjų švietimo centrai	Savivaldybių administracijos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC	Negrąžinamoji subsidija
--------------------------------------	-------------------------------	------------------------------	--	-------------------------

Kaip ir vertinant priemonės „Dalyvavimo MVG plėtra“ socialinę-ekonominę naudą, daroma prielaida, kad dalyvavimas mokymuose ir naujai įgytos kompetencijos leis lengviau įsitvirtinti darbo rinkoje bei padidinti gaunamą darbo užmokestį. Prognozuojama, kad priemonės ENIS siektų 2,4.

2. Alternatyva B

72 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Finansinė parama mokymuisi suaugusiesiems iš pažeidžiamų visuomenės grupių	Konkursas	Profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA	Suaugusiųjų švietimo centrai, savivaldybių administracijos	Grąžinamoji subsidija
Suaugusiųjų švietimo paslaugų stiprinimas regionuose	Konkursas	Savivaldybių administracijos	Suaugusiųjų švietimo centrai, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC	Negrąžinamoji subsidija
Suaugusiųjų BU sistemos atnaujinimas	Valstybės projektų planavimas	Suaugusiųjų švietimo centrai	Savivaldybių administracijos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC	Negrąžinamoji subsidija

Įgyvendinant priemonę pagal alternatyvą B numatoma, kad suaugusiųjų mokymosi finansavimui lėšos būtų suteikiamos grąžinamosios subsidijos forma, t. y. švietimo paslaugas suteikusios įstaigos, turėtų grąžinti bent dalį gautos subsidijos. Tai leistų finansuoti daugiau projektų. Tačiau tikėtina, kad jeigu reikėtų susimokėti už švietimo paslaugas, dalis suaugusiųjų iš pažeidžiamų visuomenės grupių pasirinktų nedalyvauti mokymuose. Atsižvelgus į tai numatoma, kad alternatyvos B įgyvendinimo atveju priemonės socialinė-ekonominė nauda siektų tik 31,4 mln. Eur. Nors būtų sumažinami ir priemonės įgyvendinimo kaštai, jie nesumažėtų tiek daug kiek nauda, todėl priemonės ENIS turėtų siekti 1,7.

3. Alternatyva C

73 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Finansinė parama mokymuisi suaugusiesiems iš pažeidžiamų visuomenės grupių	Konkursas	Profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA	Suaugusiųjų švietimo centrai, savivaldybių administracijos	Negrąžinamoji subsidija
Suaugusiųjų švietimo paslaugų stiprinimas regionuose	Valstybės projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Suaugusiųjų švietimo centrai, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC	Negrąžinamoji subsidija

Suaugusiųjų BU sistemos atnaujinimas	Valstybės projektų planavimas	Suaugusiųjų švietimo centrai	Savivaldybių administracijos, profesinio mokymo įstaigos, kiti švietimo teikėjai, NŠA, KPMPC	Negražinamoji subsidija
--	----------------------------------	---------------------------------	--	----------------------------

Įgyvendinant priemonę pagal alternatyvą C suaugusiųjų švietimo paslaugų stiprinimas regionuose būtų įgyvendinamas ne konkurso, o valstybės planavimo būdu. Tokiu atveju būtų lengviau suderinti plėtrą visuose VVL regionuose. Šis pokytis priemonės įgyvendinime neturėtų pakeisti siekiamų rodiklių, taigi priemonės įgyvendinimo nauda turėtų sutapti su apskaičiuota A alternatyvoje, ir ENIS siektų 2,4.

Atsižvelgiant į priemonės įgyvendinimo alternatyvų ENIS įverčius ir kitas aprašytas aplinkybes, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal C alternatyvą.

Alternatyva C

Teisinė aplinka | Pagrindiniai suaugusiųjų švietimą reglamentuojantys įstatymai yra LR švietimo įstatymas ir LR neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, kuriuose apibrėžiami neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyviai, organizavimas, finansavimo tvarka, švietimo kokybės užtikrinimas, kompetencijų pripažinimas ir kt.

Taip pat 2016 m. patvirtinta neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016-2023 metų plėtros programa¹²³. Jos pagrindinis tikslas – plėtoti neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemą, padaryti ją prieinamą, socialiai teisingą bei atitinkančią darbo rinkos bei visuomenės poreikius. Numatyta plėtoti neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemą ir atokesnės vietovėse, siekiant mažinti socialinį atotrūkį. Taip pat siekiama kurti kompetencijų pripažinimo sistemas, kurti finansinės paramos sistemą, skatinti mokytis ir kt. Strategijoje numatytos atsakingos institucijos bei siektini rodikliai. Strategijos kryptys ir uždaviniai atitinka priemonėse numatytas veiklas. Atsižvelgiant į atliktą teisės aktų apžvalgą ir į tai, kad panašaus pobūdžio veiklos buvo įgyvendinamos ir 2014–2020 m. laikotarpiu, daroma išvada, kad teisinė aplinka yra pritaikyta veikloms įgyvendinti ir nėra poreikio atnaujinti teisės aktus.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad paraiškas projektų įgyvendinimui turėtų teikti NŠA, švietimo teikėjai, savivaldybių administracijos bei suaugusiųjų švietimo centrai.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Suaugusiųjų sistemos atnaujinimą bei suaugusiųjų švietimo paslaugų stiprinimo regionuose projektus rekomenduojama planuoti valstybės projektų planavimo būdu, tad projektai turėtų būti įtraukti į valstybės projektų sąrašą, kurį turės patvirtinti Švietimo, mokslo ir sporto ministras. Projektai, kuriuos įgyvendinant bus finansuojamas suaugusiųjų iš pažeidžiamų visuomenės grupių mokymasis, turėtų būti atrenkami konkurso būdu, vertinant projektų naudos ir kokybės balus. Vertinant paraiškas turėtų būti įvertinamos pareiškėjo kompetencijos ir patirtis mokymų srityje, mokymo tematikų atitiktis darbo rinkos poreikiams bei asmenų, kurie galėtų sudalyvauti mokymuose ir įgyti kompetencijų, skaičius.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Rekomenduojama investicinio laikotarpio pradžioje skirti resursus bendrojo ugdymo programos pritaikymui suaugusiesiems, kad skiriant finansavimą mokymams suaugusieji jau mokytųsi pagal atnaujintą programą. Kitus galimus projektus, kaip kalbų ir kultūrinės

¹²³ Nutarimas dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 6 d. nutarimu Nr. 347 Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b7f45490007711e6bf4ee4a6d3cdb874?jfwid=f4nne5tdt>

adaptacijos mokymų finansavimas migrantams ir pabėgėliams, nuotolinių mokymų ir konsultacijų finansavimas ir kompetencijų įgijimo ir tobulinimo finansavimas tikslinga įgyvendinti visu laikotarpiu.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Rekomenduojama numatyti galimybę esant poreikiui vykdant priemonės veiklas bendradarbiauti su kitais galimais pareiškėjais: suaugusiųjų švietimo centrais, savivaldybių administracijomis, profesinio mokymo įstaigomis, kitais švietimo teikėjais, NŠA, KPMPK. Partneriai, tiesiogiai dirbantys su suaugusiais, galėtų pateikti reikšmingų įžvalgų atnaujinant suaugusiųjų mokymo metodus. NŠA galėtų prisidėti esant poreikiui vykdyti centralizuotus mokymo priemonių pirkimus stiprinant suaugusiųjų švietimą regionuose, NŠA ir kiti partneriai galėtų prisidėti prie informacijos sklaidos ir pan.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Rekomenduojama įgyvendinant priemonę stebėti 5 produkto rodiklius. Pirmasis rodiklis, „bendras dalyvių skaičius“, yra nustatytas EK, ir įtraukia neaktyvius asmenis, ilgalaikius bedarbius bei įdarbintus asmenis. Kadangi įgyvendinant priemonę numatoma sekti tik neaktyvių asmenų skaičių, bendras dalyvių skaičius sutampa su neaktyvių asmenų skaičiumi. Papildomai numatoma sekti, kiek asmenų, turinčių pradinį, žemesnį nei pradinį, vidurinį bei profesinį išsilavinimą, sudalyvavo veiklose bei kiek asmenų, atstovaujančių mažumas, buvo įtraukta į veiklas.

74 lentelė. Priemonės „Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Bendras dalyvių skaičius	VVL regionas	Asmenys	265	1 770
Neaktyvūs asmenys		Asmenys	265	1 770
Asmenys, turintys pagrindinį arba žemesnį nei pagrindinis išsilavinimą		Asmenys	110	710
Asmenys, turintys vidurinį arba profesinį (turint vidurinį) išsilavinimą		Asmenys	690	4 600
Mažumos (įskaitant marginalizuotas bendruomenes, pvz., romus)		Asmenys	110	710

Atsižvelgus į tai, kad dalis mokymuose sudalyvavusių suaugusiųjų dėl skirtingų priežasčių (pvz., asmenys nebaigia mokymų pakeitę gyvenamąją vietą arba dėl ligos, dalis asmenų nutraukia dalyvavimą dėl nepažangumo) gali vis tiek neįgyti siekiamų kompetencijų, iškeltas rezultato rodiklis, vertinantis, kokia dalis mokymuose dalyvavusių asmenų įgijo kompetenciją.

75 lentelė. Priemonės „Suaugusiųjų švietimo įtraukties didinimas“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Asmenų, kurie dalyvavę ESF+ mokymuose įgijo kompetenciją, dalis	VVL regionas	Procentas	80

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės veiklos finansuojamos negrąžinamosios subsidijos forma, nes įgyvendinant veiklas neplanuojamas pajamų generavimas. Priemonės finansavimui skiriama 30,4 mln. Eur, visos lėšos turėtų būti skiriamos VVL regionui, kuriame priemonės veiklų sprendžiama problematika yra aktualiausia. 15 proc. visų lėšų, skiriamų priemonės

finansavimui, turėtų būti bendrai finansuojamos iš valstybės biudžeto, o likusias projektų įgyvendinimui turėtų skirti Europos struktūriniai fondai.

2.4 Priemonės, skirtos uždavinio „Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą“ įgyvendinimui

Šiame skyriuje aprašomos priemonės, kurias rekomenduojama įvykdyti siekiant įgyvendinti uždavinį „Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą“. Numatomos 5 priemonės: „Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prieinamumui“, „Priemonės ir įranga mokymui“, „Kompleksinė švietimo pagalba“, „Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas“ bei „Pedagogų rengimo infrastruktūra“. Įgyvendinant visus infrastruktūros projektus, kuriuose atliekamas pastatų ir patalpų atnaujinimas, rekomenduojama taikyti universalus dizaino principus.

2.4.1 Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prieinamumui

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas turi reikšmingos įtakos būsimiems vaikų rezultatams ir sėkmingam mokymuisi mokykloje, todėl svarbu užtikrinti, kad visi vaikai turėtų galimybę dalyvauti instituciniame ugdyme nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos (kaime ar mieste), tėvų socialinės, ekonominės padėties ar kt. Ankstyvojo ugdymo įtaka visada būna teigiama: tiek socialiniams gebėjimams, tiek specifiniams įgūdžiams, pavyzdžiui, STEM sričių mokymosi rezultatams¹²⁴. Didžiuosiuose miestuose pastebimas ikimokyklinio ugdymo vietų trūkumas, o jei vietų mieste pakankama, nebūna užtikrinama galimybė lankyti ugdymo įstaigas netoli vaiko gyvenamosios vietos. 2015–2017 m. laikotarpiu 9 savivaldybėse trūko vietų, o 30 savivaldybių trūko vietų tėvų pasirinktose įstaigose¹²⁵. Nepatekus į norimus savivaldybių ikimokyklinio ugdymo įstaigas vaikų srautai nukreipiami ir į privačius darželius, tačiau tėvams reikia padengti privačių darželių kainos ir savivaldybių teikiamų kompensacijų skirtumą, o tai sau leisti gali ne visos šeimos. Miestuose, kuriuose susiduriama su vietų trūkumo problema, svarbu skatinti naujos infrastruktūros kūrimą bei turimos infrastruktūros atnaujinimą ir modernizavimą, pritaikant ikimokykliniam ir priešmokykliniam ugdymui ir išplečiant vietų skaičių.

Kaimo vietovėse ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančios įstaigos būna per daug nutolusios nuo gyvenviečių, todėl jas lankančių vaikų dalis kaimo vietovėse kur kas mažesnė nei mieste. Šią problemą svarbu spręsti pritaikant kaimo vietovių infrastruktūrą ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų teikimui arba užtikrinant tinkamą transportą vaikų pavėžėjimui iki artimiausių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų įgyvendinančių įstaigų.

Bendrojo ugdymo mokyklos taip pat susiduria su prieinamumo problemomis – nors mokyklų tinklas laikomas per dideliu, mokyklos nėra pritaikytos priimti visus mokinius ir jų tėvus. Remiantis Neįgaliųjų teisių konvencija, neįgalūs vaikai turi teisę įgyti nemokamą pradinį arba pagrindinį išsilavinimą, o mokymosi sąlygos turi būti pritaikytos pagal konkrečias negalias. Valstybė turi užtikrinti, kad visi vaikai turėtų galimybę gauti kokybišką ir nemokamą išsilavinimą. Ne visi negalią turintys vaikai turi galimybę dalyvauti bendrojo ugdymo sistemoje. Mokyklų pritaikymo neįgaliesiems statistika sekama Švietimo

¹²⁴ National University, „Why is early childhood education important?“. Prieiga per internetą: <https://www.nu.edu/resources/why-is-early-childhood-education-important/>

¹²⁵ Valstybės kontrolė, „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų atečiai užtikrinti“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3888>

valdymo informacinėje sistemoje, nors apklausose gali dalyvauti ne visos mokyklos. 2018–2019 m. m. duomenys apie mokyklų pritaikymą negalią turintiems mokiniams pateikiami toliau esančiame paveiksle.

40 proc.	Mokyklų žmonės su judėjimo negalia galėjo naudotis tik pirmame aukšte esančiomis patalpomis, bet tik 6 proc. mokyklų buvo vieno aukšto
36 proc.	Mokyklų visai nebuvo pritaikytos žmonėms su negalia, net nebuvo sudaroma galimybė patekti į pastatą
25 proc.	Mokyklų turėjo neįgaliesiems pritaikytas patogias parkavimo vietas, tuo tarpu kitose institucijose parkavimo visai nebuvo arba jis turėjo nepatogių elementų
10 proc.	Mokyklų buvo pritaikytos judėjimo negalią turinčių gyventojų poreikiams
3 proc.	Bendrojo ugdymo mokyklų buvo pritaikytos regėjimo negalią turintiems gyventojams

3 paveikslas. Vienam bendrojo ugdymo mokykloje besimokančiam asmeniui tenkančios lėšos Vilniaus miesto ir Šilutės rajono savivaldybėse 2013–2019¹²⁶ m., tūkst. Eur

Šaltinis: sudaryta vertinimo vykdytojo remiantis ŠVIS pateikiamais duomenimis¹²⁷

Dėl šių priežasčių negalią turintiems vaikams nesuteikiama galimybė mokytis kartu su kitais bendraamžiais, tėvams tenka mokyti vaikus ir namuose. Neįgaliesiems trūksta tinkamos infrastruktūros, kuri užtikrintų savarankišką ir saugų judėjimą aplinkoje: prie mokyklų reikalingos specialios automobilių parkavimo vietos, pastatai turi būti pritaikyti įvažiavimui ir judėjimui pastate neįgaliojo vežimėliu ir pilnavertiškam buvimui mokykloje (įvažiavimas į mokyklą, tinkamas vidinių klasių durų plotis, pašalinti arba neįgaliesiems pritaikyti slenksčiai, liftai arba mobilieji laiptų kopikliai mokyklose, kuriose yra daugiau nei vienas aukštas, sanitariniai mazgai, pritaikyti žmonėms su negalia, užtikrinamas patekimas į valgyklą ir kt.).

Ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio, ir bendrojo ugdymo lygmenyse švietimo prieinamumą riboja ir mokinių pavėžėjimo iki ugdymo įstaigos galimybių trūkumas. Kaimiškose vietovėse atstumas nuo mokinio namų iki mokyklos gali siekti net keliasdešimt kilometrų. Vykdam mokyklų tinklo optimizaciją dalis mokinių prarastų galimybę mokytis arti namų ir turėtų vykti į toliau esančias mokyklas. Ši problema aktuali ir negalią turintiems mokiniams. Iki 2024 m. prasidėsiančių mokslo metų mokyklos turi teisę nepriimti neįgaliųjų ar spec. ugdymosi poreikių turinčių vaikų, todėl net jei jie gyvena netoli bendrojo ugdymo mokyklos, atstumas iki jiems pritaikytos mokyklos gali būti didelis. Svarbu užtikrinti, kad ugdymo įstaigas galėtų pasiekti negalią arba spec. ugdymosi poreikių turintys mokiniai, ypač gyvenantys kaimo vietovėse, ir kiti kaimo vietovėse gyvenantys mokiniai. Mokyklos ir darželiai turėtų būti aprūpinti tinkamomis transporto priemonėmis, kurios būtų pritaikytos visų vaikų, įtraukiant ir vaikus turinčius spec. ugdymosi poreikių bei mažus vaikus, pavėžėjimui iki jų ugdymo įstaigų.

Siekiant spręsti kylančias švietimo įstaigų prieinamumo problemas rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prieinamumui“, pagal kurią būtų įgyvendinami infrastruktūros atnaujinimo ir plėtros projektai, plečiamos VDM veiklų įgyvendinimo galimybės. Rekomenduojama veiklas įgyvendinti ir Sostinės ir VVL regionuose.

¹²⁶ Statistikos departamentas duomenis apie lėšas mokiniui pateikia tik nuo 2013 m.

¹²⁷ ŠVIS, „Mokyklų pritaikymo neįgaliesiems anketos duomenys“. Prieiga per internetą: <http://svis.emokykla.lt/mokyklu-pritaikymo-neigaliesiems-anketos-duomenys/>

PPMI Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinime teigiama, kad siekiant padidinti vaikų dalyvavimą ikimokykliniame ugdyme reikalingos investicijos į infrastruktūrą (pvz., patalpų pritaikymas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymui, aprūpinimas priemonėmis (tame tarpe skaitmeninėmis), įranga modernių ugdymo programų vykdymui, pedagogų darbo vietų įrengimas, taip pat transporto priemonės).

Galimos alternatyvos

Atsižvelgiant į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo svarbą vaikų raidai, rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu investuoti į ugdymo vietų skaičiaus plėtrą ir prieinamumo didinimą, kad būtų sudarytos tinkamos sąlygos didinti instituciniame ugdyme dalyvaujančių vaikų skaičių. Siekiant užtikrinti, kad 2024 m. rugsėjį mokiniai iš ties galėtų lankyti jiems patogiausią bendrojo ugdymo įstaigą, būtų tikslinga kuo anksčiau pradėti atnaujinti bendrojo ugdymo mokyklas, jose pritaikant universalus dizaino principus. Šių investicinių veiksnių įgyvendinimo alternatyvos nagrinėjamos toliau.

1. Alternatyva A

76 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Efektyviai veikiančių mokyklų atnaujinimas taikant universalus dizaino principus	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Tikslinių transporto priemonių įsigijimas	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas steigiant naujas ugdymo vietas bei pritaikant įvairias patalpas ugdymo programų vykdymui	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija

Priemonės įgyvendinimo alternatyvoje A numatomi 3 investiciniai veiksmai. Be jau aptartų universalus dizaino principo diegimo ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimo veiksnių, rekomenduojama įsigyti ir tikslias transporto priemones, skirtas vežioti mokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus vaikus bei vaikus, turinčius spec. ugdymosi poreikių. Nagrinėjama galimybė visus projektus įgyvendinti regionų projekto planavimo būdu, leidžiant regionams identifikuoti infrastruktūros plėtros, atnaujinimo bei transporto priemonių poreikį. Tačiau svarbu įvertinti, kad įsigyjant transporto priemones atskirai, prarandamas masto ekonomijos efektas, gali būti sudėtinga suderinti palankias pirkimo sąlygas, todėl gali prireikti daugiau lėšų nei numatyta skirti priemonės įgyvendinimui. Priemonės įgyvendinimo pagal A scenarijų ENIS siektų 4,6.

2. Alternatyva B

77 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Efektyviai veikiančių mokyklų atnaujinimas taikant universalus dizaino principus	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Tikslinių transporto priemonių įsigijimas	Valstybės projektų planavimas	NŠA, savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija

Išimokymų ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas steigiant naujas ugdymo vietas bei pritaikant įvairias patalpas ugdymo programų vykdymui	Valstybės projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
--	-------------------------------	------------------------------	---	-------------------------

Antrąją priemonės įgyvendinimo alternatyvą sudaro 3 investiciniai veiksmai, nukreipti į ikimokyklinio, priešmokyklinio bei bendrojo ugdymo paslaugų prieinamumo didinimą gerinant infrastruktūrą. Visi projektai būtų finansuojami negrąžinamosios subsidijos forma, nes įgyvendinant projektus nebūtų generuojamas pelnas. Įvertinus tai, kad sukūrus naujas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo vietas dalis tėvų galėtų pasirinkti valstybinius darželius vietoj auklių ir privačių darželių, o dalis tėvų sugrįžtų į darbo rinką, diskontuota socialinė-ekonominė nauda per visą vertinamą periodą galėtų siekti 246 mln. Eur.. Galimybės įvertinti universalių dizaino elementų diegimo efektyviai veikiančiose mokyklose naudą yra itin ribotos, nes nėra realios alternatyvos arba atliktų tyrimų, kuriais remiantis būtų galima įvertinti tėvų pasiryžimą sumokėti už padidėjusį bendrojo ugdymo paslaugų prieinamumą. Taigi, priemonės vertinimui naudojamas tik 246 mln. Eur socialinės-ekonominės naudos įvertis. Palyginus naudą su diskontuotais kaštais, priemonės ENIS siektų 5,1.

3. Alternatyva C

78 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Efektyviai veikiančių mokyklų atnaujinimas taikant universalų dizaino principus	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija
Išimokymų ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas steigiant naujas ugdymo vietas bei pritaikant įvairias patalpas ugdymo programų vykdymui	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	-	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje C vertinama galimybė įgyvendinti tik 2 investicinius veiksmus, aptartus galimų alternatyvų dalies pradžioje, neskiriant finansavimo tikslinių transporto priemonių įsigijimui. Priemonės ENIS tokiu atveju būtų didesnis, nes priemonės nauda vertinta tik pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo vietų skaičiaus augimą, o neįsigyjant tikslinių transporto priemonių būtų sutaupoma dalis kaštų. ENIS siektų 6,2. Tačiau svarbu įvertinti, kad priemonės įgyvendinimas pagal alternatyvą C nepadidintų švietimo įstaigų prieinamumo tiek daug, kiek įgyvendinimas pagal alternatyvas A ir B. Be to, investicijas skiriant efektyviai veikiančioms mokykloms, galimai bus optimizuojamas mokyklų tinklas, tad ugdymo įstaigų pasiekiamumo problema tarp dar aktualesnė, kaip ir jos sprendimas įsigyjant tikslines transporto priemones.

Nors remiantis ENIS rodikliu naudingiausia alternatyva yra C, atsižvelgus į poreikį ikimokyklinių, priešmokyklinių, ir bendrojo ugdymo mokinių pavėžėjimui, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal alternatyvą B. Galima daryti prielaidą, kad tikslinių transporto priemonių įsigijimas prisidėtų ne tik prie padidėjusio ugdymo paslaugų prieinamumo, bet atneštų ir papildomos ekonominės naudos dėl mokinių tėvų laiko sutaupymų.

Alternatyva B

Teisinė aplinka | Vienas iš NPP 3-ojo tikslo „Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams“ uždavinių yra didinti įvairių pakopų formaliojo ir neformaliojo švietimo įtrauktį ir prieinamumą specialiųjų ugdymo poreikių, negalią turintiems, skurdą, psichologinių ir kitų sunkumų patiriantiems asmenims. 2-ojo tikslo „Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti

sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį“ uždavinys numato poreikį pritaikyti viešųjų paslaugų infrastruktūrą (įskaitant švietimo) pritaikyti žmonių su negalia poreikiams.

Švietimo įstatymo 34 straipsnyje nustatyta, kad mokyklos aplinka turi būti pritaikoma taip, kad ugdymo paslaugos būtų prieinamos mokiniams su spec. ugdymosi poreikiais. 36-ame straipsnyje teigiama, kad siekiant užtikrinti švietimo prieinamumą mokiniai, gyvenantys toliau nei 3 km nuo ugdymo įstaigos, turi būti į ją nuvežami viešuoju keleiviniu transportu. Taip pat vežimas turėtų būti organizuojamas ir mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių ir negalintiems savarankiškai atvykti į ugdymo įstaigą. Vežimą organizuoja valstybinės ir savivaldybės mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija. Tad priemonės, skirtos švietimo prieinamumo didinimui, tiesiogiai prisideda prie Švietimo įstatymo nuostatų įgyvendinimo, numatančių švietimo prieinamumo didinimą. Atsižvelgiant į jau taikytas panašaus pobūdžio priemones 2014-2020 m. laikotarpiu ir numatytus siekius teisiniuose dokumentuose, nenustatytas poreikis teisės aktų atnaujinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Priešmokyklinio, ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo programas vykdančių įstaigų infrastruktūros tobulinimo projektai turėtų būti įgyvendinami savivaldybių administracijų kartu su individualiomis ugdymo įstaigomis. Įsigyjant tikslines transporto priemones ir reikalingus priedus (pvz., vaikų kėdutės, keltuvai neįgaliesiems ir pan.) rekomenduojama atsakomybę priskirti NŠA, kad pirkimas būtų vykdomas centralizuotai ir būtų galima įsigyti transporto priemones už mažesnę kainą.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Transporto priemonių pirkimą bei ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimą rekomenduojama numatyti valstybės planavimo būdu ir įtraukti projektą ar projektus į Švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinamą projektų sąrašą. Tai leistų užtikrinti, kad planuojant įvertinami visų regionų poreikiai ir problemos bei priimami sisteminiai sprendimai. Projektai pagal likusias veiklas turėtų būti įgyvendinami regionų planavimo būdu – regionams būtų paskirta atsakomybė atrinkti efektyviai veikiančias mokyklas, identifikuoti ugdymo įstaigas, kurioms labiausiai reikia atnaujinimo. Įgyvendinant švietimo infrastruktūros modernizavimo projektus 2014–2020 m. laikotarpiu projektai taip pat buvo atrenkami regionų projektų planavimo būdu.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Infrastruktūros atnaujinimo projektai paprastai užtrunka ilgą laiką, nes skelbiami pakankamai dideli viešieji pirkimai, gali būti sunku surasti tinkamą rangovą, užtrunka architektūros darbai, reikalingų statybinių medžiagų įsigijimas ir pan. Remiantis keliamais rodikliai nenumatoma, kad 2024 m. nors vienas infrastruktūros atnaujinimo projektas bus užbaigtas, tačiau rekomenduojama darbus vis tiek pradėti 2022 m., jei yra galimybė, kad kuo anksčiau būtų diegiami universalus dizaino principai, kurie bus ypač aktualūs nuo 2024 m. rugsėjo mėn. Be to, vienas iš investicinių veiksmų, tikslinių transporto priemonių įsigijimas, galėtų būti įgyvendintas greičiau nei likę veiksmai, taigi, rekomenduojama jį įgyvendinti investicinio laikotarpio pradžioje, kad kuo anksčiau būtų bent taip pagerinamas ugdymo įstaigų prieinamumas mokiniams kaimo vietovėse bei spec. ugdymosi poreikių turintiems vaikams.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Įgyvendinant priemonės veiklas nenumatoma galimybė bendradarbiauti su socialiniais ar ekonominiais partneriais teikiant paraiškas, tačiau savivaldybių administracijos turėtų bendradarbiauti su sau pavaldžiomis ugdymo įstaigomis kai būtent jose vykdomi infrastruktūros atnaujinimai.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama sekti 3 produkto rodiklius, parodančius kuriamos infrastruktūros panaudojimo pajėgumus, bei sekti mokyklų, kuriose aplinka buvo pritaikyta asmenims, turintiems negalią, skaičių.

79 lentelė. Priemonės „Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prienamumui“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Švietimo infrastruktūros (naujos arba atnaujintos), kuriai skirta parama, mokymo klasių talpumas	Sostinės regionas	Asmenys	0	6 620
	VVL regionas		0	34 090
Sukurtų naujų ikimokyklinio ugdymo vietų skaičius	Sostinės regionas		0	600
	VVL regionas		0	1 540
Mokyklos, kuriose buvo įdiegtos universalus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės pritaikant aplinką asmenims turintiems negalią	Sostinės regionas	Asmenys	0	7
	VVL regionas		0	46

Įgyvendinus projektus rekomenduojama įvertinti ir du rezultato rodiklius. Palyginus mokymo klasių talpumą ir realų besinaudojančių mokinių skaičių būtų galima įvertinti, kaip efektyviai išnaudojama sukurta infrastruktūra.

80 lentelė. Priemonės „Infrastruktūra ir susisiekimas ugdymo prienamumui“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Mokinių, besinaudojančių paremta švietimo infrastruktūra, skaičius per metus	Sostinės regionas	Naudotojų skaičius per metus	5 630
	VVL regionas		27 270
Mokyklų, kuriose buvo įdiegtos universalus dizaino ir kitos inžinerinės priemonės, aplinką pritaikant asmenims turintiems negalią, dalis nuo visų mokyklų	Sostinės regionas	Procentas	16,7
	VVL regionas		15,3

Mokinių, besinaudojančių paremta švietimo infrastruktūra, rezultato rodiklis nustatytas remiantis produkto rodikliu ir atitinka 80-85 proc. produkto rodiklio, priklausomai nuo regiono kategorijos (didesnis proc. taikomas Sostinės regione). Rezultato rodiklių reikšmės yra mažesnės, nes klasės nebūtinai bus pilnai užpildytos, ypač atsižvelgiant į mažėjančius gimstamumo rodiklius.

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės veiklas tikslinga finansuoti negrąžinamosios subsidijos forma, nes įgyvendinant veiklas neplanuojama uždirbti pelno. Priemonės finansavimui reikalinga suma siekia 56,9 mln. Eur. Kaip ir kitose švietimo srities priemonėse, VVL regione bendrafinansavimas siektų 15 proc. o sostinės regione – 50 proc. visos regionui skiriamos sumos. Sostinės regionui iš visos sumos skiriama 11,4 mln. Eur (20 proc. lėšų).

2.4.2 Priemonės ir įranga mokymui

Remiantis TIMSS 2015 tarptautinio tyrimo duomenimis, moderni ugdymo aplinka gali daryti teigiamą įtaką mokinių pasiekimams¹²⁸. 8 klasės mokinių tarpe Lietuvoje mokinių, kurie mokėsi mokyklose, turinčiose gamtos mokslų laboratoriją, gamtos mokslų pasiekimai buvo 4 proc. aukštesni nei tų, kurių mokyklose

¹²⁸ TIMSS & PIRLS International Study Center, „TIMSS 2015. Science“. Prieiga per internetą: <http://timss2015.org/timss-2015/science/>

laboratorių nebuvo¹²⁹. Nepaisant teigiamos įtakos mokinių rezultatams, Lietuvoje mokyklos yra labai prastai aprūpintos laboratorine įranga, skaitmeninių technologijų įranga ir kitomis naudingomis priemonėmis.

Remiantis TIMSS tyrimu, vos 27 proc. 8 klasės mokinių lankė mokyklas, turinčias mokslines laboratorijas¹³⁰. Tyrime dalyvavusių šalių vidurkis siekė 85 proc., tad Lietuvos atotrūkis siekia daugiau nei 3 kartus¹³¹. 2019 m. laboratorių skaičius buvo ypač mažas kaimo vietovėse (tik ketvirtadalis kaimiškų mokyklų turėjo laboratorijas, o miestuose šis rodiklis siekė beveik 47 proc.) ir lenkų kalba mokančiose mokyklose (kiek daugiau nei ketvirtadalis mokyklų turėjo laboratorijas)¹³². Trijose savivaldybėse (Druskininkų, Jurbarko ir Širvintų) visai nebuvo mokyklų, turinčių laboratorijas¹³³. Dalis egzistuojančių laboratorių jau yra pasenusios. Dalis mokyklų sprendžia laboratorių trūkumą inovatyviais būdais (pvz., diegia specialias programas, leidžiančias jose daryti bandymus), arba veža vaikus į kitas švietimo ar mokslo įstaigas, kuriose vaikai gali naudotis laboratorijomis¹³⁴. Siekiant padidinti virtualių laboratorių naudojimą mokyklose, kurios neturi laboratorių arba jos yra pasenusios, svarbu tobulinti ir mokytojų skaitmenines kompetencijas bei anglų kalbos žinias, kurios leistų naudotis įvairiais internetiniais ištekliais (pvz., Go-Lab, Labster ir pan.).

Remiantis EK vykdytu Antruoju mokyklų tyrimu – IKT švietime¹³⁵, Lietuvoje mokyklos nebuvo pakankamai aprūpintos skaitmeniniais įrengimais (pvz., kompiuteriais ir išmaniosiomis lentomis) ir neturėjo pakankamai greito plačiajuosčio ryšio. Remiantis šiuo vertinimu gerai aprūpintose mokyklose mokosi 39 proc. pagrindinio ir 53 proc. vidurinio ugdymo mokinių, o vidutiniškai ES šalyse šie rodikliai atitinkamai siekia 52 proc. ir 72 proc. Lietuva teigiamai išsiskiria pagal interneto greitį mokyklose, tačiau mokiniai rečiau nei vidutiniškai ES šalyse naudojami kompiuteriais mokymuisi mokykloje. Tyrime buvo vertinta, kiek mokinių naudojami savo asmenine planšete, kompiuteriu arba išmaniuoju telefonu pamokose, tačiau nebuvo įvertinta, kiek mokinių turi galimybę naudotis išmaniaisiais prietaisais ir turi interneto prieigą namuose – ši problema išryškėjo 2020 m. pandemijos metu, kuomet dėl karantino mokiniai mokėsi nuotoliniu būdu 35 tūkst. mokinių namuose neturėjo prieigos prie interneto arba neturėjo kompiuterio¹³⁶, tad skaitmeninių įrengimų ir interneto prieigą svarbu užtikrinti ne tik mokyklose, bet ir namuose. Modernių kompiuterių mokymuisi skaičius, tenkantis 100-ui mokinių, išaugo nuo 14,74 2015 m. iki 18,61 2019 m.¹³⁷. Nors bendrai ES kompiuterių skaičius 100-ui mokinių yra panašus, Skandinavijos šalyse, kurios pasižymi itin aukštais mokinių pasiekimais (pvz., Suomija), 100-ui mokinių tenka daugiau nei 30 kompiuterių¹³⁸, taigi, ir Lietuvoje skaičius turėtų augti.

¹²⁹ TIMSS & PIRLS International Study Center, „TIMSS 2019 International Results in Mathematics and Science“. Prieiga per internetą: <https://timss2019.org/reports/classroom-contexts/#classroom-science-curriculum>

¹³⁰ Ten pat.

¹³¹ Ten pat.

¹³² ŠVIS, rodiklis „Bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių laboratorijas, dalis“. Prieiga per internetą: <https://www.svis.smm.lt/mokyklu-aplinkos-duomenys/>

¹³³ Ten pat.

¹³⁴ Valstybės kontrolė „Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus“, 2020. Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/sip/getfile?guid=a0ca2ace-b77b-4597-9e88-c6917e4924e0>

¹³⁵ Europos Komisija „2nd Survey of Schools: ITC in Education“. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2nd-survey-schools-ict-education>

¹³⁶ Valstybės kontrolė „Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus“, 2020. Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/sip/getfile?guid=a0ca2ace-b77b-4597-9e88-c6917e4924e0>

¹³⁷ ŠVIS, rodiklis „Mokymuisi skirtų modernių kompiuterių, tenkančių 100-ui mokinių, skaičius“. Prieiga per internetą: <https://www.svis.smm.lt/mokyklu-aplinkos-duomenys/>

¹³⁸ Number of secondary level students per computer in selected European countries in 2017/18. Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/statistics/1085636/secondary-students-per-computer-eu/>

Siekiant išspręsti įrangos ir priemonių trūkumą ugdymo įstaigose rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Priemonės ir įranga mokymui“, kurios įgyvendinimas padidintų švietimo kokybę dėl atnaujintos įrangos ir laboratorijų bei sudarytų galimybių vykdyti VDM veiklas. Priemonės įgyvendinimas aktualus vaikams, dalyvaujantiems bendrojo ugdymo programoje, atnaujintomis erdvėmis ir infrastruktūra naudosis ir mokytojai. Numatoma, kad VDM veiklų vykdymui bus pritaikoma tik dalis atrinktų mokyklų VVL regione (tikslios mokyklos būtų pasirinktos regionų projektų planavimo etape). Visos kitos veiklos turėtų būti įgyvendinamos ir VVL ir Sostinės regionuose, teikiant pirmenybę efektyviai veikiančioms mokykloms. Nors 2014–2020 m. laikotarpiu buvo vykdomi panašūs projektai (pvz., mokyklų aprūpinimas gamtos ir technologijų mokslų priemonėmis), svarbu nauju investiciniu laikotarpiu užtikrinti, kad aprūpinta būtų didesnė mokyklų dalis. Be to, šios investicijos vertintos teigiamai, nes, skiriant jas efektyviai veikiančioms mokykloms sudaromos sąlygos tolesniam mokyklų tinklo optimizavimui bei švietimo paslaugų kokybės gerinimui dėl patobulintos ugdymo aplinkos¹³⁹. Taigi siūloma priemonė vertinama kaip reikalinga ir tinkama.

Galimos alternatyvos

Atsižvelgiant į skyriaus pradžioje apžvelgtą problematiką, siekiant sumažinti skirtumus tarp mokinių pasiekimų skirtingose mokyklose, svarbu mokyklose įrengti gamtos mokslų laboratorijas, ir aprūpinti mokyklas reikalingomis ugdymo priemonėmis, kad skirtumai tarp mokyklų vertinant įrangą ir infrastruktūrą būtų kuo mažesni, ir visi mokiniai turėtų kuo panašesnes galimybes tobulinti įgūdžius ir pritaikyti teorines žinias praktiškai. Lietuvos mokyklų tinklas vertinamas kaip per didelis, todėl skiriant investicijas tik efektyviai veikiančioms mokykloms (turinčioms bent 200 mokinių), netiesiogiai būtų skatinama ir mokyklų tinklo optimizacija. Atsižvelgus į 2.2.2 skyriuje aprašytą priemonę „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumo didinimas“, rekomenduojama užtikrinti, kad mokyklos, kuriose būtų vykdoma VDM veikla, turėtų tinkamas patalpas, taigi, būtų tikslinga 2021–2027 m. investiciniu laikotarpiu finansuoti ir atrinktų ugdymo įstaigų dalies erdvių pritaikymą VDM veiklai bei jų aprūpinimą VDM veikloms aktualiomis priemonėmis. Galiausiai, atsižvelgiant į numatomą įtraukaus ugdymo pradžią 2024 m., rekomenduojama mokyklose diegti lankstaus ugdymo galimybę ir aprūpinti mokyklas priemonėmis ir įranga, kuri leistų sudaryti mokiniams galimybę ugdymo procese dalyvauti ir nuotoliniu būdu, kai tokia galimybė yra reikalinga dėl mokinių spec. poreikių. Rekomenduojame, kad visi apžvelgti investiciniai veiksmai būtų įgyvendinti, nes jų visuma užtikrintų mažesnius skirtumus tarp mokyklų bei geresnes sąlygas visiems mokiniams tobulėti ir sėkmingai įsitraukti į švietimą, taigi, toliau pateikiamose priemonės įgyvendinimo alternatyvose nagrinėjamos tik skirtingos šių investicinių veiksmų įgyvendinimo formos, nevertinant skirtingų investicinių veiksmų paketų galimybes.

1. Alternatyva A

81 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Efektyviai veikiančių BU mokyklų aprūpinimas priemonėmis, skirtomis gamtos ir technologinių mokslų mokymui	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos, NŠA	Mokyklos	Negrąžinamoji subsidija
Gamtos mokslų laboratorijų įrengimas	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negrąžinamoji subsidija

¹³⁹ PPMI, „Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinimas“.

Atrinktų švietimo įstaigų erdvių pritaikymas VDM veiklų vykdymui ir aprūpinimas reikalinga įranga	Valstybės projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negražinamoji subsidija
Efektyviai veikiančių BU mokyklų aprūpinimas priemonėmis, reikalingomis kokybiškam lanksčiam ugdymui	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos, NŠA	Mokyklos	Negražinamoji subsidija

Priemonės įgyvendinimo alternatyvoje A numatyti 4 investiciniai veiksmai. Gamtos mokslų laboratorijų įrengimas turėtų vykti tik efektyviai veikiančiose mokyklose, tačiau rekomenduojama įvertinti, ar infrastruktūra bus efektyviai naudojama, ir, savivaldybėse, kuriose infrastruktūros panaudojimas būtų žemas, laboratorijas įrengti STEM centruose, kuriuose jomis galėtų pasinaudoti kelios mokyklos ir efektyvumas būtų didesnis. Atsižvelgiant į numatytus investicinius veiksmus ir siekiamus priemonės tikslus bei remiantis CPVA metodika apskaičiuota, kad alternatyvos AENIS rodiklis galėtų siekti 9,4.

2. Alternatyva B

82 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Efektyviai veikiančių BU mokyklų aprūpinimas priemonėmis, skirtomis gamtos ir technologinių mokslų mokymui	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negražinamoji subsidija
Gamtos mokslų laboratorijų įrengimas	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negražinamoji subsidija
Atrinktų švietimo įstaigų erdvių pritaikymas VDM veiklų vykdymui ir aprūpinimas reikalinga įranga	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negražinamoji subsidija
Efektyviai veikiančių BU mokyklų aprūpinimas priemonėmis, reikalingomis kokybiškam lanksčiam ugdymui	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negražinamoji subsidija

Antroji priemonės įgyvendinimo alternatyva neįtraukia NŠA, savivaldybių administracijoms suteikiama visiška atsakomybė priimant sprendimus ir atliekant pirkimus. Daroma prielaida, kad vykdant pirkimus decentralizuotai kainos galėtų išaugti 20 proc. Tokiu atveju nekeičiant priemonės biudžeto būtų galima įsigyti mažiau įrangos ir priemonių, atitinkamai sumažėtų siekiamų rodiklių reikšmės. Remiantis prielaidomis galima teigti, kad priemonės įgyvendinimo alternatyvos BENIS būtų mažesnis nei alternatyvos A atveju ir siektų tik 7,5.

3. Alternatyva C

83 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Efektyviai veikiančių BU mokyklų aprūpinimas priemonėmis, skirtomis gamtos ir technologinių mokslų mokymui	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negražinamoji subsidija
Gamtos mokslų laboratorijų įrengimas	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Negražinamoji subsidija
Atrinktų švietimo įstaigų erdvių pritaikymas VDM veiklų vykdymui ir aprūpinimas reikalinga įranga	Regionų projektų planavimas	Savivaldybių administracijos	Mokyklos	Finansinės inžinerijos priemonės

Efektyviai veikiančių BU mokyklų aprūpinimas priemonėmis, reikalingomis kokybiškam lanksčiam ugdymui

Regionų projektų planavimas

Savivaldybių administracijos

Mokyklos

Negražinamoji subsidija

Trečiojoje alternatyvoje siūloma pritaikant VDM erdves finansavimą teikti pasitelkiant finansinės inžinerijos priemones, nes vykdant VDM veiklas būtų galima įvesti mokesčių tėvams. Tačiau tikėtina, kad ne visos mokyklos pajėgtų gražinti joms suteiktas paskolas, todėl galimai sumažėtų vaikų, besinaudojančių sukurta VDM infrastruktūra, skaičius. Tokiu atveju ENIS siektų 9,3.

Visos alternatyvos yra tinkamos įgyvendinti įvertinant, kad ENIS viršija 1. C alternatyvos nerekomenduojama įgyvendinti, nes taikant finansinės inžinerijos priemones mokyklos erdves VDM veiklų vykdymui pritaikyti galėtų tik daugiausiai papildomų lėšų (pvz. iš dalies GPM priskyrimo mokyklai) surenkančios mokyklos, o VDM plėtros tikslas yra padidinti mokinių iš žemų pajamų šeimų, arba patiriančių skurdo riziką užimtumą. Remiantis šia įžvalga bei ENIS rodikliu, rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal A alternatyvą.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Švietimo įstatymo 34 straipsnis numato, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, aprūpinimas specialiomis mokymosi ir techninėmis priemonėmis prisideda prie švietimo prieinamumo didinimo. Už aprūpinimą pagal įstatymą atsakingos savivaldybės. 40 įstatymo straipsnis nurodo, kad materialinio švietimo aprūpinimo tvarką tvirtina ŠMSM ministras. Nurodoma, kad mokymosi aplinka turi laiduoti švietimo programų vykdymą. Tad investicijos švietimo priemonėms, įrangai įsigyti bei laboratorijoms įrengti prisideda prie numatytų uždavinių švietime. Taip pat paminėtina, kad 66 straipsnis pažymi tai, jog valstybinės lėšos kapitalo investicijos skiriamos atsižvelgiant į mokyklų tinklo pertvarkos veiksmingumą ir kitus švietimo kokybę laiduojančius kriterijus. Šioje alternatyvoje numatytų priemonių taikymui taikomas efektyvumo kriterijus, kuris išpildo 66 straipsnyje numatytą nuostatą dėl kokybės kriterijų.

2011 m. patvirtintuose švietimo aprūpinimo standartuose¹⁴⁰ numatyta, kad atsižvelgiant į mokyklų keliamus ugdymo tikslus ir bendruomenės poreikius gali būti kuriamos įvairios erdvės (įskaitant laboratorijas). Prieš įrengiant šią infrastruktūrą ar kuriant kitas erdves, svarbu įsivertinti konkrečių mokyklų poreikius, galimybes – tai suponuoja, kad reikėtų įsivertinti, ar konkreti mokykla, kurioje ketinama steigti erdves, jas galės tinkamai panaudoti, užtikrinti užimtumą ir kt. Į tai reikėtų atsižvelgti įgyvendinant numatytas priemones.

Atsižvelgiant į tai, kad panašaus tipo projektai jau buvo įgyvendinti 2014–2020 m. laikotarpiu, nenustatytas poreikis teisės aktų atnaujinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Būtų tikslinga, jei projektus vykdytų savivaldybių administracijos, papildomai įtraukiant NŠA, kai reikalingi centralizuoti pirkimai, siekiant įsigyti įrangą ir priemones už mažesnę kainą.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Rekomenduojama projektus planuoti regionų lygmeniu, įvertinant kurioms mokykloms tikslingiausia skirti paramą. Svarbu, kad projektai būtų tinkami (atitinkantys priemonės tikslą, horizontaliuosius principus, paraiška privalo būti atitinkanti visus keliamus reikalavimus, pateikti visi reikalingi dokumentai). Rekomenduojama įvertinti, ar numatomų projektų įgyvendinimas

¹⁴⁰ Įsakymas dėl švietimo aprūpinimo standartų patvirtinimo, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. V-2368. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415146>

sudarys sąlygas pasiekti numatytus produkto ir rezultato rodiklius. Nenustatytas poreikis naudos ir kokybės vertinimui atlikti. Regionų projektų planavimas vykdant projektus, skirtus mokyklų pastatų, ugdymo priemonių ir aplinkos modernizavimui, buvo taikomas ir 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu įgyvendinant priemonę „Mokyklų tinklo efektyvumo didinimas“. Tuo tarpu projektus, susijusius su VDM veikla, rekomenduojama planuoti valstybės projektų planavimo būdu, taip užtikrinant, kad pilotiniai projektai vykdomi sistemingai ir įgyvendinami tuose regionuose, kur jų labiausiai reikia.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Rekomenduojama mokyklas aprūpinti priemonėmis lanksčiam ugdymui iki 2024 m. rugsėjo, kad perėjimas prie įtraukaus ugdymo būtų kuo sklandesnis. Tikslinga laikotarpio pradžioje skatinti ir VDM erdvių parengimo ir aprūpinimo projektus, kad įgyvendinus priemonės „Ikimokyklinio ugdymo ir VDM prieinamumas“ projektus, sudarančius sąlygas mokyklose vystyti VDM veiklas, būtų parengta ir reikalinga infrastruktūra ir būtų pradėtas VDM veiklų vykdymas. Likę investiciniai veiksmai gali būti įgyvendinami visu investiciniu laikotarpiu.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Įgyvendinant priemonės veiklas numatoma galimybė savivaldybių administracijoms ir NŠA bendradarbiauti su individualiomis mokyklomis. Partnerystė sudarytų galimybę geriau atitikti mokyklų poreikius ir į procesą įtraukti tiesioginius naudos gavėjus.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonę rekomenduojama sekti 3 produkto rodiklius, kad būtų įvertinta, kiek mokyklų gavo paramą bei kiek mokinių galėtų naudotis atnaujinta infrastruktūra.

84 lentelė. Priemonės „Priemonės ir įranga mokymui“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Švietimo infrastruktūros (naujos arba atnaujintos), kuriai skirta parama, mokymo klasių pajėgumas	Sostinės regionas	Asmenys	0	12 810
	VVL regionas		0	60 790
BU mokyklos, kuriose įrengtos gamtos mokslų laboratorijos	Sostinės regionas	Skaičius	0	30
	VVL regionas		0	95
Švietimo įstaigos, kuriose sukurta VDM veikloms vykdyti skirta infrastruktūra	VVL regionas	Skaičius	0	120

Įgyvendinus projektus rekomenduojama įvertinti ir tris rezultato rodiklius.

85 lentelė. Priemonės „Priemonės ir įranga mokymui“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Mokinių, besinaudojančių paremta švietimo infrastruktūra, skaičius per metus	Sostinės regionas	Naudotojų skaičius per metus	10 890
	VVL regionas		48 630
BU mokyklų, turinčių gamtos mokslų laboratorijas, dalis	Sostinės regionas	Procentas	58
	VVL regionas		56
Mokinių, besinaudojančių sukurta VDM infrastruktūra, skaičius	VVL regionas	Naudotojų skaičius per metus	4 800

Kaip ir 2.4.1 skyrelyje aprašytoje priemonėje, rezultato rodiklis, nurodantis mokinių, besinaudojančių paremta švietimo infrastruktūra, skaičių, atitinka dalį produkto rodiklio (80 proc. VVL regione ir 85 proc. Sostinės regione), atsižvelgiant į galimą nepilną mokymo klasių užpildymą.

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės įgyvendinimui reikalingas finansavimas siekia 79 851 451 Eur. Sostinės regionui būtų skiriami 12 238 366 Eur (15,3 proc. priemonės lėšų), likę 67,6 mln. Eur būtų skiriami VVL regionui. Bendrafinansavimas VVL regione turėtų siekti 15 proc., o sostinės regione – 50 proc. regionui skiriamų lėšų. Bendrai lėšos iš valstybės biudžeto turėtų sudaryti 20,4 proc. visų priemonės finansavimui skiriamų lėšų.

2.4.3 Kompleksinė švietimo pagalba

Mokykloms ir kitoms švietimo įstaigoms metodines konsultacijas dėl švietimo pagalbos teikimo teikia Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo pagalbos departamentas ir ŠMSM švietimo pagalbos skyrius. Specialiosios pedagogikos skyrius konsultuoja ne tik mokyklas ir jų vadovus, bet ir visus specialistus bei tėvus aktualiais spec. ugdymosi poreikių turinčių asmenų ugdymo klausimais. Tačiau visi specialistai dirba Vilniuje, mokykloms ir bendruomenės nariams trūksta vietinės pagalbos, konsultacijų įvairiais švietimo klausimais. Remiantis Valstybės kontrolės ataskaita, savivaldybės turi duomenis apie spec. ugdymosi poreikių turinčius vaikus, tačiau neturi informacijos apie kitus mokinius, t. y. mokyklos arba nemoka nustatyti, arba nebando nustatyti visų mokinių gabumų ir silpnybių, identifikuoti individualių ugdymosi poreikių. Pastebimi dideli netolygumai tarp pedagoginės pagalbos teikimo skirtingose savivaldybėse. Dėl to nėra užtikrinama LR švietimo įstatyme numatyta mokinio teisė mokytis mokykloje pagal savo gebėjimus ir poreikius. Situacijai gerinti parengti Ugdymosi poreikių, kylančių dėl nepalankių aplinkos veiksnių, atpažinimo kriterijai ir rekomendacijos dėl pagalbos priemonių mokiniams, turintiems ugdymosi poreikių dėl nepalankios aplinkos veiksnių¹⁴¹, tačiau regionuose reikalinga steigti regioninius švietimo pagalbos centrus, kuriuose galėtų būti vykdomas ne tik mokyklų vadovų ir darbuotojų bei mokinių tėvų konsultavimas, bet ir vykdomas individualių ugdymosi poreikių vertinimas. Šiam tikslui pasiekti rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Kompleksinė švietimo pagalba“. Priemonė turėtų būti įgyvendinama visoje Lietuvoje, tinkamai pasirenkant viso 8 lokacijas švietimo centrų steigimui (1 iš jų Vilniuje), kad švietimo pagalba būtų lengviau prieinama įvairiuose regionuose gyvenantiems asmenims. Pagrindine priemonės tiksline grupe turėtų būti laikomi įvairių ugdymosi poreikių turintys mokiniai, kuriems būtų teikiamos paslaugos kuriamuose centruose.

Galimos alternatyvos

Siekiant, kad kokybiškos švietimo pagalbos paslaugos būtų prieinamos didesnei daliai žmonių, rekomenduojama 2021–2027 m. laikotarpiu Lietuvoje sukurti regioninių švietimo pagalbos centrų tinklą, viso įkuriant 8 centrus, padengiančius visą Lietuvos teritoriją. Įkūrus šiuos centrus ir siekiant, kad jie veiktų efektyviai, taip pat rekomenduojama skirti finansavimą jų aprūpinimui reikalinga įranga ir priemonėmis. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas įtraukaus ugdymo įvedimui, taip pat rekomenduojama įkurti gestotyros centrą, kuriame būtų rengiamos metodinės rekomendacijos ir įrankiai kurčiųjų integracijos gerinimui. Atsižvelgus į tikslus įtraukaus ugdymo srityje, tikslinga būtų įgyvendinti visas įvardintas veiklas, todėl žemiau pateikiamose priemonės įgyvendinimo alternatyvose nagrinėjamos tik skirtingos investicinių veiksmų formos, išlaikant tokį patį investicinių veiksmų paketą.

¹⁴¹ ŠMSM ir Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras, „Ugdymosi poreikių, kylančių dėl nepalankių aplinkos veiksnių, atpažinimo kriterijai ir rekomendacijos dėl pagalbos priemonių mokiniams, turintiems ugdymosi poreikių dėl nepalankios aplinkos veiksnių“. Prieiga per internetą: <https://www.klrppt.lt/wp-content/uploads/2019/02/Leidiny-Ugdymosi-poreiki%C5%B3-kylan%C4%8Di%C5%B3...-2018.pdf>

1. Alternatyva A

86 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Esamos infrastruktūros pritaikymas regioninių švietimo pagalbos centrų veiklai	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai	-	Negražinamoji subsidija
Regioninių švietimo pagalbos centrų aprūpinimas reikalinga įranga ir priemonėmis	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai, NŠA	-	Negražinamoji subsidija
Švietimo pagalbos centro Vilniuje statyba	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai	-	Negražinamoji subsidija
Gestotyros centro įkūrimas Vilniaus kolegijoje	Valstybės projektų planavimas	Gestotyros centro steigėjai	-	Negražinamoji subsidija

Įgyvendinant alternatyvą A būtų įgyvendinami 4 investiciniai veiksmai. Švietimo pagalbos suteikimas sudarys sąlygas valstybei ateityje sutaupyti lėšų, nes vaikai, kuriems suteikta pagalba, turės mažiau ugdymo spragų, labiau tikėtina, kad jie ateityje galės įsitraukti į darbo rinką, mokėti mokesčius ir neturės poreikio papildomai finansinei paramai iš valstybės. Įvertinus, kad dalis vaikų, gavusių švietimo pagalbą, būtų jos dėka įgis profesinį arba aukštąjį išsilavinimą, apskaičiuota, kad visu vertinamu laikotarpiu priemonės nauda sieks daugiau nei 162 mln. Eur, o alternatyvos A atveju priemonės ENIS siektų 15,9.

2. Alternatyva B

87 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Esamos infrastruktūros pritaikymas regioninių švietimo pagalbos centrų veiklai	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai	-	Finansinės inžinerijos priemonės
Regioninių švietimo pagalbos centrų aprūpinimas reikalinga įranga ir priemonėmis	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai, NŠA	-	Finansinės inžinerijos priemonės
Švietimo pagalbos centro Vilniuje statyba	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai	-	Finansinės inžinerijos priemonės
Gestotyros centro įkūrimas Vilniaus kolegijoje	Valstybės projektų planavimas	Gestotyros centro steigėjai	-	Finansinės inžinerijos priemonės

Įgyvendinant alternatyvą B lėšos projektų vykdytojams būtų skiriamos finansinės inžinerijos priemonių forma. Tai sudarytų galimybes lėšas panaudoti dar kartą ateityje. Daliai lėšų sugrįžus į biudžetą sumažėtų faktiniai priemonės įgyvendinimo kaštai, taigi ENIS būtų didesnis negu alternatyvos A atveju. Tačiau švietimo centrų veikla nėra skirta pelno generavimui, taigi kyla rizika, kad įkūrus centrus suteiktas paskolas centrai bandytų grąžinti iš valstybės arba savivaldybių teikiamų lėšų, dėl to nukentėtų jų kasdienė veikla. Darant prielaidą, kad tokiu atveju reikiamą pagalbą gautų mažiau vaikų, sumažėtų priemonės

generuojama nauda. Priemonės ENIS galėtų siekti 18,1, darant prielaidą, kad priemonės kaštai sumažėtų labiau, nei švietimo pagalbą gavusių vaikų skaičius.

3. Alternatyva C

88 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Esamos infrastruktūros pritaikymas regioninių švietimo pagalbos centrų veiklai	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai	-	Finansinės inžinerijos priemonės
Regioninių švietimo pagalbos centrų aprūpinimas reikalinga įranga ir priemonėmis	Konkursas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai, NŠA	-	Finansinės inžinerijos priemonės
Švietimo pagalbos centro Vilniuje statyba	Valstybės projektų planavimas	Regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai	-	Finansinės inžinerijos priemonės
Gestotyros centro įkūrimas Vilniaus kolegijoje	Valstybės projektų planavimas	Gestotyros centro steigėjai	-	Finansinės inžinerijos priemonės

Įgyvendinant alternatyvą C regioniniai švietimo pagalbos centrai konkuruotų dėl aprūpinimo reikalinga įranga ir priemonėmis. Jeigu vertinant paraiškas konkurse būtų atsižvelgiama į lankytojų skaičių, tikėtina, kad daugiausiai paramos galėtų gauti centrai, steigiami didžiuosiuose šalies miestuose. Tačiau, jeigu švietimo pagalbos centrai kituose regionuose nebus tinkamai aprūpinti, daliai žmonių teks keliauti didesnius atstumus, ir sugaišti daugiau laiko bei patirti didesnes išlaidas. Dalis žmonių gali visai neapsilankyti švietimo pagalbos centruose, jei jie bus per daug nutolę. Dėl šios priežasties galima teigti, kad net palaikius tokį patį investicijų lygį, netinkamai investicijas paskirsčius tarp centrų būtų pasiekama mažesnė nauda, ir alternatyvos C įgyvendinimo atveju ENIS būtų mažesnis nei A ir B alternatyvose ir gali siekti 12,7

Remiantis ENIS rodikliu, priemonės įgyvendinimo alternatyva B būtų vertinama kaip tinkamiausia. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad švietimo pagalbos centrai negeneruos pelno, rekomenduojama netaikyti finansinės inžinerijos priemonių. Be to, rekomenduojama, kad įgyvendinus priemonę švietimo pagalba būtų labiau prieinama, taigi, tikslinga taikyti valstybės projektų planavimą kaip projektų atrankos formą, nes organizuojant konkursą kiltų rizika, kad ne visi regioniniai švietimo pagalbos centrai būtų aprūpinti ir dėl to negalėtų teikti kokybiškų paslaugų. Todėl rekomenduojama priemonę įgyvendinti pagal alternatyvą A.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Numatytos priemonės padėtų įgyvendinti Švietimo įstatymo 46 straipsnyje numatytą nuostatą, kad vaikai turi teisę mokytis mokykloje pagal savo gebėjimus ir poreikius. Švietimo įstatyme apibrėžiama švietimo pagalbos sąvoka. Numatyta, kad visose švietimo programose (nuo ikimokyklinio iki vidurinio mokymo) turėtų būti užtikrinama švietimo pagalba. Taip pat pagal 14 straipsnį švietimo pagalbos teikimą būtina užtikrinti vaikams ir suaugusiems iki 21 m., turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. 42-ame įstatymo straipsnyje numatytos institucijos, galinčios steigti švietimo pagalbos įstaigas.

Įkuriant regioninius švietimo pagalbos centrus gali kilti papildomas poreikis apibrėžti jų veiklą, funkcijas, parengti centrų nuostatus. Nenustatytas poreikis nacionalinių teisės aktų atnaujinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad regioninių švietimo pagalbos centrų steigėjai įgyvendintų projektus, susijusius su regioninių švietimo pagalbos centrų plėtra. NŠA turėtų būti įtraukiama aprūpinant centrus reikalingomis priemonėmis, nes centralizuotai įgyvendinant pirkimus būtų sutaupoma dalis lėšų. Rekomenduojama, kad Gestotyros centro perkėlimo projektą įgyvendintų Gestotyros centro steigėjai.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Projektų sąrašą rekomenduojama sudaryti valstybės projektų planavimo būdu. Švietimo pagalbos centrų plėtra turės būti patvirtinta Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu. Renkantis vietas regioninių švietimo pagalbos centrų įkūrimui rekomenduojama įvertinti galimus klientų srautus, darbuotojų pritraukimo galimybes bei šalies padengimą (t. y., išdėstyti lokacijas taip, kad centrai būtų pakankamai tolygiai pasiskirstę žemėlapyje ir būtų pakankamai lengvai pasiekiami visiems gyventojams).

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Priemonės veiklos turėtų būti pradėtos kaip galima anksčiau, nes infrastruktūros kūrimo projektai neretai užtrunka ilgą laiką ir ilgiau nei iš anksto planuota dėl administracinių procesų, viešųjų pirkimų, tinkamo rangovo pasirinkimo, galimų medžiagų trūkumo ir pan. Visų pirma, turėtų būti sukuriama/pritaikoma regioninių švietimo pagalbos centrų infrastruktūra, o baigiantis šiems projektams turėtų būti įgyvendinama centrų aprūpinimo reikalinga įranga ir priemonėmis veikla.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Atsižvelgus į tai, kad priemonės veiklos skirtos infrastruktūros kūrimui ir pritaikymui, įrangos ir priemonių pirkimams, o ne švietimo pagalbos paslaugų teikimui, nenustatytas poreikis įgyvendinant investicinius veiksmus oficialiai bendradarbiauti su socialiniais ar ekonominiais partneriais.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Numatoma, kad Sostinės regione bus pastatytas 1 švietimo pagalbos centras, o VVL regione įrengti 7 švietimo pagalbos centrai, taigi rekomenduojama sekti, ar šie tikslai yra išpildyti.

89 lentelė. Priemonės „Kompleksinė švietimo pagalba“ siekiami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Išvystyti regioniniai švietimo pagalbos centrai	Sostinės regionas	Asmenys	0	1
	VVL regionas		0	7

Rekomenduojama siekti, kad Vilniaus švietimo pagalbos centre per metus apsilankytų bent 150 asmenų, kuriems reikalinga švietimo pagalba, o likusiuose 7 regioniniuose centruose – daugiau nei tūkstantis asmenų, kuriems reikalinga švietimo pagalba.

90 lentelė. Priemonės „Kompleksinė švietimo pagalba“ siekiami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Naujos arba modernizuotos švietimo infrastruktūros naudotojų skaičius per metus	Sostinės regionas	Naudotojų skaičius per metus	150
	VVL regionas		1 050

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės įgyvendinimui rekomenduojama skirti 12,4mln. Eur finansavimą. Projektų vykdytojams rekomenduojama suteikti negrąžinamąsias subsidijas, nes regioniniai švietimo centrai negeneruos pajamų. 2 mln. Eur turėtų būti skirti Sostinės regionui, likusias lėšas numatoma skirti VVL regionui. Dalis VVL regionui skiriamų lėšų būtų panaudotos

Švietimo pagalbos centro Vilniuje statybai, nes centro paslaugų naudotojų ratas nėra ribojamas ir didelė dalis naudos gavėjų bus iš VVL regiono. Bendras priemonės bendro finansavimo lygis turėtų siekti 16,12 proc.

2.4.4 Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas

Profesinio mokymo svarbą šalyje pabrėžia 2016 m. Europos profesinio mokymo plėtros centro (*angl.* – CEDEFOP) prognozės, kuriose teigiama, kad Lietuvoje daugiau nei vidutiniškai ES šalyse reikės vidutinės kvalifikacijos darbuotojų. 2021–2030 m. laikotarpiu Lietuvoje 51 proc. laisvų darbo vietų bus skirta vidutinės kvalifikacijos darbuotojams, kai ES vidurkis – 46 proc.¹⁴² Profesinio mokymo įstaigose yra daug valstybės apmokamų vietų, galima gauti ir apgyvendinimo paslaugas, tad tai yra finansiškai prieinama išsilavinimo galimybė mokiniams iš mažesnes pajamas gaunančių šeimų. Remiantis Valstybės Kontrolės ataskaita, dėl skirtingo įstaigų aprūpinimo įranga neįmanoma užtikrinti, kad profesinio mokymo įstaigose mokinių įgytos kompetencijos būtų vienodo lygio¹⁴³. Nepaisant investicijų į naują įrangą ir sektorinius praktinio mokymo centrus 2016–2018 m. laikotarpiu, dėl netinkamo įstaigų pasirinkimo skiriant investicijas (19 proc. ES fondų lėšų buvo investuota į mažai mokinių turinčias, potencialo stokojančias mokyklas, kurios vėliau buvo reorganizuojamos), 2018 m. vos trečdalis profesinių mokyklų mokinių mokėsi su modernia įranga¹⁴⁴. Nuo 2018 m. pagal priemones „Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra“ ir „Profesinio mokymo infrastruktūros plėtra“ infrastruktūra atnaujinama 23 sektoriniuose praktinio mokymo centruose ir 36 profesinio mokymo įstaigose, taigi besimokančių su modernia įranga mokinių dalis turėtų augti. Tačiau siekiant atitikti besikeičiančius rinkos poreikius, bėgant laikui keičiantis rinkoje naudojamai įrangai aktualu nuolat atnaujinti profesinio mokymo įstaigų įrangą bei priemones, kad mokiniai galėtų įgyti rinkai aktualius įgūdžius. Tam rekomenduojama įgyvendinti priemonę „Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas“. Atsižvelgus į profesinio mokymo įstaigų skaičių VVL regione bei faktą, kad būtent VVL regione didesnė dalis gyventojų turi žemą arba vidutinį išsilavinimą, priemonė turėtų būti įgyvendinama tik VVL regione.

2014–2020 m. laikotarpiu buvo skirta daugiau nei 51,2 mln. Eur lėšų priemonių „Profesinio mokymo infrastruktūros plėtra“ ir „Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra“ įgyvendinimui. Priemonių vertinime nurodyta, kad investuojant į profesinio mokymo infrastruktūrą labai svarbu atsižvelgti į mokinių skaičiaus tendencijas ir investuoti ten, kur infrastruktūra būtų daugiausiai naudojama¹⁴⁵. Todėl rekomenduojama didžiausią dėmesį įgyvendinant rekomenduojamą priemonę skirti sektoriniams praktinio mokymo centrams, kuriuose modernia įranga gali pasinaudoti daugiau vartotojų, tačiau sudaryti galimybę ir kitoms profesinio mokymo įstaigoms gauti finansavimą.

Galimos alternatyvos

1. Alternatyva A

91 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
------------------------	-------------------------	-------------	-------------------	-------------------

¹⁴² CEDEFOP. 2018 Skills forecast Lithuania. Prieiga per internetą: https://www.cedefop.europa.eu/files/cedefop_skills_forecast_2018_-_lithuania.pdf

¹⁴³ Valstybės Kontrolė, „Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=4069>

¹⁴⁴ Ten pat.

¹⁴⁵ PPMI, „Švietimo ir mokslo srities prioritetų „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ ir „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ poveikio vertinimas“.

Profesinio mokymo įstaigų regionuose aprūpinimas reikalinga įranga ir priemonėmis	Konkursas	Profesinio mokymo įstaigos	Profesinio mokymo įstaigos	Negrąžinamoji subsidija
---	-----------	----------------------------	----------------------------	-------------------------

Alternatyvą A sudaro tik vienas investicinis veiksmas. Įgyvendinus projektus pagerėtų profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo kokybė, taigi naudą galima apskaičiuoti remiantis profesiniame mokyme dalyvavusių asmenų papildomu darbo užmokesčiu. Darant prielaidą, kad 20 proc. darbo užmokesčio padidėjimo nulems įgūdžiai, įgyti naudojantis būtent projektų metu įdiegta įranga ir priemonėmis, bei remiantis CPVA metodika, priemonės ENIS galėtų siekti 1,3. Kadangi ENIS yra daugiau nei 1, priemonę galima įgyvendinti.

2. Alternatyva B

92 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Profesinio mokymo įstaigų regionuose aprūpinimas reikalinga įranga ir priemonėmis	Valstybės projektų planavimas	Profesinio mokymo įstaigos	Profesinio mokymo įstaigos	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyva B nuo alternatyvos A skiriasi tik projektų atrankos forma. Daroma prielaida, kad socialinė–ekonominė nauda išliktų tokia pati kaip alternatyvoje A ir priemonės ENIS B alternatyvos atveju siektų 1,3.

3. Alternatyva C

93 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
Profesinio mokymo įstaigų regionuose aprūpinimas reikalinga įranga ir priemonėmis	Konkursas	Profesinio mokymo įstaigos, turinčios sektorinius praktinio mokymo centrus	Profesinio mokymo įstaigos	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje C rekomenduojama leisti paraiškas teikti tik profesinio mokymo įstaigoms, turinčioms sektorinius praktinio mokymo centrus, nes būtent jose infrastruktūra gali būti panaudojama efektyviausiai. Tačiau tikėtina, kad ne visi mokiniai galės jose apsilankyti, taigi galimai sumažėtų mokinių, per metus pasinaudojančių atnaujinta infrastruktūra, skaičius, ir atitinkamai sumažėtų socialinė–ekonominė nauda. Darant prielaidą, kad 20 proc. mokinių, kurie būtų pasinaudoję infrastruktūra savo profesinio mokymo įstaigoje, neturės galimybės nuvykti į sektorinius praktinio mokymo centrus, priemonės ENIS siektų 1.

Atsižvelgus į skirtingų alternatyvų socialinę–ekonominę naudą rekomenduojama rinktis tarp A ir B alternatyvų. Svarbu atsižvelgti į ateities prognozes, ir dėmesį skirti kryptims, kuriose prognozuojamas didžiausias kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, bei sritis, kuriose siekiama proveržio nacionaliniu lygiu, todėl rekomenduojama rinktis ne konkurso, o valstybės projektų planavimo būdą projektų atrankai. Dėl to rekomenduojama įgyvendinti priemonę pagal B alternatyvą.

Alternatyva B

Teisinė aplinka | Švietimo įstatymas apibrėžia profesinio mokymo sampratą, formas, kvalifikacijos įgijimą ir kitus aspektus. 66 straipsnyje nurodoma, kad lėšos infrastruktūrai įrengti skiriamos atitinkant švietimo pažangos uždavinius. Taip pat nurodoma, kad valstybės lėšos kapitalo investicijoms skiriamos savivaldybėms atsižvelgus į mokyklų tinklo pertvarkos veiksmingumą ir kitus švietimo kokybę laiduojančius kriterijus. Tad esant poreikiui, atsižvelgus į demografines tendencijas rekomenduojama apsvarstyti papildomus profesinio mokymo įstaigų tinklo optimizavimo veiksmus, siekiant užtikrinti, kad įsigyta įranga ir priemonės būtų naudojami efektyviai.

Detaliau profesinį mokymą reglamentuoja LR profesinio mokymo įstatymas¹⁴⁶, kuriame numatyti profesinio mokymo tikslai, principai, organizavimo tvarka, kokybės užtikrinimas, finansavimas ir kiti aspektai. 25 straipsnyje nurodyta, kad profesinio mokymo teikėjas privalo užtikrinti profesinio mokymo sąlygas, atitinkančias profesinius standartus. Taip pat 4 straipsnyje keliami reikalavimai turėti mokymo patalpas, aprūpintas materialiaisiais išteklių, būtinais profesinio mokymo kokybei užtikrinti. Siūloma priemonė tiesiogiai atlieptų įstatymuose numatytas nuostatas dėl kokybės užtikrinimo profesiniame mokyme.

Taip pat priemonė padėtų įgyvendinti NPP 3-ame strateginiame tikslu „Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams“ numatytą uždavinį dėl profesinio mokymo patrauklumo ir kokybės didinimo.

Priemonės projektų vykdytojai | Rekomenduojama, kad priemonę įgyvendintų profesinio mokymo įstaigos. 2014 – 2020 m. laikotarpiu įgyvendinant priemones „Profesinio mokymo infrastruktūros plėtra“ ir „Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra“ pareiškėjais taip pat buvo laikomos profesinio mokymo įstaigos.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | Rekomenduojama centralizuotai įvertinti projektų poreikį, sudaryti reikalingų projektų sąrašą bei juos įtraukti į valstybės projektų sąrašą, kuris turės būti patvirtintas Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu. Jeigu būtų nuspręsta, kad profesinio mokymo įstaigų tinklas turėtų būti dar labiau konsoliduojamas, tuomet rekomenduojama atrenkant projektus įvertinti, kaip projektas prisideda prie įstaigų tinklo optimizavimo bei išteklių konsolidavimo. Taip pat rekomenduojama vertinti, kiek profesinio mokymo įstaigų mokinių galėtų pasinaudoti nauja infrastruktūra. Šis rodiklis turėtų būti sekamas ir bendrai visai priemonei bei leistų lėšas panaudoti kaip galima efektyviau.

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. 2022 m. pradėjus veiklas ir įvertinus profesinio mokymo įstaigų poreikį infrastruktūros atnaujinimui rekomenduojama numatyti ir papildomus vertinimus vėlesniuose investicinio periodo etapuose, kad ir laikotarpio pabaigoje būtų galima aprūpinti profesinio mokymo įstaigas nauja ir darbdaviams aktualia įranga, kuri išliktų aktuali ir po investicinio periodo pabaigos. Jei bus laikomasi šios rekomendacijos, rekomenduojama atidėti dalį finansavimo sumos vėlesniems įrangos įsigijimams.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Numatoma galimybė esant poreikiui įsigyti įrangą arba priemones bendradarbiaujant su kitomis profesinio mokymo įstaigomis. Bendradarbiavimą turėtų nulemti specifinės aplinkybės, kai vienai profesinio mokymo įstaigai įsigijus įrangą ji nebus pakankamai efektyviai panaudojama, ir įmanoma sudaryti sąlygas profesinio mokymo įstaigoms dalintis įsigijama

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas, patvirtintas 1997 m. spalio 14 d. Nr. VIII-450. 2021-01-01 suvestinė redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.45299/itLdMPGOwn>

įranga. Profesinio mokymo įstaigoms rekomenduojama neoficialiai bendradarbiauti ir su verslo atstovais, siekiant išsiaiškinti jų poreikius, kad įsigyjama įranga sudarytų profesinio mokymo įstaigų mokiniams sąlygas įgyti darbo rinkai aktualiausias kompetencijas, leisiančias lengvai įsidarbinti ir gauti didesnį darbo užmokestį.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Įgyvendinant priemonės veiklą numatoma sekti vieną produkto ir vieną rezultato rodiklį. Rodikliai leis įvertinti ir potencialų ir realų sukurtos infrastruktūros naudotojų skaičių, taigi bus galima įvertinti, ar infrastruktūra naudojama efektyviai.

94 lentelė. Priemonės „Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Švietimo infrastruktūros (naujos arba atnaujintos), kuriai skirta parama, mokymo klasių pajėgumas	VVL regionas	Asmenys	0	28 575

95 lentelė. Priemonės „Profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros gerinimas“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Mokinių, besinaudojančių paremta švietimo infrastruktūra, skaičius per metus	VVL regionas	Naudotojų skaičius per metus	22 860

Atsižvelgus į tai, kad galimai ne visos klasės būtų pilnai užpildytos, nustatytas rezultato rodiklis atitinka 80 proc. siekiamo produkto rodiklio.

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonei numatoma skirti 38,9 mln. Eur. Visos lėšos skiriamos VVL regionui. Bendrafinansavimas siekia 15 proc., taigi didžioji lėšų dalis ateis iš Europos struktūrinių fondų. Rekomenduojama priemonę finansuoti negrąžinamosios subsidijos forma, nes profesinio mokymo įstaigų įrangos atnaujinimas prisidėtų prie mokymosi kokybės gerinimo, bet mokymo įstaigos negeneruotų pakankamai pajamų, kurias galėtų panaudoti subsidijos grąžinimui (pelnas turi būti reinvestuojamas į tolimesnį veiklos tobulinimą, siekiant sumažinti mokymo įstaigų priklausomybę nuo valstybės paramos, be to, beveik 60 proc. profesinio mokymo įstaigų, turinčių sektorinius praktinio mokymo centrus, uždirbo mažiau nei 10 proc. savo biudžeto lėšų¹⁴⁷). Negrąžinamosios subsidijos forma profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros plėtra buvo finansuojama ir 2014–2020 m. laikotarpiu.

2.4.5 Pedagogų rengimo infrastruktūra

Lietuvoje pagrindiniai PRC 2020 m. buvo Vilniuje, Kaune ir Šiauliuose. 2020 m. pradėtas infrastruktūros tobulinimas Kaune: Vytauto Didžiojo universitete, prie kurio reorganizavus aukštojo mokslo įstaigas prijungtas ir Lietuvos edukologijos universitetas, kuriamas PRC, kuriame siekiama sutelkti pedagogikos studijas, įrengti erdves studentų grupiniam ir individualiam darbui, kuriama infrastruktūra (įrengiamos laboratorijos ir kompiuterizuotos vietos) Šiuolaikinių didaktikų centro veikloms vykdyti. Svarbu užtikrinti, kad modernios laboratorijos būtų prieinamos ir kituose miestuose studijuojantiems pedagogikos ir edukologijos studentams. Be to, Kaune kuriamame šiuolaikiniame didaktikos centre numatytas tik 3 laboratorijų (STEAM, didaktikos ir įtraukiojo ugdymo) veikimas, nors Lietuvos pedagogų rengimo koncepcijos projekte buvo identifikuotos 5 pedagogų rengimo didaktikos centrų struktūros dalys:

¹⁴⁷ Valstybės Kontrolė, „Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=4069>

specializuotos dalykų laboratorijos (kurioms be STEAM dar priskiriamos kalbų ir technologijų laboratorijos), inovatyvių metodų ir metodikų laboratorijos (kurioms priskiriamas probleminis mokymasis ir pasiekimų vertinimo metodikos), atviro profesinio bendradarbiavimo laboratorijos (mokslininkų ir praktikų bendradarbiavimas, skirtingų švietimo lygmenų mokytojų / studentų bendradarbiavimas, mokytojų tarpusavio konsultacijos ugdymo turinio rengimo ir ugdymo organizavimo klausimais, mokytojų ir būsimų pedagogų profesinių bendruomenių veiklos organizavimas), atvirųjų švietimo išteklių laboratorijos (kurioms priskiriamas ugdymo turinio skaitmenizavimas, atvirųjų švietimo išteklių kūrimas ir adaptavimas bei ugdymo turinio išteklių licencijavimas) ir technologinės infrastruktūros pagalbos centrai (kuriems priskirtas infrastruktūrinės pagalbos mokykloms teikimas ir studentų įtraukimas į naujų technologijų išbandymą ir adaptavimą ugdymo procese)¹⁴⁸. Tad svarbu ne tik kurti ir atnaujinti infrastruktūrą Kauno, Vilniaus ir Šiaulių pedagogų rengimo centruose, bet ir užtikrinti, kad infrastruktūra suteiktų galimybes studentams, dėstytojams ir mokytojams įvykdyti visas prieš tai išvardintas funkcijas ir atitikty esamus akademinės bendruomenės poreikius.

Siekiant atliepti identifikuotus poreikius, rekomenduojama 2021–2027 m. investiciniu laikotarpiu įgyvendinti priemonę „Pedagogų rengimo infrastruktūra“, pagal kurią būtų finansuojami PRC infrastruktūros tobulinimo projektai, skiriant didžiausią dėmesį PRC ugdymo technologijų laboratorijų vystymui. Priemonė turėtų būti įgyvendinama ir VVL ir Sostinės regionuose, tiksliai įgyvendinimo vieta nustatytas pagal PRC lokacijas. Tikimasi, kad įgyvendinus priemonę naujos įgūdžių tobulinimo galybės bus suteikiamos ne tik ugdymo mokslų kryptių grupės studijų programų studentams, bet ir jau dirbantiems mokytojams.

Galimos alternatyvos

Pagrindinis investicinis veiksmas, kurį reikia atlikti siekiant pagerinti pedagogikos studijų kokybę ir suteikti galimybę mokytojams ir studentams tobulinti įgūdžius yra ugdymo technologijų laboratorijų vystymas. Toliau nagrinėjamos skirtingos priemonės alternatyvos, kurios visos įtraukia šį investicinį veiksma, tačiau vertinamos ir papildomų investicinių veiksmų bei skirtingų projektų atrankos formų galimybės.

1. Alternatyva A

96 lentelė. Alternatyvos A investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
PRC ugdymo technologijų laboratorijų vystymas	Valstybės projektų planavimas	Aukštosios mokyklos, esančios pedagogų rengimo kompetencijų centru ar jo dalimi	Kitos aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija
Nuotolinio mokymo auditorijų įrengimas	Valstybės projektų planavimas	Aukštosios mokyklos, esančios pedagogų rengimo kompetencijų centru ar jo dalimi	Kitos aukštosios mokyklos	Negražinamoji subsidija

Priemonės įgyvendinimo alternatyvą A sudaro du investiciniai veiksmai, skirti tobulinti PRC infrastruktūrą. Numatoma, kad visi projektai bus planuojami valstybės projektų planavimo būdu, infrastruktūros tobulinimui finansavimas bus skiriamas negražinamosios subsidijos forma. Investicijos prisidės prie

¹⁴⁸ LEU ir VDU mokslininkų grupė, „Lietuvos pedagogų rengimo koncepcijos projektas ir jo pagrindimas“. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/PEDAGOG%C5%B2%20RENGIMO%20KONCEPCIJA-LEU-VDU.pdf>

ugdymo mokslų kryptių grupės studentų įgūdžių tobulinimo, be to, sudarys sąlygas kompetencijas tobulinti jau dirbantiems mokytojams, palengvins darbą dėstytojams. Priemonės įgyvendinimo socialinė-ekonominė nauda dėl absolventų darbo užmokesčio padidėjimo per visą vertinimo laikotarpį siektų 29 mln. Eur, o priemonės ENIS rodiklis būtų lygus 2,3.

2. Alternatyva B

97 lentelė. Alternatyvos B investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
PRC ugdymo technologijų laboratorijų vystymas	Valstybės projektų planavimas	Aukštosios mokyklos, esančios pedagogų rengimo kompetencijų centru ar jo dalimi	Kitos aukštosios mokyklos	Negrąžinamoji subsidija

Alternatyvoje B numatomas tik vienas investicinis veiksmas, paskiriant jam visas priemonės lėšas. Nesikeičiant studentų skaičiui, socialinė-ekonominė nauda galėtų būti tokia pati kaip ir A alternatyvoje, tad ENIS siektų 2,3.

3. Alternatyva C

98 lentelė. Alternatyvos C investiciniai veiksmai

Investiciniai veiksmai	Projektų atrankos forma	Pareiškėjai	Galimi partneriai	Finansavimo forma
PRC ugdymo technologijų laboratorijų vystymas	Konkursas	Aukštosios mokyklos, esančios pedagogų rengimo kompetencijų centru ar jo dalimi	Kitos aukštosios mokyklos	Negrąžinamoji subsidija
Nuotolinio mokymo auditorijų įrengimas	Konkursas	Aukštosios mokyklos, esančios pedagogų rengimo kompetencijų centru ar jo dalimi	Kitos aukštosios mokyklos	Negrąžinamoji subsidija

Paskutinė priemonės įgyvendinimo alternatyva pateikia galimybę projektus atrinkti ne valstybės planavimo būdu, o vykdant konkursinę atranką, vertinant, kurie projektai turėtų didžiausią naudą. Darant prielaidą, kad net ir atrenkant projektus konkurso būdu, laboratorijos bus išvystytos visuose PRC, alternatyvos socialinė-ekonominė nauda nesiskirtų nuo anksčiau apskaičiuotų ir ENIS siektų 2,3 balo.

Daroma prielaida, kad įrengus ar išvysčius PRC ugdymo laboratorijas, visos priemonės įgyvendinimo alternatyvos turėtų tokią pačią socialinę-ekonominę naudą. Tačiau atsižvelgus į tai, kad dalis studijų programų ir panaikinus karantino ribojimus yra vykdomos nuotoliniu būdu, ypač aukštesnėse studijų pakopose, rekomenduojama nesirinkti alternatyvos B, kurioje lėšos nuotolinio mokymo auditorijoms nėra skiriamos. Atsižvelgus į tai, kad siekiama, kad kuo daugiau studentų pasinaudotų kuriama infrastruktūra, nėra tikslinga rengti konkursą, nes kyla rizika, kad kažkuris iš PRC lėšų visai negaus. Taigi, rekomenduojama rinktis A alternatyvą priemonei įgyvendinti.

Alternatyva A

Teisinė aplinka | Pedagogų rengimo reglamente¹⁴⁹ nustatyti pedagogų rengimo centro veiklos kriterijai, išskirti reikalavimai dėl PRC veiklos kokybės, sutelkiant aukščiausio lygio pedagoginės veiklos mokslininkus, tarptautinius partnerius, integruojant tarptautines patirtis, pasitelkiant naujausias technologijas ir kt. Taip pat keliami tinkamumo ir efektyvumo reikalavimai (dalyvavimas bendrosios šalies švietimo politikos kūrime, bendradarbiavimas su kitomis aukštosiomis mokyklomis efektyviai naudojant infrastruktūrą, naujausias technologijas ir žmogiškuosius resursus ir kt.). Šių kriterijų išpildymui reikalinga turėti kokybišką infrastruktūrą ir galimybes naudotis naujausiomis technologijomis, o tai galėtų suteikti siūlomos priemonės. III-ame pedagogų reglamento skyriuje nurodoma, kad PRC ir aukštųjų mokyklų materialinė bazė turi atitikti aukštąjį mokslą reglamentuojančiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, kad investicijos jau buvo atliekamos ir 2014–2020 m. laikotarpiu, nenustatytas poreikis teisės aktų atnaujinimui.

Priemonės projektų vykdytojai | Atsižvelgus į projektų specifiką, projektų vykdytojais rekomenduojama laikyti aukštąsias mokyklas, kurios yra PRC, arba jų dalis.

Projektų atrankos būdai, principai ir sąlygos | PRC infrastruktūros atnaujinimo projektus rekomenduojama planuoti nacionaliniu lygmeniu, įtraukti į valstybės projektų sąrašą, kurį turės patvirtinti Švietimo, mokslo ir sporto ministras. Į sąrašą įtraukiami projektai turi atitikti uždavinį „Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą“ ir įgyvendinti bent vieną iš numatytų investicinių veiksmų, tenkinti projektų parengtumo sąlygas. Studijų infrastruktūros tobulinimo projektai buvo planuojami valstybės projektų planavimo būdu ir 2014–2020 m. laikotarpiu (pvz., priemonė „Studijų aplinkos ir infrastruktūros koncentravimas, tobulinimas ir informacinių sistemų plėtra“).

Priemonės įgyvendinimo laikotarpis ir įgyvendinimo planas | Priemonės veiklas rekomenduojama įgyvendinti 2022–2029 m. laikotarpiu. Abiejų investicinių veiksmų projektus rekomenduojama pradėti kuo anksčiau, kad studentai ir pedagogai galėtų kuo greičiau naudotis naujos infrastruktūros suteikiamomis galimybėmis. Tačiau vertinant socialinę–ekonominę naudą įvertinta, kad nauda pasireikš anksčiausiai 2023 m.

Partnerystė su socialiniais ir ekonominiais partneriais | Įgyvendinant priemonės veiklas rekomenduojama sudaryti galimybę bendradarbiauti su kitomis MSI, kurios gali prisidėti prie pedagogų, švietimo pagalbos darbuotojų, ar kitų ugdymo įstaigų darbuotojų rengimo.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai ir priemonės poveikio matavimas | Numatoma, kad įgyvendinus priemonės veiklas bus atnaujinta visų 3 Lietuvos PRC infrastruktūra. Tai rekomenduojama sekti kaip produkto rodiklį

99 lentelė. Priemonės „Pedagogų rengimo infrastruktūra“ siejami produkto rodikliai

Produkto rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Tarpinė reikšmė (2024 m.)	Siektina reikšmė (2029 m.)
Aukštosios mokyklos, esančios pedagogų rengimo kompetencijų centru ar jo dalimi, kuriose pagal Programą ERPF lėšomis sukurta / pritaikyta infrastruktūra	Sostinės regionas	Skaičius	0	1
	VVL regionas		0	2

¹⁴⁹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.364217/rgZxpMwdMP?jfwid=fhhu5mn4s>

Įgyvendinus projektus numatoma, kad atnaujinta infrastruktūra naudosis 70 proc. ugdymo mokslų krypčių grupės studijų programų studentų.

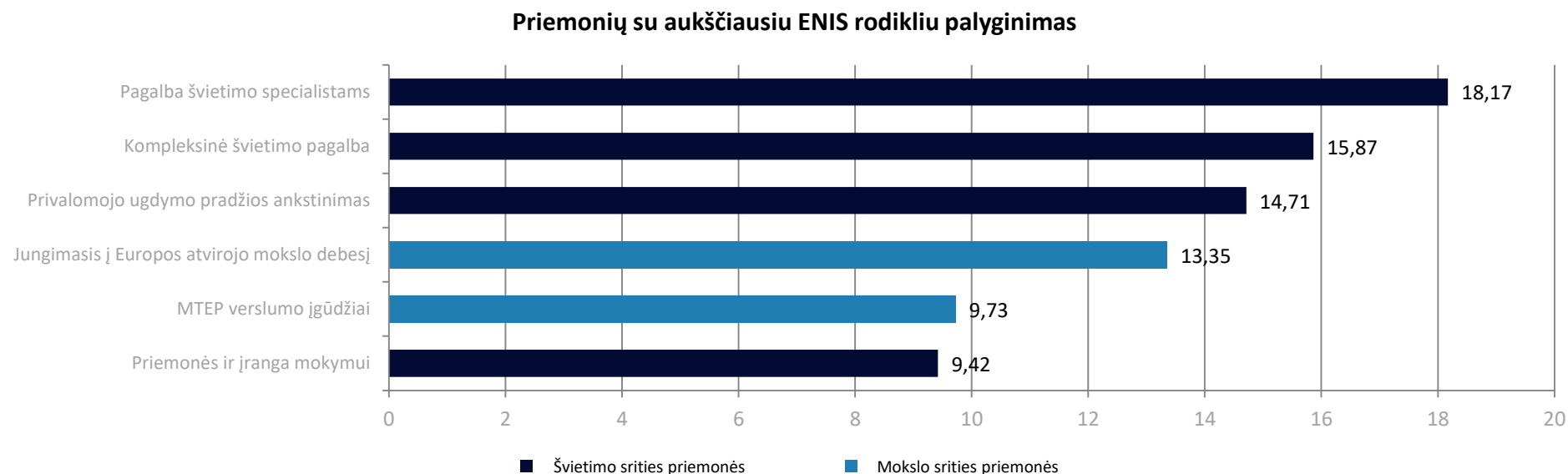
100 lentelė. Priemonės „Pedagogų rengimo infrastruktūra“ siejami rezultato rodikliai

Rezultato rodiklis	Regiono kategorija	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė (2029 m.)
Studentų, besinaudojančių sukurta pedagogų rengimo centrų ar edukologijos doktorantūrai reikalinga infrastruktūra, dalis	Sostinės regionas	Procentas	70
	VVL regionas		70

Priemonės veiklų finansavimo formos ir finansavimo šaltiniai | Priemonės įgyvendinimui rekomenduojama skirti 15 mln. Eur. 8,4 mln. Eur turėtų būti skiriami Sostinės regionui, likę 6,6 mln. Eur – VVL regionui. Vertinant lėšas bendrai Lietuvos mastu bendrafinansavimas siektų 34,6 proc. Projektų vykdytojams finansavimas turėtų būti suteikiamas negrąžinamosios subsidijos forma, nes investicijos padidins studijų kokybę, tačiau negeneruos tiesioginių pajamų.

4 Išvados, rekomendacijos ir siūlymai

Atlikus rekomenduojamų įgyvendinti priemonių analizę, palygintas priemonių ENIS rodiklis ir įvertinta, kurių priemonių įgyvendinimas turėtų būti efektyviausias. 6 aukščiausių ENIS rodiklį turinčios priemonės pavaizduotos 4-ame paveiksle.

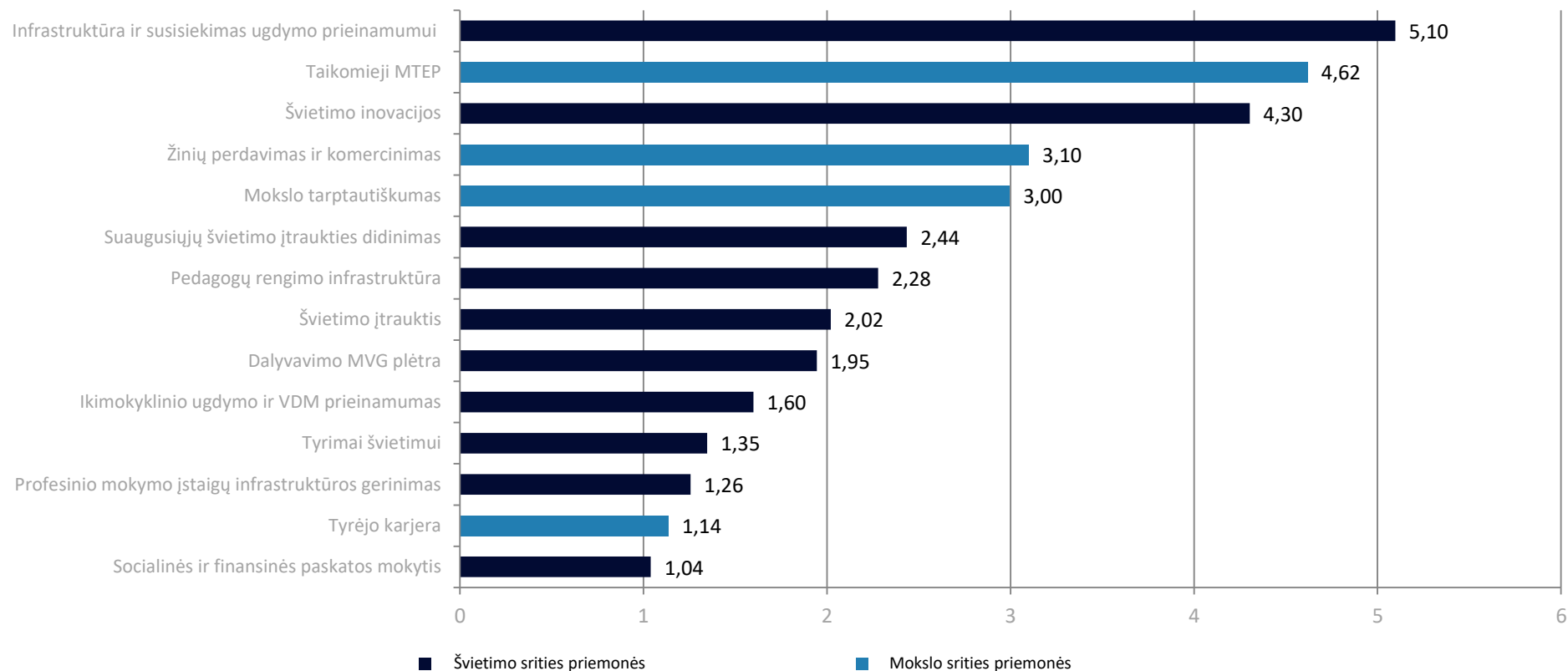

4 paveikslas. Priemonės, su aukščiausiu ENIS rodikliu
Šaltinis: sudaryta vertinimo vykdytojo remiantis atlikta analize

Mokslo srityje didžiausią naudą, palyginus su tiesioginėmis sąnaudomis, turėtų atnešti priemonė „Jungimasis į Europos atvirojo mokslo debesį“. Iš švietimo srities priemonių naudingiausia priemonė turėtų būti laikoma „Pagalba švietimo specialistams“. Visų vertinamų priemonių ENIS rodo, kad priemonės kuria naudą ir nebūtų nuostolingos, taigi visos priemonės yra tinkamos įgyvendinti 2021–2027 m. laikotarpiu. Likusių priemonių ENIS palyginimas pavaizduotas 5-ame paveiksle.

Priemonių ENIS palyginimas

5 paveikslas. Priemonių ENIS rodiklio palyginimas
Šaltinis: sudaryta vertinimo vykdytojo remiantis atlikta analize

MTEP srityje iš anksto negalima numatyti nemažai ENIS reikšmę smarkiai galinčių įtakoti faktorių, pvz. kuriose mokslo srityse bus vykdomi projektai, kokia dalis iš jų prisidės prie proveržio, kurie projektai bus sėkmingi tarptautiniu mastu ir pan. Problema aktuali ir švietimo srityje, pvz., švietimo priemonių tarpe mažiausią ENIS rodiklį turinti priemonė „Socialinės ir finansinės paskatos mokyti“ galimai turės didesnį poveikį, nei apskaičiuota, tačiau neįmanoma įvertinti, kaip didesnės pajamos prisidės

prie geresnės paramą gavusių asmenų sveikatos būklės, kiek lėšų valstybė sutaupyta dėl mažesnio poreikio socialinei paramai ir pan. Taigi, ENIS rodiklis neturėtų būti vienintelis kriterijus atrenkant priemones, turėtų būti vertinamos ir sprendžiamos socialinės problemos, net jei tai nekurs apskaičiuojamos vertės. Visos priemonės paremtos I tarpinėje ataskaitoje atlikta analize, interviu ir diskusijomis su ekspertais, ŠMSM atstovais, socialiniais ir ekonominiais partneriais, atsižvelgta į 2014–2020 m. laikotarpio patirtį, taigi, užtikrinamas priemonių nuoseklumas. Tinkamai atrinkti projektų vykdytojai, socialiniai ir ekonominiai partneriai prisidės prie aukštos ES investicijų kokybės užtikrinimo.

101 lentelėje pateikiamos apibendrintos išvados, rekomendacijos bei siūlymai.

101 lentelė. Išvados bei „žinok tai“ ir „daryk tai“ siūlymai ir rekomendacijos

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
I tarpinės ataskaitos išvados, rekomendacijos ir siūlymai						
1.	Doktorantų ir tyrėjų trūkumas Doktorantų ir tyrėjų skaičiaus rodikliai žemesni nei vidutiniškai ES valstybėse, tyrėjo karjera nepatraukli dėl nekonkurencingo ir nestabilaus atlyginimo bei didelės administracinės naštos.	Siekiant didinti doktorantų ir tyrėjų skaičių ir taip kelti MTEP veiklą vykdyto pajėgumus, rekomenduojama skirti investicijas doktorantūros studijų bei tyrėjų karjeros patrauklumui didinti: gerinti darbo sąlygas, tobulėjimo galimybes, kelti atlyginimus ir kelti doktorantūros studijų kokybę.	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.1 poskyris ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
2.	Žemas mokslo tarptautiškumas Lietuva nėra aktyvi dalyvaujant tarptautiniuose projektuose, dažnai cituojamų ir bendrų verslo ir mokslo publikacijų rodikliai perpus žemesni nei ES vidurkis, tyrėjų atvykstantis ir išvykstantis tarptautinis mobilumas yra mažas, o finansavimas dalyvavimui tarptautinėse MTI nėra pakankamai tvarus.	Rekomenduojama skirti investicijas dalyvavimo tarptautinėse MTEP programose, tinkluose ir infrastruktūrose skatinimui bei užtikrinimui, kad motyvuoti studentai ir darbuotojai galėtų pasinaudoti esamų mobilumo programų suteikiamomis galimybėmis, taip keliant mokslo tarptautiškumo lygį. Siūloma didinti Lietuvos mokslo viešinimą tarptautiniu mastu siekiant gerinti jo žinomumą ir prestižą.	„Daryk tai“ „žinok tai“	I tarpinės ataskaitos 1.1 poskyris ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
3.	MTEP veiklų finansavimas yra mažas ir nepastovus Lietuvoje vis dar nepasiektas nacionalinis tikslas, kad MTEP veiklos skiriamas lėšos atitiktų 2,2 proc. BVP, MTEP finansavimas valstybės biudžeto lėšomis AM ir valdžios sektoriuose dvigubai atsilieka nuo ES vidurkio, MSI neretai kliaunasi projektiniu finansavimu, kuris nėra pastovus ir garantuotas.	Nauju laikotarpiu būtų tikslinga skatinti FM ir Vyriausybę skirti didesnes investicijas MTEP sričiai, didinti valstybės biudžeto išlaidas, skirtas MTEP, kaip numatyta susitarime dėl Lietuvos švietimo politikos (2024 m. MTEP finansavimas biudžeto lėšomis AM ir valdžios sektoriuose turėtų siekti bent 0,75 proc. BCP, o 2030 m. – 1 proc. BVP) ¹⁵⁰ . Rekomenduojama finansuoti didesnius ir ilgiau trunkančius	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.1 poskyris ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.

¹⁵⁰ Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021–2030). Prieiga per internetą: <https://rv.lt/uploads/main/documents/files/Susitarimas%20d%C4%97I%20Lietuvos%20%C5%A1vietimo%20politikos.pdf>

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
		projektus, taip didinant MSI MTEP veiklų finansavimo pastovumą. Konkursų tvarkaraštis turėtų būti tinkamai suplanuotas, paskirstytas per visą Programos laikotarpį, ir iš anksto skelbiamas, kad MSI galėtų tinkamai pasiruošti konkursams ir planuoti galimas pajamas.				
4.	Lietuva dar nėra prisijungusi prie Europos atvirojo mokslo debesies Lietuvos mokslas neišnaudoja skaitmenizacijos ir atvirojo mokslo suteikiamų galimybių. FAIR principai per mažai žinomi ir per retai pritaikomi, mokslininkams trūksta paskatų dalijimuisi duomenimis.	Investicijas rekomenduojama skirti jungimuisi į Europos atvirojo mokslo debesį, nacionalinių infrastruktūrų sąveikos su Europos atvirojo mokslo debesimi užtikrinimui, gebėjimų pritaikyti FAIR principus stiprinimui ir paskatų sistemos duomenų dalijimuisi sukūrimui.	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.2 poskyris ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
5.	MSI neturi pakankamai verslumo gebėjimų Mokslas ir verslas nesupranta vieni kitų darbo specifikos, tyrėjų darbo specifika neskaitina bendradarbiavimo su verslu, verslas MTEP veiklas vykdo įmonės viduje arba su užsienio MSI, o Lietuvos MSI pajamos iš ūkinės ir komercinės veiklos mažėja. MSI vykdoma per mažai tyrimų, orientuotų į komercinį pritaikymą arba technologijų perdavimą. Lietuvoje trūksta atžalinių įmonių veiklos, joms nesuteikiama reikalinga parama. ITPC trūksta išteklių ir gebėjimų visapusiškam funkcionavimui.	MSI verslumo, žinių perdavimo ir komercializavimo skatinimui svarbu investicijas skirti ITPC bei kitų susijusių struktūrų veiklos pradžiai ir stiprinimui, keliant finansuojamoms struktūroms konkrečius tikslus, susijusius su sutarčių su verslu skaičiaus ir sutarčių vertės augimu, bei tobulinti mokslo darbuotojų ir inovacijų vadybininkų kvalifikacijas vadybos ir verslumo srityse. Rekomenduojama įgyvendinti mentorystės ir pre-akceleravimo programas, kurių dėka padidėtų sėkmingai MTEP veiklas vystančių atžalinių įmonių skaičius.	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.1 ir 1.3 poskyriai ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
6.	Nepakankamas šalies inovacinis potencialas ir fragmentuota parama mokslinės produkcijos komercializavimui Lietuvoje nėra pakankamų nuolatinių finansinių instrumentų remti atžalinių įmonių steigimąsi universitetuose ar kitose mokslo ir tyrimų įstaigose. Fondus turi pavienės institucijos arba jie įgyvendinami laikinai, projektiniu principu, neužtikrinant reikšmingo dydžio investicijų.	Siūloma apsvarstyti atžalinių įmonių kūrimosi skatinimo fondą, kuriuo galėtų pasinaudoti bet kurios viešosios, tyrimus atliekančios ir komercializuoti savo produkciją potencialą turinčios įstaigos. Fondas / programa turėtų būti susieti su konkrečiais pažangos rodikliais, tokiais kaip sukurtų atžalinių įmonių skaičius, pritrauktas išorinis finansavimas, komercializuotų produktų skaičius ir kt. Fondą galėtų valdyti valstybei priklausanti verslo paramos organizacija, jau turinti panašios patirties (pavyzdžiui, Invega, MITA ar kt.).	„Žinok tai“	I tarpinės ataskaitos 1.3 poskyris ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
7.	Trūksta švietimo srities specialistų Kokybiškam švietimo sistemos darbui trūksta įvairių sričių specialistų, ateityje numatomas mokytojų trūkumo augimas. Mokykloms sunku pritraukti ir psichologus, specialiuosius pedagogus, logopedus, mokytojo padėjėjus. Be to, švietimo	Rekomenduojama nauju laikotarpiu investicijas skirti švietimo srities specialistų pritraukimui bei jų darbinį kompetencijų kėlimui dalyvaujant mokymuose, seminaruose, dalinantis gerąja patirtimi su šalies ir užsienio kolegomis. Svarbu užtikrinti, kad specialistų kompetencijos būtų užtikrinamos jau jų parengimo žingsnyje ir	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.4 bei 1.7 poskyriai ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
	srities tyrimams trūksta kokybiškas doktorantūros studijas baigusius edukologijos ekspertų.	studentų baigiamos švietimo sričių studijos būtų kokybiškos, būtų suteikiama reikalinga infrastruktūra mokytojų, edukologų ir kitų švietimo srities darbuotojų rengimui.				
8.	Vaikų rezultatai dažniausiai nulemiami jų SEK konteksto Priklausomai nuo to, kokiam SEK kontekste vaikai auga, skiriasi vaikų amžius, kai pradėdamos lankyti ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančios įstaigos, jų galimybės mokytis namuose, dalyvauti neformaliojo švietimo veiklose. Tai nulemia ir skirtingus vaikų pasiekimus bei pasirinkimą tęsti tobulėjimą AM įstaigose.	Siekiant sudaryti vienodas galimybes visiems vaikams investicijas rekomenduojama skirti sklandžiam privalomojo ugdymo pradžios ankstinimo užtikrinimui, ikimokyklinio ugdymo, VDM paslaugų prieinamumo didinimui nepalankiose sąlygose esančioms grupėms. Socialinę atskirtį patiriantiems vaikams turėtų būti užtikrinamas privalomas ikimokyklinis ugdymas (Vaiko garantija). Pastangos sumažinti socialinės nelygybės įtaką dar ankstyvame amžiuje yra būtinos siekiant sumažinti skurdo riziką ar socialinėje atskirtyje gyvenančių asmenų dalį.	„Žinok tai“	I tarpinės ataskaitos 1.5 ir 1.7 poskyriai ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
9.	Didelė vaikų dalis per vėlai pradeda dalyvauti instituciniame ugdyme Skirtingas laikas, kurį vaikai praleidžia ikimokykliniame ir (ar) priešmokykliniame ugdyme, prisideda prie jų pasiekimų skirtumų dar prieš pradėdant mokymąsi bendrojo ugdymo įstaigose. Šį skirtumą labai sunku pašalinti vėlesniuose ugdymo etapuose.	Siūloma be privalomojo (priešmokyklinio) ugdymo pradžios ankstinimo dar ir šviesti tėvus apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo naudą vaikų socialiniams ir akademiniais įgūdžiams ir jų rezultatams ateityje.	„Žinok tai“	I tarpinės ataskaitos 1.5 poskyriai ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
10.	Mokyklos nepritaikytos darbai su spec. ugdymosi poreikius ar negalią turinčiais vaikais Darbai su spec. ugdymosi poreikius ar negalią turinčiais vaikais neretai nepritaikyti ir mokyklų infrastruktūra ir žmogiškieji resursai. Mokiniai tenka rinktis mokyklą, kurios yra nutolusios nuo jų namų, arba kai kuriais atvejais gauti nekokybiškas švietimo paslaugas dėl neužtikrinamo programos pritaikymo jų gebėjimams.	Rekomenduojama skirti didesnę dėmesį ir investicijas tinkamai vaikų su spec. ugdymo poreikius ir (ar) negalią įtraukčiai į bendrąjį ugdymą. Visų pirma, kuo didesnės dalies bendrojo ugdymo mokyklų infrastruktūra turėtų būti pritaikyta negalią turintiems mokiniams. Siekiant kuo anksčiau pritaikyti reikiamas intervencijas ir nuolat teikti pagalbą, svarbu investicijas skirti žmogiškiesiems mokyklų ištekliams: mokyklų darbuotojai turėtų būti mokomi apie darbą su spec. ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais, didinamas pagalbos mokiniai specialistų prieinamumas. Investicijas rekomenduojama skirti ir regioninių švietimo pagalbos centrų veiklai, kuriuose pagalba būtų suteikiama mokykloms, mokytojams, mokiniams ir tėvams.	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.5 ir 1.7 poskyriai ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
11.	Švietimo įstaigoms trūksta mokymo priemonių ir įrangos Dėl tinkamų priemonių ir laboratorinės įrangos trūkumo neišnaudojama galimybė gerinti mokinių rezultatus, susidaro	Investicijas rekomenduojama skirti bendrojo ugdymo mokyklų ir kitų ugdymo įstaigų aprūpinimui reikiama įranga, priemonėmis ir edukacinėmis erdvėmis. Vienodas mokyklų aprūpinimas laboratorine	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.7 poskyriai	Švietimo, mokslo ir sporto	2021–2027 m.

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
	skirtumas tarp gerai ir prastai aprūpintų mokyklų mokinių rezultatų tarptautiniuose tyrimuose.	ir kompiuterine įranga sudarytų vienodas galimybes mokiniams tobulėti, įgyti daugiau praktinių žinių, vykdyti eksperimentus ir pan.		ir 3 skyrius	ministerija	
12.	Maža dalis suaugusiųjų mokosi Nors dalies gyventojų kompetencijos nebeatitinka rinkos poreikių, per mažai suaugusiųjų tobulina arba įgyja naujas kompetencijas, konsultuojasi karjeros klausimais, taigi identifikuojamas žemas MVG rodiklis.	Siekiant didinti gyventojų įgūdžių atitiktį darbo rinkai ir sėkmingą karjeros vystymą, rekomenduojama investicijas skirti suaugusiųjų skatinimui mokytis, MVG patrauklumo didinimui, pažeidžiamų grupių integracijai į darbo rinką ir profesinio mokymo įstaigų veiklos stiprinimui. Svarbu užtikrinti, kad švietimas būtų logistiškai ir finansiškai prieinamas kuo didesnei visuomenės daliai, o bendrųjų ar kitų reikalingų kompetencijų įgijimas iš tiesų pagerintų gyventojų šansus sėkmingai įsitvirtinti darbo rinkoje.	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 1.6 poskyris ir 3 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
13.	Horizontaliuosius principus privalo įgyvendinti visos ES valstybės narės pagal Bendrojo nuostatų reglamento 7 ir 8 straipsnius. 2014-2020 m. laikotarpiu Lietuva partnerystės sutartimi buvo įsipareigojusi užtikrinti šiuos horizontaliuosius principus: 1. partnerystė; 2. vyrų ir moterų lygių galimybių skatinimas, nediskriminacija; 3. darnus vystymasis; 4. jaunimas. Šie principai turėtų atsispindėti visuose projektų planavimo ir įgyvendinimo etapuose.	Įgyvendinant projektus 2021–2027 m. laikotarpiu rekomenduojama laikytis horizontaliųjų principų įgyvendinant šiuos veiksmus: <ul style="list-style-type: none"> Dėmesys aplinkosaugai įgyvendinant infrastruktūros plėtros ir mobilumo projektus; Lyčių lygybės užtikrinimo planų ir nediskriminavimo strategijų rengimas ir įgyvendinimas mokslo ir švietimo įstaigose; Moterų skatinimas kandidatuoti į atviras pozicijas MSI, vadovauti mokslinių tyrimų projektams; Pereinamasis laikotarpis po motinystės ar tėvystės atostogų grįžtantiems darbuotojams; Netiesioginę diskriminaciją mažinančių reikalavimų MTEP paramai gauti nustatymas; Pozityvios diskriminacijos praktikų taikymas (skatinant pažeidžiamų grupių įtrauktį); „Išankstinio įspėjimo“ sistemų diegimas švietimo įstaigose; Jaunimo įsitraukimo į mokslą ir švietimą, mentorystę ir savanoriavimą skatinimas; Planuojant priemones ar vykdant jų atranką reikėtų kaip vieną iš kriterijų vertinti, ar priemonėmis sukuriama socialinės inovacijos, atitinkamai pritaikyti konkursinius kriterijus (dažniau vertinti poveikį, o ne rezultatus), išplėsti finansuoti tinkamų veiklų sąrašą 	„Daryk tai“	I tarpinės ataskaitos 2 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021–2027 m.
Atvejo studijos išvados, rekomendacijos ir siūlymai						
14.	Vaikų rezultatams pernelyg didelę įtaką daro jų socialinio,	Rekomenduojama skirti dėmesį socialinio poveikio obligacijų pilotinių	„Žinok tai“	Atvejo	Švietimo,	2021–2027 m.

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
	ekonominio, kultūrinio kontekstas Priklausomai nuo to, kokiame SEK kontekste vaikai auga, skiriasi vaikų amžius, kai pradamos lankyti ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančios įstaigos, jų galimybės mokytis namuose, dalyvauti neformaliojo švietimo veiklose. Tai nulemia ir skirtingus vaikų rezultatus bei pasirinkimą tęsti tobulėjimą AM įstaigose.	projektų įgyvendinimui naujuoju finansavimo periodu, nukreipiant investicijas į vaikų mokymosi rezultatų, savijautos gerinimą, ugdymo ciklo tęstinumą, ypač orientuojantis į vaikus iš socialiai remtinų šeimų. Socialinio poveikio obligacijų projektai padėtų užtikrinti, kad būtų pasiektas pamatuojamas poveikis sprendžiant atskirties problemas, o valstybės lėšos panaudojamos tikslingai. Taip pat tai padėtų sulaukti įsitraukimo iš NVO ir privačių subjektų.		studijos 1 skyrius	mokslo ir sporto ministerija	
15.	Nepakankamas šalies inovacinis potencialas ir fragmentuota parama mokslinės produkcijos komercializavimui Lietuvoje nėra pakankamų nuolatinių finansinių instrumentų remti atžalinių įmonių steigimąsi universitetuose ar kitose mokslo ir tyrimų įstaigose. Fondus turi pavienės institucijos arba jie įgyvendinami laikinai, projektiniu principu, neužtikrinant reikšmingo dydžio investicijų.	Siūloma kurti centralizuotą atžalinių įmonių skatinimo fondą, kuriuo galėtų pasinaudoti bet kurios viešosios, tyrimus atliekančios bei komercializacijos potencialą turinčios įstaigos	„Žinok tai“	Atvejo studijos 2 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2022–2023 m.
II tarpinės ataskaitos išvados, rekomendacijos ir siūlymai						
16.	Kriterijus „Įrodymais pagrįstos gebėjimų numatymo ir prognozavimo sistemos, taip pat absolventų karjeros stebėjimo mechanizmai ir visų amžiaus grupių besimokančių asmenų kokybiško ir veiksmingo orientavimo sistemos“ yra įgyvendintas remiantis Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) veikla, LR mokslo ir studijų, švietimo bei profesinio mokymo įstatymais, Nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos pagrindų tvarkos aprašu, Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) veikla, Valstybine švietimo strategija, ŠMSM veiklos planais, Švietimo plėtros programos projektu bei EBPO Lietuvos įgūdžių strategija.	Atsižvelgus į išvadą dėl kriterijaus įgyvendinimo, nenustatytas poreikis - rekomendacijai.		II tarpinės ataskaitos 1.1 poskyris	-	-
17.	Kriterijus „Priemonės kuriomis užtikrinama prieiga prie kokybiško, tinkamo ir įtraukaus švietimo ir mokymo, dalyvavimas jame ir jo užbaigimas, taip pat visų lygių, įskaitant aukštojo išsilavinimo, bendrųjų gebėjimų įgijimas“ yra įgyvendintas remiantis yra įgyvendintas remiantis LR švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymais, VŠS, ŠMSM 2020 m. veiklos planu ir ŠPP projektu.	Atsižvelgus į išvadą dėl kriterijaus įgyvendinimo, nenustatytas poreikis - rekomendacijai.		II tarpinės ataskaitos 1.2 poskyris	-	-

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
18.	Kriterijus „Visų lygių švietimo ir mokymo, įskaitant aukštąjį mokslą, koordinavimo mechanizmas ir aiškus atitinkamų nacionalinių ir (arba) regioninių įstaigų atsakomybės paskirstymas“ yra įgyvendintas remiantis LR švietimo, mokslo ir studijų, profesinio mokymo bei strateginio valdymo įstatymais, EBPO Lietuvos įgūdžių strategija ir Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašu. Be to, pagal VŠS papildomai diegiami mechanizmai, kad švietimo įstaigos būtų atsakingos visuomenei.	Atsižvelgus į išvadą dėl kriterijaus įgyvendinimo, nenustatytas poreikis - rekomendacijai.	-	II tarpinės ataskaitos 1.3 poskyris	-	-
19.	Kriterijus „Strateginės politikos programos stebėsenos, vertinimo ir peržiūros tvarka“ yra įgyvendintas remiantis VŠS, ŠPP projektu, LR švietimo, mokslo ir studijų bei strateginio valdymo įstatymais, švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašu bei EBPO Lietuvos įgūdžių strategija.	Atsižvelgus į išvadą dėl kriterijaus įgyvendinimo, nenustatytas poreikis - rekomendacijai.	-	II tarpinės ataskaitos 1.4 poskyris	-	-
20.	Kriterijaus „Priemonės, kuriomis orientuojamasi į menkų įgūdžių ir žemos kvalifikacijos suaugusiuosius ir nepalankioje socialinėje–ekonominėje ir kultūrinėje padėtyje esančius asmenis, ir įgūdžių tobulinimo kryptys“ įgyvendinimas remiasi VŠS, ŠMSM veiklos planais, ŠPP projektu, EBPO Lietuvos įgūdžių strategija, PIAAC tyrimo vykdymu ir 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos projektu Lietuvai.	Atsižvelgus į išvadą dėl kriterijaus įgyvendinimo, nenustatytas poreikis - rekomendacijai.	-	II tarpinės ataskaitos 1.5 poskyris	-	-
21.	„Priemonės, kuriomis teikiama parama mokytojams, instruktoriams ir akademiniam darbuotojams dėl tinkamų mokymosi metodų, vertinimo ir pagrindinių gebėjimų tvirtinimo“ kriterijus yra įgyvendintas remiantis profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei švietimo įstatymais, VŠS, ŠMSM veiklos planais, ŠPP projektu, KPMPC nuostatais, pedagogų rengimo reglamentu ir švietimo ir ugdymo studijų kryptių grupės aprašu.	Atsižvelgus į išvadą dėl kriterijaus įgyvendinimo, nenustatytas poreikis - rekomendacijai.	-	II tarpinės ataskaitos 1.6 poskyris	-	-
22.	Kriterijus „Priemonės, skirtos besimokančių asmenų ir darbuotojų judumui ir tarptautiniam švietimo ir mokymo paslaugų teikėjų bendradarbiavimui skatinti, be kita ko, mokymosi rezultatų ir kvalifikacijos pripažinimas“ yra įgyvendintas remiantis VŠS, ŠPP projektu, aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2019–2020 metų prioritetais, SKVC,	Atsižvelgus į išvadą dėl kriterijaus įgyvendinimo, nenustatytas poreikis - rekomendacijai.	-	II tarpinės ataskaitos 1.7 poskyris	-	-

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
	Švietimo mainų paramos fondo ir Lietuvos mokslo tarybos vidiniai dokumentais, LR mokslo ir studijų įstatymu, LRV nutarimais bei švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymais.					
23.	Nėra numatyti aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo prioritetai 2021–2022 m. laikotarpiui	Rekomenduojama įvertinti poreikį 2021 m. patvirtinti naujus aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo prioritetus 2021–2022 m. laikotarpiui	„Daryk tai“	II tarpinės ataskaitos 1.8 poskyris	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021 m.
24.	LR mokslo ir studijų įstatymo suvestinė redakcija galioja iki 2021-12-31	Siūloma inicijuoti galiojančios redakcijos peržiūrą ir įvertinti, kokių pokyčių reikia atnaujinant įstatymo suvestinę redakciją 2022 m.	„Žinok tai“	II tarpinės ataskaitos 1.8 poskyris	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021 m.
25.	2023 m. bus reikalinga nauja VŠS	Rekomenduojama įvertinti poreikį parengti ir 2023 m. pradžioje patvirtinti naują VŠS 2023–2032 m. laikotarpiui	„Daryk tai“	II tarpinės ataskaitos 1.8 poskyris	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2022–2023 m.
26.	2031 m. bus reikalinga nauja ŠPP	Siūloma 2030 m. pradėti ruošti ŠPP 2031–2040 m. laikotarpiui	„Žinok tai“	II tarpinės ataskaitos 1.8 poskyris	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2030 m.

Galutinės ataskaitos išvados, rekomendacijos ir siūlymai

27.	Mokslo sistemos stiprinimas. Siekiant išspręsti I tarpinėje ataskaitoje identifikuotus mokslo srities iššūkius kyla poreikis 6 priemonių finansavimui ir įgyvendinimui. Priemonių įgyvendinimas prisidėtų prie platesnio MTEP įgyvendinimo masto, tyrėjų karjeros patrauklumo didinimo bei jų kompetencijų ugdymo, aktyvesnio Lietuvos mokslininkų įsitraukimo į tarptautinius projektus, prieigos prie duomenų gerinimo bei stipresnių MTEP komercinimo pajėgumų Lietuvos MSI. Visos identifikuotos priemonės atsiperka (ENIS viršija 1). Detalūs priemonių aprašymai pateikiami ataskaitos 1.1–1.3 poskyriuose.	Rekomenduojama teikiant pasiūlymus dėl ES fondų 2021–2027 m. laikotarpio 1 prioriteto priemonių Europos Komisijai atsižvelgti į įžvalgas, pateiktas galutinės ataskaitos 1.1–1.3 poskyriuose. Daugelyje mokslo srities veiklų rekomenduojama atrinkti projektus konkurso būdu, tačiau atvejais, kai nėra pareiškėjų, kurie galėtų konkuruoti tarpusavyje, arba veiklos turi būti vykdomos centralizuotai, turėtų būti taikomas valstybės projektų planavimo atrankos būdas. Finansuojant visas 1 prioriteto priemones rekomenduojama 23 proc. ES struktūrinių fondų lėšų skirti Sostinės regionui, o likusius 77 proc. – VVL regionui. Bendrafinansavimas Sostinės regione turėtų siekti 50 proc. o VVL regione rekomenduojama investuoti tik ES struktūrinių fondų lėšas. Atsižvelgus į ribotas mokslo srities galimybes generuoti pajamas, rekomenduojama veiklas finansuoti teikiant pareiškėjams	„Daryk tai“	Galutinės ataskaitos 1 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021 m.
-----	--	--	-------------	--------------------------------	--	---------

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
		negražinamąsias subsidijas.				
28.	<p>Švietimo sistemos stiprinimas. Identifikuotas poreikis investicijoms švietimo srityje, siekiant atliepti ES fondų investicijų programos Lietuvai projekte iškeltus uždavinius ir l tarpinėje vertinimo ataskaitoje identifikuotas problemas. Nustatyta 14 reikalingų priemonių. 9 priemonės susijusios su ikimokykliniu, priešmokykliniu ir bendrojo ugdymu. Jų įgyvendinimas prisidės prie mokinių pasiekimų skirtumų mažinimo, kokybiškesnės švietimo pagalbos teikimo, didesnės įtraukties į ugdymą visuose etapuose. 3 priemonės yra susijusios su profesiniu mokymu ir aukštojo mokslu, jos taip pat prisidės prie didesnės įtraukties bei kokybiškesnių paslaugų teikimo. Galiausiai, 2 priemonės yra susijusios su suaugusiųjų švietimu. Jų įgyvendinimas prisidės prie mokymosi visą gyvenimą rodiklio augimo Lietuvoje bei geresnio pažeidžiamų socialinių grupių įtraukimo į darbo rinką. Visos identifikuotos priemonės atsiperka (ENIS viršija 1). Detalus priemonių aprašymai pateikiami ataskaitos 2.1–2.4 poskyriuose.</p>	<p>Rekomenduojama teikiant pasiūlymus dėl ES fondų 2021–2027 m. laikotarpio 4 prioriteto priemonių Europos Komisijai atsižvelgti į įžvalgą, pateiktą galutinės ataskaitos 2.1–2.4 poskyriuose. Atsižvelgus į tai, kad daugelį veiklų švietimo srityje svarbu įgyvendinti visoje Lietuvoje, rekomenduojama projektus atrinkti valstybės projektų planavimo būdu, o išskirtiniais atvejais, kai numatomi pareiškėjai gali konkuruoti tarpusavyje, taikyti konkurso projektų atrankos formą (pvz., vykdant MVG populiarinimo veiklas, finansuojant edukacijos tyrimus ir pan.). Finansavimo paskirstymas įgyvendinant priemones turėtų priklausyti nuo situacijos VVL ir Sostinės regionuose. Siekiant numatytų tikslų, rekomenduojama iš biudžeto lėšų Sostinės regione bendrafinansuoti tokią pačią sumą, kaip skiria ES struktūriniai fondai, o VVL regione, kuriame ES struktūrinių lėšų asignavimai yra didesni, bendrafinansuoti mažesnę dalį (pvz., atitinkančią 17,6 proc. struktūrinių fondų skiriamos sumos, kas atitiktų 15 proc. nuo visos priemonės įgyvendinimui skiriamos sumos). Atsižvelgus į švietimo srities specifiką ir ribotas arba neegzistuojančias pareiškėjų galimybes generuoti pelną, rekomenduojama finansuojant veiklas skirti pareiškėjams negražinamąsias subsidijas.</p>	„Daryk tai“	Galutinės ataskaitos 2 skyrius	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021 m.
29.	<p>Atliekant teisinės aplinkos analizę nustatytas poreikis dokumentų atnaujinimui siekiant sėkmingai įgyvendinti 4 mokslo srities priemones.</p>	<p>Siūloma investicinio periodo laikotarpiu atlikti šiuos veiksmus, kurie prisidėtų prie sklandesnio priemonių įgyvendinimo:</p> <ul style="list-style-type: none"> skirti dėmesį periodiškam mokslininkų atlyginimų didinimui įvertinti poreikį finansuoti narystę įvairiuose tarptautiniuose tinkluose ir programose iš biudžeto lėšų įvertinti galimybę pakeisti dalies mokslinių tyrimų institutų statusus iš biudžetinių įstaigų į viešąsias įstaigas įvertinti poreikį atnaujinti Lietuvos MTI kelrodį 	„Žinok tai“	Galutinės ataskaitos 1.1.1, 1.1.2 ir 1.1.3 skyreliai	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, LMT (Lietuvos MTI kelrodžio atnaujinimo atveju), LR Vyriausybė, Finansų ministerija	2022–2027 m.

Nr.	Išvada	Rekomendacija	Rekomendacijos tipas	Šaltinis	Atsakinga institucija	Įgyvendinimo laikotarpis
30.	Atliekant teisinės aplinkos analizę nustatytas poreikis dokumentų atnaujinimui siekiant sėkmingai įgyvendinti 2 švietimo srities priemones.	Siūloma investicinio periodo laikotarpiu atlikti šiuos veiksmus, kurie prisidėtų prie sklandesnio priemonių įgyvendinimo: <ul style="list-style-type: none"> skirti dėmesį mokytojų atlyginimų kėlimui iš biudžeto lėšų, siekiant padidinti mokytojo profesijos patrauklumą įvertinti poreikį parengti finansinės pagalbos priemonių teikimo profesinio mokymo įstaigų mokiniams tvarkos aprašą apsvarstyti poreikį dėl nacionalinės edukacijos tyrimų programos sukūrimo	„Žinok tai“	Galutinės ataskaitos 2.1.1. 2.1.2 ir 2.2.3 skyreliai	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, LR Vyriausybė, Finansų ministerija	2022–2027 m.

Ataskaitą rengė Andrius Jaržemskis, Agnieszka Śniezek, Ieva Girdvainienė, Gintarė Vitkauskaitė, Justinas Martinkus, Małgorzata Zub ir Ilona Jaržemskienė.

Ataskaitą redagavo Eglė Kalašnikovaitė.

Priedai

1 priedas. Atskiru dokumentu pridedama priemonių socialinės–ekonominės naudos skaičiuoklė.

2 priedas. Atskiru dokumentu pateikiama rezultatų apžvalga.